

Ministerul Educației Naționale

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

• Cătălina Popa • Onorica Tofan • Aurelia Stancu • Mihaela Bahrim • Elena Corcăcel • Mirela Dragomir

Clasa a VII-a

www.intuitext.ro

intuitext
grup SOFTWIN

Acest manual școlar este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Manualul școlar a fost aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale nr. **5103** din 03.09.2019.
Acest manual este realizat în conformitate cu programa școlară aprobată prin Ordinul ministrului educației naționale nr. **3393** din 28.02.2017.

Ministerul Educației Naționale

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

• Cătălina Popa • Onorica Tofan • Aurelia Stancu • Mihaela Bahrim • Elena Corcăcel • Mirela Dragomir

Clasa a VII-a

www.intuitext.ro

intuitext
grup SOFTWIN

Disciplina: Limba și literatura română

Clasa: a VII-a

Tipul programei școlare: **Programa școlară** pentru disciplina LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ,
Clasele a V-a – a VIII-a

Acest manual este realizat în conformitate cu Programă școlară aprobată prin

OM nr. 3393/28.02.2017

Număr de pagini: 208

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE						
Anul	Numele elevului	Clasa	Școala	An școlar	Starea manualului*	
					la primire	la returnare
1						
2						
3						
4						

*Starea manualului se înscrie folosind termenii: *nou, bun, îngrijit, nesatisfăcător, deteriorat.*

Cadrele didactice vor controla dacă numele elevului este scris corect. Elevii nu trebuie să facă niciun fel de însemnări pe manual.

Copyright © 2019 – **Editura INTUITEXT**

Toate drepturile rezervate Editurii INTUITEXT.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără permisiunea scrisă a Editurii INTUITEXT.

Editura INTUITEXT

București, b-dul Dimitrie
Pompeiu nr. 10A,
Clădirea Conect 1, etaj 1,
zona A, biroul nr. 2, sector 2

Departamentul vânzări:

Telefon: 0372.156.300
Fax: 021.233.07.63
vanzari@intuitext.ro
www.intuitext.ro

Referenți:

Prof. metodist, gradul didactic I, **Florica Gabriela Catrina** – Colegiul Național „Constantin Cantacuzino” Târgoviște
Lect. univ. dr., **Mariana Vârlan** – Universitatea „Valahia” din Târgoviște, Facultatea de Științe Politice, Litere și Comunicare

Imnul național al României

Deșteaptă-te, române!

de Andrei Mureșanu

Deșteaptă-te, române, din somnul cel de moarte,
În care te-adânciră barbarii de tirani!
Acum ori niciodată croiește-ți altă soarte,
La care să se-nchine și cruzii tăi dușmani!

Acum ori niciodată să dăm dovezi la lume
Că-n aste mâni mai curge un sânge de roman,
Și că-n a noastre piepturi păstrăm cu fală-un nume
Triumfător în lupte, un nume de Traian!

Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine,
Româna națiune, ai voștri strănepoți,
Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine,
„Viață-n libertate ori moarte!“ strigă toți.

Preoți, cu crucea-n frunte! căci oastea e creștină,
Deviza-i libertatea și scopul ei preasânt.
Murim mai bine-n luptă, cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pământ!

Manualul este împărțit în 7 unități de învățare.
Unitățile sunt împărțite în lecții
(de predare-învățare, de recapitulare, de evaluare).

Descoperă orizontul textului!

Vei rezolva exerciții care te pregătesc să intri în lumea textului.

Explorează lumea textului!

Vei realiza activități care te ajută să înțelegi textul.

Experimentează dincolo de text!

Vei rezolva exercițiile și vei exprima impresii despre text.

Amintește-ți!

Îți vei aminti ceea ce ai învățat.

Descoperă!

Vei descoperi aplicații pentru ceea ce înveți în lecție.

Important

Aici îți sunt prezentate informațiile principale și sunt oferite exemple.

Exersează!

Vei realiza activitățile propuse, cu ajutorul modelelor.

Folosește-ți creativitatea!

Exercițiile interesante te vor invita să fii creativ(ă).

RECAPITULARE

Te vei pregăti pentru evaluare, rezolvând exercițiile de la Recapitulare.

EVALUARE

Proba de evaluare îți va arăta cât de pregătit(ă) ești la acea unitate.

Cuprins

Unitatea

1

Competențe
specifice

2.1.

2.3.

2.4.

3.2.

2.2.

4.1.

5.1.

3.3.

3.1.

3.4.

1.3.

1.4.

4.2.

Unitatea

2

Bun venit în clasa a VII-a!..... 10

Despre limba română, Nichita Stănescu..... 10

Recapitulare inițială..... 12

Lumea toată într-o carte..... 16

Narativul literar (I) – *Florin scrie un roman*, Mircea Cărtărescu 16

Acțiune, timp, spațiu..... 20

Proiect tematic: *Cartea legendelor – elemente de mitologie românească* 22

Textul nonliterar. Anunțul..... 24

Enunțul. Coordonarea în frază. Conjunții coordonatoare..... 25

Vocabularul. Cuvântul și contextul 27

Categorii semantice 28

Confuzii paronimice. Pleonasmul..... 29

Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Derivarea 30

Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Compunerea 32

Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse..... 33

Familia lexicală. Câmpul lexical 34

Selecția lexicală în limba scrisă și în limba vorbită..... 35

Termeni științifici 36

Limbaj popular. Variație regională a limbii..... 37

Structura textelor de tip narativ 38

Narativul literar (II) – *Ieșirea*, Ioana Nicolaie..... 40

Momentele subiectului..... 44

Textul nonliterar. Jurnalul de călătorie..... 46

Etapele scrierii 48

Negocierea semnificației și a relației cu interlocutorul..... 51

Sunetele limbii române. Grupurile de sunete..... 53

Despărțirea în silabe. Utilizarea corectă a accentului..... 54

RECAPITULARE 55

EVALUARE..... 58

- 1.2.
- 4.5.
- 2.1.
- 2.2.
- 2.3.
- 2.4.
- 3.2.
- 5.2.
- 3.3.
- 2.3.
- 3.1.
- 3.4.
- 1.3.
- 4.3.

Peste mări și țări	60
Textul epic – <i>Toate pânzele sus!</i> , Radu Tudoran	60
Trăsăturile textului epic	64
Personajul. Mijloace de caracterizare	66
Caracterizarea personajului literar	67
Proiect tematic: <i>Însemnări de călătorie. Contacte culturale</i>	69
Conceperea și înțelegerea textului oral. Fapt și opinie	71
Verbul. Verbe predicative, verbe auxiliare, verbe copulative	73
Modurile verbale. Modul indicativ. Modul imperativ. Modul conjunctiv.	
Modul condițional-optativ	75
Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale. Posibilități combinatorii	
ale verbului	79
Substantivul. Articolul	81
Cazurile substantivului	82
RECAPITULARE	85
EVALUARE	88

- 2.1.
- 4.5.
- 2.2.
- 2.3.
- 2.4.
- 5.1.
- 3.3.
- 4.1.
- 1.1.
- 1.2.
- 3.1.
- 3.4.
- 1.3.
- 1.4.

Pe scena vieții	90
Textul dramatic – <i>Boul și vițeii</i> , Ion Băieșu	90
Autor. Personaj dramatic. Limbaj	95
Arta spectacolului	97
Proiect tematic: <i>Mic ghid turistic</i>	99
Dialogul în textul nonliterar. Interviu	101
Organizarea unui text în funcție de situația de comunicare	102
Tipar textual de structurare a ideilor	105
Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă	106
Scrisul de mână. Așezarea în pagină. Jurnalul	108
Ascultarea activă. Tracul comunicativ	110
Pronumele personal. Pronumele de politețe. Pronumele reflexiv	112
Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv	115
Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ	117
Pronumele interogativ și adjectivul pronominal interogativ.	
Pronumele relativ și adjectivul pronominal relativ	119
Pronumele nehotărât și adjectivul pronominal nehotărât	122
Pronumele negativ și adjectivul pronominal negativ. Negația în propoziție	124
Adjectivul pronominal de întărire	125
RECAPITULARE	126
EVALUARE	128

Culturile se întâlnesc!	130
Textul liric – <i>Sufletul satului</i> , Lucian Blaga.....	130
– <i>Acuarelă</i> , Ion Minulescu.....	131
Limbajul figurat. Repetiția. Metafora.....	134
Comentarea unor secvențe de text literar	137
Descrierea unei emoții. Stil	139
Proiect tematic: <i>Interferențe culturale</i>	142
Transmiterea și recunoașterea emoțiilor.....	145
Atitudini comunicative – respect, toleranță	146
Adjectivul. Adjectivul participial. Posibilități combinatorii ale adjectivului	148
Numeralul. Posibilități combinatorii ale numeralului.....	150
Adverbul	152
Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă	154
RECAPITULARE	156
EVALUARE.....	158

- 2.1.
- 4.5.
- 2.2.
- 2.3.
- 2.4.
- 3.2.
- 5.1.
- 5.2.
- 3.3.
- 3.4.
- 4.1.
- 1.1.
- 1.2.

Unitatea

5

Vocea ascunsă a lucrurilor.....	160
Strategii de interpretare a textelor literare.....	160
– <i>Rondelul lucrurilor</i> , Alexandru Macedonski	160
– <i>Unde-am greșit?!</i> , Alex Moldovan	160
– <i>Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele</i> , Matei Vișniec.....	162
Discuții privind semnificația textelor citite.....	165
Proiect tematic: <i>Simboluri cosmice, vegetale și zoomorfe în cultura română și universală</i>	168
Textul nonliterar descriptiv.....	170
Reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv	172
Structuri textuale – secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat.	
Integrarea părților	173
Cererea	175
Structuri textuale în comunicarea orală	177
Predicatul verbal	179
Predicatul nominal.....	181
Subiectul	183
Atributul.....	185
Complementul direct.....	188
Complementul indirect	189
Complementul prepozițional.....	190
Circumstanțialul de cauză.....	192
Circumstanțialul de scop	193
Circumstanțialul de loc. Circumstanțialul de timp. Circumstanțialul de mod.....	194
RECAPITULARE	197
EVALUARE.....	200

- 2.1.
- 4.5.
- 2.2.
- 2.3.
- 2.4.
- 5.2.
- 3.2.
- 3.3.
- 1.2.
- 2.4.
- 3.1.
- 3.4.
- 4.2.
- 4.3.
- 4.4.
- 1.1.
- 1.4.

Unitatea

6

Bun venit, vacanță!	202
Recapitulare finală – <i>Fără etichete</i> , Cristina Andone	202
Evaluare finală	206
<i>Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți!</i>	208

COMPETENȚE GENERALE

1. Participarea la interacțiuni verbale în diverse situații de comunicare, prin receptarea și producerea textului oral
2. Receptarea textului scris de diverse tipuri
3. Redactarea textului scris de diverse tipuri
4. Utilizarea corectă, adecvată și eficientă a limbii în procesul comunicării orale și scrise
5. Exprimarea identității lingvistice și culturale proprii în context național și internațional

COMPETENȚE SPECIFICE

- 1.1. Sintetizarea informațiilor, a intențiilor de comunicare și a atitudinilor comunicative din diverse texte monologate și dialogate
- 1.2. Prezentarea unor informații, idei și puncte de vedere, oferind detalii semnificative și exemple relevante, în fața unui public cunoscut, adoptând comportamente paraverbale și nonverbale adecvate
- 1.3. Participarea la interacțiuni verbale diverse, apelând la strategii variate de ascultare activă și de negociere a informației și a relației cu interlocutorii
- 1.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor comunicative, identificând strategii personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia
- 2.1. Recunoașterea modurilor în care sunt organizate informațiile din texte literare și nonliterare, continue, discontinue și multimodale
- 2.2. Compararea diferitelor puncte de vedere exprimate pe marginea unor texte diverse
- 2.3. Adecvarea atitudinii și a practicilor de lectură în funcție de scopul lecturii
- 2.4. Dezvoltarea competenței de lectură prin diversificarea activităților consacrate cărții
- 3.1. Redactarea unui text complex, având în vedere respectarea etapelor procesului de scriere și selectarea unor structuri adecvate intenției de comunicare
- 3.2. Redactarea, individual și/ sau în echipă, a unor texte diverse, care urmează a fi prezentate în fața colegilor
- 3.3. Utilizarea unor surse diverse pentru realizarea de texte originale
- 3.4. Evaluarea comportamentelor și a atitudinilor eficiente sau adecvate de redactare, aplicând în activitățile curente de redactare strategiile învățate, personalizate în funcție de profilul psihologic, de interesele și de nevoile fiecăruia
- 4.1. Folosirea structurilor morfosintactice ale limbii române standard pentru înțelegerea și exprimarea clară și precisă a intențiilor comunicative complexe
- 4.2. Exprimarea clară a intenției comunicative prin corelarea achizițiilor lexicale și semantice cu cele sintactice și morfologice din limba română standard
- 4.3. Aplicarea conștientă a regulilor și a convențiilor ortografice și ortoepice pentru o comunicare corectă
- 4.4. Raportarea conștientă la normă în exprimarea intenției de comunicare, din perspectivă morfosintactică, fonetică și lexicală
- 4.5. Dezvoltarea gândirii logice și analogice, prin valorificarea competenței lingvistice, în procesul de învățare pe tot parcursul vieții
- 5.1. Compararea unor tradiții românești cu tradiții din alte culturi
- 5.2. Compararea unor elemente privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare

Despre limba română

A vorbi despre limba în care gândești, *a gândi – gândire* nu se poate face decât numai într-o limbă – în cazul nostru, a vorbi despre limba română este ca o duminică. Frumusețea lucrurilor concrete nu poate fi decât exprimată în limba română. Pentru mine, *iarba* se numește „iarbă”, pentru mine, *arborele* se numește „arbore”, *malul* se numește „mal”, iar *norul* se numește „nor”. Ce *patrie* minunată este această limbă! Ce nuanță aparte, îmi dau seama că ea o are! Această observație, această revelație am avut-o abia atunci când am învățat o altă limbă.

Nu spun că alte limbi, alte vorbiri nu ar fi minunate și frumoase. Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de

intimă îmi este limba în care m-am născut, încât aproape nu o pot considera altfel decât iarbă. Noi, de fapt, avem două patrii coincidente: o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră. Numele patriei este tot *patrie*. O patrie fără de nume nu este o patrie. Limba română este patria mea.

De aceea, pentru mine, muntele *munte* se zice, de aceea, pentru mine iarba *iarbă* se spune, de aceea, pentru mine, izvorul *izvorăște*, de aceea, pentru mine, viața *se trăiește*.

(Nichita Stănescu, *Despre limba română*)

Nichita Stănescu (1933-1983) a fost unul dintre cei mai importanți scriitori români, un inovator al limbajului poetic. Printre cele mai apreciate volume de poezii ale sale se numără: *O viziune a sentimentelor*, *Dreptul la timp*, *11 elegii*, *Necuvintele*, *În dulcele stil clasic*, *Epica Magna*. A obținut distincții importante, precum: *Premiul Uniunii Scriitorilor*, *Premiul Internațional Gottfried von Herder*, *Premiul Mihai Eminescu al Academiei Române* sau *Premiul Cununa de Aur al Festivalului Internațional Serile de Poezie de la Struga*.

I. Înapoi, la școala cuvintelor

1. Notează câte cinci cuvinte din limba română, pe care le consideri:

AMUZANTE

MELODIOASE

NEOBIȘNUITE

2. Notează câte un cuvânt în care să cuprinzi fiecare dintre următoarele experiențe:

Vacanța de vară ....

Revederea colegilor de clasă ....

Anul școlar care abia începe ....

Orele de română ....

3. **Lucrați în pereche!**

- Întocmiți o listă cu cel puțin zece expresii amuzante din limba română.
  - Notați câte un enunț pentru a ilustra sensul fiecăreia dintre ele.
  - Cu ajutorul dicționarului, traduceți-le într-una dintre limbile străine studiate, mai întâi fiecare cuvânt în parte, apoi având în vedere sensul unitar. Ce observați?
  - Alegeți două expresii și ilustrați-le cu câte o caricatură, folosindu-vă de sensurile proprii ale cuvintelor, la fel ca în exemplul alăturat.
4. Alege zece cuvinte care te descriu cel mai bine: două substantive, trei adjective, trei verbe și două adverbe. Folosește-le într-o compunere de 150-200 de cuvinte, cu titlul „Autoportret”. Adaugă o fotografie sau un desen care să te reprezinte.

Se simte cu musca pe căciulă.

II. **A vorbi despre limba română este ca o duminică**

5. Citește cu voce tare textul, folosind o intonație corectă.
- Cu ajutorul dicționarului, explică termenii necunoscuți.
  - Alcătuiește câte un enunț cu fiecare dintre acești termeni.
6. Redactează un text de 100-150 de cuvinte, în care să-ți susții opinia referitoare la afirmația lui Nichita Stănescu: *A vorbi despre limba română este ca o duminică.*
7. **Lucrați în echipă!**
- Grupați-vă câte patru și discutați despre semnificația următoarelor secvențe:
    - *Dar atât de proprie, atât de familiară, atât de intimă îmi este limba în care m-am născut, încât aproape nu o pot considera altfel decât iarbă.*
    - *Noi, de fapt, avem două patrii coincidente: o dată este patria de pământ și de piatră și încă o dată este numele patriei de pământ și de piatră.*
    - *Limba română este patria mea.*
  - Notați, pentru fiecare secvență în parte, câte un enunț care să îi explice sensul.

III. **De aceea, pentru mine, viața se trăiește**

8. Pornind de la modelele oferite de text, completează enunțurile următoare astfel încât să conțină procedeele artistice precizate între paranteze:
- A vorbi despre limba română este ..... (comparație)
  - Pentru mine, limba română înseamnă ..... (enumeratie)
  - Cuvintele ..... (personificare)
  - Acasă, în patria mea, ... mă întorc mereu cu sufletul ....., cu inima ....., cu gândul .... (epitete)
9. Adaugă cinci adverbe potrivite pentru a continua enunțul *De aceea, pentru mine, viața se trăiește* ....
10. Scrie o poezie de minimum trei strofe, în care să dezvolti o temă aleasă de tine. Vei include patru dintre cuvintele scrise înclinat în text: *gândire, iarbă, arbore, mal, nor, patrie, munte, izvorăște, se trăiește.*

RECAPITULARE INIȚIALĂ

Dimineața

de Magda Isanos

Vreau să descopăr lumea, niciodată
n-am crezut, cum spun poeții, că-i frumoasă.
Însă astăzi, cu lumină pieptănată,
dimineața mi-a intrat în casă.

Fumegam de somn, când am simțit
pașii cuiva lângă perete –
ea dansa cu trupul arcuit
sub priviri mirate de portrete.

Cu picioare goale ea pășea,
în oglindă răsuna cristalul,
dimineața strămutase balul
fetelor-lumini în casa mea.

Și, privind, eu mă gândeam: e bine
să fii tânăr când afară-i soare.
Zi frumoasă, îți voi pune legătoare
după gât și-o să te iau cu mine.

1. Precizează, oral, momentul zilei descris în poezie.
2. Propune sinonime pentru cuvintele: *mirate*, *goale*.
3. Scrie câte un antonim pentru cuvintele: *niciodată*, *dimineața*, *arcuit*.
4. Alege varianta corectă pentru fiecare enunț.
  - Cuvântul *legătoare* înseamnă:
    - a. persoană specializată în legatul cărților;
    - b. basma;
    - c. mănunchi de paie cu care se leagă snopii.
  - Verbele din primul vers sunt, în ordine, la modul:
    - a. conjunctiv, conjunctiv;
    - b. indicativ, conjunctiv;
    - c. indicativ, indicativ.
  - Subiectul celui de-al doilea enunț din text este:
    - a. *lumina*;
    - b. *poetii*;
    - c. *dimineața*.
5. Transcrie din textul dat:
  - un substantiv, un pronume personal, un adjectiv, un adverb, o prepoziție;
  - un nume predicativ, un complement prepozițional.
6. Notează, în câte un enunț: **a.** tipul și numărul de strofe din poezie; **b.** tipul de rimă; **c.** măsura versurilor.
7. Completează, în scris, propoziția următoare, folosind variantele corespunzătoare poeziei *Dimineața*:
Prin succesiunea silabelor accentuate și neaccentuate se obține un ritm .... (*lent/monoton/viol*), asociat .... (*melancoliei/ plictiselii/ entuziasmului*).

8. Transcrie secvențele următoare și notează în dreptul fiecăreia emoția sau starea pe care ți-a creat-o:
- *Vreau să descopăr lumea...*
  - *... niciodată / n-am crezut, cum spun poeții, că-i frumoasă*
  - *Fumegam de somn...*
  - *Și, privind, eu mă gândeam: e bine / să fii tânăr când afară-i soare.*
  - *dimineața strămutase balul / fetelor-lumini în casa mea.*
9. Completează spațiile albastre cu structuri identificate în text și pe cele roz cu structuri propuse de tine:

Cine?	Ce face?	Unde?	Cum?
DIMINEAȚA	a intrat	în casă	cu lumină pieptănată cu trupul arcuit
	.....	.....	.....
	pășea strămutase	.....	.....
		.....	.....

10. Precizează procedeul artistic folosit predominant în text.
11. **Lucrați în pereche!** Realizați un dialog, de 6-8 replici, în care să discutați despre semnificația versurilor: *Zi frumoasă, îți voi pune legătoare / după gât și-o să te iau cu mine.* În dialog veți include trei verbe cu formă negativă.
12. Realizează o descriere în proză, de 120-150 de cuvinte, a unei dimineți, în care să incluzi structurile: *fumegam de somn, cu picioarele goale, balul fetelor-lumini.*

Elevul Dima dintr-a șaptea

de Mihail Drumeș

– fragmente –

Mâine se deschid școlile. Nu cred să fi așteptat cineva ziua asta ca mine. Noaptea, care trebuie să-i facă loc pe pământ, rămâne albă. Nu pot să închid ochii. Un frământ, o nerăbdare ciudată îmi fură somnul. Când zorile surâd la ferestre, sar din așternut și primul meu gând e să aflu cât e ceasul. Pendula, draga mea prietenă, mi l-a ghicit. Bate patru lovituri sonore, prelungi, care răsună prin toată ființa mea. Peste o oră plec cu tata la Craiova.

Toți ai casei s-au trezit. În sufragerie, ceaiul mă așteaptă fierbinte. Îl sorb în grabă. Mama, care îmi pregătește de trei zile bagajele, tot mai găsește câte ceva de pus. E îngrijorată și tristă, de parcă m-aș duce la război. Îmi dă mereu sfaturi cum să mă păzesc de răceală, de colegii răi și de altele.

Vine și tata. Mama îi spune:

— Stroe, trebuie neapărat să vorbești cu directorul să-l supravegheze îndeaproape.

Tata încuviințează tăcut. Pare cam plictisit de atâtea stăruințe. Îl cunoaște pe directorul liceului, au fost colegi de facultate. Asta nu-i rău deloc.

Cobor în curtea casei. Afară e răcoare și umed. Simt un fior de gheață prin șira spinării. Încă nu s-a crăpat de ziuă. Văzduhul e o umbră deasă care topește zărilor. Dealul din spatele casei arată ca o matahală apocaliptică, gata să se năpustească asupra mea.

Grivei, dulăul, răsare deodată ca din pământ, se gudură și sare cu picioarele pe mine. Îl cert, dar lui nu-i pasă. O zbughește prin ogradă, răsfățat. Alerg după el, fără să-l prind. Latră voios și-i pare bine de joacă. L-aș lua cu mine la oraș, dar nu se poate. E în stare să sfâșie oamenii de acolo, sălbaticul, căci nu prea știe multe.

Mă abat pe la grajd. Moș Ioniță a scos trăsura din șopron. Acum înhamă caii și pufăie tacticos din lulea.

— Bună dimineața, moșule!

— Mulțumim duminale... Te sculași cu noaptea-n cap, ai?

— Ce să fac, moș Ioniță? Trebuie să mă duc la școală.

— Hei, domnișorule, e bună învățătura. Pe vremea mea nu se pomenea de așa ceva. [...]

Sunt vesel. Pentru mine începe o viață nouă, necunoscută. Cu școala mea e o poveste întreagă. Primele două clase gimnaziale le-am trecut, în particular, la Londra. A treia am dat-o la Geneva, unde ne-am mutat după aceea. A patra am isprăvit-o – tot ca pregătit în particular – la București, iar a cincea și a șasea, la Paris.

În timpul învățaturii, m-a ajutat mama, iar la matematici, fiindcă nu se pricepea, mi-a luat preparatori când englezi, când francezi, după cum găsea.

Pe la începutul verii, ne-am întors în țară, instalându-ne la Dimești; după cât am înțeles, pentru mai multă vreme. [...]

Câteodată mă apucă o neliniște ciudată. Cum o fi să urmezi la școală? Îmi închipui că trebuie să fie tare plăcut. În primul rând, te bucuri de libertate, în al doilea rând, îți faci prieteni câți vrei și, mai ales, te plimbi nesupravegheat pe unde ai poftă. E puțin lucru?

1. Lucrați în pereche!

- Citiți cu voce tare, pe rând, câte un paragraf din *Elevul Dima dintr-a șaptea*.
- Purtați un dialog de opt replici, în care fiecare dintre voi să formuleze câte două întrebări pe baza textului și să primească răspunsuri adecvate din partea colegului.
- Notați o informație explicită și o informație implicită pe care le-ați aflat din dialogul purtat anterior.

- Scrive câte un sinonim pentru cuvintele: *frământ*, *afară*, *răcoare*, *răsare*.
4. Precizează, oral, dacă substantivul *zorile* este:
  - defectiv de plural;
  - defectiv de singular.
- Notează antonime pentru cuvintele: *aș lua*, *nouă*, *necunoscută*, *voios*.
5. Notează câte o propoziție cu omonimele cuvintelor *mine*, *somnul*, *cât* din primul paragraf.
- Identifică în dialogul dintre băiat și moș Ioniță:
  - un substantiv în cazul vocativ;
  - un pronume de politețe în cazul dativ;
  - un substantiv în cazul acuzativ.
- Selectează din text:

a. un subiect;	d. un complement prepozițional;	g. un circumstanțial de mod;
b. un predicat verbal;	e. un complement indirect;	h. un circumstanțial de timp;
c. un complement direct;	f. un circumstanțial de loc;	i. un atribut.

- Alcătuiește propoziții în care substantivul propriu *Grivei* să apară în fiecare dintre cazurile cunoscute.

9. Completează o schemă asemănătoare celei de mai jos, referitoare la instanțele comunicării în textul citit.
- **Autorul** este .....
  - **Naratorul** are rolul .... și relatează la **persoana** .....
  - **Personajul principal** este ....., iar cele **secundare** sunt .....
10. Alege, în scris, varianta corectă/ variantele corecte, pentru a continua enunțul:
Evenimentele sunt relatate de .... (un narator care își asumă și rolul de personaj/ un narator care comunică despre sine/ un narator care comunică despre evenimente la care nu participă).
11. **Lucrați în echipă!** Organizați-vă în grupuri de câte trei. Fiecare grup va îndeplini una dintre următoarele sarcini:
- ✓ formulează, în scris, pe baza textului, trei idei principale;
  - ✓ notează câte două idei secundare pentru fiecare idee principală enunțată;
  - ✓ identifică indicii spațiali și temporali.
12. Continuă discuția dintre personajul principal și moș Ioniță, cu o replică de 30-50 de cuvinte, în care bătrânul povestește cum era școala pe vremea lui.
13. Redactează o scrisoare adresată personajului principal, în care să îi răspunzi la întrebările care îl neliniștesc, formulate în ultimul paragraf.
14. Scrie un text narativ-descriptiv, de minimum 150 cuvinte, care va începe cu fraza *Nu cred să fi așteptat cineva ziua asta ca mine.*

ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII PRIN LECTURĂ

Anul acesta orizonturile lumii și ale cunoașterii se vor contura și prin lectură.

Ce vei face? Vei alcătui un portofoliu de lectură.

De ce? Pentru a descoperi lumi noi și pentru a-ți dezvolta competența de lectură.

Cum vei face?

- ✓ Pe parcursul fiecărei unități de învățare vei citi cel puțin una dintre cărțile recomandate la rubrica **Citește și...**
- ✓ Vei completa jurnalul de lectură propus de profesor sau pe cel propus în anexa de la sfârșitul manualului.
- ✓ Vei completa diagrama pentru fiecare lună. O găsești tot la sfârșitul manualului.
- ✓ În ultima unitate de învățare vei evalua jurnalul de lectură.

Cum vei ști că ai reușit?

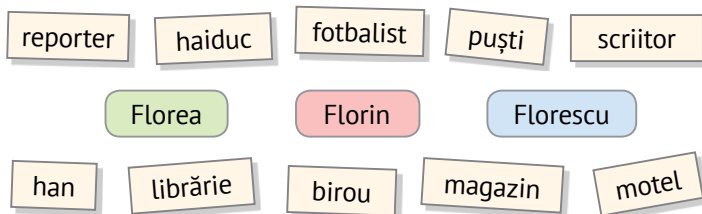
Vei folosi următoarea grilă de autoevaluare:

Criteria de apreciere	Întotdeauna	Parțial	Deloc
Am citit câte o carte pentru fiecare dintre unitățile 2-6.			
Am respectat structura jurnalului propus.			
Am realizat un jurnal îngrijit, personalizat.			
Am folosit limbajul literar.			
Am redactat corect, coerent.			

Narativul literar (I)

Descoperă orizontul textului!

1. Dacă ai fi scriitor, ce roluri și ce locuri ai alege pentru cele trei personaje din dreapta? Alege din seriile date sau propune tu alte variante.

Explorează lumea textului!

- Citește cu atenție textul:

Florin scrie un roman

de Mircea Cărtărescu

★ După ce scăpă și din această primejdie, Florea haiducul trase la hanul Aniței care, voioasă și zglobie, se și înființă cu cofa¹ de vin. Florea scoase din chimir un zlot², îl dădu frumoasei crâșmărițe și grăi cu amar:

— Alei, Anițo, crâșmărițo, ce bine e de unii pe lumea asta! La tine la han trag toți drumeții să se-ntremeze și să se veselească. Paralele curg, glumele și cântecele se țin lanț, să tot trăiești... Dar eu? Pentru mine a rânduit soarta o viață de fugar, o viață pe drumuri, cu potera³ trimisă de Vodă veșnic pe urmele mele. Iarna bat satele și plec urechea la necazul oamenilor. Îmi fierbe sângele-n vine de-atâtea samavolnicii⁴.

Însemn la răboj⁵ pe cutare și pe cutare boier ce-i obidește⁶ pe țărani. Vara-i pândesc în codru cu sâneața⁷ asta a mea și-i judec cum știu eu. Unul nu scapă de pedeapsă. Dar căpitanul Gealatu⁸, bată-l Dumnezeu sfântul de fiară însetată de sânge, e tot mai aproape, mă încolțește ca pe o jivină din pădure! Parcă-i spune diavolul unde îmi am sălașurile și ascunzișurile de taină. Îi simt răsuflarea de gheață în ceafă. Visez și noaptea chipul lui hâd și pe cei patruzeci de poterași cu iatagane ascuțite, trimiși să-mi curme viața!

Anița își feri ochii de privirea voinicului și-i zise cam din vârful buzelor:

— Lasă, Florea, că toată prigoana are un sfârșit! Mai bine soarbe ici, din cofa asta, și uită de necazuri. Bea o lulea de tutun și mai stai la povești cu cești călători. Știi vorba ceea: după furtună vine vremea bună...

¹ cofă, s.f. - vas de formă cilindrică cu o toartă, făcut din doage de brad, în care se ține la țară apa de băut.

² zlot, s.m. - unitate monetară a Republicii Populare Polone. Monedă de aur de valoarea unui galben (care a circulat între secolul al XV-lea și al XVII-lea în Europa centrală și răsăriteană).

³ potera, s.f. - ceată, grup de oameni înarmați, care aveau misiunea de a-i urmări și de a-i prinde pe haiduci.

⁴ samavolnicie, s.f. - faptul de a acționa după bunul plac, nesocotind și încălcând voința și drepturile altora.

⁵ răboj, s.n. - bucată de lemn pe care, în trecut, se însemnau, prin creștături, diferite calcule, socoteli.

⁶ obidi, vb. (învechit) - a asupra, a împila, a oprima.

⁷ sâneață, s.f. - pușcă primitivă cu cremene.

⁸ gealat, s.m. (învechit) - călău, gâde; (familiar) om voinic și violent.

Așa făcu viteazul. Dar, curios, drumeții în straie prăfuite erau morocănoși și-l priveau cu dușmănie. Iar vinul îi aduse curând somnul în vine.

În vremea asta, Anița urcă niște scări și pătrunse într-o odaie de taină. Acolo era așezat la masă un ostaș crunt la înfățișare, cu o rană urâtă, de la buze la ureche, pe obrazul stâng. Rana era veche și omul și-o pipăia din când în când cu necaz. Căpitanul Gealatu, căci el era, o luă de mijloc pe Anița și-i grăi cu un zâmbet unsuros:

— Ei, ibovnică⁹ mea frumoasă, ai făcut cum ți-am zis?

— Da, răspunse fata, de data asta nu mai are scăpare. Poterașii îmbrăcați în drumeți l-au înconjurat, și somnoroasă¹⁰ de vin l-a moleșit. Acum e vremea să-i iei gâtul nemernicului care mi-a respins dragostea!

— Și care mie mi-a spintecat obrazul! adăugă Gealatu scrâșnind din măsele.

În odaia mare a hanului, poterașii îl legară pe Florea cu funii groase ca mâna și patruzeci de iatagane erau ațintite spre pieptul lat și păros al haiducului. Ajuns în fața lui, căpitanul îl înșfăcă de plete pe Florea și-i grăi cu mânie:

— Ticălosule, în sfârșit ești în mâna mea! De-acuma nu mai ai scăpare. Fă-ți rugăciunea din urmă și mori ca un câine.

Deși amețit de somnoroasă, flăcăul îl fulgeră cu privirea pe dușmanul său:

— Încă nu m-ai răpus, fiară sălbatică! Nu-i e dat unuia ca tine să-mi ia viața. Ia vezi dacă-ți place trebușoara asta!

Și voinicul șuieră o dată cum știa el. Poterașii încremeniră. Un cal alb, cu coama în vânt, năvăli în odaie, scăpărând din copite și nechezând înfricoșător. Era Bălanul, armăsarul haiducului, tovarăș de nădejde în toate primejdiile. Cu o singură lovitură de copită îi zdrobi capul lui Gealatu, care se prăbuși în țărână. Încordându-se, Florea rupse frânghiile, smulse un iatagan de la un poteraș și începu să-l rotească, făcându-i pe cei patruzeci de ticăloși să cadă ca spicele. Când nu mai fu nici unul în picioare, haiducul puse foc la han, lăsând-o pe vicleana Anița să jelească la marginea drumului. Sări apoi pe cal și, cu pletele-n vânt, se avântă prin văi și lunci spre alte isprăvi vitejești...

★ ... fără să bănuiască nicio clipă adevărul: că nu trăiește în realitate, ci în niște pagini scrise cu pixul într-un caiet făcut ferfeniță și pătat de dulceață și margarină. Florin reciti ultimele pagini ale romanului său haiducesc și zâmbi foarte satisfăcut. Deși avea numai treisprezece ani, iată că se dovedea în stare să imagineze aventuri palpitate, ce mai, ca un scriitor adevărat. „Marfă!”, exclamă el când ajunse la pasajul cu năvălirea calului. Chestia asta o să le placă, la pariu, și lui George Mare, și lui Ovidiu, care deja citiseră aproape tot romanul. Și, în general, la toată gașca lui. Acum, în vacanță, se vedeau în fiecare zi. Ieșeau de obicei cu rolele la magazinul din colț, făceau câteva ture, încercau figuri (mersul cu spatele, fluturele...) și apoi se așezau pe gârdulețul verde și pâlăvrăgeau. Atunci era momentul să le citească și din roman. Vreo doi se apucaseră și ei de un SF, dar nu ieșise nimic. Idioții îi vopsiseră pe extraterestri în toate culorile, le făcuseră coarne și antene, dar la mai mult nu-i dusesese mintea. Pe când Florea al lui știa să lupte, avea mereu ceva haios de spus... Nu se compara!

⁹ *ibovnică*, s.f. (popular) - iubită, drăguță.

¹⁰ *somnoroasă*, s.f. - plantă erbacee care, pusă în diferite lichide, produce somnul.

Se așează la computer și începu să joace „Duke”. Era cel mai bun joc. Aveai în față o armă și puteai să mergi înainte, înapoi, la dreapta, la stânga, doar apăsând pe săgețele. Trăgeai în rafale și omorai la monștri cu nemiluita. Găseai chei și deschideai uși secrete. Ca-n realitate. Se-ntreba uneori dacă Duke, eroul, sau monștrii știau că nu sunt adevărați, că totul e doar un joc, în care ei trebuie să facă tot ce le comandă copilul care se joacă. Nu, sigur că nu știau.

Când se plictisi își puse rolele și, cu caietul cel gros în buzunar, ieși la colțul străzii. Nu mai apăruse, deocamdată, nimeni din gașcă. Pe trotuarul celălalt trecu încrezuta de Ana, cu celelalte capre, Florina și Elena. Băiatul își luă vânt, încercă fluturile, dar fetele nici nu se uitară la el. De parcă Ana și el nu fuseseră prieteni până acum o lună, când i-o suflase Călăul dintr-a opta. Îi ziceau așa, fiindcă dădea la picioare la fotbal. „Lasă, Ano, că te aranjez eu”, își spuse Florin în sine, regretând că în ultimele pagini n-o făcuse decât să plângă la marginea drumului după un amărât de han. Lasă, că romanul nu s-a terminat! Ca să se răcorească își luă o înghețată pe băț și, rozând din ea câte puțin, alunecă pe role, lejer, prin fața vitrinelor de magazine...

★ ...fără să bănuiască niciun moment adevărul: că, la rândul lui, el nu trăiește în realitate, că e și el doar un personaj din povestirea mea și că eu, scriitorul, pot să-l fac să meargă pe role mai departe, să se oprească, să dea colțul străzii, să se împace cu Ana, să se ducă la școală, chiar dacă-i vacanță, și să ia numai zece sau numai doi, și orice-mi mai trece mie prin minte. Pe ecranul computerului meu, în fața căruia lucrez de o oră și jumătate, văd ultimele rânduri ale povestirii pe care tocmai o citești, chiar în clipa asta. Povestirea am s-o duc la editură ca să fie inclusă în manualul tău. Abia acum, când tu o citești, ea începe să existe cu adevărat. Și...

Dar stai o clipă, că sună la ușă. Mă ridic de la birou, străbat holul și deschid. E poștărița.

— Sunteți domnul Florescu?

— Da.

— V-am adus o telegramă. Semnați aici.

Mircea Cărtărescu (n. 1 iunie 1956) este conferențiar universitar la Catedra de literatură română a Facultății de Litere a Universității din București. Este autor de poezii, proză, eseuri, publicistică, jurnale. A debutat ca poet cu volumul *Faruri, vitrine, fotografii* în anul 1980 și este cunoscut pentru *Levantul*, *Enciclopedia zmeilor*, *Gemenii*, *REM*, *Mendebilul*, *Fata de la marginea vieții – povestiri alese*, *Solenoid*. Operele sale au fost traduse în foarte multe limbi străine. A primit numeroase premii naționale și internaționale.

2. Alege unul dintre emoticoanele alăturate pentru a exprima starea provocată de lectură. Motivează alegerea, oral. Poți folosi unul dintre cuvintele: *plictiseală, tristețe, bucurie, entuziasm, uimire, liniște, amuzament, confuzie, dezamăgire* etc.

3. Citește cu voce tare enunțurile din care ai aflat:

- ✓ două trăsături ale hanțiței;
- ✓ preocuparea haiducului Florea în timpul verii;
- ✓ relația dintre Anița și călăul haiducului;
- ✓ numele calului lui Florea;
- ✓ vârsta lui Florin;
- ✓ ce scriau prietenii puștiului;
- ✓ explicația poreclei Călăul;
- ✓ de cât timp lucrează scriitorul la povestire.

4. Scrie câte un sinonim potrivit în text pentru fiecare dintre cuvintele:
- ✓ se înființă;
  - ✓ să se-ntremeze;
  - ✓ bat (satele);
  - ✓ mă încolțește;
  - ✓ (odaie) de taină;
  - ✓ ferfeniță;
  - ✓ cu nemiluita.

5. Recitește primul fragment, marcat cu ★, apoi explică oral:
- ✓ motivul supărării haiducului Florea;
  - ✓ motivul răzbunării crâșmăriței și al căpitanului Gealatu.

6. Recitește al doilea fragment, marcat cu ★, apoi explică oral:
- ✓ semnificația enunțului *nu trăiește în realitate*;
  - ✓ motivul satisfacției băiatului după recitirea ultimelor pagini ale romanului;
  - ✓ de ce, văzând-o pe Ana, băiatul cu rolele își ia avânt și încearcă schema fluturelui;
  - ✓ rolul replicii *Lasă, Ano, că te aranjez eu*.
7. Recitește ultimul fragment, marcat cu ★. Precizează cine este domnul Florescu și care este legătura lui cu personajele din celelalte fragmente.
8. Observă dacă propunerile tale dinainte de lectură corespund cu informațiile din text despre cele trei personaje. Prezintă-le, oral, colegilor, observațiile tale.
9. Fiecare scriitor vrea să creeze suspans și anticipează modul în care se va desfășura acțiunea prin gesturi, cuvinte, nume ale personajelor. Completează un tabel precum cel de mai jos, în care vei nota ceea ce înțelegi din secvențele date:

În text scrie...	Eu știu că...	Înțeleg că...
<i>Anița își feri ochii de privirea voinicului și-i zise cam din vârful buzelor:</i>	O persoană care evită să te privească atunci când îți vorbește are ceva de ascuns.	Anița nu este sinceră cu Florea și i-a pregătit o capcană.
Dar, curios , drumeții în straie prăfuite erau morocănoși și-l priveau cu dușmănie.	Cuvântul dar exprimă opoziția. Cuvântul curios , scris între virgule, este o informație suplimentară.	.....
<i>zâmbet unsuros</i>	.....	.....
<i>caiet făcut ferfeniță și pătat de dulceață și margarină</i>	Copiii preferă să mănânce dulceață și margarină...	.....
Călăul dintr-a opta	<i>gealat</i> , s.m. (învechit) – călău, gâde; (familiar) om voinic și violent; tiran, asupritor	.....
<i>... fără să bănuiască nicio clipă adevărul...</i>	.....	.....

10. **Lucrați în pereche!** Stabiliți valoarea de adevăr a următoarelor enunțuri, alegând litera **A**, dacă sunt adevărate sau litera **F**, dacă sunt false. Rescrieți enunțurile false, astfel încât să devină adevărate:

- ✓ Florin este un haiduc urmărit de Gealatu. **A F**
- ✓ Anița îl trădează pe Florea pentru că i-a respins dragostea. **A F**
- ✓ Florea este un personaj în romanul lui Florin. **A F**
- ✓ Florin creează personajul Florescu. **A F**

11. Notează asemănările și deosebirile dintre cele trei fragmente într-o diagramă asemănătoare celei din dreapta.

12. Notează tema textului citit. Poți alege dintre: *aventura, copilăria, prietenia, creația, natura* etc. Justifică alegerea prin trei cuvinte-cheie.

Experimentează dincolo de text!

13. Prezintă colegilor, oral, în 3-4 enunțuri, părerea ta despre faptul că Florin alege să își rezolve problemele din viața reală într-o lume imaginară.
14. Imaginează-ți că ești personajul Florin. Continuă romanul, în cel puțin 80 de cuvinte, cu o întâmplare care să dovedească faptul că Ana și-a schimbat comportamentul.
15. Propune un alt titlu pentru textul citit. Motivează, oral, alegerea.
16. Realizează o bandă desenată în care să redai întâmplările la care a participat personajul preferat din textul citit.

Citește și...

- ✓ **Ce poți face cu două cuvinte** coord. Liviu Papadima
- ✓ **Hanu Ancuței** de Mihail Sadoveanu
- ✓ **Tabăra** de Louis Sachard

Acțiune, timp, spațiu

Amintește-ți !

1. Notează pe o figură asemănătoare celei de mai jos ordinea cronologică a întâmplărilor petrecute în textul narativ literar *Florin scrie un roman* de Mircea Cărtărescu.

- a. Ana, Florina și Elena trec pe trotuarul celălalt.
  - b. Domnul Florescu termină povestirea.
  - c. Florea se destăinuie Aniței.
  - d. Băiatul se întreabă dacă eroul știe că el face numai ce îi spune jucătorul.
  - e. Poștărița aduce o telegramă.
  - f. Poterașii îl leagă pe haiduc.
  - g. Florin își cumpără o înghețată.
  - h. Bălanul își salvează stăpânul.
  - i. Florin citește ultimele rânduri din romanul său.
2. a. Citește în imaginea de mai jos indicii de timp selectați din textul citit. Scrie-i numai pe aceia care arată durata acțiunii.

de o oră și jumătate

în vremea asta

vara

în fiecare zi

după ce scăpă

- b. Schițează un han, un oraș și un birou. Rescrie din textul citit indicii spațiali corespunzători întâmplărilor.

Important

- În **textul narativ literar** modul de expunere specific este narațiunea. Aceasta presupune prezența unui narator ce relatează o **acțiune** desfășurată de personaje. În funcție de numărul întâmplărilor și al personajelor acțiunea poate fi redusă sau amplă, simplă sau complicată.
- Acțiunea are **coordonate spațio-temporale** reale sau imaginare, precise sau nedeterminate.
  - Totalitatea locurilor unde se petrece acțiunea formează **spațiul**, care este descris pentru a crea impresia de realitate. Locul unde se desfășoară o întâmplare poate fi: real sau imaginar, interior sau exterior, rural sau urban (citadin). Indicii de spațiu se pot referi la poziționarea geografică a locului unde se petrece acțiunea, denumindu-l, sau la decor.
  - **Timpul** acțiunii poate fi indicat direct în text prin prezentarea unui eveniment istoric, a unui ceas sau a cuvintelor naratorului. Indirect, timpul se poate deduce din aspecte meteorologice specifice anotimpurilor, ale vestimentației, ale activităților desfășurate de personaje. Indicii de timp pot denumi momentul în care se petrece acțiunea, durata acesteia sau ordinea întâmplărilor.
- Narațiunea se îmbină cu descrierea și cu dialogul. În textul narativ, descrierea prezintă trăsături ale cadrului în care se va desfășura acțiunea sau ale personajelor, conturează atmosfera și creează suspans. Dialogul oferă narațiunii un ritm alert.

Exersează!

3. În textele literare, hanul apare ca un loc în care oamenii se odihnesc după ce au parcurs distanțe mari, se înveselesc și povestesc întâmplări la care au participat sau au fost martori. Prezintă colegilor, în 3-4 enunțuri, părerea ta despre semnificația hanului în textul citit, alegând una dintre variantele:
- ✓ Autorul intenționează să evidențieze soarta grea a haiducului prin veselia oamenilor de la han.
  - ✓ Florea are încredere în hangița Anița și vine să îi ceară ajutorul.
  - ✓ Autorul vrea să convingă cititorii de vitejia haiducului prin prezența martorilor, oamenii de la han.
  - ✓ Hanul este un loc de refugiu, în care haiducul găsește protecție împotriva dușmanilor.
  - ✓ La han, Florea se întâlnește cu alți haiduci pentru a se consulta în legătură cu strategiile de apărare împotriva puterii.
4. Cadrul temporal al acțiunii poate fi conturat indirect. În primul fragment este folosit cuvântul *zlot*, a cărui explicație o găsești în subsolul paginii cu textul, iar în al doilea, denumirea jocului Duke, lansat în anul 1996. Continuă seria cu încă cinci cuvinte ilustrative pentru cadrul temporal sugerat.

✓ *zlot*, ..., ..., ..., ..., ..., ...

✓ *Duke*, ..., ..., ..., ..., ..., ...

5. Recitește, din al doilea fragment al textului, descrierea jocului Duke. Explică rolul descrierii în narațiune, alegând dintre variantele:
- ✓ Creează o pauză în succesiunea întâmplărilor.
  - ✓ Portretizează personajul.
  - ✓ Face trecerea de la spațiul interior al camerei la cel exterior al orașului.
  - ✓ Oferă informații despre timpul în care se desfășoară acțiunea.

6. Completează, într-un mod asemănător, informațiile corespunzătoare fiecărui fragment din text.

<p>Cine? Florea</p> <p>Ce face? ....</p> <p>Unde? ....</p> <p>Când? ....</p>	<p>Cine? Florin</p> <p>Ce face? ....</p> <p>Unde? ....</p> <p>Când? ....</p>	<p>Cine? Domnul Florescu</p> <p>Ce face? ....</p> <p>Unde? ....</p> <p>Când? ....</p>
---	---	--

Folosește-ți creativitatea!

7. Imaginează-ți că ești unul dintre personajele textului, Florea sau Florin. Creează o hartă a spațiului în care trăiești. Notează, pe hartă, denumirile a cel puțin cinci repere spațiale.
8. **Lucrați în pereche!** Observați ordinea cronologică a întâmplărilor de la exercițiul 1 și propuneți o altă derulare logică a aceluiași eveniment. Motivați-vă alegerea.
9. Scrie un text, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să prezinți o întâmplare al cărei erou este Florea haiducul. În textul creat de tine:
- ✓ vei preciza timpul, vei crea un spațiu exterior al acțiunii;
  - ✓ vei realiza o descriere a locului;
  - ✓ vei integra două replici ale personajelor;
  - ✓ vei respecta limita de cuvinte recomandată.

Proiect tematic

Cartea legendelor – elemente de mitologie românească

📖 Citiți cu atenție etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

→ Ce veți face?

Veți alcătui o **carte a legendelor** din zona în care locuiți, cu ilustrații și povestiri ce vor conține elemente fantastice sau miraculoase, prin care se explică apariția unor localități, forme de relief sau obiective turistice din județul vostru.

→ De ce veți face?

Pentru a descoperi cultura populară a zonei în care locuiți și pentru a afla mai multe despre mitologia românească.

→ Cum veți face?

- ✓ Veți lucra în echipe de 5-10 elevi.
- ✓ Pe **copertă**, veți scrie titlul – *Cartea legendelor* sau un alt titlu, propus de voi –, numele membrilor echipei și clasa din care faceți parte. Veți adăuga ilustrații originale.
- ✓ Pe **prima pagină** veți prezenta cuprinsul cărții.
- ✓ Fiecare dintre **paginile următoare** va fi realizată de câte un elev și va conține:
  - legenda aleasă, menționându-se zona/ localitatea din care provine și sursa din care a fost preluată (numele celui de la care a fost auzită/ culegerea de folclor în care a fost inclusă etc.);
  - un desen sau o fotografie care să ilustreze localitatea, forma de relief sau obiectivul turistic ce constituie subiectul legendei.

MIT, *mituri*, s. n. Povestire fabuloasă cu caracter sacru, care cuprinde credințele unui popor despre originea Universului și a fenomenelor naturii, despre zei și eroi legendari etc.

MITOLOGIE, *mitologii*, s. f. Totalitatea miturilor create de un popor sau de un grup de popoare înrudite.

→ Iată o sugestie!

În mijlocul munților Vrancei, spre fundul apei Năruja, se află piscul cu numele „Scările lui Vodă”. Povestea spune că, în timpurile vechi, Ștefan cel Mare, rătăcind prin codri cu o ceată de ostași, a ajuns în golul Verdelui, într-o poiană mare și frumoasă, unde ceata marelui voievod se puse de se hodini.

Dar Vodă, având nevoie să cerceteze cât mai bine împrejurimile, pentru a ști în ce loc se află și a nu se trezi înconjurat fără de veste de dușmani, se gândi ca să se urce pe creasta muntelui Petrosul, cel mai înalt vârf din apropiere și care se ridică chiar în fața poienii unde poposiseră.

Și, fiindcă muntele era stâncos și coasta din cale-afară de povârnită și prăpăstioasă, oștenii au săpat niște trepte pe zarea piscului, până ce Vodă și ai săi s-au putut ridica în vârf.

De aici, au pornit cu toții încotro i-or fi îndreptat ochii și mintea. Poate spre o nouă biruință, pe care numai iscusința și destoinicia fără margini a marelui Ștefan se învrednicea s-o câștige, în acele vremuri, cu arcașii săi, puțini la număr, dar voinici și meșteri la luptă.

De atunci, piscului acestuia i-a rămas până în zilele noastre numele de „Scările lui Vodă”, iar, pe ici, pe colo, se mai observă și acum treptele săpate de ostașii lui Ștefan.

După comunicările făcute de către Const. Ciută și Ion I. Găină, moșneni din comuna Herăstrău-Vrancea

(Simion Hârnea, Scările lui Vodă, în vol. Comoara Vrancei)

→ În penultima pagină veți nota observații despre:

- ✓ ceea ce au în comun legendele culese din zona voastră;
- ✓ ceea ce le diferențiază de alte legende, ce aparțin altor zone culturale.

Exemplu: valorile spirituale pe care le transmit, modelele umane pe care vi le oferă etc.

Exemplu: diferențele dintre valorile spirituale și modelele umane identificate în legendele din zona voastră și cele internaționale (prezentate în proiectele anterioare sau cele din *Legendele Olimpului*).

- **Ultima pagină** va conține o legendă creată de voi despre apariția satului/ comunei/ orașului în care locuiți.
- Legați toate paginile și copertele.
- Prezentați cartea întregii clase.

→ **Cum veți ști dacă ați reușit?**

Analizați proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Pe copertă apar: titlul, numele membrilor echipei, clasa, o imagine ilustrativă.			
În carte sunt prezentate legende din zona în care locuiți.			
Fiecare legendă este însoțită de o imagine.			
Sunt consemnate observații corecte privind elementele comune ale legendelor din carte.			
Sunt consemnate observații corecte privind elementele care diferențiază legendele locale de cele care aparțin altor zone culturale.			
Cartea include o legendă originală, despre apariția localității voastre.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

Textul nonliterar. Anunțul

Descoperă!

 Citește, cu atenție, textul de mai jos, apoi rezolvă sarcinile de lucru propuse.

Premiile Muzeului Național al Literaturii Române

Muzeul Național al Literaturii Române (MNLR) va decerna în prima decadă a lunii decembrie, în cadrul unei festivități de gală, Premiile Muzeului Național al Literaturii Române, după cum urmează:

Premiul Perpessicius – pentru ediții critice

Premiul Șerban Cioculescu – pentru memorialistică și istorie literară

Premiul Petru Creția – pentru filologie clasică

Premiul Tudor Vianu – pentru teoria literaturii și a culturii

Premiul Alexandru Piru – pentru încurajarea tinerilor cercetători

Muzeul Național al Literaturii Române invită editurile interesate să trimită până la data de 15 noiembrie 2018 lucrările apărute în anul 2017, pe care le consideră reprezentative pentru cele cinci categorii, pentru ca acestea să intre în procesul de jurizare.

Volumele pot fi trimise pe adresa Muzeului Național al Literaturii Române: Calea Griviței 64-66, sector 1, București, cu mențiunea *Pentru Premiile MNLR*.

(www.mnlr.ro)

1. Caută în dicționar și notează, în câte un enunț, explicația cuvintelor *memorialistică* și *filologie*.
2. Completează, în scris, enunțurile de mai jos:
  - ✓ Prescurtarea MNLR denumește ....
  - ✓ Data până la care pot fi trimise lucrările apărute în anul .... este .....
  - ✓ Scopul trimiterii lucrărilor reprezentative este .....
  - ✓ Lucrările pot fi trimise la adresa .....
  - ✓ Sursa din care a fost preluat anunțul este .....
3. Cui se adresează anunțul de mai sus? Motivează răspunsul folosind o secvență din textul citat.
4. Pe cine crezi că ar interesa informațiile de mai sus?
5. Scrie elementele pe care le consideri esențiale în formularea mesajului din anunțul de mai sus.
6. Explică, în 30-50 de cuvinte, rolul mențiunii *Pentru Premiile MNLR*, indicate în finalul anunțului.

Important

- **Anunțul** informează publicul cu privire la organizarea unei activități, a unui eveniment.
- Anunțul cuprinde, într-o manieră clară, concisă și exactă, evenimentul sau activitatea, data, ora, ziua și locul în care acesta se va desfășura.

Exersează!

7. **Lucrați în echipă!** Grupați-vă în cinci echipe, apoi alegeți câte o categorie la care sunt decernate premii de către MNLR. Folosiți diverse surse, precum internetul, biblioteca școlii sau a clasei pentru a realiza o prezentare a personalității culturale care dă numele categoriei alese. Realizați o listă cu cel puțin trei titluri care au fost premiate de-a lungul anilor la categoria aleasă și indicați autorii acestora.
8. Imaginează-ți că Florin, personajul din opera literară *Florin scrie un roman* de Mircea Cărtărescu, îndeplinește cerințele din anunț, iar editura ar dori să trimită romanul său haiducesc spre jurizare. La ce categorie dintre cele propuse crezi că s-ar încadra scrierea sa? Motivează-ți răspunsul!
9. Realizează o colecție de 3-5 anunțuri care să te ajute în alegerea activităților tale extrașcolare.

Enunțul. Coordonarea în frază. Conjunții coordonatoare

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, următorul fragment selectat din textul *Florin scrie un roman* de M. Cărtărescu, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„Ieșeau de obicei cu rolele la magazinul din colț, făceau câteva ture, încercau figuri (mersul cu spatele, fluturele...) **și** apoi se așezau pe gardulețul verde **și** pălăvrăgeau.”

- a. Câte propoziții conține enunțul selectat?
  - b. Prin ce semn de punctuație este marcată alăturarea dintre primele două propoziții ale enunțului?
  - c. Care este cuvântul prin care se realizează legătura dintre ultimele trei propoziții ale enunțului?
2. Completează enunțurile:

- ✓ **Enunțul** poate fi o .... sau o .....
  - ✓ **Propoziția** este o .... cu un singur .....
  - ✓ **Fraza** este o .... alcătuită din două sau mai multe .....
- Numărul propozițiilor dintr-o frază este dat de numărul .....

Important

→ În frază, între **două** sau mai multe **propoziții de același fel** se stabilește o **relație de coordonare** (nondependentă). Această relație se poate realiza prin:

- **juxtapunere** (parataxă), care constă în alăturarea propozițiilor de același fel, fiind precedată, în majoritatea cazurilor, de o pauză, marcată grafic prin **virgulă**: *Am venit, / am văzut, / am învins!*
- **jonctiune**, care presupune existența unor conectori specifici, **conjunțiile coordonatoare**: *Au vizitat muzeul, / dar nu au făcut fotografii. Ascultă valurile, / și privește întinderea nemărginită a mării.*

→ **Conjunția** este partea de vorbire neflexibilă, prin intermediul căreia se exprimă relațiile sintactice de coordonare și de subordonare, la nivelul propoziției și al frazei. **Conjunția coordonatoare** face legătura dintre:

- două propoziții de același fel – *Rădăcina învățăturii e amară, dar roadele ei sunt dulci.*
- două părți de propoziție de același fel – *Vremea frumoasă și caldă ne cheamă la joacă.*

Conjunții coordonatoare	
Tipul	Exemple
Copulative – exprimă ideea de asociere;	și → <i>Vine vara și aduce mult soare.</i> nici → <i>Nici nu cântă, nici nu dansează.</i>
Disjunctive – exprimă excluderea sau alternanța unor acțiuni, momente, posibilități;	sau → <i>Vii la plimbare sau stai acasă?</i> ori → <i>Ori întârzie, ori a uitat.</i> fie → <i>Fie va reîncerca, fie va renunța.</i>
Adversative – marchează raporturi de opoziție;	dar → <i>Soarele este puternic, dar nu încălzește.</i> iar → <i>Copilul învață, iar părinții muncesc.</i> însă → <i>A făcut proiectul, însă l-a uitat acasă.</i> or → <i>A venit mai devreme, or asta nu i-a mulțumit pe toți.</i>
Concluzive – introduc un rezultat, o consecință a ceea ce s-a exprimat anterior.	deci → <i>Testul este mâine, deci azi învățăm.</i> așadar → <i>El știe lecția, așadar a învățat.</i> carevasăzică (vasăzică) → <i>Nu a venit, carevasăzică a renunțat.</i>

Exersează!

3. a. Transcrie doar proverbele în care există propoziții aflate în raport de coordonare prin juxtapunere:

- ✓ *Nici usturoi n-a mâncat, nici gura nu-i miroase.*
- ✓ *Apa trece, pietrele rămân.*
- ✓ *Păcatul intră râzând și iese plângând.*
- ✓ *Nu în mult stă bunul, ci în bun stă multul.*
- ✓ *Mulți văd, puțini cunosc.*
- ✓ *Înțeleptul învață din pățania altora, nesocotitul nu învață nici din a sa.*
- ✓ *Nu te depărta de omul înțelept și nu te apropia de cel prost.*
- ✓ *Faptele sunt fructe, cuvintele sunt frunze.*
- ✓ *Minciuna are picioare scurte, dar te prinde repede.*
- ✓ *Bine faci, bine găsești.*
- ✓ *Neamurile și vecinii sunt dați de Dumnezeu, prietenii ți-i alegi singur.*

b. Precizează, oral, conjuncțiile coordonatoare înaintea cărora s-a folosit virgula.

Important

- **Virgula** [,] este semn de punctuație obligatoriu înaintea conjuncțiilor coordonatoare adversative (*dar, iar, însă, ci, or*) sau conclusive (*deci, așadar*). Când conjuncțiile coordonatoare copulative sau disjunctive sunt folosite în perechi (**și... și...; sau... sau...; fie... fie...; nici... nici...**), utilizarea virgulei înaintea celei de-a doua conjuncții este obligatorie. **Virgula** nu se utilizează înaintea conjuncțiilor coordonatoare (**și**) sau a celor disjunctive (*sau, ori*), folosite singure.
- **Punctul și virgula** [;] este semn de punctuație ce marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct. Este folosit și pentru a marca raportul de coordonare prin juxtapunere: *Lumina e mai caldă și-n inimă pătrunde; Prin râpi adânci zăpada de soare se ascunde.* (V. Alecsandri)

4. Precizează, oral, numărul conjuncțiilor coordonatoare întâlnite în următoarele enunțuri:

- ✓ *Vara-i pândesc în codru cu sâneța asta a mea și-i judec.*
- ✓ *Vreo doi se apucaseră și ei de un SF, dar nu ieșise nimic.*
- ✓ *Mai bine soarbe ici, din cofa asta, și uită de necazuri.*
- ✓ *Bea o lulea de tutun și mai stai la povești cu cești călători.*
- ✓ *Se așeză la computer și începu să joace Duke.*
- ✓ *Idioții îi vopsiseră pe extratereștri în toate culorile, le făcuseră coarne și antene, dar la mai mult nu-i dusesese mintea.*

5. Corectează, în scris, enunțurile următoare:

- ✓ Nu vântul a răsturnat floarea ci pisica.
- ✓ Teatrul, și dansul, și muzica se îmbină deseori.
- ✓ Ar fi venit la film însă nu mai erau locuri libere.
- ✓ Sper că Matei, sau Ana va scrie piesa de teatru iar Diana va fi protagonistă.
- ✓ Vă așteptăm de mult timp așadar va fi o revedere cu emoții.
- ✓ Ori citești ori te duci la culcare.
- ✓ Am voce frumoasă dar nu mă înscriu la concurs.

6. Scrie toate conjuncțiile coordonatoare identificate în exercițiul 5, ordonate alfabetic.

Vocabularul. Cuvântul și contextul

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile, apoi răspunde, în scris, cerințelor de mai jos:
  - Ramurile speranței îi învăluiau sufletul.
  - Anatomia este o ramură a biologiei.
  - Coarnele unui cerb puternic au multe ramuri.
  - Pe ramurile copacilor au apărut muguri.
  - Ramura textilă a industriei înregistrează profit.
  - a. Scrie enunțurile în care cuvântul *ramură* este folosit cu sens propriu de bază sau secundar.
  - b. Alege dintre *mângâiere*, *lovitură*, *zgomot* sensul pe care îl consideri cel mai potrivit în context pentru a ilustra expresia *ramurile speranței*.

Important

→ **Vocabularul** sau **lexicul** cuprinde totalitatea cuvintelor unei limbi. Sensul unui cuvânt se stabilește numai în context. Un cuvânt poate avea:

A. Sens propriu – sensul obișnuit al cuvântului.

- **A.1. sens propriu de bază** – în dicționarele explicative este dat ca prim sens și nu depinde de context (*braț* – parte a corpului);
- **A.2. sens propriu secundar** – rezultă dintr-o asemănare, depinzând de context (*brațul fluviului*).

B. Sens figurat – utilizat cu valoare expresivă (*brațele somnului*).

2. Asociază cuvintele subliniate din prima coloană cu tipul de sens potrivit din coloana a doua:

Pe bolta cerească a răsărit o stea.

Ne-am cazat într-un hotel de trei stele.

Stelele-de-mare trăiesc în toate oceanele lumii.

Visează să ajungă o stea la Hollywood.

vedetă

animal marin

merit

astru

indice de confort

3. Completează, în scris, enunțurile:

- ✓ Unele cuvinte pot avea .... sensuri, adică sunt .....
- ✓ Cuvintele cu un singur .... se numesc .....

Exersează!

4. Se dă enunțul: *În lingvistică un cuvânt este unitatea fundamentală de comunicare a unui înțeles. Lingvistica este știința care studiază limba și legile ei.* (Wikipedia)
  - a. Selectează un cuvânt monosemantic.
  - b. Alcătuieste enunțuri pentru a ilustra sensurile propriu de bază, secundar și figurat al cuvântului *limbă*.
5. Alege, dintre cuvintele scrise în paranteze, sensul potrivit pentru cuvântul subliniat în enunțurile următoare:
  - ✓ Nu și-a respectat cuvântul. (*promisiune, discurs, intervenție*)
  - ✓ Conflictul se pot evita prin comunicare. (*informare, discuție, prezentare*)
  - ✓ Descopeream în poezii vorbe pline de înțeles. (*explicație, motiv, semnificație*)
  - ✓ Genetica este o știință recentă. (*disciplină, măiestrie, pregătire*)
  - ✓ Bunicii cunosc legile nescrise ale comunității. (*proces, tradiție, religie*)

Folosește-ți creativitatea!

6. Scrie un text, de minimum 80 de cuvinte, în care să demonstrezi polisemia cuvintelor: (*a*) *sta*, *regim*, (*a*) *încolți*.

Categorii semantice

Amintește-ți!

1. **Lucrați în pereche!** Citește replicile copiilor și rezolvă cerințele alăturate:

- Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru: *iar și iar*, *deschide*.
- Scrie enunțuri cu omonimele cuvintelor *dar* și *care*.
- Precizează, oral, sensul verbelor din cea de-a doua replică.

Important

- Cuvintele se pot grupa în categorii semantice (de sens).
- **Sinonimele** sunt cuvintele cu formă diferită și cu sens asemănător sau identic.
  - **Antonimele** sunt cuvinte cu formă diferită și sens opus.
  - **Omonimele** sunt cuvintele cu formă identică și cu sens diferit.
  - **Paronimele** sunt cuvintele apropiate ca formă, dar cu înțeles diferit: *a evalua* – *a evolua*, *orar* – *oral*, *a emigra* – *a imigra*.

Exersează!

2. Completează un tabel asemănător celui de mai jos, alegând pentru cuvintele date sinonimele potrivite din lista următoare: *soartă, a obține, aspru, ursită, a căpăta, sever, destin, a încasa, brutal, fericire, crud, a admite, bunăstare, a include*.

<i>dur</i>	<i>noroc</i>	<i>a primi</i>

3. Elimină intrusul din seriile următoare:

- a da de știre, a da sfară în țară, a-i luci ochii, a da de veste;*
- a-și da obștescul sfârșit, a rebegi de frig, a da colțul, a pune mâinile pe piept;*
- a fi de folos, a da o mână de ajutor, a duce cu vorba;*
- a nu se da bătut, a o rupe la fugă, a o lua la goană, a-și lua picioarele la spinare.*

4. Precizează, oral, câte un antonim potrivit pentru sensul cuvântului *dulce* din enunțurile următoare:

- Somnul *dulce* îl cuprindea.
- Mi-e poftă de ceva *dulce*.
- Are un copil tare *dulce*.
- Îmi vorbește *dulce*.
- Cumpăr lapte *dulce*.
- Urc panta *dulce* a dealului.

5. Notează enunțuri adecvate pentru a ilustra omonimele: *bloc, cardinal, cod, nod, han, ramă, pompă, trac*.

6. a. Alege paronimul potrivit în enunțurile următoare:

- El are mari *lacune/lagune* în cunoștințe.
- Lămâia are gust *stringent/astringent*.
- Acțiunea are două repere *temporare/temporale*.
- Nu este mare *deferență/diferență* între noi.

b. Alcătuiește enunțuri pentru a ilustra sensurile cuvintelor neutilizate la punctul a.

Folosește-ți creativitatea!

7. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să integrezi paronimele: ▪ *erodat* – *eronat*;

- *funcționar* – *funcțional*;
- *dependență* – *dependință*;
- *solidar* – *solitar*;
- *special* – *specios*;
- *virtuos* – *virtuoz*.

Confuzii paronimice. Pleonasmul

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, următorul comentariu postat de un elev pe internet, pentru a răspunde, oral, cerințelor:

„Am investit foarte mult efort să fac un album cu lacurile glaciare din România. Vă rog să colaborăm împreună, pentru a găsi cele mai perfecte fotografii!”

- Ce termeni din primul enunț nu sunt folosiți corect?
- Ce termeni trebuie eliminați din enunțul al doilea, astfel încât exprimarea să fie corectă?

Important

→ **Paronimele** sunt foarte apropiate ca formă, acestea putând avea:

- ordine diferită a sunetelor: *alienat* – *alineat*;
- un singur sunet diferit: *complement* – *compliment*;
- unul sau mai multe sunete în plus: *a stima* – *a estima*; *albastru* – *alabastru*.

→ Când vorbitorul nu cunoaște precis sensul unuia dintre cuvinte, acesta le poate confunda, rezultând **confuzia paronimică**.

→ **Pleonasmul** este o greșeală de exprimare care constă în repetarea în același enunț a unor cuvinte sau construcții cu același înțeles. Fiind o greșeală de exprimare, pleonasmul trebuie evitat.

Exersează!

2. Corectează greșelile cauzate de confuzia paronimică din enunțurile date, notând forma adecvată:

- Este o persoană mereu solubilă.
- Pronunța grațiat sunetul *r*.
- Este scrofulos la serviciu.
- Vor practica arte marțiane.
- A intrat în trompă pe stadion.
- Luarea unei decizii era eminentă.

3. Explică, oral, de ce sunt pleonastice construcțiile următoare:

✓ caligrafie frumoasă	✓ bancnotă de hârtie
✓ moș bătrân	✓ a ateriza pe pământ
✓ întuneric beznă	✓ dună de nisip
✓ avalanșă de zăpadă	✓ scurtă alocuțiune.

4. Transcrie construcțiile corecte din lista următoare: *averse de ploaie, alunecare de teren, seism de pământ, a îngheța de frig, a tremura de emoție, analize de sânge, gastrită la stomac, conducere managerială, organizare eficientă, simplu și frumos, fin și delicat, a prefera mai bine, a colabora frumos.*

5. Reformulează, în scris, enunțurile următoare, eliminând pleonasmul:

- ✓ Au formulat corect concluzia finală.
- ✓ Vom desena o hartă a mapamondului.
- ✓ Mi-am adus aportul în acest proiect.
- ✓ Va dăinui permanent memoria eroilor.
- ✓ Facem revizia extincătoarelor de incendiu.
- ✓ Mijloacele mass-media au difuzat interviul.

6. Alege paronimul potrivit în enunțurile următoare:

- ✓ Prezentatorul avu un *abces/acces* de răs.
- ✓ Medicii i-au *amputat/imputat* un deget.
- ✓ Vecinii mei au *emigrat/imigrat în/din* Australia.
- ✓ Omul privea *șasiu/șașiu* hârtia din mâna sa.
- ✓ Biletul era scris cu cerneală *violetă/violentă*.

Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Derivarea

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, pentru a răspunde cerințelor de mai jos:

Am mers la florărie să caut o floare deosebită pentru mama. Florăreasa mi-a recomandat floarea de nu-mă-uita.

— Va înflori des și are o floricică albastră și delicată, mi-a spus.

- Identifică o asemănare și o deosebire între cuvintele subliniate, având în vedere forma și sensul.
- Notează într-o coloană cuvintele înrudite ca sens cu substantivul *floare*.
- Subliniază:
  - ✓ Cu **albastru**, grupul de sunete care se repetă în cele cinci cuvinte subliniate în text.
  - ✓ Cu **verde**, grupurile de sunete (sunetul) adăugate după partea comună a cuvintelor înrudite.
  - ✓ Cu **roșu**, grupurile de sunete adăugate înaintea părții comune a cuvintelor înrudite.

Important

- Cuvintele **florărie**, **florăreasă**, (**a**) **înflori**, **floricică** s-au format de la cuvântul **floare**. Sensul lor este înrudit, iar elementul comun **-flor-** se numește **rădăcină**.
- **Cuvântul de bază** este elementul fundamental în formarea altor cuvinte.
- **Rădăcina** este formată din sunetele comune unui cuvânt de bază și tuturor cuvintelor obținute de la acesta.
- **Prefixele** sunt sunetele sau grupurile de sunete așezate înaintea rădăcinii, pentru a forma cuvinte noi. Acestea pot intra în componența unor substantive (**strămoș**), verbe (**dezlega**), adjective (**inegal**) sau a unor adverbe (**neprieteneste**).
- **Sufixe** sunt sunetele sau grupurile de sunete așezate după rădăcină, pentru a forma cuvinte noi. Acestea pot intra în componența unor substantive (**nuntaș**, **cheltuială**, **hoție**, **dorință**, **singurătate**), verbe (**ronțăi**), adjective (**lucios**, **săptămânal**) sau a unor adverbe (**românește**, **cruciș**).
- **Derivarea** este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului limbii române, prin care cuvintele se obțin pornind de la unele existente în limbă, adăugând sufixe sau prefixe.
- **Cuvântul derivat** este format cu ajutorul sufixelor și/ sau al prefixelor.

Exersează!

2. Citește enunțul următor și răspunde cerințelor din dreapta:

Gândăcelul poposi pe un pietroi și privi luminițele stelelor.

- Selectează substantivele derivate, având în vedere forma lor din dicționar.
- Numește cuvântul de bază al cuvintelor selectate la punctul a., precum și sufixele identificate.
- Precizează care sunt sufixele ce arată o micșorare a obiectului și care este acela care exprimă o mărire a obiectului.

Important

- **Sufixele diminutive** formează cuvinte care exprimă o micșorare a obiectului (**măsuță**), a persoanei (**fetiță**) sau a calității (**frumușel**). **Exemple:** *-uleț, -uc, -ior, -ică, -icel, -uță, -aș* etc. Cuvintele formate cu astfel de sufixe se numesc **diminutive**.
- **Sufixele augmentative** formează cuvinte care exprimă o mărire a obiectului (**măsoaie**), a persoanei (**fetișcană**) sau a calității (**bogătan**). **Exemple:** *-andru, -an, -oaie, -oi*. Cuvintele formate astfel se numesc **augmentative**.

Exersează!

3. **Concurs!** Câștigă acela care scrie primul câte două cuvinte derivate cu sufixele următoare:

-ar
-ean

-iu
-os

-iță
-andru

-ui
-ime

-esc
-tor

-ință
-ism

4. Formează prin derivare câte un substantiv, un verb și un adjectiv de la următoarele cuvinte de bază: *frunză, cald, suflet*.

5. Indicați, oral, prefixele corecte pentru a forma derivate ale cuvintelor din al doilea rând:

în-   îm-   des-   dez-   răs-   răz-

pădure   echilibru   coajă   gândi   grămadă   face   pachet   bogat   lega   coase   tălmăci   cumpăra

6. Citește, cu atenție, textul următor, apoi răspunde, în scris, cerințelor:

„E bătrân. Înțelege că-i bătrân, că-i netrebnic, că cele câteva zile ce i-au mai rămas sunt o povară pe capul tuturor. De când s-a și îmbolnăvit, nu-l mai strigă nimeni, nu-l mai mângâie nicio mână, nu se mai întoarce spre el nicio pereche de ochi. A slujit cu credință.” (E. Gîrleanu)

- Transcrie un cuvânt derivat cu sufix.
- Formează, în scris, cinci derivate de la primul adjectiv din text.
- Scrie diminutivele a două cuvinte din text.
- Copiază doar enunțurile pe care le consideri adevărate:
  - ✓ Prefixele sunt sunetele sau grupurile de sunete așezate după rădăcină, pentru a forma cuvinte noi.
  - ✓ Cuvântul de bază de la care s-a format cuvântul *îmbolnăvit* este *boală*.
  - ✓ Rădăcina cuvântului *credință* este *credea*.
  - ✓ Cuvântul *zile* este derivat cu sufixul *-le*.
  - ✓ Cuvintele *mănuță*, *înmâna*, *înmânare*, *mănușiță* sunt formate de la același cuvânt de bază.

Descoperă!

+ 7. Citește, cu atenție, textele următoare și spune ce sugerează folosirea diminutivelor.

„Măi bădiță, bădișor
Nu-mi trimite-atâta dor,
Trimite-mi mai puținel
Și hai dumneata cu el
Că io-s fată tinerea
Dorul tău nu-l pot ținea...”

(doină populară, *Măi bădiță, bădișor*)

„Nu mi-ați întâlnit
Pe al meu Pătruț,
Păcurari micuț,
Cu păr galbănuț,
Floare de spicuț;
Cu ochi-vioarele
Ce scapăr ca stele.”

(baladă populară, *Păcurari străin*)

Important

→ În textele literare, **diminutivele** sunt folosite pentru a exprima sentimente puternice de dragoste, de dor, de tristețe etc. Unele forme diminutive indică simpatia, admirația și dezmiardarea.

Mijloace de îmbogățire a vocabularului. Compunerea

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, textele următoare, pentru a răspunde cerințelor de mai jos:

A. „Să vezi... Era odată un motan tare cumsecade – Motanschi-Voievod – cărunț de bătrân ce era, și cam fudul de urechi...” (I. Teodoreanu)

B. Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO) este una dintre cele 16 agenții specializate din sistemul Organizației Națiunilor Unite (ONU).

- Precizează termenii ce intră în alcătuirea primului cuvânt subliniat. Există vreo legătură între sensul acestora și sensul cuvântului *cumsecade*?
- Numește modul prin care se face legătura între termenii substantivului propriu din textul A.
- Justifică denumirile scrise între paranteze, din textul B.

Important

- **Compunerea** este mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care se obțin **cuvinte cu sens nou** din combinarea a două sau a mai multor cuvinte independente.
- Termenii din care se formează un cuvânt compus își pierd de cele mai multe ori sensul pe care îl au când există independent.

Cuvintele compuse pot fi:

substantive	verbe	adjective	pronume	numerale	adverbe	prepoziții	conjunții
<i>câine-lup</i>	<i>binevoi</i>	<i>cuminte</i>	<i>dumnealui</i>	<i>douăzeci</i>	<i>după-amiază</i>	<i>de la</i>	<i>vasăzică</i>

- **Procedeele** de compunere ale cuvintelor sunt:

I. Compunerea prin alăturare (parataxă):

- **cu blank:** *de la, până la;*
- **cu cratimă:** *câine-lup, propriu-zis;*
- **prin contopire** (sudură): *binevoitor, altfel, doisprezece.*

→ Compunerea prin contopire se poate realiza și cu ajutorul unor cuvinte care nu sunt independente în limba română (elemente savante): **aerogară, biologie, caligrafie, hidrobicicletă, microscop, telefon, ignifug.**

II. Compunerea prin subordonare:

- substantiv + adjectiv: *coate-goale, Câmpulung;*

- verb + substantiv: *zgârie-brânză, linge-blide;*

III. Compunerea prin abreviere:

- din inițialele cuvintelor (se poate pune punct, în general, după fiecare inițială, însă regula nu este obligatorie): *O.Z.N., UNICEF, UE, SNCFR;*

- din inițiale și fragmente de cuvinte: *DEX, TAROM;*
- din fragmente de cuvinte: *Plafar, Aprozar, Asirom;*
- din fragmente de cuvinte și cuvinte: *Romarta.*

Exersează!

2. Numește părțile de vorbire ce intră în componența următoarelor cuvinte compuse: *Făt-Frumos, zgârie-brânză, (a) binecuvânta, untdelemn, douăzeci și cinci, devreme, de pe, nu-mă-uita, Valea Prahovei, binefăcător.*

Exemplu: *Făt-Frumos* – format din substantivul comun *făt* și adjectivul *frumos*.

3. Grupează cuvintele compuse *de pe lângă, ciuboțica-cucului, SUA, întotdeauna, T.B.C., astăzi, televiziune, PECO, târâie-brâu*, după criteriile: **compuse prin alăturare, compuse prin subordonare, compuse prin abreviere.**

Îmbinări libere de cuvinte, locuțiuni, cuvinte compuse

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

- Când povestește Florea, Anița este **numai ochi și urechi**.
- Călătorii **trag cu urechea** la discuția lor.
- Un câine îi privește cu **urechile ciulite**.
- Nepoții și-au pus **ochi-de-pisică** la bicicletă.

- a. Citește îmbinarea de cuvinte în care fiecare element își păstrează sensul propriu.
- b. Oferă câte un sinonim secvențelor evidențiate în primele două enunțuri, precizându-i partea de vorbire.
- c. Numește procedeul prin care s-a format cuvântul evidențiat în ultimul enunț.

Important

- **Îmbinările libere de cuvinte** sunt create de oricare vorbitor în procesul exprimării, fiecare element păstrându-și sensul propriu (*vorbă sinceră, vorbe înțelepte*). Componentele lor pot intra oricând în alte combinații (*vorbă dulce, rude înțelepte*).
- **Locuțiunile** reprezintă grupuri mai mult sau mai puțin sudate de cuvinte care prezintă un sens unitar și se comportă gramatical ca o singură parte de vorbire (*a duce cu vorba – a păcăli*). În dicționar, locuțiunile sunt trecute în articolele corespunzătoare cuvintelor ce le compun.
- Există locuțiuni pentru toate părțile de vorbire, cu excepția articolului:
  - locuțiuni substantivale: *aducere aminte, părere de rău*;
  - locuțiuni adjectivale: *dus de nas, scos din fire*;
  - locuțiuni verbale: *a-i părea rău, a duce cu zăhărelul*;
  - locuțiuni adverbiale: *din când în când, din loc în loc*.
- **Cuvintele compuse** apar drept articole distincte în dicționar, fiind combinații stabile de cuvinte: *floare-de-colt, rochița-rândunicii*.

Exersează!

2. Completează un tabel asemănător celui dat, folosind cuvintele *piatră, floare, bine, alb*, conform exemplului.

Cuvântul	Îmbinare liberă	Cuvânt compus
gură	gură de apă	gura-leului

3. Asociază, oral, locuțiunile din primul rând cu sensul potrivit din cel de-al doilea rând:

tragere de inimă; a lua pe nepusă masă; cetate de scaun; a tăia frunză la câini; părere de rău; bătăi de cap

a surprinde; ardoare; necazuri; bucurie; regret; capitală; a lenevi

4. Copiază locuțiunea care nu se potrivește în fiecare dintre seriile următoare:

- a. *a da de veste, numai piele și os, a face rost, a da o mână de ajutor, a prinde de veste*;
- b. *bătător la ochi, cu capul în nori, cu ochii în patru, băgare de seamă, pestriț la mațe*;
- c. *a sta de veghe, venire pe lume, tragere pe sfoară, bătaie de joc, ținere de minte*;
- d. *zi de zi, de jur împrejur, a se da de-a dura, în grabă, cu chiu cu vai*.

5. Alcătuieste enunțuri cu locuțiunile identificate la exercițiul 4.

Familia lexicală. Câmpul lexical

Descoperă! Consultă un dicționar!

1. Transcrie cuvintele înrudite ca sens cu adjectivul **roșu** din lista următoare: *roșeață, roșcovă, (a) înroși, roșu-închis, roșcovan, a roși, Împăratul Roșu, roșioară, Lacul Roșu, mașină roșie, pătlăgică-roșie, roșiatic, Marea Roșie, pieile-roșii.*
2. Precizează mijloacele de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele selectate la exercițiul 1.

Important

→ **Familia lexicală** sau **familia de cuvinte** cuprinde toate cuvintele înrudite ca sens, obținute prin derivare și prin compunere de la același cuvânt de bază.

Exersează!

3. Alcătuieste familia lexicală a cuvintelor **țară, pădure, bun, a face**.
4. Completează un tabel asemănător celui dat cu termenii din familia lexicală a cuvântului **piatră**: *pietricică, pietroi, Piatra Arsă, Piatra Craiului, pietriș, nepietruit, pietrar, pietros, pietrărie, (a) pietrui, piatră-de-var.*

Derivare cu sufix	Derivare cu prefix	Compunere

5. Exclde, oral, din seriile următoare, cuvintele care nu fac parte din familia lexicală indicată:
  - a. **alb**: *(a) albi, albișoară, Alba Iulia, albitură, (a) înalbi, alb-gălbui, albastru;*
  - b. **frunză**: *frunzar, frunzos, (a) înfrunzi, frunza-voinicului, înfrunța, frunză-de-potcă;*
  - c. **colț**: *colțișor, colțat, colțar, colții-babei, colțun, floare-de-colț, Colț Alb.*

Amintește-ți!

6. Citește, cu atenție, următorul fragment, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„... fără să bănuiască nici un moment adevărul: că, la rândul lui, el nu trăiește în realitate, că e și el doar un personaj din povestirea mea și că eu, scriitorul, pot să-l fac să meargă pe role mai departe, să se oprească, să dea colțul străzii, să se împace cu Ana, să se ducă la școală, chiar dacă-i vacanță, și să ia numai zece sau numai doi, și orice-mi mai trece mie prin minte.” (M. Cărtărescu, *Florin scrie un roman*)

- a. Alege termeni care aparțin câmpului lexical al **școlii**.
- b. Identifică un alt câmp lexical prezent în text și notează cuvintele din componența sa.
- c. Adaugă fiecărui câmp semantic câte cinci termeni care nu se regăsesc în text.

Important

→ **Câmpul lexical** cuprinde toate cuvintele care aparțin aceluiași domeniu și care au trăsături comune de sens. Pe lângă acestea, în câmpul lexical intră sinonimele, unele derivate și expresiile din care acestea fac parte.

Exersează!

7. Notează **A** (adevărat) sau **F** (fals) pentru enunțurile:
  - a. Cuvintele *sățuc, Satu Mare, ogor, uliță* fac parte din câmpul lexical al **satului**.
  - b. Cuvintele *bocanci, sandale, pantofi, condurul-doamnei* fac parte din câmpul lexical al **încălțămintei**.
  - c. Cuvintele *dragoste, regret, milă, bucurie, plăcere, întristare, dor* fac parte din același câmp lexical.

Selecția lexicală în limba scrisă și în limba vorbită

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, textele **A** și **B**, pentru a răspunde, în scris, cerințelor:

A. „— Alei, Anițo, crâșmărițo, ce bine e de unii pe lumea asta! [...] Dar eu? Pentru mine a rânduie soarta o viață de fugar, o viață pe drumuri, cu potera trimisă de Vodă veșnic pe urmele mele. Iarna bat satele și plec urechea la necazul oamenilor. Îmi fierbe sângele-n vine de-atâtea samavolnicii.” (M. Cărtărescu)

B. „Îmi amintesc popasul meu la Hanul Ancuței. Nu mi-am crezut ochilor că voi regăsi locul pe care scriitorul Mihail Sadoveanu l-a descris cu atâta vrajă.” (din *jurnalul unui elev*)

Care dintre cele două exprimări ți se pare mai îngrijită? Motivează.

Important

- **Limba scrisă** este aspectul cel mai îngrijit al limbii, corect din punctul de vedere al regulilor descrise de lingviști. Vocabularul (lexicul) folosit este unul nuanțat, adaptat diverselor situații de comunicare:
  - termeni specifici unor domenii precum administrativ, economic, juridic, academic, politic etc.
  - termeni monosemantici științifici sau tehnici;
  - termeni polisemantici, folosindu-se în special sensul figurat al cuvintelor, în textele literare.
- **Limba vorbită** este mai puțin controlată, dar mai expresivă. Trăsăturile sale caracteristice se observă în conversațiile obișnuite, de zi cu zi:
  - termeni utilizați cu sens propriu;
  - prezența termenilor populari sau a celor specifici anumitor regiuni;
  - prezența termenilor specifici vieții citadine.

Exersează!

2. Citește, cu atenție, textul următor, pentru a răspunde, în scris, cerințelor:

„— Ai toată voia de la mine, fătul meu, dar mare lucru să fie de nu ți s-or tăia și ție cărările. Mai știi păcatul, poate să-ți iasă înainte vreun iepure, ceva... și popâc! m-oi trezi cu tine acasă, ca și cu frate-tău, și-apoi atunci rușinea ta n-a fi proastă. Dar da, cearcă și tu, să vezi cum ți-a sluji norocul. Vorba ceea: „Fiecare pentru sine, croitor de pâine”. De-i izbuti, bine-de-bine, iară de nu, au mai pățit și alți voinici ca tine...” (I. Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

a. Notează forma literară a următoarelor secvențe din text: *cearcă, iară, (vorba) ceea*.

b. Rescrie enunțurile, notându-le, corect, cu **A** (adevărat) sau **F** (fals):

✓ O locuțiune din text este: *nu ți s-or tăia și ție cărările*.

A **F**

✓ Structurile *Mai știi păcatul* și *vorba ceea* susțin adresarea directă.

A **F**

✓ Expresia *Fiecare pentru sine, croitor de pâine* este specifică limbii vorbite.

A **F**

✓ Secvențele *popâc!* și *bine-de-bine* provin din vorbirea populară.

A **F**

c. Selectează, din fragmentul propus, două secvențe care evidențiază ironia tatălui.

Termeni științifici

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi rezolvă, în scris, cerințele de mai jos:

A. Aurora polară este un fenomen optic ce constă într-o strălucire intensă observată pe cerul nocturn în regiunile din proximitatea zonelor polare, ca rezultat al impactului particulelor de vânt solar în câmpul magnetic terestru.

B. O dreaptă care intersectează două drepte paralele în două puncte distincte se numește secantă.

C. Sintaxa este partea gramaticii care studiază modul combinării cuvintelor în propoziții și modul combinării propozițiilor într-o frază.

- Numește domeniile științei în care se încadrează fiecare din enunțurile date.
- Selectează, din enunțurile date, cuvintele specifice fiecărui domeniu științific descoperit.
- Precizează tipul de sens cu care sunt folosiți termenii selectați la punctul **b.** (*propriu de bază, secundar sau figurat*).

Important

- **Termenii științifici** sunt cuvintele folosite în diferite domenii ale științei (lingvistică, biologie, fizică, chimie, matematică etc.), de exemplu: *verb, pețiol, electron, fotosinteză, congruent* etc.
- Termenii științifici sunt utilizați cu sens propriu. Majoritatea termenilor științifici sunt **monosemantici** și **nu permit sinonime**, deoarece fiecare prezintă o definiție proprie.
- Termenii științifici sunt adesea însoțiți de tabele, diagrame și fotografii, pentru a înlesni înțelegerea.

Exersează!

2. Selectează, din lista următoare, termenii tehnici: *antet, cap, zidar, compresor, soră, electroliză, furculiță, cord, miop, pahar, biocenoză, gutuie, fotosinteză, clorofilă, privighetoare, divizibilitate, raportare, galaxie, subsol, strabism, energie, rodaj*. Consultă dicționarul spre a descoperi sensul termenilor necunoscuți.

3. Grupează cuvintele din textele de mai jos în **termeni uzuali** și **termeni științifici**:

- Prin noțiunea de element chimic se înțelege o specie de atomi identici, adică de atomi având același număr de protoni în nucleul atomului, respectiv un număr identic de electroni în învelișul electronic al atomului.
- Orogeneza reprezintă un complex de procese tectonice cu durată îndelungată (de ordinul sutelor de milioane de ani), produse în zonele mobile ale scoarței terestre și care au ca rezultat geneza reliefului, nașterea lanțurilor de munți.
- Frunza este un organ vegetativ lateral al tulpinii sau ramurilor, de formă plată, care îndeplinește funcția fundamentală în procesul de fotosinteză, dar servind și la respirație și transpirație.

Folosește-ți creativitatea!

4. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, cu titlul *Balul științelor*, în care personaje să fie termeni științifici din domenii alese de tine.

Limbaj popular. Variație regională a limbii

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, textul următor, apoi consultă un dicționar, pentru a răspunde, în scris, cerinței:

„Și așa, luându-ne rămas-bun de la gazdă, care era tot afară culcat, pe altă prispă, plecăm. Și cum ieșim în șleah, părerea noastră de bine: întâlnim câțiva oameni, cu niște care cu draniță, mergând spre Iași. Ne întovărășim cu dânșii [...] și hai-hai, hai-hai, până-n ziuă, iacă-tă-ne în Târgul-Frumos, unde am și înjunghiat câțiva harbuji într-ales, de ne-am potolit, deocamdată, și foamea, și setea.” (I. Creangă, *Amintiri din copilărie*)

✓ Completează un tabel, ca cel de mai jos, cu termeni selectați din textul dat.

Termeni literari	Termeni/ Expresii din limba vorbită	Termeni specifici anumitor regiuni

Important

→ **Limbajul popular** este varianta limbii care se realizează spontan, în contextul comunicării orale, fiind dominat de expresivitate. Limbajul popular are o circulație extinsă și presupune:

- prezența unor locuțiuni și expresii populare: *într-ales*, *părere de bine*;
- prezența diminutivelor/ augmentativelor: *drăguță de trebușoară*, *buzișoare*;
- enunțuri exclamative: *Hi, ei! Acu-i acu, Nică!*; – *Măi, Păsărilă, iacă-tă-oi, ia!*;
- utilizarea unor termeni polisemantici.

→ **Limbajul regional** are o arie restrânsă de circulație, implicând cuvinte specifice unei anumite regiuni a unei țări, al căror sens nu este cunoscut de către toți vorbitorii limbii.

Exemple: *ciușcă* – ardei iute, *ai* – usturoi, *lubeniță* – pepene, *hulub*, *golumb* – porumbel.

- Specifică unei anumite regiuni poate fi și pronunțarea unor cuvinte: *mănâncă* – *mâncă* (Ardeal); *picior* – *chișior* (Moldova); *frunte* – *frunce* (Banat); *pe* – *pă* (Muntenia).
- În operele literare, acest limbaj redă culoarea specifică regiunii despre care se scrie ori caracterizează în mod indirect (prin limbaj) personajele.

Exersează!

2. Caută în dicționar sensul următorilor termeni regionali:

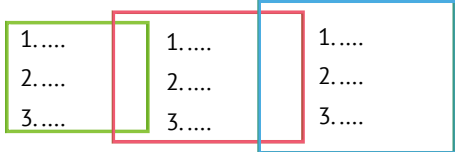
- *scrob*; ▪ *chisăliță*; ▪ *perjă*; ▪ *crumpe*; ▪ *gorgoaze*; ▪ *stacană*; ▪ *lepedeu*; ▪ *chișleag*; ▪ *pălitură*.

3. Alcătuieste enunțuri cu termenii enumerați la exercițiul 2.

Structura textelor de tip narativ

Amintește-ți!

1. Recitește textul *Florin scrie un roman* de Mircea Cărtărescu și propune câte un titlu pentru fiecare fragment marcat cu steluță colorată.
2. Desenează o schemă asemănătoare celei date; fiecare dreptunghi corespunde unui fragment al textului *Florin scrie un roman*. Scrie deasupra schemei titlurile stabilite la exercițiul anterior.
3. Notează fiecare dintre enunțurile date în dreptunghiul corespunzător din schema de mai sus, respectând ordinea logică și cronologică a întâmplărilor:
  - ✓ După ce scăpă și din această primejdie...
  - ✓ Se așază la computer și începu să joace „Duke”.
  - ✓ El este doar un personaj din povestirea mea.
  - ✓ În vremea asta, Anița urcă niște scări.
  - ✓ Acum, în vacanță, se vedeau în fiecare zi.
  - ✓ Când nu mai fu niciunul în picioare, haiducul puse foc la han.
  - ✓ Când se plictisi, își puse rolele.
  - ✓ Mă ridic de la birou, străbat holul și deschid.
  - ✓ ... fără să bănuiască nicio clipă adevărul.

Important

- În textul narativ relatarea unei singure întâmplări alcătuiește o **secvență narativă**. În funcție de intenția autorului, aceste secvențe pot fi organizate prin diferite **tehnici narrative**.
- Prezentarea întâmplărilor în ordine cronologică se numește **înlănțuire**. La nivel sintactic, secvențele pot fi alăturate (juxtapuse) sau legate prin cuvinte, expresii care asigură continuitatea (*mai întâi, după aceea, apoi, la urmă, în sfârșit* etc.). Prin înlănțuire ritmul narațiunii devine alert.
- Prezentarea simultană a două sau mai multe secvențe poartă numele de **alternanță**. Întâmplările se pot petrece în același timp, dar în spații diferite sau se pot desfășura în momente diferite, făcându-se o trecere între prezent și trecut. Alternanța se evidențiază prin formule asemănătoare cu: *în același timp, în acest timp, pe când, în vremea aceasta* etc.
- Încadrarea unei secvențe narrative sau a unei povestiri într-o altă povestire se realizează prin **tehnica inserției**.

Exersează!

4. Completează enunțurile următoare pe baza observațiilor din schema realizată la exercițiul 2.
  - ✓ În primul fragment, intitulat ....., **tehnica alternanței** e folosită pentru a marca trecerea de la odaia mare a hanului, unde Florea a vorbit cu hangița, la ....., unde aștepta Gealatu. Alternanța planurilor e marcată prin structura .....
  - ✓ Sunt prezentate prin tehnica înlănțuirii scena salvării haiducului și cea a .....
5. Formula *fără să bănuiască nicio clipă adevărul* se repetă în text de două ori – la începutul fragmentului al doilea și al treilea. Explică rolul acesteia, folosind una dintre variantele de răspuns:
  - ✓ Menține atenția cititorului.
  - ✓ Evidențiază talentul de scriitor al lui Florin.
  - ✓ Marchează trecerea de la o povestire la alta prin tehnica alternanței.
  - ✓ Sugerează curajul personajelor.
6. Observând schema de la exercițiul 2, putem afirma că prima povestire este inserată în a doua, iar a doua povestire în cea de-a treia, prin tehnica inserției. Exprimă-ți părerea, în două enunțuri, despre rolul enunțului *nu trăiește în realitate*.

7. **Lucrați în pereche!** În textele în care este folosită tehnica inserției, relația autor – narator – personaj este mai complicată, o instanță narativă putând avea rol dublu, chiar triplu (un personaj poate fi, în același timp, narator și autor al unei alte povestiri). Observați schema de la începutul lecției și scrieți în câte un enunț explicațiile următoarelor afirmații:

- ✓ Domnul Florescu este autor și narator subiectiv.
- ✓ Florin este autor, narator obiectiv și personaj.
- ✓ Florea este personaj.

8. Citește cu atenție fragmentul următor, apoi notează pe caiet câte două întâmplări la care participă cele două personaje, puștiul și Marius.

Puștiul cu tricoul Spaniei auzi sunetul din ce în ce mai aproape, dar nu se sinchisi. Nu văzu dacă era Salvarea, Poliția sau mașina pompierilor și nu-și dădea seama de unde venea. Fugi mai departe, apropiindu-se de podul de piatră refăcut după inundații. Mai avea de trecut doar pe la capătul străzii cu cinematografe, unde starurile de modă priveau lumea din afișe. Băiatul ținu ritmul și se pregăti de traversare.

— OOOOAAAUUUU!!! OOOOAAAUUUU!!! OOOOAAAUUUU!!!

Sub ochii măriți ai lui Marius, hoțul de ciocolată din film apucă să facă trei pași înainte ca sunetul acela ca un vaiet nervos să se audă din nou. De data asta, și mai tare. Puștiul văzu mașina apropiindu-se și se opri ca hipnotizat. Își dădu seama că asta era. Avea să se stingă prostește, tamponat de vehiculul ucigaș, fără să se fi apucat să se înfrupte din pradă.

— OOOOAAAUUUU!!! OOOOAAAUUUU!!! MOOOOAAAUUUU!!!
MOOOOAAAUUUU!!! MEEEEAAA OOOO!!! MEEEEAAA UUUU!
MIIIIAAAUUUU!!!

Marius se trezi lac de apă și căută din priviri sursa zgomotului. Întoarse capul spre dreapta și respiră adânc, ca la doctor. La câțiva centimetri de el, asumând postura unei indignări enorme și zvâcnind nervos din coadă, birmanezul Smokey miorlăia revendicativ, exasperat și exasperant. Marius se uită în colțul camerei și văzu farfuria de plastic în care ar fi trebuit să se afle mâncarea motanului. Era linsă și sclișea de curățenie, de parcă n-ar fi fost folosită niciodată.

(Radu Paraschivescu, *Salvarea*)

9. Recitește fragmentul de mai sus, apoi formulează, în enunțuri, răspunsuri la următoarele cerințe:

- a. Numește tehnica narativă utilizată pentru a prezenta faptele puștiului.
- b. Explică, oral, rolul enunțului *Sub ochii măriți ai lui Marius*.
- c. Observă diferențele dintre zgomotele auzite de personaje și exprimă-ți, oral, părerea despre rolul lor.
- d. Justifică, în 3 – 4 enunțuri scrise, că în fragmentul dat este utilizată inserția.
- e. Realizează o schemă prin care să redai relația dintre secvențele narrative identificate.

Folosește-ți creativitatea!

10. Imaginează-ți că ești personajul Florin. Scrie un text, de cel puțin 70 de cuvinte, în care să continui primul fragment cu o secvență inserată, al cărei narator să fie Florea haiducul.

11. Continuă, cu cel puțin 70 de cuvinte, povestirea domnului Florescu, folosind tehnica înlănțuirii.

12. Scrie un text în care să respecti următoarea schemă narativă:

Secvența C va fi cadrul pentru celelalte două povestiri

Secvența A este inserată în **secvența B**

Personaj: un elev din clasa I

Narator obiectiv

Timp: prima zi de școală

Secvența B este inserată în **secvența C**

Personaj: un bunic

Narator subiectiv

Timp: o zi de iarnă

Narativul literar (II)

Descoperă orizontul textului!

1. Imaginează-ți că trăiești într-o lume controlată de computere, în care oamenii se comportă asemenea unor roboți. Propune o soluție de ieșire din acest spațiu.

Explorează lumea textului!

 I. Citește cu atenție textul următor:

Ieșirea

de Ioana Nicolaie

1.

Mă cheamă Sumer, dar în Celo, unde trăiesc, doar semnul de pe haină contează. Al meu e de IG, adică îngrijitor, ceea ce nu e chiar rău. Am fost cândva un IC – inginer de computere, dar nu-mi mai amintesc despre asta. Pe-atunci, cred, am început să inventez alfabetul. Aveam darul în mine, îmi zicea Zora, dar nicio grijă, că o să dispară. Îl folosise oare vreunul din noi? Mersese careva mai departe? Se spune că strămoșii noștri puteau să citească. Azi gândim și vedem, vorbim și-apoi facem din toate o pastă. Trăim într-un cocon de imagini. Cei de la RU – reparații umane – ne pregătesc capul fix pentru asta. Avem tot ce ne trebuie, lumea-i un tort. Pe marginea lui, de jur-împrejur, este Sera. Acolo, într-un minuscul dreptunghi, lucrez. Am grijă de viitoarea plantație: mai precis, de noii puiți. Un mare noroc, fiindcă așa, pe furiș, îmi fac rost de coajă. O presez, o lipesc și, când prin tavanul cabinei văd cele trei luni, încep, iată, să scriu. Deocamdată doar eu înțeleg cuvintele astea. Nu mai am vopsea pentru azi – e greu s-o prepar –, dar poate reușesc să-mi procur mai multe semințe. Zora mi-a promis că m-ajută.

2.

Muncim toți ca să trăim. Avem sarcini precise, cei de la RU ni le pun în minte de la-nceput. O scanare de creier și, gata, știi în amănunt ce să faci.

2. Completează un tabel asemănător folosind informațiile din fragmentul de text citit:

Care crezi că va fi cauza ce declanșează acțiunea?	Pe ce te bazezi?

 II. Citește fragmentul următor, pentru a descoperi dacă predicția ta se confirmă sau nu.

Eu se pare că am fost o eroare. M-au șters și-abia îmi amintesc de mine ca IC – inginer de calculatoare. Zora îmi spune puțin despre asta. Dar în Celo totu-i reglat, am acum altă viață. Mi-a luat trei rotații de lună să sfârșesc alfabetul. Timp în care am tot amânat verificarea. Nu voiam ca RU să-mi strice creația. Acum, chiar după o curățare, aș putea-o reînvia. În cabine avem toți libertate. Putem folosi jetoanele pentru plimbări în lumi fabuloase. Sau ne conectăm fără plată la programul general. Prin casca-minune te relaxezi incredibil. Cei de la calculatoare sunt maeștrii iluziei. Ne dau gratuit porții de irealitate. Abia de curând am reușit să le refuz. Mă ajută poate și cuvintele astea. Dar și planul meu de-a obține o cartelă de spațiu. Fac economii, costă enorm. Ca IC – inginer de calculatoare – ar fi fost altceva, aș fi primit desigur mai multe jetoane. De fapt, toți ceilalți câștigă mai mult – IA, inginerii de alimente, IE, inginerii de educație, IP, inginerii de programare, ca să nu mai vorbesc de cei de la RU, reparații umane, sau IT, inginerii de transport. Dacă n-aș fi făcut vreo greșală, aș fi fost avansat. Și-aș fi avut Ieșirea mereu la picioare. Dar aici, în partea de jos, e mai greu. Nici nu știu de când tot adun pentru primul meu drum. Dar totuși nu sunt un N – adică Nimic – ca să-mi pierd orice speranță. Să-mi iau gratuit pastila de viață și să nu mă mai desprind de programul general. Un N, e sigur, nu va ieși niciodată.

3.

„În Celo nu există secrete”, îmi spune Zora. Suntem aici, în cabină, încerc să o învăț să citească. Ea a rămas IC și n-ar vrea să-și piardă poziția. Noroc că-n timpul liber ne putem vedea. În grădina centrală e prea aglomerat. Dar aici, în micul meu spațiu, ne putem lăfăi în cele două fotolii. Scot scoarța din nișă și fac noi semne pe ea. Zora se minunează. „E prea greu!” „Dar toți au putut cândva să citească! Sunt sigur de asta. Cei de la RU – reparații umane – ne-au luat darul.” Îi spun Zorei cât de mult îmi doresc o plecare. Dacă aș avea coordonatele, aș putea găsi ceva. Se spune că un IT – inginer de transport – s-ar fi întors cu o comoară: un obiect misterios, închis într-o casetă specială. Îl ține ferit, e fără de preț. Dacă ar mai trăi colecționari, i-ar fi mai ușor să înțeleagă. Ar putea fi un prim carusel de imagini. Din cele adevărate, străvechi, de când nu răsărea totul din calculatoare, ci din mințile noastre. Poate că-n piesa aceea rară se vede ce era înainte. „Visezi, Sumer, n-a existat vreun înainte. Celo a fost mereu casa noastră. Dincolo de el este golul. Avem zilnic acces la imagini de-afară.” „Da, Zora, trăim apărați sub lunile noastre. Dar undeva trebuie să fie mai mult.” Zora nu vrea să continue discuția. E prietena mea veche, un IC respectat, și, chiar dacă nu-mi spune, știe exact ce-am greșit. „Potolește-te, Sumer, vrei s-ajungi un Nimic?” În Celo nu putem fi decât fericiți. Și totuși Zora mă privește cu multă tristețe. „Îți dau eu încă două jetoane!”

4.

„În Celo, pe planeta a treia din sistemul nostru unisolar, se naște viața”, prind o conexiune.

3. Observă dacă predicțiile tale corespund cu informațiile din fragmentul citit. Notează asemănările sau deosebirile într-un tabel asemănător.

Predicția mea seamănă	deoarece	....
Predicția mea nu seamănă		....

4. Continuă formularea predicțiilor pentru fragmentul următor:

Ce crezi că se va întâmpla mai departe?	Pe ce te bazezi?
....	....

III. Citește fragmentul următor, pentru a descoperi dacă predicția ta se confirmă sau nu.

O tai imediat, m-am săturat de-atâtea imagini. Am în sfârșit cartela de spațiu. Azi, după program, mi-am fixat și plecarea. Nu-mi trebuie instructaj, știu pas cu pas ce-i de făcut. Afară nu se poate trăi, e un continuu bombardament de radiații. De aceea plătești: transportatorul, costumul special, transplantul de prim-ajutor. Poți pleca la întâmplare și-atunci nu știi în ce nimerești: o crevasă, nori toxici, scurgeri de lavă. În caz de pericol, transplantul te-aduce instantaneu înapoi. „Excursiile noastre au loc în siguranță”, aud încă reclama. Unii preferă trasee exacte, o porțiune fixă de rocă, un mal cu nisip. Sau mici adăposturi de unde admiră furtuni. Dar eu îmi doresc altceva, aș da orice să găsesc o relicvă.

„Sumer, am o urgență!” se conectează brusc Zora. „Vor să mă curețe... Vin chiar acum la Seră!” Intru în panică, nu mai sunt atent la răsaduri. De ce să-i facă una ca asta? Ce vor cu ea? Pulsul îmi crește cu trei unități. O văd cum se apropie, mi se pare frumoasă. „Sumer, mi-e teamă c-or să mă șteargă. Și-apoi n-o să mai știm niciunul ce s-a întâmplat.” „Hai să ne plimbăm. Nu-i prudent să vorbim aici.” E foarte agitată. „Ascultă-mă bine, Sumer! Erai printre seniorii IC, te descurcai cel mai bine. Totul a fost normal până ai început să te ocupi de plecări. Acolo ai fost descoperit unde nu trebuia. Ai făcut un raport, l-ai trimis în Consiliu. În aceeași noapte ai fost curățat. S-a zvonit apoi că transportatoarele greșeau destinația, că nu operau corect coordonatele. Dar totul a mers ca și-nainte, călătoriile au continuat. Cei de la RU și-au făcut treaba, în scurt timp nu s-a mai vorbit deloc despre asta... Dar tu ai uitat alfabetul...” „Cum adică am uitat? Am muncit enorm

pentru semnele astea...” „Nu, Sumer, de data asta le-ai recuperat. Fiindcă le știai dinainte, apucaseși să le descifrezi. Dăduseși de un colecționar care avea o materie rară: friabilă, în parte distrusă, pe anumite porțiuni cu desene minuscule, dar clare. Îi spuneai hârtie. Ai fost incredibil, ai pus la punct programe speciale, n-aș fi crezut că o să-i dai drăciei de capăt. Când te-au șters, te pregăteai să ne faci o primă demonstrație.” „Nenorociții... ce mi-au făcut...” „În Celo, dragul meu, totu-i perfect. Greșelile sunt imediat corectate. Cei de la RU mă vor prelua după-amiază. Măine voi fi altcineva.”

5.

Sunt pregătit, am fixat cartela în cadru. Zora e sus, în Sistem, sper să nu fie surprize. Cei de la RU lucrează curat, nu te iau de la muncă. Am nevoie de coordonate, n-are rost să ies la întâmplare. E vital, deci, ca Zora să rezolve enigma. Vreau să știu exact traseul IT-ului – inginer de transport – despre care se spune că are relicva. Echipamentul e gata, transplantul funcționează. „Spațiul se va plia în punctul cerut. Ușa se va deschide și vei ajunge Afară...” mi se recită în creier. Zora e acolo, într-un minut îmi trebuie informația.

5. Observă dacă predicțiile tale corespund cu informațiile din fragmentul citit. Notează asemănările sau deosebirile într-un tabel asemănător.

Predicția mea seamănă	deoarece	....
Predicția mea nu seamănă		....

6. Continuă formularea predicțiilor pentru fragmentul următor:

Ce crezi că se va întâmpla mai departe?	Pe ce te bazezi?
....	....

 IV. Citește fragmentul următor, pentru a descoperi dacă predicția ta se confirmă sau nu.

Mi-e groază că s-ar putea să nu o găsească. „Te vei întoarce în punctul în care ai plecat.” Tehnicienii își văd clienții din transportatoare. Au costume de IT – ingineri de transport –, sunt niște privilegiați. Dau să deschid conexiunea spre Zora, dar este blocată. Un Îngrijitor n-ar putea accesa niciodată un IC. Hai, Zora, intră te rog, în rețea! Hai, Zora... „Sumer, totul e gata. Vei trăi o aventură totală.” Tehniciana îmi zâmbește radios. „Introdu, te rog, coordonatele!” Hai, Zora, șoptesc, hai odată! Dacă nu reușește, e în zadar. Tremur deja de încordare. „Sumer, totu-i în regulă? Ai nevoie de un RU? Introdu, te rog, coordonatele!” Cei de la RU te scapă de toate. Hai Zora, că altfel chiar e degeaba. Și mintea, brusc, mi se deschide spre un singur ecran. Mesajul! Mulțumesc Zora, m-ai salvat. Tastesz cifre, litere, lumina e aburoasă. Văd în ea dreptunghiul care înseamnă Plecarea. Apăs deja pe clanță.

6.

Sumer a ieșit din Celo în anul unu și ne-a arătat soarele.

Zora a preluat imaginile și le-a pus instantaneu în Sistem. Am fost orbiți, am plâns, iar unii dintre noi au simțit pentru prima oară durerea. Trăisem până atunci într-o lume-minciună. Eram setați de la naștere, hrăniți mereu cu imagini, recondiționați. Credeam că transportatoarele chiar duc undeva, însă doar unul era conectat la adevărata ieșire. Un singur IT din fiecare generație știa coordonatele. Fără Sumer și Zora n-am fi văzut pădurile, iarba, cerul și-atâtea ființe fantastice. Fără ei, n-am fi ieșit încă din Celo. Nu ne-am fi despărțit de imagini, de lunile false, nu ne-am fi lăsat ochii să vadă. Fără Sumer, n-am ști nici azi alfabetul. Și nu ne-am strădui să căutăm urme, să găsim vestigii, să-nțelegem începutul lui Celo.

În arhivele noastre, Sumer e reprezentat lângă Zora. La piept ține cea mai cunoscută relicvă găsită de el. Pe ea putem toți citi: „Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*”. Iar dedesubt, scris de mână: *prima mea carte*.

7. Observă dacă predicțiile tale corespund cu informațiile din fragmentul citit. Notează asemănările sau deosebirile într-un tabel asemănător.

Predicția mea seamănă	deoarece	....
Predicția mea nu seamănă		....

Ioana Nicolaie (n. 1 iunie 1974) este profesoară de literatură și membră a Uniunii Scriitorilor din România. A debutat cu volumul de versuri *Poză retușată* în anul 2000 și e cunoscută pentru romanele *O pasăre pe sârmă*, *Pelinul negru*. Pentru copii a scris *Aventurile lui Arik* (audiobook), *Arik și mercenarii*, *Ferbonia*. O parte dintre versurile autoarei au apărut în Franța, Germania, Austria, Anglia, SUA, Canada, Polonia, Suedia și în Bulgaria.

8. Alege una dintre culorile din dreapta pentru a exprima impresiile tale de lectură. Motivează, oral, alegerea.
9. Citește cu voce tare enunțurile din care ai aflat:
- ✓ numele locului unde se petrece acțiunea;
  - ✓ explicația semnului IG;
  - ✓ ce a inventat Sumer;
  - ✓ cum utilizează Sumer coaja luată din Seră.
10. Scrie răspunsuri pentru următoarele întrebări:
- a. Ce ocupație a avut Sumer cândva?
  - b. Unde lucrează Sumer acum?
  - c. De ce crezi că doar el poate înțelege cuvintele pe care le scrie?

11. **Lucrați în pereche!** Consultați un dicționar și notați definițiile următoarelor cuvinte: *a se lăfăi, ferit, carusel, crevasă, instantaneu, relicvă, prudent, friabilă.*

12. Continuă enunțurile cu informații extrase din text:

- ✓ Se pare că un IT ar fi găsit .....
- ✓ Imaginile adevărate sunt cele străvechi, care .....
- ✓ Sumer întrerupe conexiunea, deoarece .....
- ✓ Speriată de faptul că va fi curățată, Zora îi spune lui Sumer .....

13. Scrie răspunsul pentru fiecare dintre întrebările:

- ✓ În ce lume trăiseră Sumer și Zora până în anul 1?
- ✓ Ce au descoperit după leșire?
- ✓ Care este cea mai mare schimbare pe care Sumer a provocat-o în rândul semenilor săi?

14. Definește, oral, operațiunile de ștergere, verificare și curățare, folosind informațiile din tabelul următor:

Operațiunea	Cine efectuează acțiunea?	Cum se desfășoară operațiunea?	Ce efect are?	Ce presupune?
Ștergere	<i>Avem sarcini precise, cei de la RU ni le pun în minte de la-nceput.</i>	<i>O scanare de creier și, gata, știi în amănunt ce să faci.</i>	<i>abia îmi amintesc de mine ca IC – inginer de computere</i>	Ștergerea memoriei
Verificare		<i>O scanare de creier</i>	<i>Nu voiam ca RU să-mi strice creația</i>	
Curățare			<i>aș putea-o reînvăța</i>	

15. Celo este planeta a treia din sistemul unisolar, ca și Pământul. Explică, în două-trei enunțuri, relația dintre cele două planete.

16. Notează tema textului citit, justificând-o cu trei cuvinte-cheie.

Experimentează dincolo de text!

17. Documentează-te în legătură cu sensul cuvântului *Sumer* și exprimă-ți opinia, în două-trei enunțuri, despre semnificația titlului.

Momentele subiectului

Amintește-ți!

1. Asociază imaginile personajelor cu enunțurile corespunzătoare acțiunilor fiecăruia dintre ele.

- a. A fixat cartela în cadru.
- b. Trebuie să rezolve enigma.
- c. Vede clienții din transportoare.
- d. Tremură de încordare.
- e. Este o eroare în Celo.
- f. Te scapă de toate.
- g. A fost unul dintre seniorii IC.
- h. Trimite mesajul pe un ecran.

- i. Tastează cifre, litere într-o lumină aburoasă.
- j. După ce a inventat alfabetul a fost șters.
- k. Iese, apăsând pe clanță.

2. Ordonează momentele următoare în funcție de intensitatea trăirilor transmise.

A. Sumer este o eroare.

B. Sumer o învață pe Zora să citească.

C. Băiatul vrea să obțină o cartelă de spațiu.

D. Sumer și Zora locuiesc în Celo.

E. Sumer iese din Celo.

F. Aflată în Sistem, Zora caută coordonatele IT-ului care a găsit relicva.

G. Sumer obține cartela, iar Zora va fi curățată.

1

2

3

4

5

Important

Într-o **narațiune literară**, **subiectul** presupune existența uneia sau a mai multor acțiuni prezentate pe etape – **momentele subiectului**:

- **Expozițiunea** este starea de echilibru în care se prezintă timpul, spațiul și unele dintre personaje.
- **Intriga** marchează apariția conflictului. Acesta reprezintă baza subiectului și este constituit de faptele ce determină schimbarea cursului inițial al acțiunii, de motivele înfruntării unor personaje (conflict exterior) sau cauzele anumitor stări sufletești (conflict interior).
- **Desfășurarea acțiunii** prezintă faptele și întâmplările declanșate de intrigă.
- **Punctul culminant** constituie un moment de maximă încordare (situația dificilă) a acțiunii și a cititorului, care determină găsirea unei soluții, dezvăluie rezultatele încercării personajelor de a rezolva problema.
- În **deznodământ** se rezolvă conflictul și se finalizează evoluția personajelor.

Exersează!

3. Folosind *scaunul autorului*, prezintă subiectul textului narativ literar *leșirea* de Ioana Nicolaie.
4. **Lucrați în pereche!** Scrieți un text, de aproximativ 50 de cuvinte, care să constituie expozițiunea unui text narativ. Personajele vor fi Sumer și Zora, iar acțiunea se va desfășura în lumea nouă descoperită de Sumer.
5. Scrie un text, de cel puțin 80 de cuvinte, cu următoarea expozițiune: *În arhivele noastre, Sumer e reprezentat lângă Zora. La piept ține cea mai cunoscută relicvă găsită de el. Pe ea putem toți citi: „Mark Twain, Aventurile lui Huckleberry Finn”. Iar dedesubt, scris de mână: prima mea carte.*
6. Sumer și Zora se bucură de lumea nouă. Scrie un text în care să prezinți o întâmplare la care participă cei doi, folosind tehnica înlănțuirii.
7. Propune, oral, un alt deznodământ pentru textul *leșirea* de Ioana Nicolaie.
8. Redactează rezumatul textului *leșirea*, în cel mult 70 de cuvinte.
9. Evaluează textul obținut la exercițiul anterior, folosind următoarea grilă de evaluare:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Am redat numai informația esențială.			
Am folosit verbe la indicativ prezent sau perfect compus, persoana a III-a.			
Am folosit numai enunțuri asertive.			
Am folosit limbajul literar.			
Textul este coerent.			

Folosește-ți creativitatea!

10. Sumer este un IG – îngrijitor, ceea ce este mai bine decât Nimic. Scrie un text, de cel puțin 80 de cuvinte, în care să descrii o zi din viața unui Nimic.
11. În Celo profesia predominantă este cea de inginer. Imaginează-ți că ești IE – inginer de educație. Redactează o scrisoare, de cel puțin 80 de rânduri, adresată unui profesor de pe Pământ, în care să prezinți desfășurarea orei de comunicare.
12. Cea mai cunoscută relictă găsită de Sumer este cartea lui Mark Twain, *Aventurile lui Huckleberry Finn*. Imaginează-ți că ești Sumer. Continuă textul cu o secvență narativă în care să prezinți momentul în care ai găsit cartea. Folosește tehnica inserției.

Textul nonliterar – jurnalul de călătorie

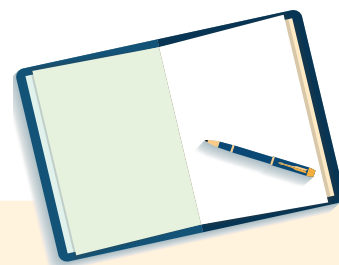
Descoperă!

1. Citește cu atenție afirmațiile de mai jos.

Omul care scrie nu e niciodată singur. (Paul Valery)

Memoria este jurnalul pe care noi toți îl ducem peste tot cu noi. (Oscar Wilde)

Nu scriu niciun fel de jurnal, căci n-am timp, nici litere, nici spațiu. (Marin Sorescu)

2. Selectează un citat care te-a impresionat, apoi explică, oral, legătura dintre mesajul acestuia și ideea de călătorie.
3. Alege dintre termenii de mai jos pe acela care definește una dintre pasiunile tale și prezintă colegilor o experiență legată de aceasta: **călătoria, lectura, jocurile în aer liber, plimbările cu prietenii, pictura, altă pasiune.**
4. Te-ai gândit vreodată că momentele deosebite din viața ta ar putea fi immortalizate în pagini de jurnal? Citește cu atenție următorul fragment, apoi răspunde, în enunțuri, cerințelor:

5 ianuarie 2011

Ora 13.45, venind din Hollywood – Florida, am ajuns în Portul Everglades. (...) Odată ajunși în port, am început formalitățile de îmbarcare. Mai întâi, am completat chestionarul de sănătate și apoi formularul de vize de intrare în țările unde vizele se iau de pe vapor, precum Papua Noua Guinee, Vietnam, Emiratele Arabe Unite etc. (...) După cină, mi-am aranjat bagajele în cabină, treabă care mi-a luat mai bine de două ore, însă satisfăcut că acest aranjament va dura patru luni. În toate călătoriile mele de până acum, mă bucuram atunci când îmi aranjam bagajele de drum, în dulapuri, pentru cel puțin 3-4 nopți, în camera de hotel.

6 ianuarie 2011

În România acum este gerul Bobotezei și aici sunt 25-27° C/ 80° F. Itinerariul pe care l-am parcurs în cele 24 de ore de drum fiind: plecarea din Fort Lauderdale, Portul Everglades, am ieșit prin Strâmtoarea Florida, dintre Peninsula Florida și Insulele Bahamas, spre Hollywood Florida-Miami, apoi Key Largo, Key West, mergând spre Golful Mexic, am coborât spre Cuba,

În apropierea capitalei Havana, apoi pe lângă Pinar del Rio și Peninsula Yucatan, prin așa-zisul Canal Yucatan, am coborât spre Indiile de Vest, din Marea Caraibelor. Mâine de dimineață ne vom opri în Arhipelagul Insulelor Antile, în jurul orelor 8.00 p.m., unde vom ancora în Georgetown, capitala Insulelor Cayman, oraș ce se găsește în cea mai mare dintre cele trei insule, Grand Cayman, insulele fiind sub Dominion Englez și situate cam la 100 mile de Jamaica. În momentul în care scriu aceste rânduri, ecranul vasului care marchează traseul permanent ne spune că suntem la latitudinea N de 21° 21' 71" și longitudine W de 84° 57' 54", temperatura aerului 24° C/ 75° F, între orașele Cancun – Mexic și Pinar del Rio – Cuba, mergând cu o viteză de 34 MPH, adâncimea apei de 339m/ 1100 ft. (picioare) și am parcurs cam două treimi din lungimea primei etape.

(Pompiliu Manea, *Peregrin pe cinci continente*)

- a. Indică tipul textului: literar/ nonliterar.
- b. Transcrie doi indici de timp.
- c. Notează patru indici de spațiu.
- d. Rescrie patru detalii ale spațiului parcurs.
- e. Prezintă evenimentul la care se face referire în text.
- f. Notează secvențe care indică implicarea autorului în text.
- g. Transcrie secvența care face referire la experiența de călător a acestuia.
- h. Textul se referă la fapte și locuri reale/ imagine, deoarece .....
- i. Notează minimum cinci termeni tehnici/ științifici din text.

Important

- **Jurnalul de călătorie** surprinde evenimente, fapte, situații care merită reținute, în legătură cu locurile vizitate. Fiind un text narativ nonliterar, jurnalul de călătorie notează informații, date reale, exacte, de interes pentru autorul său. Alături de narațiune, în jurnal se folosește deseori descrierea obiectivă.
- **Jurnalul de călătorie** se află uneori la bariera dintre literar și nonliterar, deoarece a fost folosit ca pretext pentru însemnarea gândurilor, a emoțiilor provocate de contemplarea universului exterior. Asemenea scrieri au devenit adevărate opere literare.

Exersează!

5. Marchează pe o hartă traseul parcurs în cele 24 de ore de drum amintite în fragmentul dat.
6. Precizează care este, în viziunea ta, pasiunea autorului, așa cum reiese din textul citat.
7. Argumentează, în 5-7 enunțuri, încadrarea fragmentului propus la exercițiul 4 în categoria textelor nonliterare.
8. Folosește diferite surse pentru a exemplifica jurnale de călătorie semnate de scriitori consacrați.

Folosește-ți creativitatea!

9. Alege un fragment din jurnalul citat, care îți permite inserarea unei secvențe narative.
10. Imaginează un text narativ, de cel puțin 100 de cuvinte, în care să relatezi o experiență ce ar putea fi trăită în contextul selectat.

Etapele scrierii

Amintește-ți!

1. Citește textul următor, redactat de un elev de clasa a VII-a, „certat” pentru câteva clipe cu bunele maniere:

Miercuri, 6 noiembrie 2019

Dragul meu jurnal,

Astăzi am avut iarăși una dintre acele zile în care parcă nu am fost eu... Încerc să aștern pe hârtie totul, așa cum s-a întâmplat... De fapt, așa cum încă se derulează în fața ochilor mei...

Sunt la intrarea muzeului din colțul străzii. Este ora prânzului și programul de școală s-a terminat. Încă nu vreau să ajung acasă. Mă bucur de razele plăpânde ale soarelui, ce îmi dezmiardă obrăjii. Mă îndrept cu pași rapizi, însă sfioși, către incinta clădirii impunătoare. Sunt deja hotărât să nu respect regulile și să nu plătesc biletul. Un singur gând mă muncește: Cum să trec neobservat de paznicul cu privire rece?

Aștept. Privesc alți vizitatori și mă bucur. Este șansa mea! Când aceștia se apropie, se opresc puțin să stea de vorbă cu paznicul. Aud întâmplător cuvântul „reguli”. Eu nu am nevoie de așa ceva! Brusc o iau la fugă fără ca nimeni să realizeze ce plănuiesc. Trec de pază.

Intru în muzeu și admir exponatele. De câte ori le-am văzut înainte! Sunt așa de bucuroși, dar și puțin stresat. Dacă m-a observat cineva? Aleg să nu mă mai gândesc la posibile scenarii și să trăiesc momentul. Privesc imaginile de pe un ecran ce prezintă istoria dinozaurilor. Deodată, apare chipul meu! Aud vocea din difuzor: „Această persoană este rugată să treacă pe la casa de bilete...”

Muzeul răsună de glasuri șoptite și de pași. Mă ascund repede după o perdea roșie. Inima îmi bate cu putere. Mai bine aș fi plătit biletul! O voce gravă se apropie: paznicul. O mână rigidă trage perdeaua, dezvăluindu-mi chipul speriat. Am fost descoperit...

Sunt scos din incinta muzeului și adus la casa de bilete. Citesc anunțul lipit pe geam: „În prima zi de miercuri din fiecare lună intrarea în muzeu este liberă!” O doamnă foarte drăguță îmi spune că am intrat prea repede și nu a avut vreme să-mi dea biletul gratuit pentru accesul în muzeu. Îmi zâmbeste în timp ce îmi oferă biletul. Îi zâmbesc la rândul meu, cerându-mi scuze pentru situația creată.

Câteva zeci de minute, hoinăresc fără rost printre exponate. Plec acasă dezamăgit de mine însumi. Cum aș fi explicat intrarea frauduloasă la muzeu, dacă nu s-ar fi întâmplat tocmai în ziua aceea? Cum mă voi simți de fiecare dată când voi trece pe lângă muzeu, știind că am fost capabil de un asemenea gest?

Realizez acum că uneori oamenii mint, crezând că trăiesc conform propriilor reguli. În realitate, își deformează caracterul, ajungând să fie excluși din societate. Am primit astăzi o nouă lecție pe care o voi purta cu mine toată viața!

Voi închide acest caiet și voi pretinde că ziua aceasta nu a existat! Știu că fapta mea este în siguranță cu tine, bunul meu prieten care nu mă dojenești nici măcar atunci când greșesc! Știu că mă voi întoarce peste ani și voi descoperi că rătăcirile mele de acum va cântări greu pentru omul respectabil care mi-am propus să devin!

2. Răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- Care este forma pe care o alege elevul pentru a-și mărturisi fapta, pentru a-și pune ordine în gânduri? De ce crezi că alege această variantă?
- Ce sentimente îl încercă pe autorul rândurilor de mai sus, pe parcursul rememorării faptelor sale?
- Care a fost planul inițial al elevului? Cum s-a finalizat acesta?
- În ce moment a conștientizat el că regulile trebuie respectate?
- Care este lecția de viață pe care și-a însușit-o elevul?
- Realizează, în 3-5 enunțuri, un posibil portret al autorului paginii de jurnal. Poți avea în vedere și aspecte care țin de corectitudinea exprimării, de coerența ideilor, de limbajul folosit sau de punctuația utilizată.

Important

→ Pentru **redactarea unui text** trebuie să respectăm **etapele scrierii**:

- Se întocmește planul compunerii, folosind structura tipului de text solicitat.
- Se scrie ciorna pe baza planului întocmit. Aceasta reprezintă prima formă a compunerii sau a unui text pe care trebuie să îl scrii. Ciorna se redactează pe o foaie separată.
- Se recitește compunerea și se corectează greșelile de logică, de exprimare, de scriere, de ortografie și de punctuație.
- Se reformulează expresii, enunțuri, adăugând sau ștergând cuvinte, pentru a da textului coerență, claritate, pentru a nuanța ideile.
- Se găsește un titlu potrivit.
- Se transcrie compunerea sau textul pe caietul de teme.

Exersează!

3. Care dintre etapele scrierii crezi că nu au fost respectate în pagina de jurnal propusă? Cum justifici acest fapt?

4. Lucrați în pereche!

a. Alegeți una dintre următoarele variante:

- ✓ Ziua în care elevul alege să intre fără bilet în muzeu nu era tocmai ziua cu intrare liberă.
- ✓ Elevul nu este observat pe camerele de supraveghere.
- ✓ Când este adus în fața casei de bilete, elevul alege să-și mărturisească intenția de a intra fraudulos.
- ✓ Copilul alege să își mărturisească fapta unui prieten/părinților.
- ✓ Elevul nu înțelege gravitatea faptei sale și continuă să se bucure de vizita gratuită la muzeu.

b. Scrieți un text narativ care să completeze pagina de jurnal propusă, pornind de la situația aleasă.

c. Respectați toate etapele scrierii.

d. Folosind *scaunul autorului*, prezentați textul colegilor, care vor completa următoarea grilă de evaluare:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
S-a redat numai informația esențială.			
S-au folosit verbe la indicativ prezent sau perfect compus, persoana a III-a.			
S-au folosit numai enunțuri asertive.			
S-a folosit limbajul literar.			
Textul este coerent.			

5. Privește textele de mai jos. Primul text (A) este scris de un elev care nu a avut timp să transcrie tema pe caiet, iar al doilea text (B) reprezintă varianta corectată de colegul de bancă, la solicitarea profesorului de a lucra în perechi. Compară-le, apoi răspunde cerințelor formulate mai jos.

A.

Mă gândesc că intrarea în muzeu se face nu mai pe baza de bilet, dar tot o data nu am bani necesari. Vreau din tot sufletu sa mai vad odată dinozauri. De cand eram mic am visat ca v-oi descoperi o specie nouă. De atunci sunt prezent in fiecare zi l-a muzeu. Mă cunoaște tot personalu din muzeu. Nu prea vorbesc cu ei da ei tot mă întreabă diferite lucruri. Astăzi am reusit sa intru fără să fiu observat. Mam bucurat de fiecare secundă in care am stat lângă prieteni mei din vitrine. Cand am plecat nimeni nu șia dat seama că nu am avut bilet. S-au poate că așa cred ieu? Maine o să cer bani de la părinți și o să plătesc două bilete. O să plătesc si biletu de azi.

B.

Mă tot gândesc la faptul că intrarea în muzeu se face numai pe bază de bilet, însă nu am banii necesari. Vreau din tot sufletul să văd încă o dată dinozaurii.

De mic copil am visat că voi descoperi o nouă specie de dinozauri. De atunci sunt prezent aproape în fiecare zi la muzeu. Mă cunoaște tot personalul muzeului. Deși sunt tăcut de felul meu și nu prea vorbesc cu oamenii, ei mă tot întreabă diferite aspecte legate de vizitele mele repetate acolo. Astăzi am reușit să intru, fără să fiu observat. M-am bucurat de fiecare secundă în care am stat lângă prietenii mei din vitrine.

După ce am încheiat turul muzeului, la plecare, nimeni nu și-a dat seama că nu am avut bilet. Sau poate că așa cred eu? Măine le voi cere părinților bani și voi plăti două bilete. Voi plăti și biletul de astăzi.

- Justifică într-un enunț faptul că primul text reprezintă o ciornă a elevului.
  - Identifică greșelile de literă prezente în primul text. Rescrie cuvintele în forma corectă.
  - Notează cuvintele/ structurile care reprezintă erori ortografice, apoi indică varianta corectă, regăsită în al doilea text.
  - Explică rolul semnelor de punctuație din al doilea text.
  - Transcrie două structuri la care recurge colegul de bancă pentru a da coerență și claritate primului text, pentru a nuanța ideile.
6. Imaginează-ți situația în care cele două texte reprezintă ciorna și o variantă a temei redactate de tine. Rescrie textul în formă finală, astfel încât să-l dezvolți nuanțat, într-o manieră care să completeze firesc pagina de jurnal de la începutul lecției. Respectă toate etapele de redactare a unui text!

Negocierea semnificației și a relației cu interlocutorul

Descoperă!

- ▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, adaptarea unui fragment din *Aventurile lui Huckleberry Finn* de Mark Twain.

1. Răspunde, oral, următoarelor cerințe:
  - a. Numește participanții la dialog.
  - b. Despre ce povestește Tom?
  - c. Stabilește care sunt cele mai importante cinci informații din povestirea lui Tom și redă-le cu propriile cuvinte, păstrând ordinea cronologică.
  - d. Cine l-a rugat pe Tom să relateze istoria eliberării lui Jim?
  - e. Exprimă o opinie în legătură cu motivele care îl determină pe Tom să povestească.
  - f. Ți-a fost greu să înțelegi ce a povestit Tom? În argumentarea răspunsului, formulează aprecieri referitoare la: ✓numărul mare de informații; ✓utilitatea/ inutilitatea unor detalii; ✓claritatea și corectitudinea exprimării vorbitorului.
  - g. Prezintă reacția tușii Sally evidențiind: ✓starea pe care i-o stârnesc cele auzite; ✓cuvintele cu care se adresează celor doi băieți; ✓măsurile pe care vrea să le ia împotriva lor.
  - h. Formulează un punct de vedere referitor la modul în care Tom ține cont de reacția tușii Sally.
  - i. Cum explici diferența de atitudine dintre Tom și tușa Sally?

Important

- Comunicarea orală este asemenea unei **negocieri** între interlocutori prin care se asigură înțelegerea **semnificațiilor**. De aceea, vorbitorii trebuie să țină cont de:
- cantitatea informației: să spună cât li se cere;
  - calitatea informației: ✓să spună ceea ce li se cere; ✓să facă afirmații pentru care au dovezi și pe care le consideră adevărate;
  - relevanța informației: să vorbească despre subiectul propus fără să se abată de la el;
  - maniera transmiterii informației: să se exprime clar, concis, ordonat, corect gramatical.
- Un alt principiu de interacțiune în comunicarea orală este politețea, care presupune negocierea (armonizarea) relației cu interlocutorul, ținând seama de atenția, interesul, stările afective ale acestuia.

Exersează!

2. Citește dialogurile din stânga și alege, pentru fiecare, situația potrivită din dreapta:

- I. „... mama s-a întors spre Eliza și i-a spus cu o voce severă:
– Iar tu ai să stai liniștită acolo, pe covor, și-ai să asculți atentă ce-ți va spune Rose. Să nu te miști. Să nu vorbești, să nu pui mâna pe nimic.”
- II. „– Vrei să îmi arăți cum merge ăla? Telescopul ăla? N-am văzut nimic prin el. [...]
– Mai întâi de toate, a început ea înțepată, nu e nici pe departe un telescop. E un caleidoscop! Și nici nu trebuia să vezi prin el. Te uiți în el și vezi tot felul de modele care se schimbă.”

- A. Interlocutorul spune cât i se cere.
- B. Interlocutorul spune ceea ce i se cere.
- C. Vorbitorul spune adevărul.
- D. Vorbitorul nu se abate de la subiect.
- E. Vorbitorul se exprimă clar și concis.
- F. Vorbitorul ține seama de interesul interlocutorului și îi menține curiozitatea.

III., – Dar de ce porți hainele acestea?

– Pentru că sunt ale mele, a răspuns ea în cele din urmă, fără să-și dezlipească ochiul de caleidoscop. Sunt ale mele.

– Dar arată de parcă ar fi ale unui băiat.

– Păi au și fost odată, dar acum sunt ale mele.”

IV., – Cealaltă verișoară a noastră, a șoptit ea, nu e în toate mințile.

– E nebună?

– Nebună de legat! Au încuiat-o în pod de când era mică. [...] Dar acum i-au dat drumul.

– Cum i-au dat drumul?

– O fantomă. Fantoma unei bătrâne, o femeie bătrână și grasă.”

(Kate Morton, *Grădina uitată*)

3. Lucrați în pereche!

a. Alegeți una dintre următoarele situații de comunicare: ■ colegul tău de bancă îți povestește ultima carte citită/ ultimul film vizionat; ■ profesorul de geografie este supărat că nu ai învățat lecția; ■ un străin îți cere să îi indici drumul spre primăria din localitate.

b. Alcătuiți un dialog, de 6 – 10 replici, selectând cel puțin două modalități prin care se armonizează relația cu interlocutorul din următoarea listă:

✓ cooperarea cu interlocutorul;

✓ exprimarea simpatiei/ a admirației față de acesta;

✓ aprobarea interlocutorului în tot ce spune/ ce face/ ce este;

✓ anticiparea rezultatului favorabil al comunicării prin structuri de tipul: *Ce încântat/ încântată aș fi să știu că ai face și tu la fel! Sunt sigur/ sigură că mă înțelegi/ înțelegeți!*

✓ gluma;

✓ exprimarea rezervei față de interlocutor;

✓ folosirea pronomelor de politețe;

✓ exagerarea valorii pe care o are interlocutorul prin structuri de tipul: *Doar știți cât de apreciată este bunătatea ta/ dumneavoastră! Întotdeauna am fost impresionat/ impresionată de pasiunea ta/ dumneavoastră pentru acest subiect.*

✓ falsa modestie, de exemplu: *Deși îmi place și mie să citesc, niciodată nu am putut să vorbesc cu atâta pasiune despre un roman.*

c. Prezentați dialogul în fața clasei.

4. a. Identifică, în fiecare dialog de la exercițiul anterior, o modalitate prin care se armonizează relația dintre vorbitori și exprimă un punct de vedere referitor la eficiența ei.

b. Fă aprecieri referitoare la modul în care a fost realizată negocierea semnificației în fiecare dialog de la exercițiul 3, având în vedere cantitatea, calitatea, relevanța informației și maniera în care aceasta a fost transmisă.

c. Propune comportamente alternative pentru a asigura înțelegerea mesajului.

Sunetele limbii române. Grupurile de sunete

Amintește-ți!

1. Citește fragmentul de mai jos, din textul *leșirea* de Ioana Nicolaie, pentru a răspunde, oral, cerințelor:

„Cei de la RU – reparații umane – ne pregătesc capul fix pentru asta. Avem tot ce ne trebuie, lumea-i un tort.”

- Precizează tipurile de sunete din cuvântul *trebuie*.
  - Numește grupul de sunete din structura *lumea-i*.
  - Trece substantivul *reparații* la numărul singular. Ce grup vocalic conține?
  - Câte litere și câte sunete sunt în cuvântul *fix*?
2. Completează, oral, următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile de fonetică:
- Sunetele limbii române sunt de trei tipuri: ....., ..., ...
  - Semivocalele din limba română sunt: ....., ..., ..., ...
  - A, ă, î/ â sunt întotdeauna .....
  - Grupurile de litere *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* redau .... (o consoană) când în silabă există o vocală (*ceată, ciulama, geamgii, urechea, unchiul, gheară, ghiul*) sau .... (o consoană și o vocală) când în silabă nu există o vocală (*acela, cifru, geme, ginere, chef, chipiu, veghe, ghiocel*).
  - Diftongul este un grup de .... sunete diferite (o vocală și o semivocală), pronunțate în aceeași silabă.
  - Triftongul este un grup de .... sunete diferite (o vocală și două semivocale), pronunțate în aceeași silabă.
  - Hiatul apare între .... vocale alăturate, pronunțate în silabe diferite.

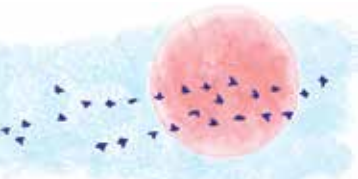
Exersează!

- Transcrie, apoi subliniază cu o linie diftongii și cu două linii triftongii din cuvintele date, încercuind semivocalele: *teasc, pietroi, nouă, vuiou, iartă, inimioară, leoaică*.
  - Copiază cuvintele din listă într-un tabel asemănător, în funcție de grupul de sunete pe care îl conțin: *mie, aidoma, vrei, aurii, haine, boltă, fiartă, zoologie, dădeau, cruce, pluteai, doime, tigroaică, soare, morar, trai, mereu, adaos, piuliță, le-ai, ne-ar, i-am, le-or, le-ar, te-om, v-aș*.
Diftong	Triftong	Hiat	Fără grupuri vocalice
- Transcrie doar seria de cuvinte în care grupurile *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi*, notează două sunete:
    - zicea, cinste, geme, hangiu, chema, chiuvetă, ghetete, ghiol*;
    - ceară, ciur, geană, giuvaer, cheamă, chiul, gheară, ghioldan*;
    - centru, cizmar, general, chip, ghid, ghepard*.
  - Precizează, în scris, numărul de litere și de sunete din cuvintele: *cercetaș, cireș, chin, deschis, cearcăn, veghează, chilie, Gheorghe, încrucișat, ceas*.
  - Rescrie doar enunțurile pe care le consideri corecte:
    - În cuvintele *weekend* și *New York* litera **w** se pronunță **v**.
    - În cuvântul *taxă* litera **x** se pronunță **ks**.
    - În cuvântul *watt* litera **w** se pronunță **v**.
    - În cuvintele *excursie* și *existență* litera **x** se pronunță **gz**.
  - Notează răspunsurile corecte:
    - Formele de feminin ale adjectivelor *silitor, curajos, sfios, frumos* conțin:
      - diftong
      - triftong
      - hiat
    - Formele de singular ale substantivelor *armonii, farfurii, bucurii* conțin:
      - diftong
      - triftong
      - hiat
    - Formele de imperfect ale verbelor *vezi, ții, dai, plutești*, păstrând numărul și persoana, conțin:
      - diftong
      - triftong
      - hiat

Despărțirea în silabe. Utilizarea corectă a accentului

Amintește-ți!

1. Citește strofa selectată din poezia *Ghețarul* de Ion Pillat, pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„Trec păsări cu pene albastre, în stol,
Umbrind străvezia oglindă,
În cercuri răzlete atol și atol
Se-ncearcă zadarnic s-o prindă.”

- a. Desparte în silabe cuvintele subliniate, precizând regula aplicată.
- b. Precizează numărul de silabe din ultimul vers.

2. Subliniază silabele accentuate din versul următor: *Umbrind străvezia oglindă*. Care este sunetul din silabă ce poartă efectiv accentul?

Important

→ **Silaba** este un fragment sonor ce se pronunță cu un singur efort expirator și conține obligatoriu doar o vocală.

→ **Reguli de despărțire a cuvintelor în silabe, având în vedere pronunțarea:**

I. Două vocale alăturate se despart în silabe diferite: *po-et, râ-ul*.

II. Un diftong și un triftong se despart de vocala sau diftongul precedent: *oa-ie, su-iai*.

III. O consoană între două vocale trece la silaba următoare: *ma-să, ve-che*.

IV. Două, trei sau patru consoane, aflate între două vocale, se despart după prima consoană: *ar-tă, por-tret, in-struc-tor*.

→ **Situații în care nu se aplică regula IV:**

▪ Dacă în **grupul de două consoane** a doua este **l** sau **r**, iar prima una dintre **b, c, d, f, g, h, p, t, v**, despărțirea se face înaintea grupului: *a-cru, ca-blu, ne-gru*.

▪ Grupurile **lpt, mpt, ncș, nct, ncș, ndv, rct, rtf, stm** se despart după a doua consoană: *sculp-tor, somp-tu-os, linc-șii, sanc-tu-ar, send-viș, arc-tic*.

→ Cuvintele derivate sau compuse pot fi despărțite și după structură: *de-spre* (despărțit după structură) sau *des-pre* (despărțit după pronunțare); *in-e-gal* (despărțit după structură) sau *i-ne-gal* (despărțit după pronunțare).

Exersează! Consultă DOOM 2!

3. Precizează numărul de silabe pentru fiecare dintre cuvintele: *vreodată, locuințe, trunchi, terci, bacalaurat, capacitate, transoceanic, interdisciplinaritate, vraci*.
4. Transcrie enunțurile pe care le consideri adevărate:
  - a. DOOM 2 recomandă a nu se despărți la capăt de rând, ci trecerea integrală pe rândul următor pentru: numele proprii de persoane, numeralele ordinale scrise cu cifre și litere.
  - b. DOOM 2 recomandă o singură accentuare pentru cuvintele următoare: *ăripă, avărie, caracter, călăgăriță, doctoriță, duminică, fenomen, ianuarie, lozincă, mirós, regizor, sever, unic, butélie, matúr, pronostíc*.
  - c. DOOM 2 recomandă o singură accentuare pentru verbele următoare: *tăcėti, băteți, súntem, súnteți*.
  - d. DOOM 2 permite variante accentuale literare libere la cuvintele: *ántic/antíc, cándid/candíd, cólaps/coláps, fírav/fíráv, gíngaș/gingás, íntim/in-tím, mánager/manáger, penúrie/penuríe, picnic/picníc, pilotă/pilótă, pónei/ponéi, profésor/profesór*.
5. Notează varianta corectă de accentuare a următoarelor nume proprii: *Alexándru/Aléxandru, Bógdan/Bogdán, Ciubotáriu/Ciubotaríu, Constantín/Cónstantin, Dóbrogea/Dobrógea, Emanuél/Emánuel, Lucía/Lúcia, Míron/Mirón, Téodor/Teodór, Sófia/Sofía*.

Important

- **Accentul** reprezintă rostirea mai intensă a unei silabe dintr-un cuvânt.
- Accentul deosebește omografele: *háină/haínă, colónie/coloníe, áflă/aflá*.

RECAPITULARE

 Citește, cu atenție, textul:

Capricorn îi primi pe Meggie și pe Fenoglio în biserică, cu el erau cam o duzină de oameni. Stătea în noul jilț de piele, negru ca funinginea, pe care i-l instalaseră sub supravegherea Mortolei. De astă dată, pentru variație, costumul lui nu mai era roșu, ci galben stins ca lumina dimineții care se prelingea pe fereastră. Pusese să fie aduși devreme. Afară atârna încă ceața peste dealuri, iar soarele înota în el ca o minge într-o apă murdară.

— Pe toate literele alfabetului! șopti Fenoglio, coborând cu Meggie culoarul din mijloc al bisericii, cu Basta în coasta lui. Arată exact așa cum mi l-am închipuit. Decolorat ca un pahar cu lapte – da cred că așa m-am exprimat.

Începu să meargă mai repede, ca și cum ar fi fost nerăbdător să-și vadă creatura de aproape. Meggie abia putea să țină pasul cu el, iar Basta îl trase înapoi înainte de a fi ajuns la scară.

— Ei, ce înseamnă asta? șuieră el. Nu așa repede și înclină-te, rogu-te, ai priceput?

Fenoglio îi aruncă o privire disprețuitoare și rămase drept ca lumânarea. Basta ridică mâna, dar Capricorn dădu aproape imperceptibil din cap și Basta lăsă mâna în jos ca un copil certat. [...]

— Nu-mi place când șoptește în prezența mea, lămuri Capricorn, în vreme ce Fenoglio tot mai încerca să-și recapete suflul. După cum am spus, Basta mi-a povestit o istorie ciudată – că dumneata ai fi afirmat că ești omul care a scris o anume carte... Cum se chema?

— *Inimă de cerneală*. – Fenoglio își freca spatele dureros. – Se cheamă *Inimă de cerneală*, deoarece vorbește despre cineva a cărui inimă este neagră de răutate. Titlul continuă să-mi placă.

Capricorn ridică din sprâncene și zâmbi.

— Oh, cum să înțeleg ? Poate ca un compliment? În definitiv, e povestea mea cea despre care vorbești.

— Nu, nu este. E povestea mea. Tu doar apari în ea. [...]

— Hai, vorbește, chiar dacă n-ai nimic de spus! Nu ești primul care încearcă în biserică asta să-și scape pielea cu câteva minciuni, dar dacă ai să continui să flecărești, o să-i poruncesc lui Basta să-ți atârne de gât o drăguță de viperă mică. Pentru ocazii ca asta, am în casă întotdeauna câteva exemplare.

Pe Fenoglio nu-l impresionă în mod special nici această amenințare.

— Bine! zise el, aruncând o privire în jur, ca și cum regretă că nu avea un public mai larg. Cu ce să încep? Mai întâi cu câteva lucruri de bază: un povestitor nu scrie niciodată tot ce știe despre personajele sale. Cititorii nu trebuie să afle tot. E mai bine ca unele lucruri să rămână o taină pe care povestitorul s-o împartă cu creaturile sale.

Cornelia Funke, *Inimă de cerneală* (fragment)

1. Scrie pe caiet răspunsul pentru fiecare dintre întrebările:

- Unde se petrece acțiunea?
- Cine stă în noul jilț de piele?
- Ce îl sfătuiește Basta pe Fenoglio?
- De ce Basta lasă mâna jos ca un copil certat?
- Cum se numește cartea în care apare Capricorn?

2. Notează câte un sinonim pentru fiecare dintre cuvintele: *o duzină, variație, am închipuit, imperceptibil, ciudată, să flecărești, o taină.*
3. Timpul acțiunii este sugerat prin enunțul: *Afară atârna încă ceața peste dealuri, iar soarele înota în el ca o minge într-o apă murdară.* Exprimă-ți, oral, părerea despre semnificația acestuia.
4. Numește momentul/ momentele subiectului identificate în fragmentul dat.
5. Redactează, în cel mult 70 de cuvinte, rezumatul textului dat.
6. **Lucrați în pereche!** Explicați, în 3-4 enunțuri, relația dintre Capricorn și Fenoglio, pornind de la replica: *E povestea mea. Tu doar apari în ea.*
7. Exemplifică două tehnici narrative folosite în fragmentul dat.
8. Imaginează-ți că Maggie se află într-o călătorie alături de Fenoglio și că seara, înainte de culcare, vrea să-și noteze în jurnal impresiile din biserica în care l-a întâlnit pe Capricorn. Scrie o pagină de jurnal care să prezinte gândurile, frământările ei cu privire la drumul parcurs în acea zi.
9. Redactează un text narativ, de 120-150 de cuvinte, în care să relatezi o taină împărtășită de povestitor cu creaturile sale, respectând etapele scrierii.
10. După rezolvarea exercițiului anterior, completează, în scris, enunțurile următoare:

Realizarea planului compunerii m-a ajutat la/ să .... . Scrierea ciornei a fost importantă pentru că .... . Citind ciorna, am identificat următoarele greșeli: .... . Recitind compunerea, am reformulat următoarele expresii: .... .

11. Precizează tipul raportului sintactic existent între propozițiile primului enunț din text.
12. Explică rolul semnelor de punctuație din enunțul următor: *Afară atârna încă ceața peste dealuri, iar soarele înota în el ca o minge într-o apă murdară.*
13. Alege, în scris, varianta care conține doar cuvinte utilizate cu sens figurat în secvența următoare: *Afară atârna încă ceața peste dealuri, iar soarele înota în el ca o minge într-o apă murdară.*
  - a. *soare, ceață, dealuri;*
  - b. *afară, apă, soare;*
  - c. *atârna, înota, murdară.*
14. Formulează enunțuri cu sensul propriu (de bază și secundar), precum și cu cel figurat, pentru următoarele substantive din text: *mână, cap.*

15. Completează un tabel asemănător cu câte un sinonim și câte un antonim, potrivite pentru sensul din text al cuvintelor date, după modelul din dreapta.

Cuvânt	<i>vorbește</i>	<i>certat</i>	<i>ciudat</i>	<i>răutate</i>	<i>minciuni</i>
Sinonim	<i>grăiește</i>				
Antonim	<i>tace</i>				

16. Indică, pentru fiecare locuțiune, câte un sinonim:

a. a lua în bătaie de joc	d. a se lăsa păgubaș	g. punere la cale
b. a o rupe la fugă	e. a scoate peri albi	h. (om) cu scaun la cap
c. a-și da seama	f. nebăgare de seamă	i. (copil) luat de suflet
17. Alege, în scris, dintre cuvintele scrise în paranteze, paronimul potrivit, astfel încât enunțurile să fie corecte:
  - a. Acest nou .... a fost imediat .... de muncitori. (*agreat/ agregat*)
  - b. M-a .... că mulți turiști vor .... din Asia. (*preveni/ proveni*)
  - c. I-am cerut unui .... un aranjament .... (*floral/ florar*)
  - d. Domnul a pus într-o .... factura de la .... cea nouă a mașinii. (*jantă/ geantă*)

18. Corectează, în scris, enunțurile următoare, eliminând pleonasmul:

- ✓ S-au contrazis reciproc despre faptul că vânzările au crescut cu un procent de 25%.
- ✓ Au preferat mai bine să decoreze casa cu podoabe.
- ✓ Mi-a plăcut protagonistul principal al reclamei publicitare.
- ✓ Au grupat la un loc elevii, ca să-și exprime mai ușor emoțiile sufletești.

19. Notează **A** dacă enunțul exprimă un adevăr sau **F**, în cazul în care enunțul este fals:

- a. Din câmpul lexical al **naturii** fac parte următoarele cuvinte din text: *soare, deal, lumină, ceață*.
- b. În câmpul lexical al **cărții** se regăsesc în text cuvintele: *cititor, personaje, povestitor*.
- c. Din familia lexicală a cuvântului *lumină*, se pot enumera următoarele cuvinte: *luminos, luminiță, (a) lumina, luminiș*.
- d. Cuvintele *cititor, povestitor* sunt derivate cu același sufix.
- e. Mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele *devreme, întotdeauna* este derivarea.
- f. Cuvintele *recapete, nerăbdător* sunt derivate cu prefix.

20. Alcătuieste familia lexicală a următoarelor cuvinte din text: *lapte, istorie, taină*.

21. Găsește răspunsurile corecte:

- a. Seria următoare: *a-și bate joc, fel de fel, în doi peri, dare de seamă* conține:
  - îmbinări libere de cuvinte
  - locuțiuni
  - cuvinte compuse
- b. În seria următoare: *fărădelege, zgârie-nori, albastru-deschis* există:
  - îmbinări libere de cuvinte
  - locuțiuni
  - cuvinte compuse
- c. Următoarea serie: *joc în doi, nori fumurii, magazin deschis* conține:
  - îmbinări libere de cuvinte
  - locuțiuni
  - cuvinte compuse

22. Completează, în scris, afirmația următoare, selectând răspunsul corect dintre paranteze:

Secvența *Stătea în noul jilț de piele, negru ca funinginea, pe care i-l instalaseră sub supravegherea Mortolei.*, conține .... diftongi. (*trei, patru, cinci, șase*)

23. Alege varianta corectă de răspuns:

- a. În cuvintele *cerneală, cineva, minge* numărul sunetelor este:
  - mai mic decât cel al literelor
  - egal cu cel al literelor
  - mai mare decât cel al literelor
- b. În cuvintele *niciodată, chiar, ciudată, chema* numărul sunetelor este:
  - mai mic decât cel al literelor
  - egal cu cel al literelor
  - mai mare decât cel al literelor
- c. În cuvintele *exemplare, exprimat, exact* numărul sunetelor este:
  - mai mic decât cel al literelor
  - egal cu cel al literelor
  - mai mare decât cel al literelor

24. Desparte în silabe cuvintele următoare: *funingine, culoarul, cerneală, compliment, amenințare, viperă*. Precizează, oral, regula folosită, precum și silaba accentuată a fiecărui cuvânt.

EVALUARE

Timp de lucru: **50 de minute**.

Vei primi **10 puncte** din oficiu.

 Citește cu atenție textul următor:

Pentru că am rămas singur, m-am hotărât să încep chiar azi „Romanul adolescentului miop”. Voi lucra în fiecare după-amiază. Nu am nevoie de inspirație: trebuie să scriu, doar, viața mea, iar viața mi-o cunosc, și la roman mă gândesc de mult. Dinu știe; păstrez caiete din clasa a IV-a [...]. De câte ori mi se părea că trebuie să fiu întristat, scriam în Jurnalul meu. Și acel Jurnal de acum doi ani avea un „subiect”:

trebuia să se vădească într-însul viața unui adolescent suferind de neînțelegerea celorlalți. Dar adevărul era altul: Jurnalul mă măgulea și îmi alina dorul meu de răzbunare; răzbunare dreaptă împotriva celor care nu mă înțelegeau, credeam eu.

Romanul îl voi scrie altfel. Eroul sunt eu, firește. Mă tem, însă, că viața mea – stinsă între copii și cărți – nu va interesa cititorii. Pentru mine, tot ceea ce nu am avut, tot ceea ce am dorit din mansardă, în înserări calde și tulburătoare, prețuiește mai mult decât anii tovarășilor mei risipiți în jocuri, în sărbători de familie și idile. Dar cititorii?... Înțeleg și eu că toată durerea unui adolescent miop nu va mișca niciun suflet dacă acest adolescent nu se va îndrăgosti și nu va suferi. De aceea m-am și gândit la un personaj pe care la început îl numisem Olga.

I-am povestit lui Dinu tot ceea ce ar trebui să aibă loc în prezența acestei fete. Dinu m-a întrerupt și m-a rugat: dacă într-adevăr îi sunt prieten, să schimb numele eroinei în Laura.

M-a tulburat mult la început, pentru că nu știam cum să fie fata care va străbate sufletul adolescentului miop.

(Mircea Eliade, *Romanul adolescentului miop* – fragment)

A. (30 de puncte)

1. Scrie trei indici temporali prezenți în text.	6 p.
2. Completează enunțurile următoare cu informații extrase din text: a. Subiectul Jurnalului este .... b. Teama personajului-narator în legătură cu romanul este că .... c. S-a gândit la personajul Olga, deoarece	6 p.
3. Ilustrează o tehnică narativă identificată în text.	8 p.
4. Explică, în 3-4 enunțuri, relația dintre Jurnal și romanul pe care vrea să îl scrie personajul.	10 p.

B. (30 de puncte)

5. Notează A , dacă enunțul exprimă un adevăr sau F , în cazul în care enunțul este fals: a. În frazele <i>Dinu știe; păstrez caiete din clasa a IV-a și Jurnalul mă măgulea și îmi alina dorul meu de răzbunare</i> . există doar raporturi de coordonare prin juxtapunere. b. Cuvântul <i>viață</i> este polisemantic. c. Ambele cuvinte, <i>neînțelegere, străbate</i> , sunt derivate cu sufix. d. Cuvintele <i>după-amiază, altfel</i> sunt formate prin compunere prin alăturare.	4 p. (4 x 1 p.)
6. Înlocuiește cuvintele subliniate cu sinonimele potrivite pentru sensul din text: „M-a <u>tulburat</u> mult la <u>început</u> , pentru că nu <u>știam</u> cum <u>să fie</u> fata care <u>va străbate</u> sufletul adolescentului miop.”	2 p. (5 x 0,4 p.)
7. Scrie câte un enunț pentru a ilustra sensul omonimelor cuvintelor îngroșate în secvențele: ✓ să fu întristat; ✓ la roman mă gândesc; ✓ dar adevărul era altul.	3 p. (3 x 1 p.)
8. Scrie trei termeni din familia lexicală a cuvântului joc .	3 p. (3 x 1 p.)
9. Numește un câmp lexical prezent în textul dat, selectând cel puțin trei cuvinte ce îi aparțin.	5 p. (2 + 3 x 1 p.)
10. Transcrie șase diftongi din enunțul următor: <i>Nu am nevoie de inspirație: trebuie să scriu, doar, viața mea, iar viața mi-o cunosc.</i>	3 p. (6 x 0,5 p.)
11. Precizează numărul de litere și de sunete din cuvintele <i>cititori, adolescent, schimb</i> .	6 p. (3 x 2 p.)
12. Copiază seria care conține doar cuvinte accentuate corect: a. <i>risîpiți, priéten, míop</i> ; b. <i>róman, hótărât, suferínd</i> ; c. <i>răzbunăre, eróul, adolescént</i> .	4 p.

C. (20 de puncte)

13. Redactează o pagină de jurnal scrisă de Dinu, de minimum 100 de cuvinte, care să aibă următorul început: <i>Dinu m-a întrerupt și m-a rugat: dacă într-adevăr îi sunt prieten, să schimb numele eroinei în Laura.</i> Pentru redactarea textului vei avea în vedere: ✓ să respecti structura tipului de text; ✓ să concepi textul conform situației date; ✓ să scrii un text original; ✓ să te exprimi corect și clar.	20 p. (5 p.) (5 p.) (5 p.) (5 p.)
---	---

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

✓ Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient de bine** sau **insuficient**:

Textul epic

Descoperă orizontul textului!

- A.** Imaginează-ți că ești căpitanul unei corăbii și ți-ai propus să călătorești, împreună cu echipajul tău, din România până în America de Sud. Stabilește un traseu, folosind harta din dreapta.

B. Formulează un îndemn pe care l-ai adresa membrilor echipajului în momentul pornirii în călătorie.

Explorează lumea textului!

- Citește textul, completând jurnalul dublu de lectură. Pentru aceasta, împarte foaia caietului în două coloane. În prima vei nota expresii, enunțuri, fragmente care îți vor reține atenția în timpul lecturii, iar în a doua vei comenta, după lectură, fragmentele selectate (ce stări ți-au provocat citatele, de ce ți-au amintit, de ce ți-au plăcut/ nu ți-au plăcut etc.):

Toate pânzele sus!

de Radu Tudoran

– fragmente –

În ziua când, coborând de la Brăila cu cele cinci vagoane de grâu, Penelopa acosta la vechiul chei de zid din Galați, unde căpitanul avea de gând să întârzie o după-amiază și o noapte, pentru anumite socoteli cu niște simpatrioți stabiliți în oraș, trenul de București aducea aici, pe linia de la Barboși, deschisă de curând, și depunea pe peronul gării încă în lucru, un călător deosebit de ceilalți. Acesta era un bărbat de vreo treizeci și patru de ani, de statură potrivită, dacă nu chiar înaltă, cu ochi negri, scânteietori și neliniștiți, cu părul castaniu, cu trăsăturile feței desenate apăsate; dar, în înfățișarea lui, numai obrazul ars de soare și de vânt îl făcea să pară de vârsta arătată mai sus, altminteri parând mult mai tinerel.

Spre deosebire de ceilalți călători din vagonul de clasa întâi, îmbrăcați în redingote negre, cu veste înflorate, gulere scrobite și pălării tari, cam greoi în aceste haine adoptate de curând, tânărul nostru se mișcă sprinten în costumul său neobișnuit, un costum cafeniu, alcătuit dintr-o haină în carouri și pantaloni de golf, răsfrânți peste genunchi, cu ciorapi scoțieni și ghete foarte bombate la vârf. În vreme ce vecinii săi își îmbrăcau cu multă cumpănire pardesiele negre, el luă din cui o pelerină și-o aruncă sub braț, împreună cu șapca de călătorie până atunci aflată în plasă, apoi, apucând cu cealaltă mână un mic geamantan roșu, cu burduf, deschise ușa compartimentului care răspundea direct afară și sări pe peron încă înainte ca trenul să se fi oprit. [...]

Într-adevăr, tânărul călător părea să fie un străin, necunoscător al limbii vecinilor săi, fiindcă tot timpul drumului nu scosese un cuvânt, ci privise stăruitor pe geam peisajul care i se desfășura în fața ochilor. Dar odată coborât pe peron, se îndreptă spre vagonul de bagaje și, văzând că hamalii tocmai coborau un cufăr de călătorie, ferecat cu chingi de metal și cu zdravene încuietori de alamă, li se adresă în cea mai neașteptată limba românească, spre uimirea unuia dintre foștii tovarăși de drum, care nu-și putuse înfrânge curiozitatea și se luase pe urmele lui:

— Umblați cu grijă să nu vătămați ceva!

Tovarășul de drum și-ar fi putut satisface curiozitatea mai din vreme, dacă i-ar fi dat prin minte să cerceteze cartea de vizită, în rama ei de piele, atârnată destul de vizibil de încuietorea micului geaman-tan pe care ciudatul călător, în clipa când se urcase în tren, la București, îl aruncase în plasa de deasupra capului, fără nicio grijă să-și ascundă numele. Pe această carte de vizită scria, ca și pe uriașul cufăr coborât din vagonul de bagaje:

Anton Lupan

Ingénieur

[...]

Speranța navigă toată ziua de-a lungul peninsulei, printre puzderie de insule acoperite de păduri și neguri, mereu în același decor plumburiu. Seara, lăsă ancora la adăpostul unui istm înalt, în locul unde canalul se îndrepta spre sud-vest, căutându-și ieșirea la ocean.

Răsuflarea Pacificului se simțea până aici, mai largă, mai profundă, ca a unei vietăți uriașe, cât o treime de pământ, care dormea tihnită cu coada la Sidney în Australia și capul pe stâncile din Țara de Foc.

A câta oară aruncau oamenii ancora în drumul lor de la Sulina până aici? Am putea să numărăm: o dată la Sтамbul,

pe urmă la Gallipoli, la insula Skantsura (de asta mai bine să nu-i spunem lui Ismail, tocmai acum când e necăjit), de-acolo pe coasta Africii o dată și încă o dată mai spre vest, la Bir-Sanjé, apoi la Pireu, la Messina, pe urmă înapoi, la Port Said, la Suez, la Musarah, și iar Suezul, și iar Port Saidul, și Gallipoli, Marsilia și Gibraltarul... Pe celelalte ni le amintim mai ușor... Escale mici și escale mari, unele liniștite, altele legate de necazuri și peripeții, dar la toate ne gândim cu bucurie acum... Escale mari sau escale mici, dar pe toate aproape le poți număra pe degetele celor două mâini. [...]

În clipa aceea, corabia începu să tremure ca și cum apa din jur ar fi dat în clocot; catargul mic, care trecea pe lângă peretele cabinei, trosni, făcând să vibreze chila, într-un geamăt înăbușit. Lanțul ancorei se smuci, cu scrâșnet de fier rupt, și, de la șaptezeci de metri depărtare, transmise răcâitul adânc, ca de pământ înțelenit brăzdat de cuțitul plugului, al ancorei târâte pe fund. [...]

Ajuns pe punte, căpitanul se simți apucat de umeri și aruncat tocmai pe bocaport de o forță careia nu i se putuse împotrivi. Haralamb zăcea alături, cu mâinile încleștate în marginea tendei, înjurând neauzit, căci vântul îi lua vorbele și i le băga înapoi pe gât.

Nu era vânt, ci mase de aer greu, rostogolite din munți și căzând pe țarm, sfâșiate în stânci, ca niște bolovani desprinși de pe piscuri, ca niște avalanșe, ca niște ghețari treziți din somnul lor geologic, într-o răzvrătire de cataclism.

Pe țarm se auzeau țipetele oamenilor, ca mugetele unei cirezi gonite de foc sau de înec, și câinii urlau, luându-se la întrecere cu ei.

— Toată lumea pe punte! strigă Anton Lupan, cu spatele în vânt. Filați tot lanțul ancorei!

Oamenii ieșiră din hambar, în brânci, și se târâră de-a bușilea spre prova, agățându-se de parapet, de parâme, încercând să se țină unul de piciorul celuilalt, orbecăind pe întuneric, într-un lanț șerpuitor și zvârcolit.

Nu era furtună, ci o răscoală anarhică a firii, căci nesocotea toate legile vântului. Bătea dintr-o direcție, dar te prindea de ceafă și de piept în același timp, se arcuria după toate obstacolele întâlnite în cale, mătura puntea în toate ungherele ei, pătrundea după parapet, după tambuchi, printre butoaiile cu apă, neîngăduindu-ți să-ți alegi un adăpost împotriva lui.

De pe țârm zburau, învălătucite, ramuri aprinse și tăciuni smulși din focurile alcaluflor și, după ce măturau fața apei, se înecau în larg, sfârâind. Malurile nu se mai vedeau, dar se auzeau câinii urlând. Văzduhul semăna cu un cotlon negru, uriaș, în care vântul, după ce răscolea totul jos, se înșuruba în falduri bezmetice, șuierând în sus, să răscolească și cerul.

— Aruncați a doua ancoră! Filați tot lanțul! izbuti să strige Anton Lupan.

Deși în jur nu se vedea la o jumătate de pas, simțeau cu toții cum corabia aluneca spre est, fiindcă prin lanțurile întinse și smucite se transmitea răcâitul fundului răscolit de ghearele ancorelor. Până la țârmul opus, de sub vânt, erau aproape două mile, cum văzuseră seara, când ajunseseră aici, dar către mijlocul golfului desigur fundul se adâncea, și în curând, lanțurile nemaifiind destul de lungi, ancorele aveau să se smulgă, lăsând corabia în mâna uiliaului.

Uiliaul este un vânt care băntuie în Țara de Foc în toate anotimpurile, după nicio regulă, neprevestindu-se prin nimic. El cade de pe toate crestele munților, năpustindu-se aproape vertical asupra mării, în rafale atât de vijelioase, încât pot culca o corabie de-a latul, chiar dacă are toate pânzele strânse. Pri-mejdia e și mai mare în preajma țârmului, unde adesea aruncă blocuri de granit și copaci întregi, rupti din rădăcini, care fărâma totul în calea lor.

Speranța aluneca repede spre est, grăpând fundul mării cu ancorele, în timp ce catargele se arcuriau, gata să se rupă, și sarturile zbârnâiau, întrecând șuieratul vântului. După un timp, care poate nu măsurase mai mult de câteva minute, dar care tuturora li se păru lung cât jumătatea nopții, simțiră legănarea corabiei crescând, lanțurile își încetară scrâșnetul, și atunci înțeleseră că ancorele se smulseseră pe fund.

De aici înainte erau în mâna sortii, nimeni n-ar mai fi putut face nimic, nu rămânea decât să aștepte sfârșitul. A încerca să ridici o pânză acum însemna s-o dai în fâșii vântului. Și chiar dacă ai fi întins-o, iar ea ar fi rezistat, ce manevră ar fi fost de închipuit, în ce parte te-ai fi putut îndrepta, când nu se vedea de la un catarg la altul, iar în jur erau insule și te puteai fărâma de ele, dacă nu în prima clipă, în clipele care urmau?

Între țârmurile golfului nu se puteau forma valuri mari, dar marea era răscolită de vârtejuri care chinuiau corabia mai rău decât uraganul pe ocean.

— Aruncați ancora de furtună! porunci Anton Lupan, hotărât să țină piept uiliaului, prin toate mijloacele, până la cap.

Ancora de furtună e alcătuită dintr-un sac lung, deschis la amândouă capetele ca un burlan, făcut din cea mai groasă pânză de vele și atât de mare încât ar putea cuprinde întreaga zestre a corabiei. La unul din capete, are un cerc de fier pe care îl ține căscat, și de acest inel se leagă, în labă de gâsca, o parâmbă sau un cablu de oțel, lung de câteva zeci de metri. Când o corabie nu mai poate nici manevra, nici arunca ancora, și valurile o sucesc în toate chipurile punând-o de-a latul pe creste, de unde nu mai e mult până a se răsturna, singura scăpare rămâne acest sac. Aruncat peste bord, el se umple cu apă, se îngreuiază, și astfel cablul, care cu celălalt cap e legat la prova, întoarce etrava în vânt și frânează în chip simțitor goana corabiei.

Peste un ceas, uiliaul își pierduse puterea de la început, dar răsufla încă în rafale vijelioase, și go-eleta, cu prova în vânt, încă aluneca înspre răsărit. La câteva sute de metri, în pupa, se auzeau valurile spărgându-se de stânci, ceea ce dovedea că golful fusese străbătut, țărmlul era aici, aproape, acum nimeni nu mai putea face nimic... Venea sfârșitul, îl vedeau toți, îl simțeau.

Oamenii nu se zăreau unul pe altul, dar între două rafale își auzeau răsuflarea istovită și își simțeau privirile încărcate de descurajare și deznădejde. Crezuseră că primejdia cea mare fusese oceanul, cu întinderea lui fără margini – și-acum înțelegeau că țărmlul era neînchipuit mai primejdios. [...]

Iată însă că nu fusese o stâncă, ci ancora mare, care se înfipsea în nisip smucind. Curând, a doua ancoră prinse și ea fundul, și după ce-l răscolii, încă vreo sută de pași până ce adâncimea scăzu, iar lanțul își găsi sprijin de-a lungul, corabia se opri la o aruncătură de piatră de țărmlul unde se auzeau valurile mugind. Nu mai era nicio îndoială, amândouă ancorele se prinseseră adânc, statornic, fiindcă nu se mai auzea hârșăitul nisipului răscolit, ci numai scrâșnetul lanțurilor.

Radu Tudoran (1910 – 1992), pseudonimul literar al lui Nicolae Bogza, este prozatorul român care a scris două romane foarte cunoscute, *Un port la răsărit* (1941) și *Toate pânzele sus!* (1954). Cel de-al doilea a fost creat din pasiunea pentru călătorie a autorului și prezintă călătoria pe care acesta ar fi dorit să o facă în jurul lumii cu propria goeletă. A mai scris *Orașul cu fete sărace*, *Anotimpuri*, *Dunărea revărsată*, ciclul de romane *Sfârșit de mileniu*, *impresii de călătorie*.

3. **Lucreți în pereche!** Comparați comentariile unui fragment comun identificat de voi în jurnalul de lectură, evidențiind o asemănare și o deosebire.
4. Prezintă în fața clasei jurnalul dublu de lectură completat.
5. Transcrie numai enunțurile adevărate, pe baza informațiilor oferite de textul citit:
  - *Penelopa* acostează la Brăila.
  - Numele *ciudatului călător* este Anton Lupan.
  - *Speranța* se află la adăpostul unui istm dintre Australia și America de Sud.
  - Lanțul ancorei transmite un răcâit adânc de la șazeci de metri depărtare.
  - Uiliaul este un vânt întâlnit în Australia.
  - Singura scăpare a unei corăbii purtate de vânt este ancora de furtună.
  - Membrii echipajului cred că oceanul este cea mai mare primejdie.
6. Reformulează enunțurile false de la exercițiul anterior, transformându-le în enunțuri adevărate, pe baza informațiilor din textul citit.
7. Justifică, în 2-3 enunțuri, că tema textului este călătoria/ aventura.

Experimentează dincolo de text!

8. Consideri că îndemnul propus de tine la rubrica *Descoperă orizontul textului!* ar putea motiva echipajul *Speranței* să treacă prin experiențe asemănătoare celei prezentate în fragmentul dat? Motivează, oral, opinia.
9. Documentează-te și scrie un text nonliterar, de cel puțin 150 de cuvinte, despre Țara de Foc.
10. Imaginează-ți că ești membru al echipajului *Speranța*. Fă un album cu imagini și informații reprezentative pentru fiecare port prin care ai trecut. Prezintă-l în fața clasei sau participă cu colegii la **turul galeriei**.
11. Realizează un poster (pe coală colorată sau în format electronic) cu cele mai interesante trei informații despre autorul textului citit, Radu Tudoran.

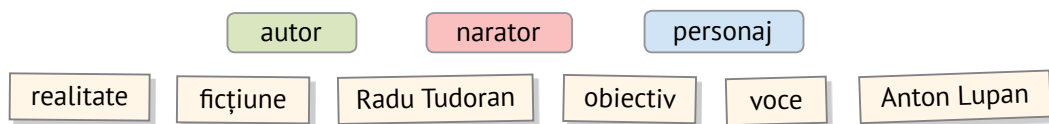
Citește și...

- ✓ **Meșterul Manole** (balade populare)
- ✓ **Robinson Crusoe** de Daniel Defoe
- ✓ **Samurai. Război și onoare în Japonia medievală** de Pamela S. Turner

Trăsăturile textului epic

Amintește-ți!

1. Asociază, oral, termenii de pe primul rând cu termenii corespunzători de pe al doilea rând, referitori la textul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran, pentru a obține afirmații adevărate.

Important

- În literatură, creațiile ce se aseamănă prin modul în care imită sau reprezintă realitatea se încadrează într-un anumit **tip de text literar**: epic, liric, dramatic. În **textul epic**, în proză sau în versuri, autorul exprimă indirect idei, sentimente și atitudini față de un aspect din realitate.
- În textul epic, **modul de expunere** specific este **narațiunea**, care se poate îmbina cu descrierea și dialogul. Instanțele comunicării sunt **naratorul** și **personajele**, *fînțe de hârtie*, rezultate ale imaginației autorului. **Naratorul** relatează întâmplările la care participă personajele fie folosind verbe și pronume la persoana a III-a, fiind obiectiv, detașat, fie folosind verbe și pronume la persoana I și a II-a, când este subiectiv. **Naratorul nu se confundă niciodată cu autorul.**
- Totalitatea faptelor și a întâmplărilor alcătuiesc **acțiunea**. Aceasta este declanșată de un **conflict**, este organizată pe **momente ale subiectului** și este plasată într-un **cadru spațio-temporal**.

Exersează!

2. Rescrie fragmentul următor din perspectiva căpitanului Anton Lupan:

„Ajuns pe punte, căpitanul se simți apucat de umeri și aruncat tocmai pe bocaport de o forță căreia nu i se putuse împotrivi. Haralamb zăcea alături, cu mâinile încleștate în marginea tendei, înjurând neauzit, căci vântul îi lua vorbele și i le băga înapoi pe gât.”

3. Menționează două tehnici narative identificate în textul citit.
4. a. Selectează indicii spațiali pentru corabia *Penelopa*, apoi notează pe caiet și verifică localizarea acestora pe harta de la începutul lecției anterioare. b. Notează indicii spațiali corespunzători navei *Speranța*. Localizează-i pe aceeași hartă de la exercițiul anterior. c. Prezintă, oral, traseul parcurs de corabia *Speranța* până în Țara de Foc. Arată două asemănări dintre acest traseu și cel propus de tine la începutul lecției.
5. Completează un tabel asemănător pentru a deduce timpul în care se desfășoară acțiunea:

În text scrie...	Eu știu că...	Înțeleg că...
<i>trenul de București aducea aici, pe linia de la Barboși, deschisă de curând</i>	Linia de cale ferată București – Galați – Roman a fost inaugurată în anul 1872.	....
<i>ceilalți călători din vagonul de clasa întâi, îmbrăcați în redingote negre, cu veste înflorate, gulere scrobite și pălării tari</i>	Redingota este la modă în societatea românească din secolul al XIX-lea.	....

6. a. Formați grupe de câte 4 – 5 elevi. Consultați DEX-ul pentru a asocia fiecare cuvânt din câmpul lexical al cuvântului *corabie (goeletă)* cu elementele componente ale imaginii date: *catargul, chila, ancorei, punte, bocaport, prova, parapet, parâme, tambuchi, sarturi, ancora de furtună, etrava, pupa*.
- b. Citește fragmentul în care membrii echipajului *Speranța* înfruntă uilia-lul. Apoi, alături de alți colegi, reprezintă prin pantomimă această scenă, în fața clasei. Veți folosi următoarea grilă de evaluare:

Simbol echipaj	Criterii de apreciere	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Pantomima respectă conținutul textului; ▪ Elementele nonverbale și cele paraverbale descriu comportamentele personajelor; ▪ Fiecare membru al echipei participă activ. 			

7. a. Precizează momentele subiectului corespunzătoare acțiunii textului citit. b. Notează enunțul care prezintă intriga. Motivează, într-un enunț, alegerea făcută.
8. Explică, în 4 – 5 enunțuri scrise, rolul modurilor de expunere care sunt folosite în text.
9. Redactează, în cel mult 70 de cuvinte, rezumatul textului dat.
10. Scrie un text, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să demonstrezi că textul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran este epic.

Folosește-ți creativitatea!

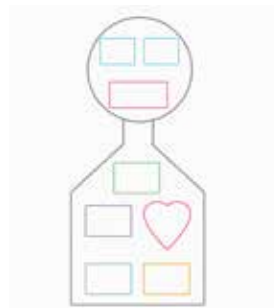
11. Imaginează-ți că ești membru al echipajului *Speranța*.
- a. Redactează o pagină din jurnalul de bord corespunzătoare zilei în care ai înfruntat uilia-lul.
- b. Redactează o scrisoare adresată celui mai bun prieten al tău, în care să îi transmiți impresiile create de oamenii pe care i-ai cunoscut și locurile pe care le-ai văzut.
12. Vizionează filmul *Toate pânzele sus!*, regizat de Mircea Mureșan (1975 – 1977). Prezintă două asemănări și două deosebiri între cunoașterea prin lectură și cunoașterea prin film.

Personajul. Mijloace de caracterizare

Amintește-ți!

1. Lucrați în echipă!

- Notați o listă de trăsături morale ale personajului Anton Lupan, așa cum reies din textul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran.
- Reprezentați grafic un portret asemănător celui din dreapta, apoi asociați fiecărui element din desen câte o trăsătură din lista creată de voi.

Important

- **Personajul** este o instanță a comunicării imaginată de autor în textul epic pentru a transmite mesajul către cititor. Personajele pot fi clasificate astfel:
- după **rolul** pe care îl ocupă în opera literară, personajul este:
    - ✓ **principal** – participă la toate întâmplările, are rolul esențial în rezolvarea conflictului;
    - ✓ **secundar** – participă la câteva episoade, ilustrează relația personajului principal cu alte personaje;
    - ✓ **episodic** – participă la unul sau la mai multe episoade, ilustrează o trăsătură a unui alt personaj.
  - după **valoarea morală** pe care o reprezintă, personajul este:
    - ✓ **pozitiv** – are calități precum demnitatea, cinstea, corectitudinea, loialitatea etc.;
    - ✓ **negativ** – ilustrează defecte umane precum lăcomia, ipocrizia, răutatea, minciuna etc.
  - după **raportul realitate-ficțiune**:
    - ✓ **personaj inspirat din realitate** – trăsăturile fizice, morale pot fi regăsite și la oamenii din lumea cititorului; unele personaje pot fi inspirate de personaje istorice;
    - ✓ **personaj fantastic** – trăsăturile fizice nu se regăsesc în realitate.
  - după **modul în care evoluează pe parcursul acțiunii**:
    - ✓ **personaj rotund** – trăsăturile personajului sunt redată pe tot parcursul textului, personajul evoluează;
    - ✓ **personaj plat** – portretul este prezentat de la începutul textului.
- Trăsăturile personajului sunt redată prin diferite **mijloace de caracterizare**. Personajul poate fi caracterizat:
- **direct**, de către narator, de alte personaje sau prin autocaracterizare;
  - **indirect**, prin nume, mediul în care trăiește, vestimentație, limbaj, fapte, gesturi, reacții, relații cu alte personaje.
- Imaginea personajului creată prin aceste mijloace formează **portretul literar**. Portretul poate fi moral, fizic sau complex (îmbină portretul moral cu cel fizic).

Exersează!

2. Completează un tabel asemănător, folosind și informațiile de la exercițiul anterior.

Citat	Mijloc de caracterizare	Trăsătură	Tip de portret
<i>un bărbat de vreo treizeci și patru de ani, de statură potrivită, dacă nu chiar înaltă... ochi negri, părul castaniu</i>	caracterizare directă făcută de narator	statură medie	fizic
<i>un costum cafeniu, alcătuit dintr-o haină în carouri</i>	caracterizare indirectă, prin vestimentație	....	....
<i>– Aruncați a doua ancoră! Filați tot lanțul!</i>	caracterizare indirectă, prin atitudine	hotărât	moral
<i>porunci Anton Lupan, hotărât să țină piept ui-liaului, prin toate mijloacele, până la cap.</i>	....	....	moral

3. Portretul personajului Anton Lupan se realizează pe tot parcursul textului, autorul folosind cele mai variate mijloace pentru a exprima mesajul. De cele mai multe ori, însușirile fizice sugerează trăsături morale. Completează un tabel asemănător pentru a contura portretul moral al personajului Anton Lupan.

În text scrie...	Eu știu că...	Înțeleg că...
<i>ochi negri, scânteietori și neli-niștiți</i>	Ochiul simbolizează dorința de cunoaștere, inteligența	Personajul este inteligent și vrea să cunoască lumea.
<i>obrazul ars de soare și de vânt</i>	....	....
<i>un călător deosebit de ceilalți, tânărul nostru, ciudatul călător</i>	Naratorul poate sugera atitudinea față de personaj. Cuvântul nostru sugerează afecțiunea.	....
<i>Anton Lupan Ingénieur</i>	Bagajele sunt însemnate cu numele posesorului pentru a reduce riscul de a fi pierdute. În franceză, sensul cuvântului <i>ingénieur</i> este <i>inginer</i> .	....
<i>Anton Lupan</i>	Numele personajului poate fi mijloc de caracterizare indirectă: lupan , -ă/ Pl: ~i, ~e/ E: lup + -an] (Reg) 1 s.m. Pui de lup	....

4. Menționează ce tip de portret al personajului Anton Lupan se conturează în textul citit: fizic, moral sau complex? Explică, în 3 – 4 enunțuri, alegerea făcută.
5. Asociază imaginea din dreapta cu noțiunile potrivite, conform clasificării personajului de la rubrica **Important**. Justifică, oral, alegerea.
6. Selectează din textele studiate până acum exemple pentru cinci mijloace de caracterizare diferite.

principal/ secundar/ episodic

pozitiv/ negativ

inspirat din realitate/ fantastic

rotund/ plat

Folosește-ți creativitatea!

7. Imaginează-ți că ești Anton Lupan. Impresionat de călătoria ta, cel mai bun prieten vrea să devină căpitan al unei goelete. Scrie un text, de cel puțin 80 de cuvinte, în care să îl sfătuești în legătură cu informațiile pe care trebuie să le cunoască și abilitățile pe care să le dobândească.

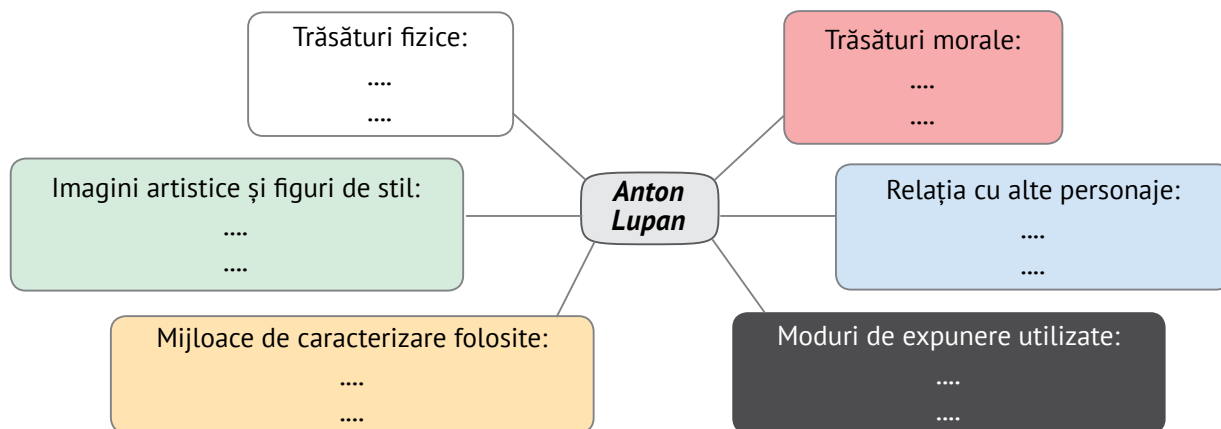
Caracterizarea personajului literar

1. Lucrați în echipă!

- a. Organizați-vă în șase echipe, alegeți unul dintre creioanele colorate de mai jos și creați împreună planul unei compuneri de caracterizare a personajului Anton Lupan. Veți avea în vedere:
- ✓ echipa **creioanelor albe** – să extrageți din text **trăsăturile fizice** ale personajului principal;
  - ✓ echipa **creioanelor roșii** – să formulați minimum patru **trăsături morale** ale personajului, cu exemple din text;
  - ✓ echipa **creioanelor albastre** – să evidențiați **relația** pe care o are Anton Lupan **cu celelalte personaje** din operă;
  - ✓ echipa **creioanelor galbene** – să scoateți în evidență **mijloacele de caracterizare** a personajului principal;
  - ✓ echipa **creioanelor negre** – să descoperiți **modurile de expunere** folosite în prezentarea personajului;
  - ✓ echipa **creioanelor verzi** – să extrageți din text cel puțin câte trei **imagini artistice**, respectiv **figuri de stil** folosite în prezentarea personajului.

- b. Desemnați un membru al echipei care va prezenta informațiile, în vreme ce un alt membru al echipei le va nota la tablă într-o schemă asemănătoare celei de mai jos:

Important

→ **Caracterizarea** este o compunere pe marginea unui text literar, în care sunt prezentate trăsăturile fizice și morale ale personajului, însoțite de citate corespunzătoare. Într-o caracterizare de personaj, pe lângă elementele de portret, sunt indicate și mijloacele folosite în caracterizarea acestuia. Ca orice compunere, caracterizarea respectă următoarea **structură**:

- I. **Introducerea** cuprinde date despre autor/ operă și **locul personajului în operă** (personaj principal/ secundar).
- II. **Cuprinsul**, organizat în 2-3 paragrafe, dezvoltă **trăsăturile fizice și morale** ale personajului, însoțite de citate corespunzătoare din operă, comentate, precum și de **mijloacele de caracterizare** folosite.
- III. **Încheierea** concentrează o **concluzie** formulată în legătură cu trăsătura dominantă de caracter, care încadrează personajul într-o anumită tipologie umană (aventurierul, omul înțelept, curajosul etc.).

- c. Numiți un membru al echipei care va formula, oral, compunerea de caracterizare a personajului, dezvoltând planul realizat la tablă și ținând cont de informațiile din rubrica **Important**.

Folosește-ți creativitatea!

2. Redactează, în minimum 25 de rânduri, compunerea de caracterizare a personajului Anton Lupan. Subliniază, folosind culori diferite, elementele de portret fizic și moral, mijloacele de caracterizare, comentarea secvențelor din text care cuprind imagini artistice/ figuri de stil sugestive în conturarea personajului.
3. Citește compunerea realizată, folosind *scaunul autorului*, în vreme ce colegii vor evalua lucrarea, completând o grilă asemănătoare celei de mai jos:

Introducere corespunzătoare	Trăsături fizice și morale însoțite de citate adecvate	Comentarea a 2-3 secvențe semnificative din text	Mijloace de caracterizare	Încheiere adecvată	Lectură expresivă
😊 😊 😊	😊 😊 😊	😊 😊 😊	😊 😊 😊	😊 😊 😊	😊 😊 😊

Proiect tematic

Însemnări de călătorie. Contacte culturale

 Citește cu atenție etapele, apoi realizează proiectul, folosindu-te de sugestiile date.

→ Ce vei face?

O pagină de blog sau un scurt jurnal în care vei prezenta o călătorie reală sau imaginară în alt spațiu cultural.

→ De ce vei face?

- ✓ Pentru a descoperi și a înțelege particularitățile culturale din alte zone geografice.
- ✓ Pentru a compara cultura proprie cu cea din alte regiuni.

→ Cum vei face?

- ✓ Vei alege localitatea/ regiunea pe care vrei să o prezinți, dintr-o altă zonă a țării sau dintr-o altă țară.
- ✓ Vei căuta informații despre: așezarea geografică, obiectivele turistice, obiceiurile specifice, specialitățile culinare etc.
- ✓ Vei realiza o pagină de blog sau un jurnal, de 500-700 de cuvinte, în care vei nota impresiile tale dintr-o călătorie – reală sau imaginară – în locul ales, folosind informațiile selectate.
- ✓ Vei include cel puțin trei imagini reprezentative.
- ✓ Le vei prezenta colegilor pagina de blog sau jurnalul tău cu însemnări de călătorie.

→ Iată câteva sugestii!

Paris 1927

Cobor uluit, uitându-mă în toate părțile. Mă țin aproape de hamalul¹ care mi-a luat bagajul. Un șir lung de taximetre într-o piață animată. Hamalul profită că sunt străin și-mi cere o taxă înzecită. Mașina pornește în goana mare spre Bd. de Sebastopol. Privirile mele curioase și avide așteaptă minuni și întâlnesc numai un bulevard ca toate, cu palate și prăvălii ca pretutindeni, cu o mișcare obișnuită. La încrucișarea cu Rue de Rivoli întâlnesc în sfârșit o cunoștință, turnul St. Jacques, retras modest în întunerecul unui scuar. Apoi, puțin mai înainte, pline de lumină, teatrele Châtelet și Sarah Bernhardt. Înainte de-a trece Sena, de pe Pont au Change, văd conturul greu al Palatului de Justiție cu turnul Orologiului și mai ales cu Conciergerie. De pe Bd. du Palais, dincolo de intrarea principală a palatului, se zărește turnul ascuțit al Capelei Sfinte, iar de pe Pont St. Michel, în stânga, departe, domină ca o stăpână bătrâna Nôtre-Dame.

Și totuși eram decepționat. Nu știu ce așteptam, ce speram. Poate prea mult. Poate o impresie strivitoare cu lumini orbitoare și furnicar de oameni neobișnuiți sau cu străzi și case rânduite altfel decât în alte orașe?

Am stat îndelung la fereastra deschisă a camerei de hotel, dând spre Bd. St. Michel, nedumerit, murmurând mereu:

— Paris... Paris...

(Liviu Rebreanu, „Metropole” – fragment)

¹ hamal s. m. – muncitor care transportă poveri (în porturi și în gări).

Ziua 1: Catedrala Nôtre-Dame – Grădinile Luxembourg

Am aterizat în jurul orei 12:00, iar la ora 14:00 eram deja cazați.

Fiind prima zi, nu aveam în gând să bifăm neapărat niște obiective, mai mult să ne plimbăm și să luăm pulsul locului. Am cumpărat așadar un set de 10 călătorii (15 euro) valabile pentru metrou și transportul la suprafață și ne-am oprit la catedrala Nôtre-Dame. Recunosc că îmi doream s-o văd de când am citit *Cocoșatul*¹ lui Hugo: destul de întunecoasă desigur, dar este o adevărată capodoperă în stil gotic², printre cele mai renumite din lume. Mi-au atras în special atenția vitraliile³ și garguiile⁴ care păzesc acoperișul, aceleași garguie pe care le-am regăsit a doua zi, la Sacre Coeur [...]

Fun fact⁵: Distanțele în Franța se calculează pornind de la kilometrul 0, din fața catedralei Nôtre-Dame.

(„Vacanța noastră la Paris: impresii de călătorie” – fragment, www.tiptrip.ro)

→ Cum vei ști dacă ați reușit?

Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	DA	NU
Localitatea/ regiunea aleasă este diferită de cea în care locuiești.		
Textul este scris la persoana I.		
Textul conține informații corecte despre așezarea geografică a localității/ regiunii alese.		
Textul conține informații corecte despre cel puțin două obiective turistice.		
Textul conține informații corecte despre obiceiurile din zonă, specialitățile culinare etc.		
Ai inclus cel puțin trei imagini reprezentative.		
Ai respectat regulile gramaticale și de exprimare.		

¹ *Cocoșatul de la Nôtre-Dame* – roman de Victor Hugo.

² *stil gotic* – stil arhitectonic sau artistic, răspândit în Europa în sec. XII-XVI, caracterizat prin construcții de proporții impunătoare, dar zvelte, cu arce și bolți ogivale, vitralii și multe sculpturi în piatră.

³ *vitraliu* s. n. – panou decorativ din plăci de sticlă colorată sau pictată în culori de smalt, montate în armătură de plumb, folosit la ferestre.

⁴ *gargui* s. n. – ornament în formă de cap de animal, aflat la capătul superior al unui burlan pentru scurgerea apei.

⁵ *fun fact* (engl.) – informație interesantă și/ sau amuzantă.

Conceperea și înțelegerea textului oral. Fapt și opinie

Descoperă!

▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, dialogul dintre Horia și Sofia, pentru a afla lucruri interesante despre numele corabiei din romanul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran.

1. Răspunde următoarelor cerințe:

- Care sunt cele două nume pe care le-a primit, de-a lungul timpului, corabia cu care călătoresc Anton Lupan și echipajul său?
- Din ce limbi provin cele două nume?
- Identifică informațiile pe care le repetă vorbitorul. Exprimă o opinie în legătură cu motivul pentru care le repetă.
- Ascultă din nou a cincea replică. Alege, din următoarea listă, rolul cuvântului *adică* în contextul dat:
  - ordonează informațiile;
  - anunță repetarea informațiilor, fără nicio modificare, cu scopul unic de a le reaminti;
  - anunță reformularea informațiilor pentru clarificarea lor.
- Identifică, în ultima replică, grupurile de cuvinte cu ajutorul cărora Sofia ordonează/ clasifică informațiile.
- Ascultă din nou dialogul și notează în caiet:
  - cel puțin un fapt dovedit științific;
  - o opinie formulată pe baza unor asocieri între informațiile deținute.

Care sunt cuvintele/ grupurile de cuvinte care te-au ajutat în identificarea și clasificarea lor?

Important

- În comunicarea orală, deseori, interlocutorul solicită **repetarea** unor informații sau **reformularea** lor pentru a le înțelege mai ușor sau pentru a se asigura că le-a înțeles. Din aceleași motive, vorbitorul recurge la **ordonarea** sau **clasificarea** informațiilor transmise.
- De obicei, **repetarea**, **reformularea**, **clasificarea** sunt anunțate de cuvinte și grupuri de cuvinte specifice numite **conectori pragmatici**, precum: *adică, cu alte cuvinte, mai întâi, mai apoi* etc. Pe de altă parte, aceștia stabilesc o legătură între două acte de limbaj (*a afirma, a solicita, a recomanda, a promite, a felicita, a declara, a mulțumi, a îndemna, a întreba, a informa* etc.) și realizează interacțiunea dintre vorbitori. **Conectorii pragmatici** leagă replica primului vorbitor de cea a vorbitorului al doilea, întărind legătura de sens dintre ele: *păi, de, mde, deh, ia, e* etc. Unii apar exclusiv în răspunsuri, precum particulele afirmației *da, mda, așa, îhî* și cele ale negației: *nu, aș, ba, nț, ba da, ba nu*.
- Conectorii pragmatici exprimă și atitudinea celui de-al doilea vorbitor față de actul de limbaj al primului și față de propriul său act de limbaj.

Exemplu: Cuvântul *păi*, rostit cu o anume intonație, poate exprima insistența sau rezerva, poate întări spusele primului vorbitor sau se poate opune acestora. Compară situațiile următoare:

- Andrei, am anunțat că vin și eu la meci!
– *Păi*, hai odată!
- Ioana, te rog să mă ajuți să învăț pentru lucrare!
– *Păi*, aș mai avea și eu de clarificat câteva ceva...

Exersează!

2. Grupează următorii conectori pragmatici în funcție de criteriile numite în tabel: *în orice caz, dar, deci, astfel, de fapt, pe de o parte, pe de altă parte, la urma urmei, oricum, mai întâi, mai apoi, cred că, adică*.

Conectori pragmatici				
de opinie	de clasificare	de reformulare	cu sens adversativ	cu sens concluziv

3. Identifică, din următoarele două situații de comunicare, conectorii pragmatici. Numește sensurile suplimentare comunicate de cel care le rostește, alegând dintre *bucurie, ezitare, neputință, nesiguranță* sau propunând altele pe care le consideri potrivite.

a. — Ce faci aici în timpul orelor?
— Ia, aștept pe cineva.

b. — Vii cu noi în excursie?
— E, depinde.

Important

- **Faptul** este recunoscut ca adevărat, susținut cu dovezi.
- **Opinia** este o credință exprimată pe baza unor informații, a unor asocieri sau pe baza unor principii și valori pe care ni le-am însușit de-a lungul timpului. Opiniile pot fi adevărate sau nu.

Exemplu: Afirmatia *Româna, franceza, italiana, spaniola, portugheza sunt limbi romanice*. este un fapt demonstrat de specialiști și recunoscut ca atare. Pe de altă parte, afirmația *Este fascinant să studiezi limbile romanice*. este o opinie pe care o poate exprima o persoană cu interese și preocupări în domeniul respectiv.

Exersează!

4. Lucrează în echipă!

- Alcătuieți grupe de 4-6 elevi.
- Distribuiți, prin tragere la sorți, următoarele categorii de cuvinte moștenite din limba latină: părți ale corpului omenesc, grade de rudenie, alimente și băuturi, verbe, diviziuni ale timpului (inclusiv zile, luni ale anului, anotimpuri), fenomene ale naturii, obiecte din realitatea imediată. Alegeți șase cuvinte românești din categoria respectivă.
- Completați un tabel asemănător, consultând DEX pentru etimon și un site sau dicționare de traduceri, pentru corespondentele din limbile indicate.

Cuvântul în limba română	Etimonul latinesc	Cuvântul în limba...			
		franceză	italiană	spaniolă	portugheză

- Prezentați oral, în fața clasei, **faptele** descoperite în urma cercetării voastre.
- Exprimați o **opinie** despre cât de important/ neimportant este să cunoașteți originea cuvintelor.
- Audiază prezentările colegilor tăi și ia notițe completând un tabel asemănător celui dat:

Ce știi?	Ce aflu?	Ce aș vrea să știu?

- La sfârșitul fiecărei prezentări, adresează colegilor tăi întrebările din a treia coloană.

Verbul.

Verbe predicative, verbe auxiliare, verbe copulative

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, următoarele enunțuri pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

- Maria pare o fată drăguță și prietenoasă, a zis vânzătoarea. E prietena ta?
- Se pare că nu mă cunoașteți suficient de bine. E verișoara mea.

- a. Selectează un verb predicativ, un verb auxiliar și un verb copulativ.
- b. Precizează funcția sintactică a verbului *a zis*.
- c. Identifică un predicat nominal.
- d. Numește verbul care face legătura între substantivele *Maria* și *o fată*.

După cum ai observat, verbul *pare* face legătura între **subiect** și **numele predicativ**. În acest caz, verbul este **copulativ** și, împreună cu **numele predicativ**, formează **predicatul nominal**.

- e. Indică persoana verbelor *a zis* și *cunoașteți*.
- f. Transformă enunțurile din replica vânzătoarei, astfel încât verbele să fie la numărul plural.

Important

→ **Verbul** este partea flexibilă de vorbire care arată acțiunea, starea, existența. Verbele sunt:

- **predicative** – când formează singure **predicatul verbal**: *Copiii au multe lecții.*
- **auxiliare** – când ajută la formarea **modurilor** și a **timpurilor compuse**. Verbele auxiliare sunt: *a fi*, *a avea*, *a vrea*: *Să ne fi provocat, v-am fi spus: – Când voi veți începe, noi vom fi terminat proiectul.*
- **copulative** – când, împreună cu **numele predicativ**, formează **predicatul nominal**: *Ei sunt pasionați de fotbal.*
✓ **Verbul copulativ** face legătura dintre subiect și numele predicativ și nu are înțeles de sine stătător.

→ În funcție de context, unele verbe pot fi predicative și copulative:

Verbul	Verbul predicativ are funcția sintactică de predicatul verbal	Verbul copulativ, împreună cu numele predicativ , formează predicatul nominal
A deveni	–	<i>Băiatul lui <u>a devenit</u> doctor.</i>
A fi	<i><u>A fost</u> odată ca niciodată.</i>	<i>Oamenii <u>sunt</u> înțeleghători.</i>
A ajunge	<i>Ei <u>au ajuns</u> la școală mai devreme.</i>	<i>Miruna <u>a ajuns</u> avocat.</i>
A se face	<i><u>Se face</u> mult zgomot pentru nimic.</i>	<i>Dan <u>s-a făcut</u> jurnalist.</i>
A ieși	<i>Ea <u>a ieșit</u> din clasă la ora 12.</i>	<i>Radu <u>a ieșit</u> profesor.</i>
A rămâne	<i>Ionel <u>a rămas</u> acasă.</i>	<i><u>A rămas</u> optimistă.</i>
A părea	<i><u>Pare</u> că s-a întunecat mai devreme.</i>	<i>Copilul <u>pare</u> fericit.</i>
A însemna	<i>Elena <u>și-a însemnat</u> tema.</i>	<i>Sportul <u>înseamnă</u> sănătate.</i>

→ Verbul își modifică forma după *mod, timp, persoană, număr*.

Exersează!

2. Completează spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie adevărate.

- ✓ Verbul auxiliar .... ajută la formarea modului indicativ, timpul perfect compus – *am creat*, timpul viitor – *am să creez*.
- ✓ Verbul auxiliar *a avea* ajută la formarea modului condițional-optativ, timpul .... – *am crea* și timpul .... – *am fi creat*.

- ✓ Verbul auxiliar .... ajută la formarea modului indicativ, timpul viitor anterior – *voi fi creat*.
- ✓ Verbul auxiliar *a fi* ajută la formarea modului condițional-optativ, timpul .... – *am fi creat* și a modului conjunctiv, timpul .... – *să fi creat*.

- ✓ Verbul auxiliar .... ajută la formarea modului indicativ, timpul viitor – *voi crea* și timpul viitor anterior – *voi fi creat*.

3. Completează un tabel asemănător celui din dreapta cu verbele selectate din enunțurile de mai jos:

Verbe predicative	Verbe auxiliare

- ✓ Am fost acolo când ați făcut fotografiile.
- ✓ Ar fi avut dreptul de a tăcea.
- ✓ Să fi avut timp, aș fi mers și eu cu voi!
- ✓ Nu voi uita ce mi-ați scris în felicitarea de ziua mea.

- ✓ Când veți ajunge la aeroport, eu voi fi aterizat deja.
- ✓ Vreau să înot cu un delfin.
- ✓ Am să vin mai devreme ca să te ajut.

4. Precizează, în scris, valoarea copulativă sau predicativă a verbelor din următoarele enunțuri:

- ✓ Mihai nu a fost azi la noi, a rămas la bibliotecă să citească romanul.
- ✓ A rămas bibliotecar, deși ar fi putut să ajungă profesor.
- ✓ El este colegul vostru?
- ✓ Anton Lupan a devenit căpitanul vasului.
- ✓ Ieremia a ajuns la timp pe corabia Penelopa.
- ✓ Ismail s-a făcut bucătarul marinarilor.
- ✓ În timpul furtunii, pe o corabie se face mult zgomot.

- ✓ Am făcut ce mi-ai spus.
- ✓ Tânărul a ajuns inginer.
- ✓ Prietenii lui au ieșit piloți de curse.
- ✓ Nu-mi iese din cap ideea de a pleca pe urmele lui Ulise.
- ✓ Nu pare mulțumit că ai însemnat în jurnal tot ce au spus ceilalți.
- ✓ Părea că vine o furtună puternică.
- ✓ Perseverența înseamnă muncă.

5. Precizează, în scris, persoana și numărul verbelor din enunțurile de mai sus.

6. Identifică predicatul din enunțurile de la exercițiul 4, precizând, în scris, felul lor.

7. Scrie forma de singular a verbelor din listă, păstrând persoana: *să creați; alergau; agreăm; doriserăți; veni-răm; coborâră; au încercat; păreau; am fi avut; vor însemna; vor fi ieșit; am vedea; am urcat; să fi ajuns; Tăceți!; Nu faceți (asta)!, să citim.*

8. Încercuiește varianta corectă:

- ✓ În fraza: *Am uitat că ai și tu un exemplar din această carte.*, verbele *a avea* au, în ordine, valoare:
  - predicativă, auxiliară;
  - auxiliară, copulativă;
  - auxiliară, predicativă.
- ✓ În fraza: *A devenit informatician, așa cum și-a dorit, nu a ajuns medic, cum au vrut părinții lui.*, verbele *au*, în ordine, valoare:
  - predicativă, copulativă, copulativă, predicativă;
  - copulativă, copulativă, predicativă, predicativă;
  - copulativă, predicativă, copulativă, predicativă.
- ✓ În fraza: *Aș fi vrut să fi și tu acolo când el a spus că este îngerul nostru păzitor.*, verbele *a fi* au, în ordine, valoare:
  - copulativă, auxiliară, predicativă;
  - auxiliară, predicativă, copulativă;
  - auxiliară, copulativă, predicativă.

9. Alcătuieste câte un enunț în care:

- ✓ verbul *a vrea* să aibă valoare predicativă și valoare auxiliară;
- ✓ verbul *a avea* să aibă valoare predicativă și valoare auxiliară;
- ✓ verbul *a fi* să aibă valoare predicativă, valoare copulativă și valoare auxiliară.

10. Alcătuieste enunțuri în care verbele *a ieși, a ajunge, a rămâne, a părea, a se face, a însemna* să aibă, pe rând, valoare predicativă și valoare copulativă.
11. Identifică verbele din fragmentele de mai jos, selectate din romanul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran, precizând dacă sunt predicative sau copulative:
- ✓ *Anton Lupan voise să facă numai primii pași și să nu plece mai departe.*
  - ✓ *Obrazul căpitanului se făcu palid (...) și el rămase nemișcat. (...)*
  - ✓ *Speranța nu era o pradă ușoară pentru nimeni.*
  - ✓ *La început, crezu că ieșiseră în altă parte a insulei. (...) Apoi văzu soarele în spatele său, recunoscu țărnul, poteca pe care urcaseră la deal; barca era în același loc, trasă pe nisip, numai că valurile o împresuraseră și smuceau nemilos din ea. (...)*
  - ✓ *În liniștea grea care împresura cabana, i se păruse că aude un pas afară, fusese numai o închipuire.*
  - ✓ – *Nu fi amărât, Haralamb! vorbi Anton Lupan. Sunt pe lume rele și nenorociri mult mai mari decât sărăcia.*
12. Transcrie predicatul nominal din enunțurile de mai sus.

Modurile verbale. Modul indicativ. Modul imperativ. Modul conjunctiv. Modul condițional-optativ

Amintește-ți!

1. Precizează modul și timpul verbelor de la exercițiul 11, din lecția anterioară.

Important

Modul este forma pe care o ia verbul pentru a arăta felul în care vorbitorul consideră acțiunea.

- **Modul indicativ** exprimă o acțiune sigură, reală: *Anton Lupan a venit la Galați.*
- **Modul imperativ** exprimă un îndemn, un ordin, o poruncă, o rugămintă, acțiunea verbului fiind realizabilă: – *Ieremie, vino cu mine până la capătul pământului!*
- **Modul conjunctiv** arată o acțiune posibilă, realizabilă.
  - Folosit în enunțuri exclamative, verbul la modul conjunctiv exprimă o propunere, un ordin sau o urare: – *Să trăiești!*
  - Utilizat în enunțuri interogative, verbul la modul conjunctiv exprimă nesiguranța: – *Să vin și eu?*
  - Are două timpuri, **prezent** și **perfect**.
    - ✓ Verbele la modul conjunctiv, **timpul prezent** sunt alcătuite din cuvântul **să** și formele de indicativ prezent, cu excepția persoanei a III-a: – *Să aducă mai multă apă?*
    - ✓ Verbele la modul conjunctiv, **timpul perfect** sunt alcătuite din cuvântul **să**, forma verbală nepersonală de infinitiv a verbului auxiliar **a fi** și forma verbală nepersonală de participiu a verbului: – *Să fi venit și eu cu voi atunci?*
- **Modul condițional-optativ** exprimă o acțiune dorită sau o acțiune posibilă a cărei realizare depinde de o condiție.
  - Verbele la modul condițional-optativ, **timpul prezent** sunt alcătuite din formele specifice ale verbului auxiliar **a avea** și forma verbală nepersonală de infinitiv a verbului: *Aș veni cu voi în călătoria pe mări și pe oceane.*
  - Verbele la modul condițional-optativ, **timpul perfect** sunt alcătuite din formele specifice ale verbului auxiliar **a avea**, forma verbală nepersonală de infinitiv a verbului auxiliar **a fi** și forma verbală nepersonală de participiu a verbului: – *Ai fi venit cu noi dacă te-am fi invitat?*

2. Asociază, în scris, timpurile modului indicativ cu definițiile corespunzătoare:

1. Prezentul 2. Imperfectul 3. Mai-mult-ca-perfectul 4. Perfectul compus 5. Viitorul 6. Perfectul simplu 7. Viitorul anterior	a. exprimă o acțiune trecută și terminată în momentul vorbirii. b. exprimă o acțiune petrecută și încheiată în trecut. c. exprimă o acțiune trecută și terminată înaintea altei acțiuni trecute. d. exprimă o acțiune care se va desfășura după momentul vorbirii. e. exprimă o acțiune viitoare terminată înaintea altei acțiuni viitoare. f. indică desfășurarea acțiunii în momentul vorbirii. g. indică o acțiune dorită.

3. În exemplele de mai jos, pentru timpurile **prezent**, **imperfect**, **perfect simplu**, **mai-mult-ca-perfect**, cu **albastru** sunt scrise sufixele gramaticale care indică timpul, iar cu **roșu**, desinențele care indică persoana și numărul.

→ Pentru timpul **perfect compus**, cu **roșu** sunt scrise formele specifice ale verbului auxiliar **a avea**, iar cu **albastru**, forma verbală de participiu a verbului.

→ Pentru timpul **viitor**, cu **roșu** sunt scrise formele verbului auxiliar **a vrea**, cu **albastru**, forma verbală de infinitiv a verbului.

→ Pentru timpul **viitor anterior**, cu **roșu** sunt scrise formele verbului auxiliar **a vrea**, cu **verde**, forma verbului auxiliar **a fi** și cu **albastru**, participiul verbului.

Completează un tabel asemănător cu formele verbale ale celorlalte persoane, folosind culorile conform indicațiilor.

Prezent	Imperfect	Perfect compus	Perfect simplu	Mai-mult-ca-perfect	Mai-mult-ca-perfect	Viitor	Viitor anterior
(a) <i>agrea</i>	(a) <i>lupta</i>	(a) <i>vedea</i>	(a) <i>dori</i>	(a) <i>coborî</i>	(a) <i>scrie</i>	(a) <i>crede</i>	(a) <i>uita</i>
agreez	luptam	am văzut	dorii	coborâsem	scriesem	voi crede	voi fi uitat

4. Completează un tabel asemănător celui alăturat cu formele inverse ale perfectului compus, pentru toate persoanele, singular și plural, conform modelului:

(a) <i>avea</i>	(a) <i>crede</i>	(a) <i>avea</i>	(a) <i>crede</i>
avut-am	crezut-am	avutu-i-am	crezutu-l-am

5. Completează un tabel asemănător cu formele viitorului în limba vorbită, pentru toate persoanele, singular și plural, conform modelului alăturat:

(a) <i>călători</i>	(a) <i>cutreiera</i>
am să călătoresc	o să cutreier

6. Completează un tabel asemănător celui alăturat cu formele inverse ale viitorului literar, pentru toate persoanele, singular și plural, conform modelului:

(a) <i>vedea</i>	(a) <i>căuta</i>	(a) <i>trimite</i>
vedea-voi	căuta-te-voi	trimite-ți-voi

7. Completează un tabel asemănător celui alăturat cu formele viitorului popular, pentru toate persoanele, singular și plural, conform modelului:

(a) <i>vedea</i>	(a) <i>ajuta</i>
l-oi vedea	l-oi ajuta
... ăi (oi/ îi/ ei) ...	... ăi (oi/ îi/ ei) ...
... o ...	... o ...
... om ...	... om ...
... ăți (oți/ îți/ eți) ...	... ăți (oți/ îți/ eți) ...
... or ...	... or ...

Exersează!

8. Construiește enunțuri cu ortogramele: *va/ v-a, neam/ ne-am, i-ar/ iar, v-ar/ var, s-ar/ sar, c-ar/ car, c-aș/ caș, c-am/ cam, ia/ i-a, la/ l-a, iau/ i-au.*

9. Citește fragmentul de mai jos pentru a scrie răspunsul cerințelor de sub el:

„Anton Lupan tăcu un timp, gânditor, apoi întoarse capul spre el și-l întrebă, fără înconjur:

— Ascultă, Ieremie, ai vrea să pornești cu mine la drum? (...)

— Încotro s-o pornim?

— Așa, spre capătul lumii...

Ieremia micșoră pasul fără voia lui și, dându-și căciula pe spate, se scărpină în creștet, îndoit. (...)

Bănuind ce se întâmplă cu el, Anton Lupan zâmbi mulțumit și-l lăsa un timp să fiarbă așa, în zeama lui, apoi îl întrebă, parcă într-o doară, ca și când ar fi vrut să schimbe vorba de la început:

— Pe mare ai fost vreodată? Ți-a fost teamă de ea?

— Teamă?... Iacă zău că nu știu. Da' de cunoscut o cunosc. Doi ani am fost dulgher pe un caic turcesc, și-am tot umblat, pe la Stambul, pe la Salonic, ba chiar am ajuns și la Pireu.

Anton Lupan tresări. Omul era mai încercat decât bănuise el. Se cuvenea să nu-l mai scape din mâini.”

(Radu Tudoran, *Toate pânzele sus!*)

- Precizează modul și timpul (dacă e cazul) verbelor subliniate în textul de mai sus.
- Indică forma inversă de perfect compus a verbului *ai fost*.
- Construiește câte un enunț în care verbul *întoar-se* și *întrebă* să fie la modul indicativ, timpul mai-mult-ca-perfect, persoana a III-a, numărul singular.
- Alcătuiește câte un enunț în care verbul *a porni*, la persoana I și a III-a, singular, să fie la: *prezent*, *imperfect*, *perfect compus*, *mai-mult-ca-perfect*, *viitor*, *viitor în limba vorbită*, *viitor popular*.
- Formulează enunțuri cu verbul *a asculta* la modul imperativ, forma negativă.
- Completează enunțurile cu răspunsul corect:
  - În enunțul: *Anton Lupan tresări.*, verbul este la modul ....., timpul .... și are funcția sintactică de .....
  - În enunțul: *Doi ani am fost dulgher pe un caic turcesc.*....., există un predicat ....., iar verbul .... este la modul ....., timpul .....
  - Verbul *micșoră* are forma inversă de viitor .....
- Motivează folosirea cratimei în structura: *s-o pornim*.
- Transformă enunțul (...) *ai vrea să pornești cu mine la drum?*, astfel încât verbele la conjunctiv și la condițional-optativ să fie la timpul perfect.
- Rescrie următorul fragment, punând verbele la modul indicativ, timpul viitor: *Anton Lupan tresări. Omul era mai încercat decât bănuise el.*
- Rescrie fragmentul: *Doi ani am fost dulgher pe un caic turcesc, și-am tot umblat, pe la Stambul, pe la Salonic, ba chiar am ajuns și la Pireu.*, punând verbele la forma inversă a perfectului compus.

10. Notează forma corectă a următoarelor verbe:

- să copii/ să copiezi; ▪ ar trebui/ ar trebuii; ▪ ar face/ ar făcea; ▪ tăceți/ taceți; ▪ creează/ creiază;
- zii/ zi; ▪ să aivă/ să aibă; ▪ (eu) dorii/ (eu) dori; ▪ ar place/ ar plăcea; ▪ (eu) văzusei/ (eu) văzusem;
- (noi) cercetasem/ (noi) cercetaserăm; ▪ voi tace/ voi tăcea; ▪ să fi răspuns/ să fii răspuns; ▪ (voi) dați/ daț.

11. Completează enunțurile de mai jos cu răspunsul corect:

- În enunțul *O să scriu o carte de aventuri.*, verbul este la modul ....., timpul .....
- La perfect simplu, persoana I, numărul singular, verbul subliniat din enunțul *Nu am citit cartea.*, are forma .....
- În enunțul *Să veniți să luați caietele!*, verbele sunt la modul ....., timpul .....

12. Scrie forma corectă a verbelor:

▪ maș duce;	▪ datui-tea;	▪ ave-ți (timp);	▪ cauto;
▪ căutatu-lai;	▪ miram-aș;	▪ dăm-i (pace);	▪ vin-o;
▪ venivei;	▪ fi-ți (grijulii);	▪ daț-ii (pixul);	▪ închina-reaș;
▪ scrieți-va;	▪ fieți (îngerii aproape);	▪ dăi-le;	▪ vedeat-eaș.

13. Transcrie verbele din enunțurile de mai jos, precizând modul și timpul (dacă e cazul) corespunzătoare:

▪ – Când ai să vii, o să vezi rezultatul.	indicativ, prezent indicativ, imperfect conjunctiv, perfect condițional-optativ, prezent indicativ, perfect compus indicativ, perfect simplu conjunctiv, prezent condițional-optativ, perfect indicativ, mai-mult-ca-perfect indicativ, viitor indicativ, viitor anterior imperativ
▪ – Fii curajos!	
▪ Aș merge în excursie.	
▪ Să fi mers cu ei?	
▪ – Sigur vei fi scris compunerea, când noi vom fi terminat proiectul?	
▪ Îmi spusese adevărul.	
▪ Cu avionul am fi ajuns mai devreme.	
▪ – Să aduc niște hărți?	
▪ Pășirăm în lumea aventurii.	
▪ Vreau un atlas geografic.	
▪ Mihai nu știa astronomie.	

14. Scrie formele de perfect simplu, persoana I, numărul singular și persoana a III-a, numărul singular, pentru verbele: *a iubi, a dori, a crede, a ajunge*.

+ 15. Notează varianta corectă:

✓ Ieremia <i>nu va/ v-a vedea</i> pentru prima oară marea.	✓ <i>Dare-ar/ Da-rear</i> Domnul să <i>merge-ți/ mergeți</i> cu noi în expediție!
✓ <i>Ascultate-voi/Asculta-te-voi</i> când <i>voi/v-oi putea</i> .	✓ <i>Ți-aș/ Ți-ași</i> propune o excursie în munți.

16. Precizează modul, timpul și funcția sintactică a verbelor predicative și copulative din fragmentele de mai jos, extrase din romanul *Toate pânzele sus!* de Radu Tudoran:

- *Dar iarăși, se gândea căpitanul Speranței, ce ar fi putut să le dea? (...) Dacă voia să nu-și trădeze visurile de la douăzeci de ani, trebuia să se apropie de acești nefericiți indigeni, să le câștige încrederea și să caute un mijloc ca să-i ridice pe altă treaptă de viață decât aceea a câinilor lor!*
- *În ziua de 2 ianuarie, când furtuna se potoli, corabia se afla la sud de Capul Horn și, cum era firesc, pe întinderea oceanului nu se vedea nicio pirogă cu alcalufi. (...) Ei intraseră la adăpost, între insule, înainte ca furtuna să fi izbucnit.*
- *Ar fi trebuit să treacă și pe la birourile Lloyd-ului, ca să asigure corabia, așa cum le făgăduise oamenilor, dar socoti mai potrivit să facă treaba asta la Pireu.*
- – *Atunci nu te mai osteni; noi o să coborâm la uscat, că tot n-o să putem să plecăm așa de curând. De mâncare o să găsim (...); cred că n-o să murim de foame.*
- – *O să ne spună el tot, Gherasime, nu te grăbi! Acum lasă-l să răsuflă, că l-ai înăbușit.*

Utilizări sintactice ale formelor verbale nepersonale.

Posibilități combinatorii ale verbului

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, următoarele enunțuri pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„Ajuns la capătul drumului, Anton Lupan gândi că a greși e omeneste, dar trebuie spus că e greu de privit un om suferind.”

- Selectează formele verbale nepersonale învățate.
- Precizează ce cuvinte determină formele verbale nepersonale identificate.

Important

→ Forma verbală nepersonală de **infinitiv** denumește acțiunea sau starea. Este forma de dicționar a verbului. În enunțuri este însoțit de cuvântul **a**: *Dorește a pleca*. După verbul *a putea*, cuvântul **a** lipsește: *Pot vorbi, citi, merge*.

▪ Formele verbale nepersonale de **infinitiv** au următoarele utilizări sintactice:

✓ **subiect**: *A citi e o plăcere*.

✓ **nume predicativ**: *Dorința lui este de a citi*.

✓ **atribut**: *Dorința de a citi ro-mane de aventuri este mare*.

✓ **complement direct**: *Pot citi și mai mult. Începe a merge*.

✓ **complement prepozițional**: *Este avid de a câștiga. Pirații s-au hotărât a abandona co-rabia*.

✓ **circumstanțial de timp**:

Au plecat la drum până a nu apune soarele. A învățat în-ainte de a scrie.

✓ **circumstanțial de mod**:

A răspuns fără a ezita.

→ Forma verbală nepersonală de **participiu** intră în componența verbelor la moduri și timpuri compuse: *am spus* – indicativ, perfect compus; *voi fi spus* – indicativ, viitor anterior; *să fi spus* – conjunctiv, perfect; *aș fi spus* – condițional-optativ, perfect.

▪ Forma negativă a participiului se realizează cu ajutorul prefixului **ne-**: *nespus, nescris*.

▪ Formele verbale nepersonale de **participiu** au următoarele utilizări sintactice:

✓ **subiect**: *Trebuie spus întregul adevăr*.

✓ **circumstanțial de timp**: *Ajuns acasă, a început să scrie*.

→ Forma verbală nepersonală de **supin** este alcătuită din prepozițiile **de, din, după, la, pe, pentru** și forma verbală nepersonală de **participiu**: *S-a apucat de citit. Trăiește din cerșit. După rașchetat, parchetul se dă cu lac. A plecat la cules. S-a pus pe citit. Caietul este pentru scris teme*.

▪ Forma negativă a supinului se realizează cu ajutorul prefixului **ne-**: *de nespus, de neînțeles*.

▪ Formele verbale nepersonale de **supin** au următoarele utilizări sintactice:

✓ **subiect**: *E ușor de negociat*.

✓ **complement direct**: *Am de scris*.

✓ **nume predicativ**: *Aparatul e de curățat*.

✓ **complement prepozițional**: *S-a plictisit de scris*.

✓ **atribut**: *E un cântec pentru adormit copiii*.

✓ **circumstanțial de timp**: *Parchetul se lăcuiește după rașchetat*.

→ Forma verbală nepersonală de **gerunziu** se formează cu sufixul specific **-ând**, care are și varianta **-ind**: *vă-zând, făcând, scriind, apropiind, venind, împerechind, vechind*.

▪ Forma negativă a gerunziului se realizează cu ajutorul prefixului **ne-**: *neavând, nefiind*. Între forma de gerunziu și prefixul de negație se poate intercala adverbul **mai**: *nemaiputând, nemaivenind*.

▪ Formele verbale nepersonale de **gerunziu** au următoarele utilizări sintactice:

✓ **subiect**: *Se aude tunând*.

✓ **circumstanțial de timp**: *Ajungând acasă, l-a sunat*.

✓ **atribut**: *Se zărea un coș fume-gând*.

✓ **circumstanțial de mod**: *Vorbind frumos, a convins*.

✓ **complement direct**: *Am văzut fulgerând*.

2. Citește, cu atenție, următorul enunț pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„Într-o seară, Anton Lupan văzu în portul de la Galați o corabie acostând.”

- Identifică predicatul propoziției.
- Selectează un circumstanțial și un complement direct, precizând cuvântul determinat de acestea.
- Numește funcția sintactică a verbului subliniat, precizând cuvântul determinat de acesta.

Important

→ Verbul se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

▪ **centru (regent) al unui grup de cuvinte:** *Stă acasă.*
Să mai stăm la mare? Aș veni cu tine. A plecat înainte de a termina de mâncat.

▪ **adjunct (subordonat) într-un grup de cuvinte:**
Mașina de scris este pe masă. Strugurii sunt gata de cules. Cartea e bună de tipărit.

→ Verbul poate alcătui și singur o propoziție: **Plouă.**

Exersează!

- Notează formele verbale nepersonale de supin ale următoarelor verbe: *a rezolva, a scrie, a citi, a termina, a culege, a dori, a îngriji, a prinde, a coace, a zice, a cunoaște.*
- Completează spațiile punctate cu prepozițiile potrivite:
  - S-a gândit .... faptul că are .... scris tema.
  - Mergem .... cules.
  - Să-l prindem .... hoț .... a nu apune soarele.
- Notează forma negativă de gerunziu a verbelor *a scrie, a zice, a lua, a vedea, a avea, a fi, a spune, a auzi, a face*, conform modelului: *a crede* → *necrezând* → *nemaicrezând*.
- Alege forma verbală de participiu scrisă corect: *ne scris/ nescris, nevăzut/ ne văzut*.
- Transcrie răspunsurile pe care le consideri corecte:
  - Toate formele verbale nepersonale de supin sunt scrise corect în seria:
    - de neiertat, de ne închipuit, deneînțeles;
    - de neiertat, de neînchipuit, de neânțeles;
    - de neiertat, de neînchipuit, de neînțeles.
  - Toate formele verbale nepersonale de gerunziu sunt scrise corect în seria:
    - neștiind, uitând-u-mă, ne mai putând;
    - neștiind, uitându-mă, nemaiputând;
    - neștiând, uitândumă, nemai putând.
4. Scrie formele verbale nepersonale de gerunziu ale următoarelor verbe: *a scrie, a fi, a avea, a vrea, a crea, a crede, a ști, a ține, a agreea, a opri, a face, a vedea, a merge, a hotărî.*
  - A răspuns .... a se gândi.
  - E ușor .... măturat.
  - Termină .... citit romanul.

9. Transcrie formele verbale nepersonale de infinitiv din enunțurile următoare, precizând funcția lor sintactică:

- ✓ E util a învăța o limbă străină.
- ✓ A învăța o limbă străină înseamnă a dezvolta gândirea.
- ✓ Nu putem ști niciodată totul.
- ✓ Trebuie să avem dorința de a învăța.
- ✓ A plecat în străinătate fără a cunoaște o limbă străină.
- ✓ Suntem datori a ne cunoaște istoria țării.
- ✓ Înainte de a-l cunoaște, nu știa nimic despre țara din care vine.

10. Transcrie formele verbale nepersonale de gerunziu, precizând funcția lor sintactică:

- a. Am auzit țipându-se din camera de alături.
  - b. Se aude plouând.
  - c. Laptele aburind e pe masă.
  - d. Ajungând la școală, i-a adus stiloul.
  - e. A învățat matematică memorând formulele.
- complement prepozițional
complement direct
circumstanțial de timp
circumstanțial de mod
atribut verbal
subiect

11. Scrie funcțiile sintactice ale formelor verbale nepersonale de supin subliniate în enunțurile următoare:

- Prăjitura e gata de servit.
- Până la semănat mai este ceva timp.
- Pasiunea pentru gătit a moștenit-o de la părinți.
- Terminase de citit referatul.
- Problemele sunt de rezolvat.
- E ușor de scris, e mai greu de învățat.

12. Precizează cuvântul determinat de primele patru forme verbale nepersonale de supin de la exercițiul 11.

Substantivul. Articolul

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, următoarele enunțuri pentru a răspunde, oral, cerințelor de mai jos:

„Când a venit vara, Hazel nu se mai sătura să stea la soare. În fiecare zi din vacanța de vară, stătea departe de casă cât mai mult posibil, dar nu putea merge în oraș. Era o comunitate mică. (...) Își petrecea timpul plimbându-se pe dealuri. Atrăgea corbii.” (Rick Riordan, *Fiul lui Neptun*)

- a. Identifică un substantiv care denumește un lucru.
- b. Selectează un substantiv comun și unul propriu.
- c. Exemplifică genurile feminin, masculin și neutru cu substantive din text.
- d. Indică un substantiv la numărul singular și un substantiv la numărul plural.
- e. Transcrie un substantiv colectiv.

2. Completează, în scris, spațiile punctate din enunțuri cu substantivele potrivite:

▪ **Substantivul** este partea de vorbire flexibilă care denumește obiecte: **ființe, lucruri, fenomene ale naturii, acțiuni, însușiri, stări sufletești, relații dintre oameni.**

- ✓ Substantivele sunt:
  - a. **comune** ....; b. **proprii** .....
- ✓ Substantivul are trei genuri:
  - a. **masculin** ....; b. **feminin** ....;
  - c. **neutru** .....
- ✓ Substantivul are două numere:
  - a. **singular** ....; b. **plural** .....
- Unele substantive au două forme de plural, cu sensuri diferite: *bandă* → *benzi* = ..., *bande* = ...
- ✓ **Substantivele defective de plural** au doar formă de singular: .....
- ✓ **Substantivele defective de singular** au doar formă de plural: .....
- ✓ **Substantivele colective** au înțeles de plural la forma de singular: .....

3. Completează următoarele enunțuri, pentru a-ți reaminti noțiunile despre **articol**:

- ✓ **Articolul** însoțește un ...., arătând în ce măsură obiectul denumit este cunoscut vorbitorilor.
- ✓ Substantivul este .... când nu primește nicio informație referitoare la gradul de cunoaștere a obiectului.
- ✓ .... însoțește substantivul, arătând că obiectul denumit de acesta este bine cunoscut vorbitorilor.
- ✓ Articolul .... se adaugă la sfârșitul substantivului, formând cu acesta un singur cuvânt.
- ✓ Articolul hotărât la singular se leagă de substantiv, uneori, prin sunetul de legătură .....
- ✓ Numele de persoane masculine sau cele feminine terminate în consoană ori de origine străină sunt precedate de articolul hotărât .... (...Alexandru, ...Cati).
- ✓ **Articolul genitival** face legătura dintre substantivul în cazul .... și substantivul determinat de acesta.
- ✓ **Articolul genitival** se acordă în .... și număr cu substantivul determinat de substantivul în genitiv.
- ✓ Într-o enumerare de substantive în genitiv, articolul genitival se reia înaintea .... substantiv.
- ✓ Formele articolului genitival sunt: ....., ..., ..., ...

Exersează!

4. Alege varianta corectă:

- al doilea război mondial/ al Doilea Război Mondial;
- Facultatea de Litere/ Facultatea de litere;
- Mama-Pădurii/ Mama-pădurii;
- Alba Iulia/ Alba-Iulia;
- Face book/ Facebook;
- Marea Britanie/ Marea britanie.

5. Alcătuieste enunțuri cu ambele forme de plural ale substantive-
lor *difuzor, șah, cristal*.

6. Scrie trei substantive defective de singular și trei substantive defective de plural.

7. Formulează enunțuri cu substantivele colective: *mulțime, popor, porumbiște*.

8. Alege varianta corectă:

- Seria ce conține doar substantive articulate hotărât este:
  - a. lama, laleaua, basma, curea;
  - b. lamele, lalelele, curelelor, basmalei;
  - c. lamă, lalea, basmaua, cureaua.
- Seria ce conține doar substantive articulate nehotărât este:
  - a. carte, viață, lanul;
  - b. o carte, niște idei, al odăii;
  - c. unei țări, unor case, o casetă.
- Seria care cuprinde numai substantive nearticulate este:
  - a. cărții, copii, pomii;
  - b. cărți, copii, pomi;
  - c. cărțile, copiii, pomilor.

9. Completează, în scris, spațiile libere cu formele potrivite ale articolului genitival:

- a. Acest primar .... orașului a investit în educație.
- b. Acești oameni .... legii au grijă de siguranța în școli.
- c. Aceste premii .... elevilor noștri ne onorează.
- d. Această idee .... colegului ne-a salvat.

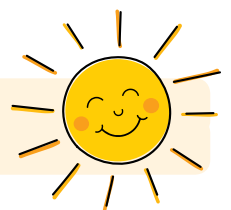
Cazurile substantivului

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, următoarele enunțuri pentru a răspunde, oral, cerințelor:

- Maria și Dan au venit împreună spre casă.
- Copilului îi dăm fructe și legume.
- Cărțile colegilor au un aer de legendă.

- Mi-e dor de vacanță.
- — Soare, mai rămâi cu noi!

- Precizează cazul și funcția sintactică a substantivelor din enunțurile de mai sus.
- Alcătuiește un enunț în care să existe structura *datorită colegilor*.
  - ✓ Deoarece e însoțit de prepoziția *datorită*, substantivul e în cazul dativ.
- Alcătuiește un enunț în care să existe structura: *înaintea profesorului*.
  - ✓ Deoarece e însoțit de prepoziția *înaintea*, substantivul e în cazul genitiv.

Important

- Forma luată de substantiv pentru a exprima funcția lui sintactică într-un enunț se numește **caz**.
- În limba română, **prepozițiile** și **locuțiunile prepoziționale** impun substantivelor și pronumelor pe care le precedă următoarele cazuri:
  - **acuzativ** – *în, pe, lângă, cu, către, spre, la, sub, peste, de pe la, de pe lângă, de către, de peste, fără de, din cauză de, înainte de, față de, în loc de, împreună cu* etc.
  - **dativ** – *grație, datorită, mulțumită*.
  - **genitiv** – *asupra, contra, împotriva, deasupra, înaintea, înapoia, înăuntrul, în fața, din cauza, din pricina, în susul, în josul, de-a lungul, de-a latul, în inima, în mijlocul* etc.
- Substantivul se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:
  - **centru (regent) al unui grup de cuvinte**: *casa omului, casa primului, casă de lemn, casă veche*;
  - **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *acoperișul casei, asemănătoare casei, pâine de casă, văd casa*.
- Substantivul are următoarele **funcții sintactice**:

Nominativ	Acuzativ	Dativ	Genitiv
Subiect <i>Elevul are note mari.</i>	Complement direct <i>Îl caut <u>pe tata</u>. Caut <u>cartea</u>.</i>	Complement indirect <i><u>Călătorului</u> îi șade bine cu drumul.</i>	Atribut genitival <i>Cărțile <u>elevilor</u> sunt curate. Iată cartea de vizită <u>a instalatorului</u>.</i>
Nume predicativ <i>El este <u>elev</u>.</i>	Complement prepozițional <i>Mă gândesc <u>la examen</u>.</i>	Circumstanțial de loc <i>Stai <u>locului!</u> Se așterne <u>drumului</u>.</i>	Atribut (cu prepoziție) <i>Cartea <u>din fața elevului</u> e nouă.</i>
	Circumstanțial de loc <i>Vara mergem <u>la mare</u>.</i>	Atribut (cu prepoziție) <i>Reușita <u>datorită colegilor</u> ne-a bucurat.</i>	Nume predicativ (cu prepoziție) <i>Noi suntem <u>împotriva minciunii</u>.</i>
	Circumstanțial de timp <i><u>Peste o săptămână</u> vine vacanța.</i>	Atribut (fără prepoziție) <i>Acordarea de compensații <u>salariatilor</u> s-a amânat. Ea este mătușă <u>mamei</u>.</i>	Nume predicativ <i>Ideea este <u>a elevilor</u>.</i>
	Circumstanțial de mod <i>Tremură <u>ca un câine</u>.</i>		Circumstanțial de loc <i>Stă <u>în fața casei</u>.</i>
	Nume predicativ <i>Podul este <u>de piatră</u>.</i>		Circumstanțial de timp <i>A ajuns în clasă <u>înaintea profesorului</u>.</i>
	Atribut <i>Casa <u>de la munte</u> are acoperișul roșu.</i>		

! În cazul **vocativ** substantivul nu are funcție sintactică. Substantivul în vocativ se desparte prin virgulă de restul comunicării: *Copile, stai cuminte!*

Exersează!

2. Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos, pentru a răspunde următoarelor cerințe:

„Într-o zi, mama m-a dus de mână la școala de fete și m-a înscris în clasa întâi. În ascuns, am spus o rugăciune. Eram tulburată, speriată ca în ajunul unei călătorii cu trenul. Am dormit puțin, m-am sculat devreme și am început să mă rog lui Dumnezeu, murmurând ca bunica. Mi-era teamă.”

(Cella Serghi, *Pânza de păianjen*)

a. Încercuiește răspunsul pe care îl consideri corect:

- Substantivul (*într-o*) *zi* este în cazul: a) nominativ; b) acuzativ; c) vocativ.
- Substantivul (*o*) *rugăciune* este în cazul: a) nominativ; b) acuzativ; c) dativ.
- Substantivul (*unei*) *călătorii* este în cazul: a) genitiv; b) acuzativ; c) dativ.
- Substantivul (*lui*) *Dumnezeu* este în cazul: a) vocativ; b) dativ; c) genitiv.
- Orice substantiv în cazul vocativ: a) are funcție sintactică; b) nu are funcție sintactică.

b. Completează enunțurile de mai jos cu răspunsurile pe care le consideri corecte:

- Substantivul (*ca*) *bunica* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- Substantivul *teamă* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- Substantivul (*de*) *fete* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- În primul enunț există .... substantive nearticulate, ... substantive articulate hotărât, ... substantive articulate nehotărât.

c. Precizează funcțiile sintactice ale substantivelor subliniate în textul de mai sus.

3. Alcătuieste enunțuri în care substantivul *elev* să aibă următoarele funcții sintactice: **subiect** în cazul nominativ, **nume predicativ** în cazul nominativ, **atribut** în cazul acuzativ, **complement direct** în cazul acuzativ, **complement prepozițional** în cazul acuzativ, **atribut** în cazul dativ, **complement indirect** în cazul dativ, **atribut** în cazul genitiv, **nume predicativ** în genitiv.

4. Alcătuieste enunțuri cu substantivul *casă* având următoarele funcții sintactice: **subiect** în cazul nominativ, **nume predicativ** în cazul nominativ, **complement direct** în cazul acuzativ, **complement prepozițional** în cazul acuzativ, **circumstanțial de loc** în cazul acuzativ, **circumstanțial de loc** în cazul genitiv, **circumstanțial de mod** în cazul acuzativ.

5. Selectează substantivele în vocativ din următoarele enunțuri:

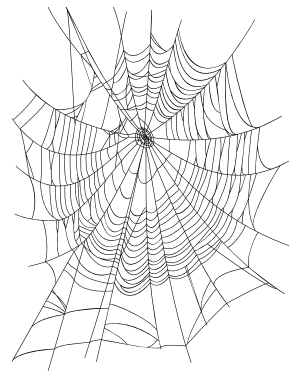
- Cum poți vorbi așa, copile?
- Puteți intra, domnule!
- Doamnă, locul dumneavoastră este aici!
- Băiete, nu intra încălțat în sufragerie!
- Fato, tu chiar vorbești serios?

6. Transcrie substantivele în nominativ și în acuzativ, precizând cazul și funcția lor sintactică:

- Copiii ascultă muzică.
- Cheam-o pe colega ta de bancă!
- Scuze, te-am confundat cu sora ta.
- Am deschis cartea la pagina o sută.
- S-a dus la noul magazin.
- Îmi trebuie un plic roz.
- Mă doare capul.
- Îmi plac ideile tale.
- Mergem la munte săptămâna aceasta?
- Rochia este din mătase.
- Înveți ca sora ta?
- Acesta este un dinozaur.

7. Precizează funcțiile sintactice ale substantivelor în genitiv și în dativ din următoarele enunțuri:

- Nu-mi amintesc numele surorii Olgăi.
- Telefonază-i lui Bogdan!
- Te aștept în fața cinematografului.
- Le-a comunicat colegilor dispozițiile dirigintelui.
- Caietul este al lui Mircea.

RECAPITULARE

 Citește, cu atenție, textul:

Era extraordinar să-ți faci bagajele în vederea plecării într-o călătorie, în loc să te uiți la alții cum și le fac. George habar n-avea ce să ia cu el, așa că, o vreme, singura lui realizare fu să arunce lucrurile prin cameră și să obțină o harababură totală.

Nu știa prea multe despre America – doar ceea ce văzuse la televizor, prin casele prietenilor lui. Dar cunoștințele dobândite nu-l ajutau să-și dea seama cam de ce anume ar avea nevoie în Florida. De un skateboard? De niște haine fistichii? Nu avea nici una, nici alta. Își puse în geantă câteva cărți și ceva de îmbrăcat, evident, iar în ghiozdanul care avea să-i folosească drept bagaj de mână în avion, exemplarul prețios din *Ghidul Universului*. Cât despre cele necesare unei călătorii în spațiu, George știa că astronauții nu-și iau decât un schimb de haine și puțină ciocolată, numai că aceștia pleacă la bordul astronavelor și era puțin probabil ca Annie să fi rezervat vreuna pentru ei.

În timp ce George se pregătea de plecare, părinții lui făceau același lucru. Se hotărâseră să-și ducă la îndeplinire misiunea ecologistă în perioada lui de vacanță. Aveau să se alătore echipajului unei nave din Pacificul de Sud, aflat acolo pentru a-i ajuta pe niște insulari a căror viață era amenințată de creșterea nivelului mării.

— Vom lua legătura cu tine cât de des vom putea de pe insulele acelea care se scufundă – prin e-mail sau prin telefon, spuse Terence, adresându-se băiatului său. Doar ca să vedem ce mai faci. Eric și Susan au promis că vor avea grijă de tine. Iar Buni – Terence oftă – nu va fi foarte departe, dacă ai nevoie de ea. Chiar și porcul Freddy pleacă în vacanță – își va petrece vara la o fermă pentru copii, din vecinătate.

George nu putu să închidă ochii toată noaptea dinaintea zborului. Pleca în SUA să-și viziteze prietena cea mai bună și poate, doar poate, avea să meargă din nou în spațiu. El zburase prin Sistemul Solar, dar nu pusese niciodată piciorul într-un avion, așa că și asta îl emoționa. Înainte fusese departe, departe prin spațiul extraatmosferic, dar de data asta avea să zboare prin atmosfera terestră, prin zona în care cerul e încă albastru, înainte să se transforme în negrul cosmic.

Din avion, George privi prin hublou norii albi și pufoși de dedesubt. Deasupra lor, vedea Soarele, steaua din centrul Sistemului Solar, radiind în jos căldură și energie. Dedesubt se afla planeta lui, din care zărea doar frânturi atunci când se despărțeau norii.

Buni dormi aproape pe tot parcursul călătoriei, șuierând ușor, exact ca purcelușul Freddy atunci când moțăia. Lăsând-o să doarmă, George scoase din ghiozdan *Ghidul Universului* și citi despre o altă călătorie – care străbătea nu doar planeta noastră, ci întregul Univers.

(Lucy și Stephen Hawking, *George în căutare de comori prin Cosmos*)

1. Selectează din textul dat doi indici spațio-temporali.
2. Precizează tipul de narator identificat, justificând afirmația cu o secvență semnificativă din text.

3. Menționează două moduri de expunere folosite în fragmentul citit.
4. Exemplifică două mijloace de caracterizare a personajului George.
5. Redactează, în cel mult 70 de cuvinte, rezumatul textului citit.
6. Justifică, prin dezvoltarea a cel puțin două argumente, că textul citit este epic.
7. Citește, cu atenție, următorul fragment:

„Cărțile cele mai strălucitoare le-am citit înaintea examenelor, tezelor [...] Cărțile cele mai tari au trecut proba cea mai dificilă: cititul în tren. Aici se răsfoiesc de obicei volumașe ușoare, „de călătorie”. Până târziu îmi luam în tren numai volumașe grele. Le deschideam la întâmplare. Mă fixam pe un pasaj și-l rumegam acolo în timp ce vecinii mei moțâiau sau își desfăceau pachețelele cu mâncare.”

(Simona Popescu, *Exuvii*)

- a. Explică, în două enunțuri, sensul expresiilor *volumașe grele* și *mă fixam pe un pasaj și-l rumegam acolo*.
- b. Rescrie ultimele două enunțuri, schimbând tipul de narator.
- c. Menționează două trăsături morale ale personajului, justificând afirmațiile cu secvențe din text.
- d. Scrie un text, de 30 – 50 de cuvinte, în care să realizezi un portret fizic al cititoarei din tren.
8. Completează, în scris, enunțurile următoare cu elemente de portret moral al lui George, selectând fragmentul de text corespunzător.

- George este un băiat ....., deoarece .....
  - Atunci când George ....., se dovedește a fi .....

- În relația cu ....., George manifestă .....
  - Când se află în ....., el se comportă ca un copil .....
9. Transcrie două imagini artistice/ figuri de stil folosite în creionarea personajului. Interpretează una dintre acestea în 3-5 rânduri.
10. Redactează o compunere de caracterizare, de minimum 15 rânduri, în care să surprinzi portretul moral al lui George. Subliniază apoi diferit două trăsături comunicate în mod direct și două trăsături redată în mod indirect.
11. Prezintă, în 5-7 rânduri, portretul fizic al lui George, așa cum ți-l imaginezi tu.
12. Selectează, din enunțul: *Era extraordinar să-ți faci bagajele în vederea plecării într-o călătorie în loc să te uiți la alții cum și le fac.*, un verb predicativ și un verb copulativ.
13. Alcătuieste enunțuri în care verbele *a deveni*, *a ajunge*, *a se face*, *a rămâne* să fie copulative.
14. Selectează verbele auxiliare din enunțul: *Eric și Susan au promis că vor avea grijă de tine.*
15. Precizează modul și timpul verbelor predicative din următorul enunț: *Înainte fusese departe, departe prin spațiul extraatmosferic, dar de data asta avea să zboare prin atmosfera terestră, prin zona în care cerul e încă albastru, înainte să se transforme în negrul cosmic.*
16. Completează următoarele afirmații, astfel încât să fie corecte:

a. Cuvintele subliniate în enunțul *Își puse în geantă câteva cărți și ceva de îmbrăcat*, reprezintă forma verbală nepersonală de .... a verbului *a îmbrăca*.

b. Cuvântul subliniat în structura *șuierând ușor* este forma verbală nepersonală de .... a verbului *a șuiera*.

c. Cuvintele subliniate în structura *pentru a-i ajuta pe niște insulari* reprezintă forma verbală nepersonală de ... a verbului *a ajuta*.

17. Transcrie varianta pe care o consideri corectă:

- Forma verbală nepersonală de infinitiv din enunțul: *Cerul e încă albastru, înainte de a se transforma în negrul cosmic.* are funcția sintactică de:
a. predicat verbal; b. circumstanțial de timp; c. complement direct.
- Forma verbală nepersonală de participiu din enunțul: *Ajuns în avion, George privi prin hubloul norii albi și pufoși de dedesubt.* are funcția sintactică de: a. subiect; b. circumstanțial de loc; c. circumstanțial de timp.
- Forma verbală nepersonală de gerunziu din enunțul: *Se aude suierând.* are funcția sintactică de: a. subiect; b. complement direct; c. circumstanțial de timp.
- Forma verbală nepersonală supin din enunțul: *Are de mers cu avionul.* are funcția sintactică de: a. subiect; b. circumstanțial de loc; c. complement direct.

18. Notează, în caiet, forma negativă de gerunziu a verbelor *a ști, a vedea, a ajuta, a folosi*, conform modelului: *a lua → luând → nemailuând.*

19. Precizează, în scris, cazul și funcția sintactică a substantivelor subliniate în următorul enunț: *Aveau să se alăture echipajului unei nave din Pacificul de Sud, aflat acolo pentru a-i ajuta pe niște insulari a căror viață era amenințată de creșterea nivelului mării.*

20. Selectează din enunțul de la exercițiul anterior *un substantiv propriu compus, un substantiv la numărul plural, un substantiv colectiv și un substantiv articulat cu articol nehotărât*, apoi scrie-le în caiet.

21. Completează, în scris, afirmațiile, astfel încât să fie corecte, raportându-te la enunțul selectat din text:

„George scoase din ghiozdan Ghidul Universului și citi despre o altă călătorie – care străbătea nu doar planeta noastră, ci întregul Univers.”

- Substantivul *George* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- Substantivul *din ghiozdan* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- Substantivul *despre o (...) călătorie* este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- Formele de plural ale substantivului *ghid* sunt: ....., ...
- Forma de genitiv a substantivului *planeta* este .....
- Cuvântul *o* din structura *despre o (...) călătorie* este, ca parte de vorbire .....

EVALUARE

Timp de lucru: **50 de minute.**

Vei primi **10 puncte** din oficiu.

 Citește cu atenție textul următor:

M-am tolănit pe iarba foarte mărunță și moale și am adormit mai adânc decât îmi amintesc să mi se fi întâmplat vreodată, după socotelile mele cam la vreo nouă ceasuri, pentru că la deșteptare tocmai se crăpa de ziuă.

Am încercat să mă scol, dar nu m-am putut mișca, deoarece, cum stam așa culcat pe spate, mi-am simțit atât brațele, cât și picioarele legate zdravăn de pământ de o parte și de alta, iar părul meu lung și des, prins și el în același fel. Am simțit, de asemenea, că tot trupul, de la subsuori până la coapse, e legat cu fire subțiri. Puteam privi numai în sus; soarele începea să dogorească, iar lumina îmi supăra ochii. Auzeam în jurul meu un zgomot nedeslușit, dar din poziția în care mă găseam nu izbuteam să văd altceva decât cerul. N-a

trecut mult și am simțit ceva ca o vietate mișcându-se pe piciorul meu stâng, înaintând binișor pe piept și oprindu-mi-se în dreptul bărbiei; plecându-mi ochii pe cât puteam, am deslușit o făptură omenească ce n-avea nici șase inci înălțime, cu un arc și o săgeată în mâini și cu o tolbă de săgeți la spate. Între timp, am simțit cel puțin patruzeci de alte ființe asemănătoare (așa am bănuț) urmând-o pe cea dintâi. Cuprins de o uimire fără margini, am răcnit atât de tare, încât au luat-o cu toții la fugă înapoi, înfricoșați, iar câțiva dintre ei, după cum mi s-a spus mai târziu, au fost răniți în urma căzăturilor, când au încercat să sară de pe mine jos, pe pământ. Aceasta nu i-a împiedicat, totuși, să se întoarcă peste puțin timp, iar unul din ei care se avântase până într-un loc de unde putea să-mi vadă toată fața, și-a ridicat brațele și ochii în semn de mirare și a strigat cu o voce pițigăiată, dar deslușită: „Hekinah degul! Ceilalți au repetat aceste cuvinte de mai multe ori, dar atunci nu le-am putut pricepe înțelesul”.

(Jonathan Swift, *Călătoriile lui Gulliver*)

A. (30 de puncte)

1. Transcrie litera A , dacă tu consideri afirmația adevărată și litera F , dacă o consideri falsă:	10 p.
a. Personajul a dormit aproape nouă ore.	(5x2p.)
b. Când s-a trezit era amiază.	
c. Tot trupul, din cap până în picioare, era legat cu fire subțiri.	
d. Fiind legat, simte o vietate mișcându-se pe piciorul lui drept.	
e. Toate ființele au fost rănite.	
2. Precizează modul de expunere predominant identificat, oferind exemple din text.	10 p.
3. Exprimă-ți, într-un enunț, părerea despre sensul expresiei <i>Hekinah degul!</i>	10 p.

B. (30 de puncte)

4. Transcrie răspunsul pe care îl consideri corect:	16 p.
▪ Verbul subliniat în structura <i>dar nu m-am putut mișca</i> , este:	(8 x 2 p.)
a. formă verbală nepersonală de infinitiv și are funcția sintactică de complement direct;	
b. verb la modul indicativ, timpul imperfect și are funcția sintactică de predicat verbal.	

<ul style="list-style-type: none"> Verbul <i>am</i> din structura <i>am încercat</i> este: <ol style="list-style-type: none"> copulativ; auxiliar; predicativ. Verbul din structura <i>ca o vietate mișcându-se pe piciorul meu</i> este: <ol style="list-style-type: none"> complement direct; atribut; nume predicativ. Substantivul subliniat în structura <i>Cuprins de o uimire fără margini</i> este în cazul: <ol style="list-style-type: none"> nominativ; acuzativ. Substantivul subliniat în structura <i>au fost răniți în urma căzăturilor</i> este în: <ol style="list-style-type: none"> genitiv; dativ. 	<ul style="list-style-type: none"> Cuvântul subliniat din structura <i>plecându-mi ochii</i> este formă verbală nepersonală de: <ol style="list-style-type: none"> infinitiv; participiu; supin; gerunziu. Cuvântul subliniat din structura <i>Puteam privi numai în sus</i> este formă verbală nepersonală de: <ol style="list-style-type: none"> infinitiv; participiu; supin; gerunziu. Cuvintele subliniate în structura <i>lumina îmi su-păra ochii</i> au, pe rând, funcția sintactică de: <ol style="list-style-type: none"> complement direct, subiect; subiect, complement direct; subiect, complement prepozițional.
<p>5. Indică dacă enunțurile sunt adevărate (A) sau false (F):</p> <ul style="list-style-type: none"> În enunțul: <i>Ceialți au repetat aceste cuvinte de mai multe ori, dar atunci nu le-am putut pricepe înțelesul.</i>, există două verbe auxiliare. Verbul subliniat în structura <i>putea să-mi vadă toată fața</i> este la modul conjunctiv, timpul prezent și are funcția sintactică de predicat verbal. Substantivul subliniat în propoziția <i>Auzeam în jurul meu un zgomot nedeslușit</i> are funcția sintactică de complement prepozițional. Substantivul subliniat din <i>Soarele începea să dogorească</i> are funcția sintactică de subiect. 	<p>8 p.</p> <p>(2p.)</p> <p>(2p.)</p> <p>(2p.)</p> <p>(2p.)</p>
6. Selectează din primul enunț din text un substantiv defectiv de plural.	2 p.
7. Formulează un enunț în care substantivul <i>săgeată</i> să fie în cazul genitiv.	2 p.
8. Alcătuieste două enunțuri în care verbul <i>a rămâne</i> să aibă valoare copulativă, respectiv, predicativă.	2 p.

C. (20 de puncte)

<p>9. Redactează, în 15-20 de rânduri, o compunere de caracterizare a unui personaj din textul propus. În redactarea compunerii vei avea în vedere:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ să numești patru trăsături fizice/ morale ale personajului; ✓ să ilustrezi cu exemple comentate din text trăsăturile amintite; ✓ să precizezi mijloacele de caracterizare folosite în text; ✓ să respecți structura unui asemenea tip de compunere. 	<p>4 p.</p> <p>8 p.</p> <p>4 p.</p> <p>4 p.</p>
--	---

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

✓ Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient de bine** sau **insuficient**:

Textul dramatic

Descoperă orizontul textului!

1. Amintește-ți că în unele texte literare personajele ilustrează diferite tipuri umane. De exemplu, lupul din textul narativ literar *Leul deghizat* de George Topârceanu reprezintă omul ipocrit, prefăcut. Notează câte o trăsătură pe care crezi că o vei identifica la personajele unei opere literare cu titlul *Boul și vițeii*.

Explorează lumea textului!

 Citește, cu atenție, textul:

Boul și vițeii

de Ion Băieșu

Personajele:

GELU – 40 de ani

COCA – 40 de ani, soția lui Gelu

NELU – 45 de ani, fratele lui Gelu

NUȚI – 35 de ani, soția lui Nelu

BĂTRÂNUL – 65 - 70 de ani

TATĂL – 65 - 70 de ani

Sufrageria apartamentului în care locuiesc GELU și COCA: mobilă sculptată, covor persan și tablouri (fără valoare) pe pereți. COCA este îmbrăcată de oraș. Se aude soneria de la intrare.

COCA [...] *Nervoasă, se duce, deschide și se întoarce urmată de Nelu.*

NELU: Unde-i bărbat-tu?

COCA (*absentă*): Care bărbat?

NELU: Gelu. Mai ai și altul?

COCA: A, Gelu! E la serviciu, unde să fie la ora asta?

NELU: L-am sunat, nu e acolo. E plecat. Știi ceva?

COCA: Habar n-am. Dar ce s-a întâmplat?

NELU: Nimic. Am primit o scrisoare de la tata.

COCA: Care tată?

NELU: Tatăl meu și al lui Gelu. Și socrul tău.

COCA (*sincer mirată*): Păi ce, mai trăiește?

NELU: Păi de ce să nu trăiască?

COCA: Scuză-mă, dar nu știu de ce, aveam impresia că...

NELU: Mama, săraca, Dumnezeu s-o ierte, s-a prăpădit acum doi ani... Atunci când n-ai vrut să vii la înmormântarea ei sub pretext că te dureau măseaua de minte.

COCA: Lasă, că nici nevastă-ta nu s-a omorât să vină la parastasul lui maică-mea.

NELU: Bătrânul ne anunță că vine azi la prânz în București. Cam peste o oră ar trebui să-l așteptăm în gară. Cum fac să dau de Gelu?

COCA: De unde vrei să știu eu? Caută-l. Sau du-te singur la gară, ia-l pe bătrân, du-l la voi acasă și sună-ne deseară.

NELU: Cu ce să-l iau pe bătrân de la gară? Cu roaba?

COCA: Cu mașina.

NELU: Care mașină?

COCA: Mașina voastră.

NELU: Nu știi că eu nu umblu iarna cu mașina? La întâi decembrie o bag la iernat. Pentru asta am venit la voi.

COCA: A noastră e defectă. Are ceva la cutia de viteze. Nu intră într-a patra.

NELU: Mergem într-a treia.

COCA: Ei, bravo! Tu o ții pe-a ta în culcuș, și eu să-mi distrug mașina până la Gara de Nord, prin toate hârtoapele! Ia un taxi și-l plătim pe din două.

NELU: Ia mai sună, poate a venit Gelu.

COCA (*formează un număr de telefon*): Gelu? (*Nervoasă.*) Dragă, te rog să vii imediat acasă. E aici frate-tău, care are să-ți spună o problemă urgentă. Nu, nu pot să vin să te iau. De-ai! Pentru că sunt nervoasă, iar eu nu conduc când sunt nervoasă! (*Închide.*)

NELU: De ce ești nervoasă?

COCA: Aveam o treabă.

NELU: Du-te, pot să rămân și singur.

COCA: Îl aștept pe Gelu. (*Pauză.*) Și de ce vine bătrânul vostru tată?

NELU: Nu știu.

COCA: Nu spune nimic în scrisoare?

NELU: Nu. Spune doar că vine în jurul prânzului. Și că ne dorește multă sănătate la toți.

COCA: Scrie să-l așteptați la gară?

NELU: Nu.

COCA: Atunci de ce vă complicați? Înseamnă că omul se descurcă și singur.

NELU: N-a mai fost la București de peste zece ani, de la nunta mea.

COCA: Nicio grijă. Țăranii se descurcă în București mai bine ca noi. Tramvaiile, autobuzele, inclusiv taxiurile sunt pline de ei. (*Sonerie.*) A venit Gelu. (*Se duce, deschide și se întoarce.*) N-a venit Gelu, a venit nevastă-ta.

NUȚI (*către Nelu*): Dragă, mi-a spus mama că ai plecat spre frate-tu valvârtej. Am crezut că s-a întâmplat ceva.

NELU: Nu s-a întâmplat nimic. Vine tata. [...]

GELU (*intră furtunos*): Ce s-a întâmplat?

COCA (*sec*): Vine taică-tu.

GELU: Și?

COCA: Asta e. Vine.

GELU: Spuneai la telefon că e grav.

COCA: Am spus că e ceva urgent. Ceea ce, de fapt, e același lucru.

NELU: Mergem la gară să-l așteptăm?

GELU: La ce oră vine?

NELU: Nu știu exact. Ar fi trebuit să ajungă. Să dăm un telefon la informații.

GELU (*formează un număr de telefon*): Bineînțeles, e ocupat. Hai să mergem la gară. Ești cu mașina?

NELU: Nu.

GELU (*către Coca*): Dă-mi cheile de la mașină.

COCA: Ce rost are să vă duceți la gară? Poate trenul are întârziere sau poate că deja a venit. Să mai încercăm la telefon. (*Formează un număr de telefon.*) Alo! Domnișoară, fii amabilă și spune-mi dacă trenul

dinspre... (*Către Gelu.*) Din ce direcție vine taică-tu?

GELU (*enervat*): Dinspre Frankfurt pe Main!

NUȚI: De la Buzău, dragă, nici atâta lucru nu mai ții minte?

COCA: Parcă el știe unde s-a născut mama! (*La telefon.*) Alo, domnișoară... A închis. (*Închide telefonul.*)

Se descurcă el și fără voi. (*Pauză.*) Să vă fac câte o cafea? (*Nu-i răspunde nimeni. Iese spre bucătărie.*)

NELU: De fapt, în scrisoare nu spune că vine cu trenul.

GELU: Atunci cu ce-ar putea să vină?

NELU: Cu o ocazie. Sau cu I.R.T.A.

GELU: O fi bolnav?

NELU: Ar fi scris în scrisoare.

NUȚI: Oricum, nu vine el la București de florile mărilor, are nevoie de ceva. Poate are nevoie de bani.

NELU (*către Gelu*): Tu i-ai mai trimis în ultimul timp ceva?

GELU: Nu. Dar tu?

NELU: Am uitat.

GELU: Ne înțelesesem să-i trimitem lunar câte două sute fiecare. De altfel, tu ai venit cu propunerea. De ce nu i-ai trimis?

NELU: Dar tu?

COCA (*intră cu cafelele*): Cum poți să pui asemenea întrebări când știi ce-am avut pe cap în ultimul timp?

NELU: Ce-ați avut? V-au plâns copiii de foame?

GELU: Am dat două mii de lei rată pe lună la sufrageria asta sculptată care m-a costat o avere și care acum a început să crape. Nevastă-mea nu putea trăi fără sufragerie de nuc sculptată!

COCA: Dacă ar fi după tine, putem primi musafirii în bucătărie și să le servim brânză cu ceapă spartă cu pumnul. Sufrageria era o ocazie și n-aș fi renunțat la ea nici dacă îmi vindeam hainele de pe mine.

NUȚI: Așa și noi am putea să spunem că am făcut reparație capitală la mașină. [...]

(*Sună telefonul.*)

COCA: Alo! Da. Pe cine căutați? Nu înțeleg. Care ușă? (*Către ceilalți.*) Ori e tot ăla din Bolintin, ori e altul, care e beat. Zice ceva de-o ușă.

GELU (*ia telefonul*): Alo! Da. Cine-i? Dumneata ești, tată? Unde ești? Cobor imediat. (*Închide. Către Nelu.*) A venit tata. E jos. Se chinuie săracul de-o jumătate de oră să intre în lift. [...]

(*Intră GELU, NELU și TATĂL. Acesta din urmă poartă două sacoșe voluminoase.*)

GELU: Tată, ea e Coca, soția mea. O mai ții minte?

TATĂL: Nișel.

GELU: Am fost odată împreună pe la mata, acum vreo patru-cinci ani.

TATĂL: Mi-aduc aminte. Dar parcă dânsa n-a coborât din mașină.

GELU: Exact. (*Către Coca.*) Ți-era frică să nu te muște purecii sau câinele, să nu te urzici, să nu faci vreo urticarie, sensibilo!

COCA (*printre dinți*): Încetează, altfel încep să urlu!

NELU: Ea e soția mea, Nuți.

NUȚI: Mă știe. A fost la nunta noastră.

TATĂL: Da, da. Acu doișpe ani.

NELU: Doișpe jumate.

TATĂL: Câți copii aveți?

NELU: Nici unul. Deocamdată.

TATĂL: Păcat.

NUȚI: Cine are, să-i trăiască. Cine nu...

COCA: Vrei să mănânci ceva?

GELU: Ce mai întrebi?

TATĂL: Nu, mulțumesc. Am mâncat. Nu vă deranjați. Am avut o ocazie cu un vecin care-a venit cu mașina s-o ia de-aici pe mama lui, de la spital, și fiindcă tocmai tăiasem porcul de câteva zile, am zis să vă aduc niște cârnați, niște tobă, niște șuncă, făcute de mine, cum m-am priceput. (*Scoate din sacoșă și pune pe masă.*) Aveți și niște ouă proaspete.

GELU: Tată, nu trebuia să faci atâta drum pentru asta.

TATĂL: Păi ce, pot eu să mănânc un porc întreg singur? Grăsime n-am voie, șorici n-am voie, mai mult cu lapte și brânză mă țin.

NELU: Mai ai vacă?

TATĂL: Am. Pe din două cu un vecin. Două zile o țin eu, două zile el. Am și trei oi, niște găini, niște găște, niște rațe. Ca să nu stau degeaba. Cât e ceasul, că la șase vine omul ăla să mă ia. Să fiu jos, în stradă.

GELU: Mai e un sfert de ceas. Ia zi, tată, cum o duci?

TATĂL: Singur cu bătrânețea. Mă mai iau cu treaba. E greu de când nu mai e mama voastră, nu mai am cu cine vorbi, cui mă văita. Da' voi? Aveți ce vă trebuie?

NELU: Ne descurcăm. Vrei să-ți cumpărăm ceva, tată? Ce ai nevoie?

TATĂL: Mi-am luat ce-mi trebuia. Drojdie de bere, oțet, doi cozonaci și niște bomboane să dau la copiii vecinilor... N-am nevoie de nimic. Cu banii cum o duceți?

GELU: Așa și-așa... Cât ai nevoie?

TATĂL: Să vă las ceva, c-am vândut un mânzat. (*Scoate portmoneul.*)

NELU: Adică să ne dai nouă? Fii serios, tată! Asta ar fi culmea!

NUȚI (*confidențial*): Dragă, nu-l jigniți, e plăcerea lui. [...]

NELU: Tată, mai spune-ne ceva despre mata. Ești sănătos?

TATĂL: Așa cât poate să fie un om la etatea mea. Vorba aia: după cincizeci de ani, dacă dimineața, când te scoli, te doare ceva, înseamnă că e bine. Înseamnă că ești în viață.

GELU: Asta e foarte adevărat.

TATĂL: Ei, eu o să cobor, să nu vină omul ăla cu mașina și să mă aștepte. Am lăsat păsările singure și s-au înmulțit vulpile pe la noi ca niciodată. Și mistreții. Ne distrug porumbul și cartofii. (Se ridică.) Vă las sănătoși. Poate la vară...

GELU: La vară, în concediu, venim precis la mata, stăm câteva zile.

NELU: Venim împreună, toți patru.

TATĂL: Veniți, că aveți unde sta și-o lună, avem ce mânca, la treabă nu vă pun, vă plimbați și vă scăldați, pescuiți. Numai bine și sănătate. (*Iese urmat de GELU și NELU.*)

COCA: Drăguț, bătrânul, n-a venit cu mâna goală. (*Desface pachetele.*) Aici e niște carne. Trebuie s-o cântărim. Ia tu toba și caltaboșul, eu nu mănânc așa ceva. Opresc șoriciul și slămina.

NUȚI: Poți să-mi dai și o bucată de brânză?

COCA: Ai răbdare. Ouă sunt exact cincisprezece. Cum le împărțim?

NUȚI: Vouă șapte, nouă șapte. Mai rămâne unul. Ce facem cu el?

(*Râde. Râde și COCA. Intră GELU și NELU. Le văd râzând și rămân o clipă nedumeriți.*)

GELU: Ce v-a apucat?

COCA (*abia abținându-și râsul*): Bătrânul ne-a adus cincisprezece ouă și nu știm cum să le împărțim. (*Râde și mai tare.*)

GELU: Două paie la trei măgari.

NELU: Luăm câte șapte, iar unul îl tragem la sorți.

GELU: Sau îl ținem de prăsilă. Scoatem un pui, puiul se face găină, găina face ouă etc.

(*Râsete. Din nou se contagiază unul pe altul și râd fără să se poată opri. Râd cu sughițuri și lacrimi, se trântesc pe scaune, pe canapea, pe covor, se țin cu mâinile de burtă, tușesc, se sufocă. Într-un târziu, se opresc, istoviți.*)

NUȚI: Doamne, ce-am putut să ne distrăm!

CORTINA

Ion Băieșu (1933 – 1992), pseudonimul literar al lui Ion Mihalache, este scriitor român, autor de scenarii pentru televiziune și film. A scris un singur roman, *Balanța*, ecranizat de Lucian Pintilie, iar postum a apărut și un *Jurnal*. Cele mai cunoscute sunt piesele de teatru *Ariciul de la dopul perfect*, *Tanța și Costel*, *Reclamația*, *Vânătoarea de fantome*.

2. Alege unul dintre cuvintele date pentru a defini prima impresie despre textul citit. Motivează alegerea.

optimism

dezamăgire

veselie

nemulțumire

tristețe

uimire

confuzie

regret

entuziasm

nostalgie

încredere

amuzament

3. a. **Lucrați în echipă!** Organizați-vă în șase grupe pentru a realiza explozia stelară! Fiecare grupă va formula câte trei întrebări despre textul citit. Notați întrebările pe steluțe, apoi lipiți schema obținută și afișați-o în clasă.

b. Formulează, în scris, răspunsuri pentru fiecare dintre întrebările formulate, justificându-le cu secvențe din text.

4. Redactează, în cel mult 70 de cuvinte, rezumatul textului citit.

5. a. Citiți pe roluri textul *Boul și vițeei*. Numiți și un coleg pentru a citi informațiile dintre paranteze.

b. Completați următoarea fișă de observare a reprezentației:

Criterii	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
✓ respectarea conținutului textului în redarea scenei			
✓ respectarea indicațiilor cu privire la interpretare			
✓ participarea activă a fiecărui membru al echipei			

6. Exprimă-ți părerea, în cel puțin 30 de cuvinte, despre titlul textului, pornind de la răspunsul formulat la exercițiul 1.

7. Justifică tema textului dat prin trei cuvinte-cheie. Poți alege dintre *călătoria, familia, educația, prietenia* sau poți propune tu o temă.

Experimentează dincolo de text!

8. Citește integral textul *Boul și vițeei* de Ion Băieșu. Exprimă-ți părerea, în cel puțin 80 de cuvinte, despre relațiile dintre părinți și copii așa cum sunt ele ilustrate de autor.

9. Reorganizați cele șase grupe de la începutul lecției. Citiți opera literară *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu.
- Completați o diagramă Venn, evidențiind asemănările și deosebirile cu privire la structură, temă, personaje, moduri de expunere.
  - Rescrieți textul fabulei, astfel încât modul de expunere folosit să fie numai dialogul. Puteți folosi ca exemplu textul *Boul și vițelii* de Ion Băieșu.
  - Citiți pe roluri textul obținut la punctul b.
10. a. Vizionează piesa de teatru *Boul și vițelii* de Ion Băieșu, apoi notează două deosebiri față de text.
b. **Lucrați în pereche!** Realizați un afiș pentru spectacolul vizionat.
11. Documentează-te și prezintă colegilor mai multe informații despre Ion Băieșu.

Citește și...

- ✓ **O scrisoare pierdută** de I. L. Caragiale
- ✓ **Plicul** de Liviu Rebreanu
- ✓ **Pictează vântul** de Pam Muñoz Ryan

Autor. Personaj dramatic. Limbaj

Amintește-ți!

1. a. Analizează afișul realizat în lecția anterioară pentru spectacolul *Boul și vițelii*, apoi notează următoarele numele cerute:

Autor piesă	Regizor	Scenograf	Actorul care îl interpretează pe Gelu	Actorul care îl interpretează pe Nelu	Actorul care îl interpretează pe tată	Actrița care o interpretează pe Coca	Actrița care o interpretează pe Nuți

- b. Rescrie fiecare nume în spațiul corespunzător realității sau ficțiunii.

Important

- **Textul dramatic** a fost scris pentru a fi reprezentat pe scenă. **Autorul** textului dramatic se adresează, pe de o parte, regizorului, scenografului și actorilor care vor reprezenta textul pe scenă, transformându-l într-o piesă de teatru. Pe de altă parte, textul poate fi citit de publicul larg.
- **Indicațiile scenice** sunt notate de autor între paranteze cu un corp de literă diferit de restul textului. Acestea se referă la timpul și spațiul acțiunii, la decor, la mișcările actorilor, la trăsăturile personajelor.
- **Personajul dramatic** este interpretat pe scenă de actor. Toate personajele sunt anunțate de autor la începutul textului într-o *listă a personajelor*, unde sunt caracterizate sumar. Aici personajele sunt ordonate după importanța în acțiune sau după statutul social. Numele lor sunt scrise cu majuscule sau îngroșat înaintea fiecărei replici.
- **Dialogul** este modul de expunere specific textului dramatic. Este destinat rostirii pe scenă de către actori, dar aparține personajelor. Din schimbul de replici dintre personaje spectatorul sau cititorul deduce ordinea întâmplărilor, trăsături ale personajelor, relațiile dintre ele.
- Textul dramatic se organizează în **acte** și **scene**. **Actul** este subdiviziune principală, care marchează etape ale desfășurării acțiunii. **Scena** este subdiviziune a textului dramatic, care se schimbă odată cu intrarea sau ieșirea din scenă a unui personaj.

Exersează!

2. Citește cu voce tare indicațiile scenice are arată:

- lista personajelor;
- elementele de decor;
- o mișcare pe care trebuie să o facă actorul pentru a interpreta personajul.
- locul unde se va petrece acțiunea;
- o trăsătură morală a personajului Coca;

3. Portretul personajului dramatic se conturează prin mijloace directe și indirecte, la fel ca în textul epic. Completează un tabel asemănător pe care îl poți folosi în caracterizarea personajului Coca:

În text scrie	Citatul reprezintă	Mijloc de caracterizare	Trăsătură ce reiese din caracterizarea indirectă
<i>absentă</i>	indicație scenică	directă, realizată de autor	....
<i>Pentru că sunt nervoasă, iar eu nu conduc când sunt nervoasă!</i>	replica personajului Coca	directă, autocaracterizare	....
<i>Lasă, că nici nevastă-ta nu s-a omorât să vină la parastasul lui maică-mea.</i>	....	indirectă, reiese din limbaj, din atitudine	incultă
<i>De la Buzău, dragă, nici atâta lucru nu mai ții minte?</i>	....	....	....
Am dat două mii de lei rată pe lună la sufrageria asta sculptată care m-a costat o avere și care acum a început să crape. Nevastă-mea nu putea trăi fără sufragerie de nuc sculptată!	replica lui Gelu	....	....
<i>Dar parcă dânsa n-a coborât din mașină.</i>	....	indirectă, prin fapte	nepoliticoasă, dezinteresată

- a. Exprimă-ți, oral, impresia despre tipul de personaj pe care îl reprezintă Coca.
  - b. Explică, oral, în două-trei enunțuri, ce fel de relație are cu soțul și socrul ei.
  - c. Justifică o deosebire între mesajul textului narativ literar *Boul și vițelul* de Grigore Alexandrescu și cel al textului dramatic *Boul și vițelii* de Ion Băieșu.
4. a. Recitiți pe roluri dialogul dintre tată și cei doi fii, Gelu și Nelu.
b. Prezintă, oral, întâmplările care l-au determinat pe tată să vină la București.
5. Citiți fragmentul următor din textul dramatic *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale:

În capitala unui județ de munte, în zilele noastre.

ACTUL I

(O anticameră bine mobilată. Ușă în fund cu două ferestre mari de laturi. La dreapta, în planul din fund o ușă, la stânga altă ușă, în planul din față. În stânga, planul întâi, canapea și un fotoliu)

Scena I

TIPĂTESCU, puțin agitat, se plimbă cu „Răcnetul Carpaților” în mână; e în haine de odaie; PRISTANDA în picioare, mai spre ușă, stă rezemat în sabie.

TIPĂTESCU (*terminând de citit o frază din jurnal*): „... Rușine pentru orașul nostru să tremure în fața unui om!... Rușine pentru guvernul vitreg, care dă unul din cele mai frumoase județe ale României pradă în ghearele unui vampir!...” (indignat) Eu vampir, 'ai?... Caraghioz!

PRISTANDA (*asemenea*): Curat caraghioz!... Pardon, să iertați, coane Fănică, că întreb: bambir... ce-i aia, bampir? (*Tipătescu iese în stânga*)

Scena II

PRISTANDA (singer): Grea misie, misia de polițai... Și conul Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bieteii neveste, zice: „Ghiță, Ghiță, pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămând...” Zic: curat! De-o pildă, conul Fănică: moșia moșie, fonția fonție, coana Joițica, coana Joițica: trai, neneaco, cu banii lui Trahanache... (*luându-și seama*) babachii... Da' eu, unde? familie mare, renumerație după buget mică. (*șade în fund pe un scaun la o parte*)

- Notează indicii spațio-temporal.
- Explică, oral, faptul că primul enunț este scris diferit, cu litere italice.
- Numește personajele care participă la acțiune în scena I, apoi în scena II.
- Menționează două trăsături ale personajului Ghiță, pe care să le justifici cu exemple din text.
- Găsește și justifică o deosebire între limbajul personajului autorului și cel al personajului Ghiță. Te poți referi la câmpurile semantice dezvoltate, la respectarea regulilor de pronunție a cuvintelor.

Folosește-ți creativitatea!

- Rescrie primele douăzeci de replici ale textului *Boul și vițelii*, astfel încât să reiasă că sosirea tatălui este o bucurie pentru toată lumea.
- Transformă ultimele zece replici ale aceluiași text dramatic de la exercițiul anterior într-un text narativ.
- Scrie un dialog între tată și Coca, de cel puțin opt replici, despre nevoia păstrării relației cu lumea de unde am plecat.

Arta spectacolului

Descoperă!

- Citește fragmentul de mai jos, preluat dintr-o cronică teatrală, apoi notează răspunsurile pentru următoarele cerințe:

„*O scrisoare pierdută* este un spectacol de teatru preluat de Televiziunea Română de la Teatrul Lucia Sturdza Bulandra în anul 1982. Regia artistică a spectacolului a fost realizată de Liviu Ciulei pe baza piesei de teatru omonime scrise în 1884 de Ion Luca Caragiale. Rolurile principale au fost interpretate de actori mari ai teatrului românesc: Victor Rebengiuc, Mariana Mihuț, Petrică Gheorghiu, Dem Rădulescu, Mircea Diaconu, Octavian Cotescu, Ștefan Bănică, Fory Etterle și Aurel Cioranu.

Această reprezentație teatrală este considerată a fi una dintre cele mai valoroase și a fost imprimată de Televiziunea Română pe peliculă și apoi înregistrată pe suport DVD.” (Wikipedia)

- titlul spectacolului;
  - numele autorului textului;
  - numele regizorului;
  - trei nume de actori prezenți în distribuție;
  - denumirea teatrului care a găzduit spectacolul;
  - motivul pentru care spectacolul a fost imprimat de Televiziunea Română pe peliculă.
- Documentează-te și notează rolul fiecărui membru al echipei de realizare a unui spectacol teatral.

Important

- **Spectacolul teatral** are la bază textul dramatic. Pentru realizarea acestuia echipa de producție distribuie rolurile actorilor, care vor reda dialogul din textul scris, transmițând prin îmbinarea comunicării nonverbale cu cea paraverbală mesajul autorului și viziunea regizorului.
- Indicațiile scenice din opera literară se vor regăsi în decor, costume și lumini.

Exersează!

3. a. Citiți pe roluri fragmentul din textul dramatic *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale, prezentat în lecția anterioară.
- b. Vizionați fragmentul corespunzător din spectacolul de teatru regizat de Liviu Ciulei pentru a completa următoarea grilă de observare:

Aspectul observat	Întotdeauna	Câteodată	Niciodată
✓ Replicile personajelor din spectacol redau cu fidelitate conținutul operei dramatice.			
✓ Decorul este construit așa cum este descris în indicațiile autorului.			
✓ Costumele respectă specificul epocii reprezentate.			
✓ Actorii îmbină adecvat elementele nonverbale cu cele paraverbale pentru transmiterea mesajului.			
✓ Elementele muzicale și luminile sugerează intensitatea emoțiilor transmise.			

4. Explică, în 3 – 4 enunțuri, relația dintre limbajul autorului textului dramatic și cel al actorilor în spectacolul teatral.
5. Exprimă-ți opinia, în cel puțin 30 de cuvinte, despre utilitatea organizării textului dramatic în acte și scene.

Folosește-ți creativitatea!

6. **Lucrați în echipă!** Alcătuiți grupe de 6 – 8 elevi. Fiecare grupă își va alege câte un simbol și va realiza spectacolul teatral cu titlul „Boul și vițeei”, după Ion Băieșu.
- a. Distribuți responsabilitățile pentru a obține echipa de producție a unui spectacol teatral: regizorul, scenograful, actorii, suflorul.
- b. Realizați sarcinile primite.
- c. Reprezentați în fața clasei spectacolul realizat.
- d. Veți evalua reprezentația colegilor folosind grila:

Simbolul grupei	Criteriul de apreciere	Foarte bine	Bine	Satisfăcător
	Replicile personajelor din spectacol redau cu fidelitate conținutul operei dramatice.			
	Sunt respectate indicațiile autorului cu privire la decor.			
	Costumele sunt corespunzătoare epocii reprezentate.			
	Actorii îmbină elementele nonverbale și cele paraverbale în interpretarea rolului.			
	Elementele muzicale și efectele luminoase sunt adecvate emoțiilor transmise.			
	Fiecare membru al echipei participă activ.			

7. Scrie un text, de cel puțin 100 de cuvinte, despre spectacolul vizionat pe baza observațiilor înregistrate în grila de evaluare.

Proiect tematic

Mic ghid turistic

📖 Citiți, cu atenție, etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

→ Ce veți face?

Veți elabora un ghid turistic sau o pagină web pentru un grup de vizitatori care provin din altă țară.

→ De ce veți face?

- ✓ Pentru a descoperi particularitățile spațiului cultural în care trăiți, prin valorificarea cunoștințelor de la alte discipline și a experienței personale;
- ✓ Pentru a promova cultura națională prin utilizarea noilor tehnologii.

→ Cum veți face?

- ✓ Vă veți organiza în două echipe.

ECHIPA I va elabora un ghid turistic sau o pagină web în care le va prezenta România vizitatorilor veniți din altă țară.

Lucrarea va include:

1. O hartă turistică a României
2. Informații despre:
  - ✓ cele mai importante obiective turistice;
  - ✓ obiceiurile românilor;
  - ✓ curiozități (lucruri interesante, rar întâlnite);
  - ✓ modalitățile de transport;
  - ✓ site-uri utile pentru turiștii străini;
  - ✓ numerele de telefon de urgență.
3. Imagini reprezentative
4. Un scurt ghid de conversație, care va include traducerea unor cuvinte uzuale și a unor expresii din limba română în cel puțin două limbi de circulație internațională.

ECHIPA a II-a va elabora un ghid turistic sau o pagină web în care le va prezenta județul de reședință vizitatorilor veniți din altă regiune/ țară.

Lucrarea va include:

1. O hartă turistică a județului în care locuiți
2. Informații despre:
  - ✓ cele mai importante obiective turistice din județ;
  - ✓ obiceiurile din zona în care locuiți;
  - ✓ curiozități (lucruri interesante, rar întâlnite);
  - ✓ modalitățile de transport, cazare etc;
  - ✓ site-uri utile pentru turiștii străini;
  - ✓ numerele de telefon de urgență.
3. Imagini reprezentative
4. Un scurt ghid de conversație, care va include traducerea unor cuvinte uzuale și a unor expresii din limba română în cel puțin două limbi de circulație internațională.

→ Iată câteva sugestii pentru realizarea paginii de *Curiozități!*

Știați că...

- ✓ Bancnota românească de 10 bani pusă în circulație în 1917 este cea mai mică din lume? Dimensiunile acesteia erau de doar de 2,75 x 3,80 cm.
- ✓ Canalul Dunăre – Marea Neagră este pe locul trei în lume în topul celor mai lungi căi de navigație create de mâna omului (după Canalul Suez și Canalul Panama)?
- ✓ Strada Sforii din Brașov este cea de-a treia cea mai îngustă stradă a Europei?
- ✓ În 1884, Timișoara devenea primul oraș din Europa continentală cu străzile iluminate electric?

- ✓ Cea mai înaltă sculptură din Europa este chipul lui Decebal sculptat într-o stâncă de la Cazanele Dunării? Basorelieful are 55 m înălțime și o lățime de 25 m.
- ✓ Palatul Parlamentului este cea mai mare clădire administrativă pentru uz civil ca suprafață din lume, cea mai scumpă clădire administrativă din lume și cea mai grea clădire din lume?
- ✓ Muzeul Astra din Sibiu este al doilea cel mai mare muzeu în aer liber din Europa? Se întinde pe o suprafață de 96 hectare, din care expoziția propriu-zisă ocupă 42 de hectare.
- ✓ Cea mai lungă poezie de dragoste din lume este *Lucefărul* de Mihai Eminescu? Un record „oficializat” în februarie 2009.

(20 de lucruri mai puțin știute despre România – fragmente, www.webcultura.ro)

→ Iată un exemplu pentru realizarea unui mic ghid de conversație!

Dacă mergeți în vacanță în Grecia, ar fi bine să învățați câteva cuvinte și expresii uzuale în limba greacă:

Bună dimineața! → *Kalimera!*

Bună seara! → *Kalispera!*

Noapte bună! → *Kalinihta!*

Bună/ La revedere! → *Yassas (pl); Yasu (sg)*

Bine ați venit! → *Kalos orisate!*

Cum te cheamă? → *Pos se lene?*

Mă numesc... → *Me lene...*

De unde ești? → *Apo pou ise?*

Sunt din... → *Ime apo thn...*

Încântat de cunoștință → *Harika yia tin gnorimia!*

Ce mai faci/faceți? → *Ti kanis?/ Ti kanete?*

Bine, mulțumesc. → *Kala eftaristo.*

→ Cum vei ști dacă ați reușit?

Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
Ghidul turistic/pagina web include o hartă.			
Ghidul turistic/pagina web include informațiile cerute.			
Există imagini reprezentative.			
Apare un scurt scurt ghid de conversație, cu termeni și expresii din limba română traduse în cel puțin două limbi de circulație internațională.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

Dialogul în textul nonliterar. Interviuul

Amintește-ți!

1. Redactează un anunț în care vei prezenta spectacolul teatral cu titlul *Boul și vițeeii* după Ion Băieșu, realizat împreună cu echipa la exercițiul 6, pagina 98.
2. Argumentează, oral, în 2-3 enunțuri, caracterul nonliterar al anunțului anterior.

Important

- Se încadrează în categoria **textelor nonliterare** textele științifice, știrile, articolele de ziar sau de revistă, anunțurile etc., texte care au caracter informativ, obiectiv și persuasiv.
- Lipsite de expresivitate, textele nonliterare folosesc **sensul propriu** al cuvintelor, **termeni de specialitate**, **date și cifre exacte**.

Descoperă!

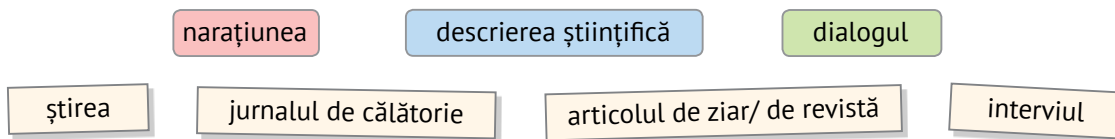
3. **Lucați în pereche!** Imaginați-vă că ați participat la premiera piesei de teatru *Boul și vițeeii*. Unul dintre voi este reporter, celălalt este regizor. Alegeți rolurile, apoi formulați un dialog, de 6-8 replici, despre reușita piesei. Prezentați dialogul în fața clasei!

Important

- **Interviu**, text nonliterar, este o convorbire care are loc între un jurnalist și o persoană reprezentativă pentru comunitate. Discuția este înregistrată și publicată sub forma întrebare – răspuns, cu acceptul interviueatului.
- Interviuul este, de fapt, transcrierea acestei discuții. Din dialogul reporterului cu persoana interviueată sunt păstrate doar replicile notabile.

Exersează!

4. Asociază modul de expunere din prima linie cu textul nonliterar în care acesta este utilizat, regăsit în al doilea rând, apoi justifică oral alegerea făcută.

Folosește-ți creativitatea!

5. Imaginează-ți că ești reporter și pregătești un articol pentru revista școlii. Scrie, pe o foaie A4, replicile unui interviu realizat cu un profesor de la clasă, despre emoțiile din viața de elev de odinioară. Vei avea în vedere formularea a cel puțin cinci întrebări și a răspunsurilor adecvate.
6. Prezintă interviul în fața clasei, folosind *scaunul autorului*. Colegii vor evalua, completând următoarea grilă:

Criterii de apreciere	Da	Nu	Parțial
✓ Întrebările sunt formulate respectând relația reporter (elev) – profesor .			
✓ Răspunsurile sunt dezvoltate, coerente, interesante, convingătoare.			
✓ Răspunsurile surprind emoțiile legate de viața de elev.			
✓ Lectura interviului este expresivă, realizată într-o tonalitate potrivită.			

7. Recitește textul creat la exercițiul 5, apoi alege varianta de răspuns pe care o consideri corectă:

- În textul realizat de tine dialogul marchează:
  - a. o simplă conversație; b. reproducerea unui interviu; c. un articol pentru revista școlii.
- Participanții la dialog sunt:
  - a. elevul (reporter) și profesorul (interviewat);
  - b. emițătorul și receptorul; c. ambele variante sunt posibile.
- Replicile interviului sunt:
  - a. monosilabice; b. dezvoltate în răspunsuri coerente, convingătoare, nuanțate; c. neinteresante.
- Întrebările sunt formulate în funcție de:
  - a. scopul interviului; b. relația dintre interlocutori;
  - c. sursa în care urmează să fie publicat interviul. Justifică varianta/ variantele pentru care ai optat la această întrebare.

8. Lucrați în echipe de câte 4-5 elevi!

- a. Realizați un interviu, dezvoltând una dintre următoarele teme: cartea preferată, filmul preferat, valoarea prieteniei, fenomenul bullying. Puteți alege și alte teme de interes pentru voi.
- b. Notați interviul pe foaie A4, sub formă de dialog, apoi interpretați-l în fața clasei.
- c. Realizați un panou cu titlul *Interviul zilei*, unde, vreme de o săptămână, afișați, pe rând, interviurile realizate, dar și post-it-uri pentru observațiile de la colegi.
- d. Alegeți cel mai interesant interviu, în funcție de comentariile adunate de la colegi.

Organizarea unui text în funcție de situația de comunicare

Amintește-ți!

 Citește textul de mai jos:

Orizont senin. Interviul cu o adolescentă obișnuită

Reporter: Care este materia ta preferată? Ce îți place cel mai mult la această materie?

Delia Elena: *Îmi place foarte mult biologia, pentru că îmi răspunde la curiozitățile pe care le-am avut de-a lungul anilor despre plante, despre animale – mai ales că eu iubesc animalele. De aceea am mers și la olimpiadă la biologie.*

R: Ah, chiar voiam să te întreb dacă ai fost la vreun concurs sau olimpiadă.

D.E.: *Da, am fost la olimpiade la biologie, la română în clasa a cincea și la matematică într-a cincea și a șasea.*

R: La română cum te-ai hotărât să mergi? E o materie care nu ține de sfera științelor.

D.E.: *Păi nu știu, îmi place să mă exprim prin cuvinte foarte mult.*

R: Care crezi că este partea cea mai frumoasă în a fi elev?

D.E.: *Eu mereu mi-am dorit, de când eram mică, să merg la școală, pentru că mi s-a părut fascinantă lumea asta. Mi-am făcut foarte mulți*

prieteni. Mă înțeleg foarte bine și cu profesorii. Sunt foarte drăguți cu noi, ne zâmbesc, fac glume și vorbesc cu noi de parcă am fi de vârsta lor, ca și cum am fi adulți.

R: Să spunem că mâine ai putea vorbi cu oficialii români care se ocupă de educație și să le spui toate nemulțumirile și sugestiile tale cu privire la învățământul românesc. Ce le-ai spune?

D.E.: Ar fi foarte bine să avem niște dulapuri ca în Occident în care să ne punem cărțile, pentru că este foarte, foarte greu ghiozdanul – are vreo 10 kilograme – și trebuie să îl cărăm în fiecare zi până la școală. Apoi să avem clase mai mari, în care să încăpem. După aceea, să avem manuale noi și curate. De asemenea, în primul semestru am avut trei luni încontinuu de școală, nu am avut deloc vacanță și am putea să avem câteva vacanțe – măcar o săptămână, să ne recreăm. De asemenea, am văzut în multe filme că cei din America nu au uniformă, se îmbracă cum vor ei la școală, iar asta mi se pare foarte frumos – adică te lasă să te exprimi.

R: Când nu te ocupi de teme, ce îți place să faci în timpul liber?

D.E.: Îmi place foarte mult să mă plimb, să iau aer proaspăt, pentru că urăsc spațiile închise. Îmi place să mă plimb cu bicicleta, să mă plimb prin parc, să înot, să patinez. Am făcut foarte multe sporturi – am făcut și dans sportiv, și înot, știu să și patinez.

R: Voiam să te mai întreb – ai vreo carte preferată?

D.E.: De la Paulo Coelho cartea mea preferată este „Alchimistul”, pentru că am avut-o de citit în clasa a șasea și mi-a plăcut foarte mult. Era un fel de mister și o călătorie. Printre rânduri erau citate – lecții de viață pe care să le urmezi.

R: Acum legat de filme și seriale, ai unele preferate?

D.E.: De multe ori ne uităm la comedii – eu, mama, tata și sora mea. Ne uităm la comedii de familie și mâncăm popcorn și asta ne readuce împreună.

R: Dacă mâine ar veni cineva să îți spună că ai dreptul să mergi gratis cu ai tăi în vacanță într-un singur loc din lume, oricât de departe ar fi, pe care l-ai alege?

D.E.: Destinația mea preferată este la mare, oriunde ar fi. Nu prea îmi place la munte, nici nu știu să schiez. Știu să înot și îmi place să înot în mare. Ultima oară când am fost, am stat în mare și am vorbit, ne-am jucat cu mingea... nu știu, lucruri amuzante, pe care le facem împreună – ne stropim, râdem și pur și simplu ne distrăm foarte bine împreună.

R: Să ne uităm la viitorul ceva mai îndepărtat – care este visul tău cel mai mare în momentul de față în privința carierei?

D.E.: De când eram mică, voiam să fiu cântăreață, dansatoare, astronaut...

R: Și acum ce îți dorești să fii?

D.E.: Acum chiar nu știu. Eu, pentru că m-am concentrat foarte mult pe școală, aș vrea să fiu și profesoară – dar o profesoară care are și doctorat, adică ceva mai sus, nu de școală generală. Nu știu, chiar este o întrebare foarte complicată. Dacă mă pricep la atâtea, chiar nu știu unde să mă duc.

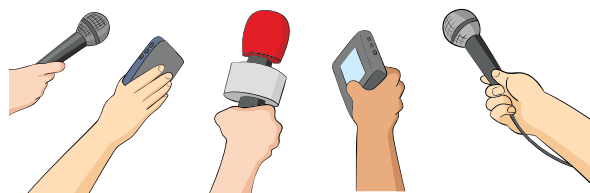
1. Delimitează textul de mai sus în funcție de tema abordată, prin indicarea replicilor care fac trecerea de la o temă la alta.

2. Pe baza cărui mod de expunere e alcătuit textul?

3. Cum explici absența liniei de dialog? Cu ce este înlocuită linia de dialog în interviul citat?

4. Care crezi că e cea mai interesantă întrebare? De ce?

5. Cum ai răspunde la întrebarea care ți-a atras atenția, conform exercițiului anterior?

6. Ce relație este între participanții la dialogul anterior? Alege din următoarele variante și justifică-ți răspunsul într-un enunț oral:

- o relație profesională
- o relație colegială
- o relație amicală
- o relație familială.

Important

→ **Comunicarea orală sau scrisă** este schimbul de idei, de informații, de impresii, realizat, de regulă, cu ajutorul cuvintelor. Aceasta presupune existența unor elemente, care definesc situația de comunicare, precum: **emițătorul, receptorul, mesajul, contextul, codul și canalul.**

7. Identifică elementele situației de comunicare prezente în textul de mai sus, completând un tabel asemănător celui din dreapta.

Emițător	Receptor	Mesaj	Context	Cod	Canal

8. Completează, în scris, enunțurile următoare:

- Materia preferată de Delia Elena este .....
- Delia Elena a participat la olimpiada de .....
- Fata consideră că viața de elev este frumoasă, dacă .....
- Despre învățământul românesc, eleva crede că .....

9. Formulează încă trei idei principale desprinse din interviul citat, care să completeze informațiile de la exercițiul anterior.

10. Notează trei sugestii pe care crezi că Delia Elena le-ar transmite oficialilor români care se ocupă de educație.

11. Alege din lista de mai jos termenii care reflectă cel mai bine sentimentele/ atitudinea celor doi parteneri de dialog, așa cum se desprinde din interviul citat: *ambiiție, plictiseală, relaxare, atenție, prudență, autocontrol, răbdare, blândețe, recunoștință, furie, determinare, lenie*. Justifică, oral, în 2-3 enunțuri alegerea făcută.

12. a. Există în text o replică prin care consideri că Delia Elena este asemenea ție? Argumentează, oral, asemănarea sugerată de replica identificată.

b. Dacă nu există o asemenea replică, oferă răspunsul tău la una dintre întrebările formulate de jurnalist, care ți se pare interesantă.

Exersează!

13. Notează o listă cu cel puțin cinci teme actuale, de interes pentru tine și colegii tăi.

14. Completează lista cu cel puțin două teme propuse de colegi.

15. a. Formulează cinci întrebări pe care i le-ai adresa fetei, apoi continuă interviul citat, oferind, în scris, răspunsurile imaginate de tine. Poți alege dintre temele următoare sau poți propune tu altele: *importanța tehnologiei în viața elevilor, presiunea/influența grupului asupra elevilor, valorile morale de ieri și de astăzi*.

Important

→ **Interviul** presupune transmiterea unui **mesaj** de la **emițător** către **receptor**, sub forma unei **întrebări**. **Receptorul** decodează **mesajul**, făcând apel la memorie, prin replica formulată ca **răspuns** la întrebare. **Contextul** vizează circumstanțele în care are loc comunicarea:

- timpul, locul emiterii/ receptării;
- identitatea, statutul social și profesional al vorbitorilor;
- relațiile dintre interlocutori;
- cunoștințele comune legate de tema abordată.

→ Interviul este realizat cu **scopul de a obține informații** de la o persoană de interes public. În realizarea unui interviu, ca reporter, este important să respecti următoarele etape:

- stabilește tema/ temele de dialog.
- întocmește planul interviului. Notează întrebările pe care intenționezi să le adresezi interlocutorului.
- adaptează/ completează întrebările în funcție de răspunsul primit de la interviuat.
- recitește întrebările și răspunsurile, apoi reține doar aspectele de interes pe care le vei nota în varianta finală.

b. Evaluează interviul folosind următoarea grilă:

Criterii de apreciere	Da	Nu	Parțial
✓ Sunt stabilite temele de dialog.			
✓ A fost întocmit un plan al interviului.			
✓ Întrebările sunt adaptate vârstei și răspunsurilor primite.			
✓ Aspectele prezentate sunt de interes pentru public.			

Folosește-ți creativitatea!

16. Imaginează-ți că ești jurnalist și dorești să surprinzi felul în care a fost pregătită punerea în scenă a piesei de teatru *Boul și vițeii* de Ion Băieșu. Realizează un interviu, de 8-10 replici, la alegere:

- ✓ cu unul dintre actorii care au interpretat un anumit rol;   ✓ regizorul piesei;   ✓ scenaristul piesei.

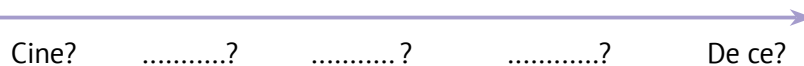
Tipar textual de structurare a ideilor

Descoperă!

1. Recitește interviul luat Deliei Elena, apoi răspunde oral următoarelor cerințe:

a. Cine crezi că este Delia Elena? Argumentează răspunsul cu secvențe din text.	c. Când are loc interviul? Ce aspect din text te-a ajutat în formularea răspunsului?
b. Ce tip uman reprezintă Delia Elena? Motivează răspunsul cu cel puțin un citat.	d. Unde învață Delia Elena?
	e. De ce crezi că răspunsurile din interviul citat ar putea fi de interes public?

2. Completează pe o axă asemănătoare celei de mai jos cuvintele-cheie din întrebările de la exercițiul anterior.

3. Citește fiecare dintre afirmațiile referitoare la interviul citat, apoi alege răspunsul corect prin bifarea variantei corespunzătoare:

a. Întrebările se referă la domenii cunoscute interlocutorilor.	☐ Da ☐ Nu
b. Întrebările au caracter general.	☐ Da ☐ Nu
c. Sunt formulate mai multe întrebări deodată.	☐ Da ☐ Nu
d. Întrebările nu sunt lungi.	☐ Da ☐ Nu
e. La întrebări se poate răspunde prin DA sau NU.	☐ Da ☐ Nu
f. Întrebările sugerează răspunsul.	☐ Da ☐ Nu

Important

- **Interviul** respectă **structurarea ideilor** sub formă de întrebare-răspuns. Interviul are la bază „**întrebările jurnalistului**”: *cine?, ce?, când?, unde?, de ce?*. Acestea asigură dialogului asumare, coerență, unitate, claritate și argumentare.
- **Asumarea** presupune responsabilitate în formularea întrebărilor, capacitatea de a selecta în dialog doar acele aspecte de interes pentru public. Asumare înseamnă justificare și răspundere din partea partenerilor de dialog, pentru alegerea temelor abordate în interviu.

- Reformulează enunțurile pe care le-ai notat cu **Nu**, la exercițiul 3, apoi notează-le pe toate în caiet, sub mențiunea **Important**.
- Alege, oral, dintre situațiile din listă pe acelea în care poate fi realizat un interviu: **a.** la școală, în timpul unui test; **b.** pe stradă, trecătorilor, în legătură cu un eveniment cunoscut, actual; **c.** la o lansare de carte, unui participant la eveniment; **d.** la o lansare de carte, autorului; **e.** în curtea școlii, după afișarea rezultatelor la un concurs important.

Exersează!

6. Lucrați în echipe de câte 4-5 elevi!

- Alegeți una dintre situațiile selectate la exercițiul 5 și realizați un interviu de 8-10 replici.
- Urmăriți cel puțin două teme de interes, plasate în contextul ales.
- Prezentați interviul în fața clasei.
- Evaluați interviurile celorlalte grupe pe baza criteriilor din tabelul următor:

Echipe	Tema abordată este adecvată contextului ales	Întrebările sunt formulate corespunzător	Răspunsurile sunt în acord cu statutul interviuatului	Interviul are la bază „întrebările jurnalistului”

Transformarea vorbirii directe în vorbire indirectă

Amintește-ți!

- Recitește primele șase replici din interviul cu Delia Elena.
- Numește modul de expunere folosit în replicile citite. Cum este acesta marcat grafic? Alege una dintre variantele propuse: **a.** prin linie de dialog; **b.** prin notarea numelui celui care rostește replica; **c.** prin alineat; **d.** nicicum.
- Imaginează-ți că ești eleva căreia i s-a luat interviul și că le povestești părinților experiența ta. Rescrie secvența citită la exercițiul 1, transformând vorbirea directă în vorbire indirectă.
- Precizează, oral, ce modificări ai făcut, ținând cont de: punctuație, persoana și numărul pronumelor/ verbelor, cuvinte introduse în relație, numele persoanelor de dinaintea fiecărei replici.

Important

- Vorbirea directă reprezintă dialogul dintre două sau mai multe persoane/ personaje.
- Pentru redarea în scris a vorbirii directe, este nevoie de:
  - linia de dialog, ghilimelele, numele persoanei/ personajului așezat înaintea replicii rostite;
  - utilizarea verbelor și a pronumelor la persoana I și a II-a;
  - semnul întrebării și semnul exclamării pentru a reda intonația interogativă și pe cea exclamativă;
  - punctele de suspensie pentru a reda atitudini ale vorbitorului, precum ezitarea, așteptarea, tristețea etc.
- Prin **vorbirea indirectă** sunt reproduse (cât mai exact) cuvintele cuiva de către un narator.
- Prin trecerea de la vorbirea directă la vorbirea indirectă, se produc următoarele transformări:
  - ✓ dispar semnele de punctuație specifice dialogului sau citării: linia de dialog, ghilimelele, numele persoanei/ personajului de dinaintea replicii rostite;
  - ✓ persoana I și persoana a II-a a verbelor și a pronumelor sunt înlocuite cu persoana a III-a;
  - ✓ enunțurile sunt exclusiv asertive, astfel că punctuația se remarcă prin dispariția semnelui întrebării, a semnelui exclamării, a punctelor de suspensie și prin prezența exclusivă a punctului;
  - ✓ apar verbele de declarație: *a spune, a afirma, a nega, a întreba, a răspunde, a ruga* etc.
  - ✓ sunt folosite, după aceste verbe, cuvinte de legătură precum: *că, să, ca să, dacă, ce, cine, care, unde, cum, când* etc.

Exersează!

5. Transformă în vorbire indirectă zece replici care surprind relația părinte-copii în opera literară *Boul și vițelii* de Ion Băieșu, de la lecția **Textul dramatic** (de la pagina 90).

Notează cinci modificări operate în urma trecerii textului din vorbire directă în vorbire indirectă.

Folosește-ți creativitatea!

6. a. Continuă dialogul ales la exercițiul anterior cu încă șase replici, imaginând un alt final. Folosește și cel puțin trei indicații scenice care să evidențieze atitudinea personajelor implicate în dialog.
- b. Rescrie dialogul creat, transformând replicile în vorbire indirectă. Numește, oral, modificările observate la trecerea textului în vorbire indirectă.

Scrisul de mână. Așezarea în pagină. Jurnalul

Amintește-ți!

1. Mai jos vei găsi o pagină de jurnal, realizată de un elev de clasa a VII-a, după ce a citit la școală fragmentul din opera *Boul și vițeeii* de Ion Băieșu. Citește cu atenție, apoi scrie răspunsurile la întrebările date:

Joi, 19 decembrie 2019

Dragă jurnalule,

Astăzi am realizat că sunt cel mai norocos copil din lume! E ora 14,30 și am sunat-o pe mama de două ori. Am vrut să-i mulțumesc pentru pachetul pe care a insistat să mi-l pregătească. I-am trimis un mesaj de salut și tatălui meu (nu știu când e în ședință și când nu este... ☺ Mereu am evitat să-l sun...). Doream doar să-i aud glasul. Poți să crezi că, deși nu i-am văzut de dimineată, abia aștept să-i îmbrățișez? Știi că în ultima vreme nu am fost prea sociabil, ba chiar am fost ușor morocănos... sau poate puțin mai mult??? (apropo... trebuie să descopăr ce anume mă supără fără motiv câteodată).

Știi de ce, brusc, mi-am dat seama că părinții merită toată atenția mea? Imaginează-ți că un bătrân vine să își vadă copiii. DOAR SĂ-L VADĂ. Bate cale lungă, pentru câteva clipe în care este lângă ei. Vrea doar să știe că sunt sănătoși. Le-a adus mâncare ECO, BIO... ce a crezut că le trebuie și că el avea. Ba chiar dorea să le dea bani, dacă aveau nevoie... Îți dai seama??? Bătrânul tată, rămas singur în gospodărie, se gândește la copiii lui de la oraș! Iar copiii, oameni în toată firea, se ceartă mereu, crezând că părintele lor le stă pe cap, că îi împovărează...

Asta m-a întristat tare de tot, când am citit textul. Mai ales că și eu am momente când sunt răutăcios cu ai mei. Apoi mi-am amintit câtă bucurie a fost săptămâna trecută, când i-am vizitat pe bunici. Ce ne-am mai distrat! Snoavele bunelului mă vor urmări mereu... (Mă gândesc la povestea aia pe care ți-am spus-o deja, cu Toto și rufele lui buni... Rămâne memorabilă! ☺☺☺)

Mi-am dat seama imediat că pentru mine și pentru colegii mei vizita bătrânului la copii e ca o lecție de viață. Și mi-am propus, BA NU, MI-AM PROMIS (iar eu nu-mi încalc promisiunile!!!) că nu-mi voi necăji părinții, nici în glumă.

În pauză am sunat-o pe mama. După ultima oră m-a sunat tata. (Nu și-a dat seama că doar voiam să știe că mă gândesc la el.) Dar mi-a făcut foarte bine să-i povestesc ce zi deosebită am avut la școală! ☺

Acum fug să le pregătesc eu lor o surpriză! Prima din serie... Știi că bunica Maria mă va ajuta! Mereu vine când am nevoie de ea. Într-o oră (atât mi-a rămas), masa va fi așezată (cu puțin ajutor) ca la o sărbătoare.

Revin să-ți spun cum a ieșit totul, dragul meu prieten mut!

- a. Când este redactată pagina de jurnal? Unde este notată această informație?
  - b. Cine scrie jurnalul?
  - c. Care este formula care deschide pagina de jurnal? Cum este poziționată aceasta?
2. Care sunt sentimentele din primul paragraf al textului, pe care dorește băiatul să le împărtășească jurnalului său? Selectează termenii și structurile prin care sunt redactate aceste sentimente.
  3. Ce fapte au generat aceste sentimente?
  4. Care sunt persoanele care îi aduc băiatului zâmbetul pe chip?
  - d. În ce moment al zilei este realizată această consemnare? Notează secvența care sugerează răspunsul oferit de tine.
  - e. La ce persoană este redactat textul?
  - f. Numește structura prin care se realizează încheierea. Cum justifici formularea aleasă de băiat?

Important

- Când scrii o **pagină de jurnal** trebuie:
- ✓ să notezi data;
  - ✓ să consemnezi întâmplările care te-au emoționat și sentimentele pe care le-ai trăit;
  - ✓ să formulezi cu alineat fiecare nouă idee;
  - ✓ să respecti regulile de ortografie și de punctuație;
  - ✓ să scrii îngrijit, citeț și corect.

Exersează!

5. Lucrați în pereche!

- a. Identificați cel puțin două elemente care completează textul scris.
- b. Cum explicați prezența acestora pe pagina de jurnal?
- c. Indicați timpul verbal folosit predominant în text.

Descoperă!

6. Recitește primul paragraf din pagina de jurnal, ignorând informația dintre paranteze. Explică, oral, dacă absența acestor secvențe afectează coerența textului.
7. a. Formulează, în câte un enunț, mesajul transmis în secvențele notate între paranteze, în primul paragraf.
b. Notează două trăsături de caracter ale autorul jurnalului, așa cum se desprind din secvențele de la punctul anterior.

Important

- În redactarea textelor sunt folosite **sublinierile** pentru evidențierea unor informații și **parantezele**, pentru suplimentarea explicațiilor. Este recomandată utilizarea lor cu măsură.

Exersează!

8. Scrie o pagină de jurnal, în care să notezi impresiile produse de vizita unor prieteni dragi, pe care nu i-ai mai întâlnit de mult timp. Nu uita să respecti indicațiile de mai sus.
9. Subliniază în culori diferite emoțiile surprinse, faptele consemnate, respectiv elementele ajutoare pe care le-ai folosit (sublinieri, paranteze etc.).

Ascultarea activă. Tracul comunicativ

Amintește-ți!

 Vizionează, în varianta digitală a manualului, un fragment din interviul *Copiii din Delta și Pașaportul Verde* și răspunde cerințelor:

- Numește tema fragmentului de interviu.
- Reformulează punctul de vedere ale primului vorbitor referitor la ce înseamnă cultura.
- Al doilea vorbitor afirmă: *să nu avem grijă de mediu este o problemă de cultură*. Repetă ideile care îi susțin opinia.
- Care este soluția pe care o propune al doilea vorbitor pentru a depăși acest moment de incultură?
- Observă, pe rând, limbajul nonverbal al celor doi vorbitori: gesturi, mimică, zâmbet, privire, poziția corpului. Exprimă-ți opinia despre cum acestea sunt corelate sau nu sunt corelate cu mesajul verbal.
- Identifică cel puțin trei modalități prin care al doilea vorbitor este stimulat de ascultătorul lui să-și exprime punctul de vedere și să-l susțină.
- Formulează un enunț în care să afirmi care dintre cei doi ascultători este mai concentrat pe punctul de vedere al celuilalt. Argumentează-ți răspunsul.

Important

- **Ascultarea activă** este o atitudine prin care, în mod conștient și voluntar, emițătorul este stimulat de receptor să continue să vorbească. Ascultarea activă:
- asigură înțelegerea celor comunicate; de aceea, se realizează prin atenție, dar și prin întrebările de clarificare sau prin repetarea, parafrizarea, rezumarea unor idei;
  - se manifestă prin atenția la: gesturile, mimica, intonația, tonalitatea emițătorului, precum și printr-o atitudine corporală specifică din partea receptorului: este aplecat ușor spre cel care vorbește, aprobă prin ușoare mișcări ale capului, zâmbește etc.
- Când emițătorul îți împărtășește opinia, concentrează-te pe punctul de vedere al celuilalt, punându-ți mereu următoarele întrebări cu privire la ce îți comunică vorbitorul din fața ta: *Ce vrea să îmi transmită?, Ce înseamnă acest lucru pentru el?, Cum vede el problema?, Ce simte în legătură cu ceea ce expune?*. Cât timp el vorbește, evită să te gândești înainte la ceea ce vei spune. Menține o atitudine înțelegătoare: fără interpretări, fără acuzații, fără critici, fără sfaturi care nu sunt cerute. După ce termină ce are de spus, îndeamnă-l să recapituleze ideile. Abia acum, când te-ai asigurat că ai înțeles ce ți s-a spus, îți poți exprima opinia.

Exersează!

- Imaginează-ți că ești participant, alături de patru dintre colegii tăi, la un dialog despre timpul petrecut cu familia. Deodată, unul dintre voi rostește: *În fiecare vară, timp de două săptămâni, eu și familia mea mergem în Apuseni, la plantat puieți*. Scrie, pe două coloane, replicile, respectiv reacțiile (gesturi, mimică, tăceri, râsete etc.) pe care le au ceilalți participanți.
- Lucați în pereche!**
  - Formulați o ipoteză de lucru pornind de la una dintre următoarele teme: protejarea mediului, relația părinți-copii, importanța voluntariatului. **Exemplu:** *Protejarea mediului se învață în familie.*
  - Realizați un dialog în care:
    - să exprimați puncte de vedere diferite referitoare la ipoteza de lucru aleasă;
    - să argumentați punctul de vedere susținut;
    - să ascultați activ, atitudine dovedită de cel puțin trei modalități specifice.

c. Prezentați dialogul în fața clasei. Veți fi evaluați, pe rând, de colegi, în funcție de criteriile:

Ascultătorul...	Da	Nu	Observații
✓ solicită clarificări;			
✓ reformulează/ parafrazează;			
✓ rezumă/ recapitulează;			
✓ încurajează prin gesturi/ mimică/ zâmbet;			
✓ are atitudine înțelegătoare: nu critică/ nu acuză/ nu interpretează.			

Descoperă!

3. Evaluează-ți atitudinea pe care ai avut-o ca vorbitor în rezolvarea exercițiului anterior. Ține cont de următoarele criterii pentru a descoperi dacă ai trac comunicativ:

	Întotdeauna	Câteodată	Niciodată
✓ Am trăit frica de a nu greși.			
✓ Am trăit frica de a nu fi înțeles.			
✓ Am uitat ce aveam de spus.			
✓ Am citit din caiet și nu mi-am desprins privirea de foaie.			
✓ Am făcut pauze supărătoare.			
✓ M-am bâlbâit.			
✓ Am ocolit intenționat privirea colegului meu.			
✓ Am gesticulat prea mult.			

Important

→ **Tracul comunicativ** este o teamă pe care multe persoane o trăiesc atunci când trebuie să vorbească în public. De obicei, dispare odată cu începerea comunicării. Dar la unii vorbitori, tracul comunicativ persistă și poate avea urmări nedorite. Iată ce ai de făcut pentru a atenua această emoție negativă:

- pregătește-te serios: ✓ documentează-te; ✓ întocmește un plan; ✓ repetă cu voce tare în fața oglinzii; ✓ fă exerciții de dicție (modul de a pronunța cuvintele, silabele și sunetele, dar și arta de a vorbi corect și clar, astfel încât fiecare cuvânt să fie auzit și înțeles perfect de către ascultător);
- înainte de a începe să vorbești, gândește-te la ceva liniștitor;
- în timpul prezentării: ✓ respiră încet și profund; ✓ imaginează-ți că ai un public binevoitor; ✓ pronunță corect sunetele și cu intenție propozițiile; dacă greșești, continuă: greșeala este firească și, deseori, nu toți oamenii o sesizează;
- înfruntă-ți teama solicitând să vorbești cât mai des în timpul lecțiilor.

Exersează!

4. Tracul comunicativ este des întâlnit în lumea actorilor. a. Documentează-te, din cărți sau din mediul online, despre tracul de scenă: cum se manifestă, situații comice sau dramatice provocate de acesta; modalități la care recurg actorii pentru a-și stăpâni teama de a vorbi în public. b. Elaborează un scurt material cu rezultatele cercetării tale. c. Prezintă-l oral în fața clasei și folosește prilejul de a aplica, în mod conștient, una dintre modalitățile de atenuare a tracului.

Pronumele personal. Pronumele de politețe. Pronumele reflexiv

Amintește-ți!

1. Citește fragmentul selectat din textul *Boul și viștii* de Ion Băieșu, pentru a răspunde, oral, cerințelor:

„GELU: Am fost odată împreună pe la mata, acum vreo patru-cinci ani.

TATĂL: Mi-aduc aminte. Dar parcă dânsa n-a coborât din mașină.

GELU: Exact. (Către Coca.) Ți-era frică să nu te muște purecii sau câinele, să nu te urzici, să nu faci vreo urticarie, sensibil!

- Selectează un pronume de politețe.
  - Ce cuvânt determină pronumele *ți-*?
  - Precizează persoana și numărul pronumelui și ale verbului din structura *să nu te muște*. Ce fel de pronume este *te* în acest context?
  - Precizează persoana și numărul pronumelui și ale verbului din structura *să nu te urzici*. Ce fel de pronume este *te* în contextul acesta?
2. Completează, în scris, spațiile punctate pentru a-ți reaminti noțiunile învățate despre pronume:

- **Pronumele** este partea de vorbire .... care ține locul unui .....
- **Pronumele personal** indică .... care iau parte la actul comunicării și .... despre care se vorbește sau care sunt martori.
- La cazurile acuzativ și dativ, formele .... pot relua sau anticipa formele accentuate ale pronumelui personal.
- **Pronumele de politețe** exprimă .... față de o persoană.
- Pronumele de politețe are **forme** numai pentru persoana .... și .....
- Sistemul politeții românești cunoaște trei grade de ....., astfel:

Gradul zero de politețe	Gradul minim de politețe	Gradul maxim de politețe
<i>tu, el, ea, ..., ..., ...</i>	<i>dumneata, mata, matală, dânsul, ...</i>	<i>dumneavoastră, dumnealui, ..., ..., Excelența Voastră, ...</i>

- **Pronumele reflexiv** ține locul obiectului asupra căruia se exercită .... sau indirect acțiunea, fiind identic cu .... propoziției, având același număr și aceeași .... cu verbul.
- Pronumele reflexiv are forme proprii numai pentru persoana ....., cazurile acuzativ și dativ, acestea nedeosebindu-se după .... și gen.

	Forme accentuate	Forme neaccentuate
Acuzativ	<i>(pe) sine</i>	<i>se, s-</i>
Dativ	<i>sie, sieși</i>	<i>își, și-</i>

- La persoanele I și a II-a, pronumele reflexiv împrumută formele pronumelui .....

Important

→ Pronumele **personale, de politețe și reflexive** au următoarele funcții sintactice:

▪ Nominativ

- ✓ **subiect:** Tu ai stricat-o, tu să o reperi! Dumneavoastră nu ați fost acolo?
- ✓ **nume predicativ:** Prietena mea este ea. Colegul meu este dumnealui.

▪ Acuzativ

- ✓ **complement direct:** Am văzut-o. Pe dumnealui îl cunosc de mult timp. Se cunoaște pe sine.
- ✓ **complement prepozițional:** Vorbim despre voi. Ne gândim și la dumneavoastră. Nu are încredere în sine.
- ✓ **circumstanțial de loc:** Mergem la voi. Am trecut pe la dumneavoastră.
- ✓ **circumstanțial de timp:** A intrat în clasă odată cu mine. Am ajuns după dumneavoastră.
- ✓ **circumstanțial de mod:** Toți lucrează ca tine. Am procedat ca dumneavoastră.
- ✓ **atribut:** Cărțile de la tine sunt interesante. Cadoul pentru dumnealui este acolo.
lubirea de sine e mai rară decât iubirea aproapelui.

- **Dativ** → **complement indirect:** Tie nu-ți spun nimic. Dumnealor nu le-am răspuns încă.
Își spune sieși că nu e gravă situația.

▪ Genitiv

- ✓ **atribut:** Părerea lui contează. Ideile dumitale par originale.
- ✓ **nume predicativ:** Creioanele sunt ale ei. Mașina aceasta este a dumneavoastră?

- **Vocativ** → nu are funcție sintactică: *Te așteptam, Măria Ta!*

! Uneori, pronumele reflexiv nu are funcție sintactică: *Se vede că ați uitat de temă.*

Exersează!

3. Completează, în scris, spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie corecte:

- Pronumele personal în cazul vocativ se desparte prin .... de restul enunțului.
- Pronumele personal în cazul genitiv are doar forme .... și numai pentru persoana .....
- Pronumele de politețe *matale* este o formă .....
- Formule reverențioase *Excelența Sa, Măria Ta* sunt folosite în situații .... și desemnează un grad .... de respect.
- Când nu poate fi reluat printr-o formă accentuată, pronumele reflexiv nu are .....

4. Scrie felul, cazul și funcția sintactică a pronumelor subliniate în următoarele replici din *Boul și vițeii*:

- „De unde vrei să știi eu? Caută-l. Sau du-te singur la gară, ia-l pe bătrân, du-l la voi acasă și sună-ne deseară.”
- „Tată, mai spune-ne ceva despre mata.”
- „Adică să ne dai nouă?”
- „Vorba aia: după cincizeci de ani, dacă dimineața, când te scoli, te doare ceva, înseamnă că e bine.”
- „La vară, în concediu, venim precis la mata, stăm câteva zile.”

5. Transformă, oral, enunțul *Caută-l.*, trecând pronumele de la genul masculin, la genul feminin.

6. Scrie pronumele personale și pronumele reflexive din enunțurile de mai jos, precizându-le cazul:

- Nu îmi pasă de ei.
- Îmi cumpăr o înghețată.
- Mă pieptăn în fiecare dimineață.
- Mă îngrijorează comportamentul lui.
- Mă întreb cum să procedez.
- Te doare genunchiul?
- Te duci la munte?
- Nu-ți face griji!
- Faceți-vă temele!
- Ți-am adus o ciocolată amăruie.
- V-am spus să nu vă duceți acolo!
- Se spune că toți au uitat de voi.
- Îl întrebi tu cum se numește râul acesta?
- Casa lui ne-a plăcut mult.
- Le-ai dat numărul de telefon?
- Nu ne spui nimic?
- Nu ne închipuiam că va fi atât de frumos.

7. Precizează, oral, funcția sintactică a pronumelor personale selectate la exercițiul anterior.

8. Alcătuieste, în scris, două enunțuri în care cuvântul *mi* să fie, pe rând, pronume reflexiv și pronume personal.

+ 9. Alege varianta pe care o consideri corectă și scrie-o în caiet:

- În enunțul *V-ați întors mai devreme.*, cuvântul *v-* este:
a. pronume personal în acuzativ; b. pronume reflexiv în acuzativ.
- În enunțul *Ne-a dat vestea cea bună.*, cuvântul *ne-* este:
a. pronume personal în dativ; b. pronume reflexiv în dativ.
- În enunțul *Dumnealui nu-î aduci un măr?*, pronumele subliniate:
a. sunt în cazul acuzativ și au funcția sintactică de complement direct;
b. sunt în cazul dativ și au funcția sintactică de complement indirect;
c. sunt în cazul genitiv și au funcția sintactică de atribut.
- În enunțul *Îmi trebuie caietul ei.*, pronumele subliniate au, în ordine, funcțiile sintactice:
a. complement indirect, atribut;
b. complement direct, atribut;
c. atribut, complement indirect.
- În enunțul *Lui îi dau stiloul ei.*, pronumele subliniate sunt, în ordine, în cazul:
a. dativ, dativ, genitiv; b. genitiv, genitiv, dativ; c. dativ, genitiv, dativ.

Pronumele posesiv și adjectivul pronominal posesiv

Descoperă!

1. Citește enunțurile pentru a răspunde, oral, cerințelor din dreapta:

- Caietul acesta este **al tău**?
- Nu. Cartea de pe bancă este **a mea**.
- Caietul **tău** are coperta roșie?

- Precizează ce arată cuvintele scrise cu roșu.
- Arată ce substantive sunt înlocuite de cuvintele scrise cu roșu, precizând ce denumesc ele.
- Cu ce substantiv se acordă cuvântul *tău* din ultima replică?

Important

→ **Pronumele posesiv** înlocuiește atât numele posesorului, cât și numele obiectului posedat.

- **Obiect posedat** → *cartea băiatului* → posesor
- **Obiect posedat** → *a sa* → posesor

→ Formele **pronumelui posesiv** și ale **adjectivului pronominal posesiv** sunt:

Posesor	Obiect posedat	Gen	Persoana I	Persoana a II-a	Persoana a III-a
un singur posesor	un singur obiect posedat	m.	<i>(al) meu</i>	<i>(al) tău</i>	<i>(al) său</i>
		f.	<i>(a) mea</i>	<i>(a) ta</i>	<i>(a) sa</i>
	mai multe obiecte posedate	m.	<i>(ai) mei</i>	<i>(ai) tăi</i>	<i>(ai) săi</i>
		f.	<i>(ale) mele</i>	<i>(ale) tale</i>	<i>(ale) sale</i>
mai mulți posesori	un singur obiect posedat	m.	<i>(al) nostru</i>	<i>(al) vostru</i>	–
		f.	<i>(a) noastră</i>	<i>(a) voastră</i>	–
	mai multe obiecte posedate	m.	<i>(ai) noștri</i>	<i>(ai) voștri</i>	–
		f.	<i>(ale) noastre</i>	<i>(ale) voastre</i>	–

▪ Cuvintele **ei, lui, lor** sunt pronume personale!

▪ La genitiv-dativ pronumele posesive sunt însoțite de cuvântul *alor*: *alor mei, alor tăi, alor săi, alor noștri, alor voștri*.

→ Pronumele posesiv se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

- **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *A mea este mai nouă.*
- **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Cartea de la ai tăi mă fascinează.*

→ **Funcțiile sintactice ale pronumelui posesiv** sunt:

- **Nominativ:** ✓ **subiect:** *Ai mei te așteaptă acasă.* ✓ **nume predicativ:** *Vina este numai a ta.*
- **Acuzativ:** ✓ **atribut:** *Un coleg dintre ai mei te-a ajutat.* ✓ **circumstanțial de loc:** *Am ajuns la ai voștri.*
✓ **complement direct:** *Îi aștept pe ai tăi.* ✓ **circumstanțial de timp:** *Înainte de ai noștri, să între ei.*
✓ **complement prepozițional:** *Te gândești des la ai tăi?* ✓ **circumstanțial de mod:** *Face ca ai săi.*
- **Dativ** → **complement indirect:** *Le-am dat alor tăi vestea cea bună.*

→ Când determină un substantiv și se acordă în gen, număr și caz cu acesta, pronumele posesiv devine **adjectiv pronominal posesiv** și are funcția sintactică de **atribut** în:

- ✓ **nominativ:** *Au venit prietenii mei.*
- ✓ **genitiv:** *Ideea părinților voștri pare bună.*
- ✓ **acuzativ:** *Îi cunosc pe ai tăi amici.*
- ✓ **vocativ:** *Dragii noștri copii, bine ați venit!*
- ✓ **dativ:** *Le-am spus colegilor tăi să rămână.*

→ **Adjectivul pronominal posesiv** este **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *copiii tăi.*

Descoperă!

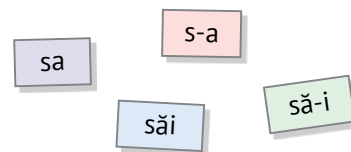
2. Scrie forma sau formele pe care le consideri corecte pentru structurile scrise înclinat în enunțurile:
- Am aflat noutățile de la o colegă *a mea/ de-a mea/ de-ale mele/ de-a mele*.
  - Mă va conduce un prieten *de-ai mei/ de-al meu/ de-a mei*.
  - I-am dat cartea aceea unei colege *a mele/ a mea*.
  - I-am adus fișele unei colege *a noastre/ a noastră*.

Important

- Sunt corecte construcțiile: *un coleg de-ai mei, un coleg de-al meu, un coleg al meu, o colegă de-ale mele, o colegă de-a mea, o colegă a mea*.
- Sunt corecte construcțiile: *o colegă a mea, unei colege a mele, unei colege a noastre*.
- În combinație cu substantivele care desemnează gradele de rudenie, adjectivul pronominal posesiv se leagă de acesta prin cratimă: *maică-sa, mă-sa, mă-ta, taică-su, tac-su, tat-su, soră-sa, sor-sa, frate-său, frat-su, noră-mii, soră-tii, nevastă-sii*. Aceste structuri nu sunt recomandate în limba literară.

Exersează!

3. Construiește, oral, enunțuri cu ortogramele *sa/s-a, săi/să-i*.
4. Formulează, în scris, enunțuri în care cuvintele *noștri, voștri* să fie, pe rând, pronume posesive și adjective pronominale posesive.

5. Rescrie corect următoarele enunțuri:
- Iai spus maicății să î-ți pună pachet?
  - Nu cred că sorăta știe ce ți-am adus.
  - Fratemiu e mai mare cu doi ani decât mine.
  - Tea văzut taicăsu?
6. Scrie genul, numărul, cazul și funcția sintactică a adjectivelor pronominale posesive din enunțurile:
- Dragul meu, vino mai repede acasă!
  - I-am adus frățiorului tău o jucărie.
  - Cine a spus că elevii noștri nu citesc?
  - Camera surorii sale este foarte ordonată.
  - Vezi-ți de treburile tale!
7. Selectează, pe trei coloane, pronumele posesive, pronumele personale și adjectivele pronominale posesive din următoarele enunțuri:
- Prietena sa este drăguță.
  - A ei pisică este neagră.
  - Telefonul lui face fotografii frumoase.
  - A sa prietenă este miloasă.
  - Băiatul său are note mari.
  - Casa ei pare mai mare.
  - Al său copil este creativ.
8. Completează, în caiet, spațiile punctate, astfel încât enunțurile să fie corecte:
- În construcția *mașina voastră*, cuvântul subliniat este .... și are funcția sintactică de .....
  - În enunțul *A noastră e defectă.*, pronumele posesiv este în cazul .... și are funcția de .....
  - În enunțul *Dragă, nu-l jigniți, e plăcerea lui.*, cuvintele subliniate sunt pronume .....
9. Scrie cazul și funcția sintactică a pronomelor și a adjectivelor pronominale posesive din enunțurile:
- Au venit rudele tale? ▪ Ale noastre mai întârzie. ▪ Pornim spre ai voștri. ▪ Pe ai tăi nu îi cunosc. ▪ Se teme de ai voștri. ▪ Nu scrie ca ai săi. ▪ Alor mei nu le-am spus secretul. ▪ Prietenilor tăi le plac dulciurile? ▪ Scrisoarea de la ai săi l-a bucurat. ▪ Ai primit vești de la ai tăi? ▪ Dorința alor mei este să vină sărbătorile mai repede. ▪ Penarul acesta este al tău? ▪ Înainte de ai noștri, au sosit ai voștri. ▪ Nu uitați de sfaturile părinților voștri!

Pronumele demonstrativ și adjectivul pronominal demonstrativ

Descoperă!

1. Citește enunțurile, cu atenție, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- Acesta este interesant.
- Deși a îmbătrânit, bunica a rămas aceeași.
- Pe acela mi-l doresc.
- Celălalt pare mai încăpător.

- a. Ce arată cuvintele subliniate în enunțurile de mai sus, având în vedere apropierea, depărtarea, identitatea sau diferențierea față de un obiect?
- b. Transformă enunțurile de mai sus, adăugând substantive cuvintelor subliniate. Cu cine se acordă, în acest caz, cuvintele subliniate?

Important

→ **Pronumele demonstrativ** înlocuiește un obiect, arătând apropierea, depărtarea, identitatea sau diferențierea acestuia față de alt obiect. Formele **pronumelor și ale adjectivelor pronominale demonstrative de apropiere și de depărtare** sunt:

		Masculin		Feminin	
		singular	plural	singular	plural
Demonstrativ de apropiere	N-A	<i>acesta, ăsta, acest</i>	<i>aceștia,ăștia, acești</i>	<i>aceasta, asta, această</i>	<i>acestea, astea, aceste</i>
	G-D	<i>acestuia, ăstuia, acestui</i>	<i>acestora, ăstora, acestor</i>	<i>acesteia, ășteia, acesteia</i>	<i>acestora, ăstora, acestor</i>
Demonstrativ de depărtare	N-A	<i>acela, acel, ăla</i>	<i>aceia, ăia, acei</i>	<i>aceea, aia, acea</i>	<i>acelea, alea, acele</i>
	G-D	<i>aceluiia, ăluia, aceluia</i>	<i>acelora, ălora, acelor</i>	<i>aceleia, ăleia, aceleia</i>	<i>acelora, ălora, acelor</i>

→ Formele pronumelor și ale adjectivelor pronominale demonstrative de **identitate** și de **diferențiere** sunt:

		Masculin		Feminin	
		singular	plural	singular	plural
Demonstrativ de identitate	N-A	<i>aceiași</i>	<i>aceiași</i>	<i>aceeași</i>	<i>aceleași</i>
	G-D	<i>aceluiiași</i>	<i>acelorași</i>	<i>aceleiași</i>	<i>acelorași</i>
Demonstrativ de diferențiere	N-A	<i>celălalt</i>	<i>ceilalți</i>	<i>cealaltă</i>	<i>celelalte</i>
	G-D	<i>celuilalt</i>	<i>celorlalți</i>	<i>celeilalte</i>	<i>celorlalte</i>

→ Pronumele demonstrativ se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

- **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *Acesta/ Acela/ Aceiași/ Celălalt din prima bancă vine.*
- **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Cartea acestuia/ aceluiia/ aceluiiași/ celuilalt e foarte interesantă. Cartea de la acesta este foarte interesantă.*

→ Când determină un substantiv și se acordă în gen, număr și caz cu acesta, pronumele demonstrativ devine **adjectiv pronominal demonstrativ**. Acesta este **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *acești copii, copiii aceia, aceiași idee, ceilalți colegi.*

Exersează!

2. Completează, în scris, enunțurile cu forma corectă a adjectivelor pronominale demonstrative de identitate și de depărtare:
- .... primăvară mă încântă cu .... flori multicolore.
  - .... fetițe i-ai adus o jucărie.
  - .... copii le plac poveștile.
  - Mînea .... este roșie.
  - .... piatră este semiprețioasă.
  - Copilului .... nu-i place fotbalul.
3. Scrie forma pe care o consideri corectă:
- *Celorlalți/ceilalți* le-am adus creioane.
  - I-am spus băiatului *acesta/acestuia* ceva.
  - A rămas *aceeași/aceiași* fată silitoare.
  - I-am văzut pe *aceeași/aceiași* colegi afară.
  - Cartea *aceea/aceia* e mai interesantă decât filmul.

Important

→ **Funcțiile sintactice ale pronumelui demonstrativ** sunt:

▪ **Nominativ** → **subiect**: *Aceia te așteaptă în parc.*

→ **nume predicativ**: *Colegul meu este acela.*

▪ **Acuzativ**

✓ **atribut**: *Cartea de la acela e bună.*

✓ **circumstanțial de loc**: *Am mers la celălalt.*

✓ **complement direct**: *Îi cunosc pe ceilalți.*

✓ **circumstanțial de timp**: *Înainte de aceștia, să intre ceilalți.*

✓ **complement prepozițional**: *Se teme de aceea?*

✓ **circumstanțial de mod**: *Procedează ca aceia.*

▪ **Dativ** → **complement indirect**: *I-am promis-o celuilalt.*

▪ **Genitiv** → **atribut**: *Cartea acestuia va apărea curând.*

→ **Adjectivul pronominal demonstrativ** are funcția sintactică de **atribut** în:

▪ **Nominativ**: *Au venit aceiași prieteni.*

▪ **Dativ**: *Fetei aceleia nu-i plac merele.*

▪ **Acuzativ**: *Am nevoie de celălalt caiet.*

▪ **Genitiv**: *Părinții acestui copil sunt exigenți.*

Exersează!

4. Alcătuieste, oral, enunțuri în care cuvintele *aceea* și *aceia* să fie, pe rând, pronume și adjective pronominale demonstrative. Precizează cazul și funcția lor sintactică.
5. Scrie valoarea morfologică, funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate în următoarele enunțuri:
- Aceasta pare cea mai bună dintre toate.
  - Celorlalți le e frică de întuneric.
  - Îl iubea pe acest copil.
  - Lângă acela era o vază cu trandafiri.
  - Patinează ca aceștia.
  - Ea este aceea despre care ți-am vorbit.
  - Părinții acelora nu au venit la școală.
  - Aceiași oameni v-au ajutat și anul trecut.
  - Ai solicitat-o pe aceeași fată.
  - Se gândea mereu la ceilalți.
  - Va participa la aceeași olimpiadă.
  - Oameni ca aceia rar mai întâlnești.
  - Vă supuneți acelorași reguli.
  - Asta nu e o idee prea bună.
  - Pentru acel examen am învățat zi și noapte.
  - Înainte de acestea să mi le aduci pe celelalte.

Pronumele interogativ și adjectivul pronominal interogativ.

Pronumele relativ și adjectivul pronominal relativ

Descoperă!

1. Citește enunțurile, cu atenție, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

▪ — Cine a câștigat concursul?

▪ — Ce carte ai citit?

a. Care e tipul enunțurilor după scopul comunicării?

b. Răspunde la prima întrebare, înlocuind cuvântul subliniat cu un substantiv. Ce funcție sintactică are substantivul?

c. Răspunde la a doua întrebare de mai sus, înlocuind cuvântul subliniat cu un adjectiv pronominal demonstrativ de apropiere. Ce funcție sintactică are adjectivul pronominal?

Important

→ **Pronumele interogativ** ține locul unui substantiv așteptat ca răspuns la o întrebare. Formele pronumelui interogativ sunt: *care?*, *cine?*, *ce?*, *cât?*. Pot deveni adjective pronominale interogative: *care?*, *ce?*, *cât?*.

	Masculin		Feminin	
	singular	plural	singular	plural
N-Ac	<i>care?, cine?, cât?</i>	<i>câți?, care?</i>	<i>care?, cine?, câtă?</i>	<i>care?, câte?</i>
G-D	<i>cărui(a)?, cui?, al câtelea?</i>	<i>căror(a)?, câtor(a)?</i>	<i>cărei(a)?, cui?, a câta?</i>	<i>căror(a)?, câtor(a)?</i>

→ Pronumele interogativ *ce?* este invariabil.

→ **Pronumele interogativ apare doar în propoziții interogative.**

Descoperă!

2. Scrie verbul *spune* înaintea enunțurilor de la exercițiul 1. Câte propoziții ai obținut? Acum enunțurile sunt fraze.

Important

→ **Pronumele relativ** face legătura dintre o propoziție subordonată și regenta ei. Pronumele relative și adjectivele pronominale relative au forme omonime cu cele ale pronumelui și ale adjectivului pronominal interogativ: *care*, *cine*, *ce*, *cât*.

→ Este doar pronume relativ forma compusă *cea* *ce*.

→ În cazul pronumelui relativ în genitiv precedat de articolul *al* se realizează acordul încrucișat:

▪ *băiatul în a cărui vorbă cred*; *băiatul în al cărui cuvânt cred*;

▪ *fata în a cărei vorbă cred*; *fata în al cărei cuvânt cred*.

▪ *băieții/fetele în ale căror vorbe cred*; *băieții/fetele în ai căror părinți cred*;

→ **Pronumele relativ apare doar în fraze.**

→ **Pronumele interogativ și pronumele relativ** se pot combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

▪ **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *Care dintre ei e mai bun?* Spune-mi *care* dintre ei e mai bun.

▪ **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Al cui copil ești tu?* Spune *al cui* copil ești tu.

→ **Adjectivul pronominal interogativ și adjectivul pronominal relativ** sunt **adjuncți (subordonați)** într-un grup de cuvinte: *Ce oameni ar face așa ceva?* Nu știi *ce* oameni ar face așa ceva.

Exersează!

3. Alege forma pe care o consideri corectă și scrie-o în caiet:

- *Ce-s/ Ce-i* cu astea aici?
- *Care/ Pe care* l-ai întrebat?
- *Căru/ Căruia* i-ai spus secretul?
- *Căru/ Căruia* coleg i-ai adus aminte orarul?
- Casa *care/ pe care* ai văzut-o este a mea.
- Au venit prietenii *la care/ cărora* le-ai dat invitație.

4. Completează, în scris, enunțurile cu formele potrivite ale pronumelor și ale adjectivelor pronominale interogative:

- .... sunt cărțile de pe bancă?
- .... ești pe listă, Dane?
- .... dintre voi vă mai trebuie pixuri?
- .... ești pe listă, Maria?
- .... cărți îi lipsește cuprinsul?
- În spatele .... dintre voi trebuie să stea?
- .... dintre ele trebuie să îi duc dosarul?
- .... ocazii îi datorez această vizită?

5. Realizează acordul pronumelui relativ în genitiv, după modelul dat, scriind enunțurile în caiet: *Părinții ai căror copii au luat premii sunt foarte mândri.*

- Pixul .... pastă s-a terminat trebuie aruncat.
- Rochia .... nasturi s-au descusut e în dulap.
- Orașul .... străzi sunt curate are un primar gospodar.
- Orașele .... străzi sunt pline de gropi au primari dezinteresați.
- Am văzut-o pe fata .... creație a obținut premiul întâi.

6. Completează enunțurile cu formele potrivite ale pronumelui relativ *care* și scrie-le în caiet:

- Copilul .... l-ai văzut are doar cinci ani.
- L-am așteptat pe colegul .... i-am dat pixul.
- Am citit cartea .... mi-ai adus-o în dar.
- Colega .... i-am dat vestea s-a bucurat.

7. Precizează valoarea morfologică a cuvintelor subliniate, completând un tabel asemănător:

Cuvântul	Pronume		Adjectiv pronominal	
	interogativ	relativ	interogativ	relativ

- Cine te-a adus?
- Nu-mi dau seama care e mai încăpător.
- Ce cauți aici? Ce idee ți-a mai venit?
- Nu știu a câta este pe listă.
- Al câtelea candidat a intrat în sală?
- Spune-mi câți bani îți trebuie pentru carte.
- Ceea ce mi-a spus este surprinzător.
- Nu am aflat cărui copil i-ai dat cartea.
- Al cui este stiloul?
- Sportiva al cărei succes ne-a bucurat este pe locul întâi.

Important

- Funcția sintactică a **pronumelui interogativ** corespunde cu aceea a cuvântului așteptat ca răspuns la întrebare. Funcția sintactică a **pronumelui relativ** se stabilește în propoziția subordonată.
- **Funcțiile sintactice ale pronumelui interogativ** și ale **pronumelui relativ** sunt:
- **Nominativ**
    - ✓ **subiect:** *Cine vine? Ce s-a întâmplat? Știu cine vine. Știu ce s-a întâmplat. Ceea ce contează nu se uită.*
    - ✓ **nume predicativ:** *Care este numărul tău preferat? Spune-mi care este numărul tău preferat.*
  - **Acuzativ**
    - ✓ **complement direct:** *Pe cine ai văzut? Nu știu pe cine ai văzut.*
    - ✓ **complement prepozițional:** *La ce te gândești? Spune-mi la ce te gândești.*
    - ✓ **circumstanțial de loc:** *La cine ați fost ieri? Am aflat la cine ați fost ieri.*
    - ✓ **circumstanțial de timp:** *Înainte de cine ați intrat? Nu am sesizat înainte de cine ați intrat.*
    - ✓ **circumstanțial de mod:** *Ca cine procedează? Știu ca cine procedează.*
  - **Dativ** → **complement indirect:** *Cui i-ai spus secretul? Nu am aflat cui i-ai spus secretul.*
  - **Genitiv**
    - ✓ **atribut:** *Al cui palton a fost uitat în cuier? Copilul ai cărui părinți sunt atenți se simt iubiți.*
    - ✓ **nume predicativ:** *Al cui ești tu? Am aflat al cui ești tu.*
- Când determină un substantiv și se acordă în gen, număr și caz cu acesta, pronumele interogativ/ relativ devine **adjectiv pronominal interogativ/ relativ** și are funcția sintactică de **atribut** în:
- **nominativ:** *Care elev a venit? Câți copii vin? Am aflat care elev a venit. Nu știu câți copii vin.*
  - **acuzativ:** *Ce carte citești? Nu a văzut ce carte citești.*
  - **dativ:** *Cărui coleg i-a venit ideea aceasta? Nu știu cărui coleg i-a venit ideea aceasta.*
  - **genitiv:** *Părinții cărui copil te-au căutat? Am aflat părinții cărui copil te-au căutat.*

Exersează!

8. Completează enunțurile cu pronumele sau adjectivul pronominal interogativ, respectând cerințele:
- .... a venit? (N, subiect)
  - .... e caietul tău? (N, nume predicativ)
  - Pe .... l-ai întrebat? (Ac, compl. direct)
  - La .... te gândești? (Ac, compl. prepozițional)
  - Al .... este ghiozdanul? (G, nume predicativ)
  - .... coleg i-ai dat tema? (D, atribut)
  - Al .... caiet este pe masă? (G, atribut)
  - .... i-ai adus flori? (D, compl. indirect)
9. Completează enunțurile cu pronumele sau adjectivul pronominal relativ, respectând cerințele:
- Mă întreb .... e caietul tău. (N, nume predicativ)
  - Am observat .... față a plecat. (N, atribut)
  - Se știe .... scris e mai frumos. (G, atribut)
  - Ea e fata .... creație mi-a plăcut. (G, atribut)
  - S-a aflat .... i-ai scris. (D, compl. indirect)
  - Mă întreb .... coleg să îi spun. (D, atribut)
  - Știau despre .... să discute. (Ac, compl. prepozițional)
  - Nu-și amintea cu .... stilou a scris. (Ac, atribut)
10. Scrie pronumele și adjectivul pronominal relative și interogative, precizând funcția lor sintactică:
1. Aceasta e lucrarea despre care îți vorbeam.
  2. Locuiau în casa a cărei grădină ți-a plăcut.
  3. Cui i-ai adus flori?
  4. Întrebarea e ce flori a plantat.
- a. complement prepozițional
  - b. circumstanțial de timp
  - c. atribut exprimat prin adjectiv pronominal relativ
  - d. atribut exprimat prin pronume relativ
  - e. complement indirect

Pronumele nehotărât și adjectivul pronominal nehotărât

Descoperă!

1. Citește fragmentul de mai jos pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

„Lumea asta e pe dos, toate merg cu capu-n jos; puțini suie, mulți coboară, unul macină la moară. Ş-apoi acel unul are și pâinea, și cuțitul și taie de unde vrea și cât îi place, tu te uiți și n-ai ce-i face.”

(Ion Creangă, *Povestea lui Harap-Alb*)

- Înlocuiește cuvintele subliniate cu substantive și arată care dintre cele două părți de vorbire (substantivul sau pronumele) dă indicații precise asupra obiectului.
- Adaugă substantive primelor trei pronume subliniate. Ce au devenit ele?

Important

- **Pronumele nehotărât** înlocuiește un substantiv fără a da vreo indicație precisă asupra obiectului.
- Formele pronumelui și ale adjectivului pronominal nehotărât sunt: *unul, altul, tot, atât, cutare, fiecare, fiecine, fiecă, oricare, oricine, orice, oricât, careva, cineva, ceva, câteva, altcareva, altcineva, altceva, oarecare, oarecine, oarece, multe, puține, vreunul*.
- Pronumele nehotărât se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:
  - **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *Toți din clasă au luat premiu.*
  - **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Cărțile fiecăruia sunt pe bancă.*
- Când determină un substantiv și se acordă în gen, număr și caz cu acesta, pronumele nehotărât devine **adjectiv pronominal nehotărât**. Acesta este **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *toți copiii, fiecare om, vreo idee, multe cărți, puțini oameni, orice casă, câteva flori, altui om.*
- **Funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât sunt:**
  - **Nominativ**
    - ✓ **subiect:** *Alții cred că ai dreptate.*
    - ✓ **nume predicativ:** *Vinovatul ar putea fi oricare dintre ei.*
  - **Acuzativ**
    - ✓ **atribut:** *Cărțile pentru unii sunt pe birou.*
    - ✓ **complement prepozițional:** *Te gândești la cineva anume?*
    - ✓ **complement direct:** *Căutați pe careva?*
    - ✓ **circumstanțial de loc:** *S-a așezat lângă altcineva.*
    - ✓ **circumstanțial de mod:** *Procedează ca oricare dintre noi.*
  - **Dativ** → **complement indirect:** *Pot spune asta oricui.*
  - **Genitiv** → **atribut:** *Păreră fiecăruia contează.*
- Adjectivul pronominal nehotărât are funcția sintactică de **atribut**.

Exersează!

2. Scrie cazul și funcția sintactică a adjectivelor pronominale nehotărâte subliniate în enunțurile:

- Fiecare om își dorește lucruri bune.
- Oricărui coleg îi vei povesti, nu-ți va da dreptate.
- Caietele tuturor elevilor au fost corectate.
- Vreau și eu câteva bomboane.
- Ai cerut vreunui adult vreun sfat?

3. Alcătuieste, oral, enunțuri în care să folosești următoarele pronume și adjective pronominale nehotărâte, respectând cerințele dintre paranteze: ▪ *toți* (genitiv, atribut); ▪ *altul* (acuzativ, atribut); ▪ *fiecare* (dativ, complement indirect); ▪ *cineva* (acuzativ, complement direct); ▪ *altcineva* (acuzativ, complement prepozițional).

4. Identifică valoarea morfologică a cuvintelor **un** și **o** din enunțurile date, scriindu-le în caiet:

1. O fată scrie, alta citește.
2. Un băiat învață, altul ascultă muzică.
3. Am văzut-o ieri.
4. O să vină mâine.
5. O fată trece strada.
6. Un cais a înflorit la geamul meu.
7. Am cumpărat un caiet, o carte și două stilouri.

- a. pronume personal
- b. articol nehotărât
- c. verb auxiliar
- d. numeral cardinal
- e. adjectiv pronominal nehotărât

- +•** 5. a. Completează spațiile cu formele corecte ale pronumelor nehotărâte scrise între paranteze:
- I-am adus .... dintre ele câte o floare. (*fiicare*);
  - Le-a vorbit .... despre noul proiect. (*unii*);
  - Le-a spus .... despre voi. (*toți*);
  - .... nu le-ar conveni data plecării. (*alți*);
  - Dă-i cartea ..... (*oricare*).
- b. Transformă enunțurile astfel încât pronumele nehotărâte să devină adjective pronominale nehotărâte.
6. Scrie forma corectă: ▪ *Alții/alți* nu te-ar fi înțeles. ▪ *Multora/La mulți* nu le plac cireșele. ▪ Ai citit *vreo/vre-o* carte de aventuri? ▪ Ai văzut *vreun/vre-un* dinozaur? ▪ Au fixat *altădată/altă dată* pentru teză.
7. Transcrie enunțurile pe care le consideri corecte:
- În enunțul *A făcut atâta gălăgie!*, cuvântul subliniat este pronume nehotărât.
  - Cuvântul subliniat în enunțul *Vreau altceva*, este pronume nehotărât.
  - În enunțul *Le vreau tuturor binele*, pronumele nehotărât este în cazul dativ.
8. Selectează, oral, pronumele și adjectivele pronominale nehotărâte din următoarele versuri:

„Vreme trece, vreme vine,
Toate-s vechi și nouă toate;
Ce e rău și ce e bine
Tu te-ntreabă și socoate;
Nu spera și nu ai teamă,
Ce e val ca valul trece;
De te-ndeamnă, de te cheamă,
Tu rămâi la toate rece.

Multe trec pe dinainte,
În auz ne sună multe,
Cine ține toate minte
Și ar sta să le asculte?...
Tu așază-te deoparte,
Regăsindu-te pe tine,
Când cu zgomote deșarte
Vreme trece, vreme vine.”
(M. Eminescu, *Glossă*)

9. Citește, cu atenție, următorul fragment, pentru a răspunde, în scris, cerințelor date:

„Toate vietățile din ogradă: câinii, păsările și pisicile erau acum disprețuite de noi. N-aveam altă grijă decât de Năluca. «Ce face Năluca?», «Unde s-a ascuns Năluca?», «I-a dat cineva lapte astăzi?».” (Cezar Petrescu, *Năluca*)

- În text sunt: a. două pronume nehotărâte și un adjectiv pronominal nehotărât; b. două adjective pronominale nehotărâte și un pronume nehotărât.
- Cuvântul *toate* din text, are funcția sintactică de: a. atribut; b. subiect.
- Cuvântul *altă* din text, este în cazul: a. nominativ; b. acuzativ.
- Cuvântul *cineva* din text, are funcția sintactică de: a. complement direct; b. subiect.

Pronumele negativ și adjectivul pronominal negativ.

Negația în propoziție

Descoperă!

1. Citește enunțurile, cu atenție, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

N-am făcut niciun rău nimănui. Nu am auzit nimic.

- Ce arată cuvintele subliniate?
- Cum sunt propozițiile, după aspectul predicatului?
- Cu ce cuvânt se acordă *niciun*? Ce funcție sintactică are?

Important

→ **Pronumele negativ** înlocuiește numele obiectelor prezentate ca inexistente. **Pronumele negativ apare doar în enunțuri negative.**

→ Formele pronumelui și ale adjectivului pronominal negativ sunt: *nimeni, nimic, niciunul*. Pronumele negativ *nimic* este invariabil.

	Singular		Plural	
	masculin	feminin	masculin	feminin
N-Ac	<i>nimeni, niciunul</i>	<i>nimeni, niciuna</i>	<i>niciunii</i>	<i>niciunele</i>
G-D	<i>nimănui, niciunuia</i>	<i>nimănui, niciuneia</i>	<i>niciunora</i>	

→ Când se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat, pronumele negativ *niciunul* devine **adjectiv pronominal negativ** și are funcția sintactică de **atribut**.

→ Pronumele negativ se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:

- **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *Niciunul* dintre ei nu a întârziat.
- **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: Nu mă preocupă soarta *nimănui*.

→ **Adjectivul pronominal negativ** este **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *niciun* copil.

→ Funcțiile sintactice ale pronumelui negativ sunt:

▪ Nominativ

- ✓ **subiect:** *Nimeni* nu te așteaptă acolo.
- ✓ **nume predicativ:** Vinovatul nu e *niciunul* dintre voi.

▪ Acuzativ

- ✓ **atribut:** Cadoul de la *nimeni* nu m-a bucurat cât cel de la tine.
- ✓ **complement direct:** Nu a invitat pe *nimeni*.
- ✓ **complement prepozițional:** Nu s-a gândit la *nimeni*.

▪ **Dativ → complement indirect:** N-am spus încă *nimănui*.

▪ **Genitiv → atribut:** Ideea *niciunuia* nu a fost acceptată.

	Singular	
	masculin	feminin
N-Ac	<i>niciun băiat</i>	<i>nicio fată</i>
G-D	<i>niciunui băiat</i>	<i>niciunei fete</i>

Exersează!

2. Scrie cazul și funcția sintactică a adjectivelor pronominale negative subliniate în enunțurile:

- Nu a venit niciun coleg.
- Nu a dat niciunui concurrent punctaj maxim.
- N-am nicio idee.
- Nu i-a plăcut ideea niciunui coleg.

- +•** 3. Indică, oral, forma corectă a verbelor din următoarele enunțuri:
- Nimeni și nimic nu îl *poate/ pot* convinge.   ▪ Nimic din toate acestea nu îi *convin/ convine*.
  - Niciunul dintre noi nu *au aflat/ a aflat*.   ▪ Niciuna din cărțile aduse nu-i *plac/ place*.
4. Identifică funcția sintactică și cazul pronumelor negative din următoarele enunțuri, apoi scrie-le în caiet:
- Nu se aude nimic.   ▪ Nu strigă pe nimeni.   ▪ Nu i-a trecut prin cap nimănui să te anunțe.   ▪ Nu se teme de niciunul dintre voi.   ▪ Nu i-a plăcut cartea niciunuia dintre ei.
5. Completează, în scris, enunțurile cu pronumele sau adjectivele pronominale negative corespunzătoare:
- .... dintre ei nu a fost prezent.   ▪ .... nu te-a sunat astăzi.   ▪ N-am văzut ....   ▪ Nu l-am văzut pe .... dintre ei.
  - Nu am dat caietul .....
  - Nu a dat cartea .... dintre ele.   ▪ Nu aveți dreptate .....
  - Nu te-a vizitat .... coleg la spital.   ▪ Nu i-am spus .... colege despre acest proiect.

Adjectivul pronominal de întărire

Descoperă!

1. Citește enunțurile, cu atenție, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- „Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare.” (Mihai Eminescu, *Scrisoarea III*)
- Ei înșiși vor să participe la această competiție.

- a. Identifică substantivul, respectiv pronumele determinate de cuvintele subliniate.
- b. Indică genul, numărul și cazul cuvintelor determinate.
- c. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate.

Important

- **Adjectivul pronominal de întărire** precizează prin insistență cuvântul determinat de acesta.
- **Adjectivul pronominal de întărire** se acordă în gen, număr și caz cu substantivul determinat și are funcția sintactică de **atribut**. În acest caz, este **adjunct (subordonat)** în grupul de cuvinte: *Fata însăși a făcut prăjitura.*
- Formele adjectivului pronominal de întărire sunt:

Număr/ persoană		Nominativ-acuzativ		Genitiv-dativ	
		masculin	feminin	masculin	feminin
singular	I	(eu) <i>însumi</i>	(eu) <i>însămi</i>	(mie) <i>însumi</i>	(mie) <i>însemi</i>
	II	(tu) <i>însuți</i>	(tu) <i>însăți</i>	(ție) <i>însuți</i>	(ție) <i>înseți</i>
	III	(el) <i>însuși</i>	(ea) <i>însăși</i>	(lui) <i>însuși</i>	(ei) <i>înseși</i>
plural	I	(noi) <i>înșine</i>	(noi) <i>însene</i>	(nouă) <i>înșine</i>	(nouă) <i>însene</i>
	II	(voi) <i>înșivă</i>	(voi) <i>însevă</i>	(vouă) <i>înșivă</i>	(vouă) <i>însevă</i>
	III	(ei) <i>înșiși</i>	(ele) <i>înseși/ (ele) însele</i>	(lor) <i>înșiși</i>	(lor) <i>însele/ (lor) înseși</i>

Exersează!

2. Transcrie enunțurile cu variantele corecte:
- Băiețe, ție însuți/ însuși ți-a spus să aduci mingea.   ▪ Fetele înseși/ însăși au făcut proiectul.   ▪ Diana, ție înseți/ însăți ți-a dat carnetul.   ▪ Ea însuși/ însăși a spus că va veni repede.
  - Fetelor, voi însene/ însevă ați adus în discuție acest aspect.

RECAPITULARE

 Citește, cu atenție, fragmentul următor:

DACIA: Sigur că da. Și județul, și orașul, și lumea pe care ai ajutat-o vor astăzi să-ți arate recunoștința pentru tot ce ai făcut. De aceea te-au pus candidat...

SPIRACHE: Ehe! Dacă m-ar fi pus când eram slujbaş la prefectură... era cu totul altceva...

DACIA: Sigur! Atunci ai fi primit...

SPIRACHE (reflectând): Nu! De primit, tot nu primeam. Dar cel puțin mi-ar fi făcut onoare propunerea... Acuma, candidatura asta mă uimește... mă jignește... mă insultă...

DACIA: Și cu toate astea ai s-o primești!

SPIRACHE: Cine mă poate obliga?...

DACIA (privindu-l fix, implacabil, definitiv): Eu!

SPIRACHE (ca și cum, până acum, ar fi uitat de existența ei și-și aduce dintr-o dată aminte): Tu?

CHIRIACHIȚA (cu aceeași privire ca a Daciei, o arată): Ea!

MIZA (același joc): Mama!

TRAIAN (același joc): Noi!

(Sub privirile lor, Spirache are o lumină ciudată în ochi... o lumină care pătrunde în fiecare, fără să ardă... numai să lumineze.)

SPIRACHE: Voi? (Îi privește un timp... Lumina din ochi capătă – treptat – o strălucire plină de înțelesuri... apoi devine fixă, hotărâtă, ca o flacăra imobilă deasupra unei comori ascunse.) Voi?... Toți contra mea?... Iarășii? Mereu? V-ați unit ca să-mi distrugeți liniștea, câtă brumă mai am... să-mi tulburați zilele, câte brumă mi-au mai rămas... Dacă nu v-aș cunoaște, dacă n-aș ști că sunteți ai mei... mi s-ar părea că-mi sunteți dușmani... Ei bine... dacă e așa... dacă voi vă opuneți... știu ce-mi rămâne de făcut. [...]

DACIA: Ne ameninți? Ne ameninți tu pe noi?... Îndrăznești?

SPIRACHE: De!... V-ameninț... Văd că vreți luptă... Bine... Fie... O să ne luptăm... Fiecare cu mijloacele lui.

DACIA: Crezi că ne intimidezi cu aere de astea de Napoleon! N-ai decât să te lupți cu mine, dacă-ți dă mâna. Sunt gata să primesc... Dar să știi că divorțez imediat. Îmi iau copiii, pe mama, tot, și plec în lume... N-ai decât să-ți chemi pe fii-ta și nepotul ca să-ți ție de urât... Și-acuma, poți să începi lupta, poftim! Aștept! (Se așază dârză.)

SPIRACHE (se uită la ea, la ceilalți și parcă la el): Am să-ncep, nu te teme...

DACIA: Nu fi laș! Spune cel puțin cum începi, ce-ai de gând să faci... ca să pot să mă apăr!...

SPIRACHE (calm): Mă duc la club ca să spui că primesc să-mi depun candidatura.

DACIA (tăcere dintr-odată): Ticălosule... Și eu care stau și cred ca o proastă tot ce-mi spui tu până acum... Vino să te pup! (Îl pupă.) Vai, cât ești de diplomat!... Cum se cunoaște că ai intrat în politică... E! Așa îmi place să te văd! Să trăiești! (Îl mai pupă o dată.)

(Tudor Mușatescu, *Titanic Vals*, Actul II, Scena 7 – fragment)

1. Scrie într-un enunț numele autorului și titlul operei literare din care este preluat fragmentul.

2. Citește cu voce tare:

- prima replică a lui Spirache;
- replica Mizei;
- replica în care Spirache își exprimă atitudinea față de candidatură;
- replica Daciei în care îl amenință pe Spirache cu divorțul;
- replica în care Spirache prezintă motivul pentru care va merge la club.

3. Alcătuieste o listă a personajelor prezente în scenă.

4. Transcrie:

- o indicație scenică în legătură cu mișcarea pe care trebuie să o facă actorul;
- o indicație a autorului care exprimă o însușire a personajului.

5. Menționează două trăsături ale Daciei, justificându-le cu secvențe din text.

6. Precizează tipul uman ilustrat de Spirache.

11. Redactează o pagină de jurnal, în care Miza, după plecarea tatălui ei la club, consemnează emoțiile trăite în timpul discuției contradictorii din familie.

Vei avea în vedere:

- ✓ respectarea convențiilor acestui tip de text;
- ✓ surprinderea faptelor relatate în textul citat și a emoțiilor trăite de Miza;
- ✓ utilizarea de elemente auxiliare în scriere.

12. Notează patru replici dintr-un interviu pe care l-ai realiza, în calitate de jurnalist, cu Spirache.

13. Precizează, în scris, valoarea morfologică, funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate în replica: *Și județul, și orașul, și lumea pe care ai ajutat-o vor astăzi să-ți arate recunoștința pentru tot ce ai făcut. De aceea te-au pus candidat...*

14. Indică valoarea morfologică și funcția sintactică a cuvintelor subliniate în replica: *Dar cel puțin mi-ar fi făcut onoare propunerea... Acuma, candidatura asta mă uimește... mă jignește... mă insultă...*

15. Alcătuieste un enunț în care pronumele demonstrativ de apropiere *asta* să fie în cazul dativ.

16. Alcătuieste un enunț în care *mă* să fie pronume reflexiv.

17. Cuvântul subliniat în structura *pentru tot ce ai făcut*, este:

- adjectiv pronominal nehotărât;
- pronume nehotărât;
- pronume negativ.

7. Prezintă, în cel mult 50 de cuvinte, subiectul discuției dintre Dacia și Spirache.

8. Transformă ultimele două replici ale fragmentului într-un text narativ.

9. Scrie un text, de cel puțin 100 de cuvinte, în care să demonstrezi că fragmentul dat este text dramatic.

10. a. Transformă în vorbire indirectă primele șase replici din textul citat.

b. Numește modificările făcute pe text, în urma transformării.

18. Cuvântul subliniat în enunțul *Cine mă poate obliga?*, este:

- pronume relativ;
- pronume interogativ;
- adjectiv pronominal interogativ.

19. Alcătuieste un enunț în care pronumele interogativ *cine* să fie în cazul dativ.

20. Cuvântul subliniat în structura *cu aceeași privirea ca a Daciei*, este: a. adjectiv pronominal demonstrativ; b. pronume demonstrativ de identitate; c. pronume demonstrativ de apropiere.

21. Cuvântul subliniat în structura *ar fi uitat de existența ei* este:
 a. pronume personal;   b. pronume posesiv;   c. adjectiv pronominal posesiv.
22. Alcătuieste un enunț în care să folosești adjectivul pronominal posesiv *sa*.
23. Completează enunțurile cu formele corecte ale pronumelor sau ale adjectivelor pronominale indicate între paranteze:
 ▪ Spirache (*însumi*) .... și-a depus candidatura.
 ▪ (*Niciun*) .... membru al familiei nu-i convine refuzul .... (*său*) inițial.
 ▪ Se știe .... (*care*) fiu nu-i vine să creadă că tatăl va înfrunta .... (*tot*) familia.
 ▪ .... (*celălalt*) fete susțin .... (*același*) hotărâre a mamei.

EVALUARE

Timp de lucru: **50 de minute**.

Vei primi **10 puncte** din oficiu.

 Citește cu atenție textul următor:

D-RA CUCU: Ai văzut d-le profesor de matematici?

PROFESORUL (*Timid*): Am văzut.

D-RA CUCU: Ce dezordine! Ce scandal! Când eu strig în conferință că se duce școala de râpă, d-ta taci.

PROFESORUL: D-ră Cucu.

D-RA CUCU (*Intransigentă*): Nicio domnișoară Cucu. D-ta taci și stai cu nasul în cărți și-ți vezi de stelele și cometele d-tale.

PROFESORUL (*Timid, modest*): Studiez.

D-RA CUCU: Studiezi?! De asta ești d-ta profesor? Ca să studiezi?

PROFESORUL: Cred că da.

D-RA CUCU: Și între timp elevii și elevele își fac de cap. [...]

PROFESORUL (*După o tăcere de o secundă, foarte serios*): D-ră Cucu!

D-ta ai fost vreodată la mare?

D-RA CUCU: Am fost la nămol, la Techirghiol.

PROFESORUL: Nu la nămol. La mare ai fost?

D-RA CUCU (*Bănuitoare*): Ce vrei să spui cu asta?

PROFESORUL: Într-un târg de provincie ca al nostru... gara este... marea. Este portul, necunoscutul, depărtarea.

D-RA CUCU (*Plat*): Ce depărtare?

PROFESORUL: Este dorul de a pleca, de a fugi.

D-RA CUCU: De a pleca? De ce să pleci? Unde să pleci?

PROFESORUL: În altă parte. În altă lume.

(Mihail Sebastian, *Steaua fără nume*, Actul I, Scena VII – fragment)

A. (30 de puncte)

1. Scrie într-un enunț titlul textului și actul din care este preluat fragmentul.	4 p. (1p (enunț)+1p (titlu)+2p(act))
2. Precizează locul acțiunii, justificând cu o secvență din text.	6 p. (loc 2p, secvența 2p, enunț 2p)
3. Explică, în două enunțuri, rolul cuvintelor scrise între paranteze cu litere italice.	6 p. (2 enunțuri 2p, 4p/ 2p rolul indicațiilor)
4. Menționează două mijloace de caracterizare a domnișoarei Cucu.	6 p. (2 x 3p)
5. Exemplifică două trăsături specifice textului dramatic identificate în fragmentul dat.	8 p. (2 trăsături 2 x 1p 2 exemple 2 x 3p)

B. (30 de puncte)

6. Selectează din replica <i>Nicio domnișoară Cucu. D-ta taci și stai cu nasul în cărți și-ți vezi de stelele și cometele d-tale.</i> : a. un adjectiv pronominal negativ; b. un pronume de politețe; c. un pronume reflexiv.	6 p. (3 x 2 p.)
7. În replica <i>În altă parte. În altă lume.</i> , există: a. două pronume nehotărâte; b. două adjective pronominale nehotărâte; c. două adjective pronominale demonstrative.	4 p. (2 x 2 p.)
8. În enunțul <i>Când eu strig în conferință că se duce școala de răpă, d-ta taci.</i> , există: a. două pronume în nominativ și unul în acuzativ; b. două pronume în acuzativ și unul în nominativ; c. trei pronume în nominativ.	4 p.
9. Cuvântul subliniat în replica <u>C</u> e vrei să spui cu asta?, este: a. pronume relativ; b. pronume interogativ; c. adjectiv pronominal interogativ.	4 p.
10. Cuvântul subliniat în replica <i>Ce vrei să spui cu <u>asta</u>?</i> , este: a. pronume demonstrativ de depărtare; b. pronume demonstrativ de diferențiere; c. pronume demonstrativ de apropiere.	4 p.
11. Cuvântul subliniat în enunțul <i>Și între timp elevii și elevele <u>își</u> fac de cap.</i> , este: a. pronume reflexiv în dativ; b. pronume personal în dativ; c. pronume reflexiv în acuzativ.	4 p.
12. Alcătuiește două enunțuri unde cuvântul <i>care</i> să fie, pe rând, <i>pronume interogativ</i> și <i>pronume relativ</i> .	4 p. (2x2 p.)

C. (20 de puncte)

13. Transformă în vorbire indirectă primele zece replici din textul dat.	10 p.
14. Notează cinci modificări operate pe text, în urma transformării din vorbire directă în vorbire indirectă.	10 p. (5x2 p.)

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient de bine** sau **insuficient**:

Textul liric

Descoperă orizontul textului!

1. Dacă ai dori să scrii o poezie sau să pictezi un peisaj, ce ai alege ca sursă de inspirație? Un loc dintr-un oraș sau unul dintr-un sat? Motivează-ți, oral, opțiunea.
2. **Lucrați în pereche!** Alegeți una dintre situațiile: o seară de vară într-un sat/ o zi ploioasă într-un oraș. Scrieți 5-8 cuvinte/ grupuri de cuvinte pe care le-ați folosi pentru a descrie atmosfera specifică locului și momentului ales.

Explorează lumea textului!

- ▶ Ascultă, cu atenție, cele două poezii, în recitarea unui actor sau în lectura profesorului și notează o impresie creată de lectura fiecărei poezii.

Sufletul satului

de Lucian Blaga

Copilo, pune-ți mânilor pe genunchii mei.
 Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
 Aici orice gând e mai încet,
 și inima-ți zvâcnește mai rar,
 ca și cum nu ți-ar bate în piept,
 ci adânc în pământ undeva.
 Aici se vindecă setea de mântuire
 și dacă ți-ai sângerat picioarele
 te așezi pe un podmol¹ de lut.

Uite, e seară.
 Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi,
 ca un miros sfios de iarbă tăiată,
 ca o cădere de fum din streșini de paie,
 ca un joc de iezi pe morminte înalte.

Lucian Blaga (1895 – 1961) a fost un poet, dramaturg, filozof, traducător, jurnalist și academician român. S-a născut în satul Lancrăm, lângă Sibiu. A studiat biologia și filosofia la Viena, obținând titlul de doctor în filosofie. A debutat în ziarul *Tribuna*, cu poezia *Pe țârm* (1910). Este cunoscut pentru volumele de poezii *Poemele luminii*, *Pașii profetului*, *În marea trecere* și pentru textele dramatice *Meșterul Manole* și *Zamolxe*. A primit numeroase premii literare și distincții.

¹ *podmol* – pământ adus de torente și depus pe albiile râurilor sau pe malurile lor; aluviune, mâl, nămol.

Acuarelă

de Ion Minulescu

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Orășenii, pe trotuare,
Merg ținându-se de mână,
Și-n orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână,
De sub vechile umbrele, ce suspină
Și se-ndoaie,
Umede de-atâta ploaie,
Orășenii pe trotuare
Par păpuși automate, date jos din galantare².

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Nu răsună pe trotuare
Decât pașii celor care merg ținându-se de mână,
Numărând
În gând
Cadența³ picăturilor de ploaie,
Ce coboară din umbrele,
Din burlane
Și din cer
Cu puterea unui ser
Dătător de viață lentă,
Monotonă,
Inutilă
Și absentă...

În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână
Un bătrân și o bătrână –
Două jucării stricate –
Merg ținându-se de mână...

Ion Minulescu (1881 – 1944) a fost poet, prozator și dramaturg român. A debutat cu pseudonimul (I. M.) Nirvan în revista *Povestea vorbei* în 1897, când era elev. Este cunoscut pentru volumele de versuri *Romanțe pentru mai târziu*, *De vorbă cu mine însumi*, *Strofe pentru toată lumea* și pentru cele de proză *Casa cu geamurile portocalii*, *Măști de bronz și lampioane de porțelan*, *Bărbierul regelui Midas*.

3. Recitește textele, apoi completează jurnalul de lectură, după modelul următor:

Mi-a atras atenția poezia cu titlul ...., deoarece .... .

Din prima poezie nu am înțeles sensul cuvintelor/ expresiilor .... .

Mi-a/ Mi-au captat atenția versul/ versurile din poezia ...., pentru că .... .

Dacă aș recita, la serbarea școlară, o poezie, aș alege-o pe cea scrisă de ...., fiindcă .... .

² *galantare* s. n. – vitrine ale magazinelor în care sunt expuse mostre din mărfurile care se vând în magazinele respective.

³ *cadență* – mișcare ritmică și uniformă; ritm.

4. a. Selectează, în scris, din primul text, cuvintele/ grupurile de cuvinte care fac referire la *sufletul satului*.
 b. Recitește cuvintele selectate, apoi scrie un enunț în care să explici ce înseamnă *sufletul satului* pentru poetul Lucian Blaga.
5. a. Selectează, în scris, din al doilea text, cuvintele/ grupurile de cuvinte prin care sunt redată aspectele esențiale ale orașului.
 b. Recitește cuvintele selectate, apoi completează enunțul: *În poezia lui Ion Minulescu orașul este un spațiu reprezentat de ....*
6. Completează un tabel asemănător celui de mai jos pentru cele două texte citite:

Poezia	Indici spațiali	Indici temporali	Prezența umană	Imagini artistice		
				auditive	vizuale	dinamice
<i>Sufletul satului</i> , Lucian Blaga	....	....	....	....	....	....
<i>Acuarelă</i> , Ion Minulescu	....	....	....	....	....	....

7. Asociază, oral, titlul poeziei cu afirmațiile corespunzătoare, referitoare la conținutul textului:

Sufletul satului,
Lucian Blaga

Acuarelă,
Ion Minulescu

- A. lume în care starea sufletului este mai importantă decât cea materială
- B. spațiu artificial, alcătuit predominant din obiecte
- C. omul are timp să mediteze asupra veșniciei ființei
- D. omul este supus unor activități repetate care se transformă într-o rutină
- E. spațiul oferă impresia păstrării inocenței
- F. se păstrează comunicarea între generațiile trecute și cele prezente
- G. supus monotoniei, omul se simte bătrân, plictisit, fără viață
- H. atmosfera creată este de bucurie, de optimism

8. a. Selectează, în scris, din fiecare text, formele pronominale și verbale corespunzătoare vocii care transmite mesajul.
 b. Scrie un enunț în care să explici deosebirea dintre persoanele părților de vorbire identificate.

Important

- Textele în care autorul își exprimă **direct** ideile, emoțiile, sentimentele, atitudinea față de un aspect din realitate sunt de tip **liric**.
- În textul liric instanța comunicării este **eul liric**, vocea delegată de autor pentru a transmite mesajul. Acesta poate fi recunoscut în text în două feluri:
  - **direct**, prin forme pronominale și verbale la persoanele I și a II-a, fiind **subiectiv**;
  - **indirect**, prin forme pronominale și verbale la persoana a III-a, fiind **obiectiv**. Acest tip de eu liric este echivalent naratorului din textul epic și nu se confundă niciodată cu autorul.
- Modul de expunere este **descrierea** sau **monologul**. Prin **descriere** sunt prezentate trăsăturile generale și particulare ale unui peisaj (tip tablou) sau ale unei ființe umane (tip portret), iar prin **monologul** liric sau confesiune sunt analizate stările sufletești ale celui care comunică la persoana I. Formele verbale și pronominale la persoana a II-a indică, în text, monologul adresat.
- Limbajul are o **expresivitate sporită**, obținută din diversitatea figurilor de stil și a imaginilor artistice.
- Textul este caracterizat prin **muzicalitate**, redată de repetarea unor sunete, a unor cuvinte sau a unor versuri și prin elementele de versificație (vers, strofă, rimă, măsură, ritm).

Exersează!

9. Recitește răspunsurile formulate la exercițiul anterior, apoi alcătuiește un enunț despre instanțele comunicării din poeziile citite, justificând răspunsul cu exemple din fiecare text.
10. a. Numește modul de expunere folosit în prima poezie, susținând răspunsul cu exemple din text.
b. Numește modul de expunere folosit în a doua poezie, susținând răspunsul cu exemple din text.
c. Exprimă-ți părerea, în două-trei enunțuri, despre rolul modurilor de expunere alese în transmiterea mesajelor poeziilor date.
11. a. Analizează textele citite și completează următoarele enunțuri:
▪ Primul text este alcătuit din .... strofe cu 9, respectiv .... versuri.
▪ Al doilea text este organizat în .... strofe inegale.
▪ În primul text, versurile sunt scrise fără rimă și se numesc versuri .....
- b. Exprimă-ți părerea, într-un enunț, despre rolul rimei asupra muzicalității textelor.
12. a. Desparte în silabe cel mai lung și cel mai scurt vers din fiecare poezie, apoi scrie măsura versurilor.
b. Stabilește succesiunea silabelor accentuate și neaccentuate din fiecare poezie și scrie un enunț în care să precizezi dacă ritmul textului este vioi, sugerând optimismul, sau este lent, exprimând melancolia.
13. Recitește poeziile. Completează o diagramă Venn, având în vedere tipul de text, tema, structura, instanța comunicării, modul de expunere, sentimentele transmise.

Experimentează dincolo de text!

14. Explică, într-un enunț, dacă îți menții alegerea sursei de inspirație pentru pictarea unui tablou, așa cum ai precizat la începutul lecției.
15. Realizează un desen în care să exprimi sentimentele generate de poezia preferată.
16. Propune câte o melodie corespunzătoare fiecăruia dintre textele studiate.

Citește și...

- ✓ Amintiri din copilărie de Ion Creangă
- ✓ Școala pentru Bine și Rău de Soman Șainani
- ✓ Emil și detectivii de Erich Kästner

Limbajul figurat. Repetiția. Metafora

Amintește-ți!

1. Asociază cuvântul *sat* cu unul dintre termenii dați pentru a obține, pe rând, un epitet, o personificare, o comparație, o enumerație: *bucurie, clopot, cristal, dans, dansează, emoție, infinit, inimă, magic, măreț, mister, misterios, poveste, veste, veșnicie, vindecă*.
2. Scrie două comparații din poezia *Sufletul satului* de Lucian Blaga și un epitet, o personificare și o enumerație din poezia *Acuarelă* de Ion Minulescu.

Descoperă!

3. a. În poezia *Acuarelă* de Ion Minulescu, atmosfera este monotonă, plictisitoare. Scrie versul care sugerează această idee.
- b. Explică, într-un enunț, rolul repetării versului în transmiterea mesajului și a limbajului poetic, alegând una dintre variante:
▪ evidențiază aspectul realității prezentate;
▪ menține rima versurilor;
▪ oferă textului o anumită muzicalitate.

Important

→ **Repetiția** este un procedeu artistic constând în repetarea unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte, prin care se accentuează aspecte ale unui univers imaginar prezentat. Repetiția sporește muzicalitatea versurilor.

Exemplu: *Mircea însuși mână-n luptă vijelia-ngrozitoare, / Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare.* (Mihai Eminescu)

Exersează!

4. a. Scrie, din poezia *Acuarelă*, câte două versuri corespunzătoare imaginilor, sugerând starea de absență, de lipsă a vieții oamenilor.

- b. Numește figura de stil identificată în primul exemplu, apoi justifică, într-un enunț, răspunsul.
- c. Explică rolul liniei de pauză din al doilea exemplu.

Important

→ **Metafora** este un procedeu artistic prin care sensul propriu al unui cuvânt sau al unei expresii este înlocuit cu sensul figurat, pe baza unei comparații subînțelese.

Exemplu: comparația *un bătrân și o bătrână precum două jucării stricate* presupune alăturarea a două elemente pe baza unei asemănări. Bătrânul și bătrâna locuiesc în orașul cu viață monotonă, transformându-se în ființe automate, fără viață, adică jucării. În plus, vârsta pe care o au oamenii poate presupune mișcări mai lente, dezechilibrate, ca ale unor jucării stricate.

→ Metafora este o comparație subînțeleasă, în care sensul figurat înlocuiește sensul propriu: *un bătrân și o bătrână, două jucării stricate*.

Exersează!

5. Metaforele se alcătuiesc pe baza unor comparații subînțelese. Construiește alte metafore, ca în exemplele:

Comparații	Metafore
orășenii par <i>păpuși automate</i>	orășenii, păpuși automate
<i>un bătrân și o bătrână precum două jucării stricate</i>	bătrânii, două jucării stricate
sunetul picăturilor de ploaie precum o cadență	
ploaia ca un ser al plictiselii	
ploaia precum un dans al cerului cu pământul	ploaia, dansul cerului cu pământul
ploaia ca o îmbrățișare a cerului	

6. Explică sensul metaforelor identificate în poezia *Sufletul satului* cu ajutorul deducțiilor:

În text scrie că...	Eu știu că...	Înțeleg că metafora sugerează...
<i>veșnicia s-a născut la sat</i>	<i>Veșnicia</i> este o noțiune abstractă. Verbul <i>s-a născut</i> are sensul <i>a începe, a dăinui</i> . <i>Sat</i> este o noțiune concretă; cuvântul este folosit cu sens propriu.	Satul este spațiul original, în care s-au păstrat valorile începutului lumii: inocența, optimismul, bucuria. Poate fi asemănat cu raiul.
<i>se vindecă setea de mântuire</i>	<i>Se vindecă</i> are sensul de a se însănătoși, de a face să dispară o boală. <i>Setea</i> are sensul de dorință arzătoare, de ideal. <i>Mântuire</i> este termen religios care înseamnă iertarea păcatelor. Poate fi folosit și cu sensul de a se salva dintr-o primejdie, de a se vindeca de o boală.	Idealul omului este de a trăi veșnic, dar, pentru aceasta, trebuie să înlăture orice păcat, orice defect. În lumea satului dispărea această nevoie, deoarece aici se găsește soluția pentru întoarcerea la starea inițială de liniște, de perfecțiune.
<i>Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi</i>	<i>Sufletul</i> denumește o noțiune abstractă. <i>A fâlfâi</i> este obținut de la interjecția <i>fâl, fâl</i> , care este sunetul specific zborului.	
<i>Joc de iezi pe morminte înalte</i>		

7. Caută într-un dicționar explicația cuvântului *acuarelă*, apoi exprimă-ți opinia, în cel puțin 100 de cuvinte, despre semnificația titlului poeziei *Acuarelă* de Ion Minulescu.

8. Citește cu atenție textul, apoi rezolvă cerințele date:

Dans în ploaie

de Ana Blandiana

„Lăsați ploaia să mă îmbrățișeze de la tâmpile până la glezne,
Iubiții mei, priviți dansul acesta nou, nou, nou,
Noaptea-și ascunde ca pe-o patimă vântul în bezne,
Dansului meu i-e vântul ecou.

De frânghiile ploii mă cațăr, mă leg, mă apuc
Să fac legătura-ntre voi și-ntre stele.
Știu, voi iubiți părul meu grav și năuc,
Vouă vă plac flăcările tâmpelor mele.”

- Notează un cuvânt-cheie pentru poezia citită.
- Integrează cuvântul-cheie într-un enunț care să exprime atmosfera descrisă în cele două strofe.
- Precizează măsura, tipul de rimă și ritmul versurilor.
- Justifică rolul elementelor de versificație (măsură, rimă, ritm) în crearea atmosferei.
- Scrie, într-un tabel asemănător, câte un vers care să conțină următoarele procedee artistice:

Procedeul artistic	Exemplu
personificare	
comparație	<i>Noaptea-și ascunde ca pe-o patimă vântul în bezne</i>
epitet	
enumerație	
repetiție	
metaforă	

- Explică, în câte un enunț, semnificația repetiției și a metaforei identificate la exercițiul anterior.
- Rescrie versurile selectate în tabelul de la punctul e. pentru a obține următoarele transformări:

Procedeul artistic	Exemplu
Personificarea devine epitet.	
Comparația devine metaforă.	<i>vântul patimii</i>
Epitetul devine comparație.	
Enumerația devine repetiție.	
Repetiția devine personificare.	
Metafora devine enumerație.	

- Exprimă-ți opinia, în cel puțin 50 de cuvinte, despre ploaie, ca element al cunoașterii naturii și a oamenilor, referindu-te la poeziile *Acuarelă* de Ion Minulescu și *Dans în ploaie* de Ana Blandiana.

Folosește-ți creativitatea!

9. Completează enunțurile următoare:

- Dacă poezia lui Lucian Blaga s-ar numi *Acuarelă*, m-aș gândi la metafora ....
- Dacă poezia lui Ion Minulescu s-ar numi *Sufletul orașului*, m-aș gândi la metafora ....
- Dacă aș avea voie să schimb titlurile poeziilor, aș alege .... pentru poezia lui Lucian Blaga.
- Dacă aș avea voie să schimb titlurile poeziilor, aș alege .... pentru poezia lui Ion Minulescu.

10. Jocul rimelor... în pereche!

- Caută, împreună cu colegul/ colega de bancă, cel puțin trei rime pentru cuvântul *sat* și cel puțin trei rime pentru cuvântul *oraș*. Puteți folosi un dicționar de rime.
- Integrați rimele create într-o strofă de patru versuri despre viață/ lume/ natură.

11. a. Structura textelor lirice (strofă, vers, măsură, rimă, ritm) completează mesajul transmis prin limbajul figurat. Există în literatură un tip de text în care așezarea în pagină a versurilor sugerează mesajul poeziei. Acest text se numește **caligramă**. Poetul francez Guillaume Apollinaire este cel mai cunoscut în acest domeniu. Privește exemplul din dreapta!

- b. **Lucrați în pereche!** Creați o caligramă pentru poezia preferată.

12. a. Documentează-te și alcătuiește o miniantologie cu cel puțin cinci poezii în care sunt surprinse aspecte ale lumii satului și ale orașului. Poți folosi operele literare scrise de George Coșbuc, George Topârceanu, Octavian Goga, George Bacovia, Dimitrie Anghel.

- b. Transcrie, din fiecare poezie selectată, câte trei procedee artistice reprezentative pentru sentimentele transmise.

- c. Propune, pentru fiecare text, câte o metaforă reprezentativă.

- d. Realizează câte un desen semnificativ pentru trei dintre poeziile selectate.

- e. Memorați una dintre poezii și organizați o *pauză poetică*: la una dintre întâlnirile cu părinții, organizați o surpriză și recitați poezia preferată.

13. Scrie trei metafore prin care să oferi o definiție inedită a textului liric sau a limbajului figurat.

14. Compune un cvintet cu tema *Textul liric*.

Comentarea unor secvențe de text literar

Descoperă!

- Enumeră elementele care compun cadrul citadin descris în textul *Acuarelă* de Ion Minulescu.
- Rescrie două imagini auditive din textul propus la exercițiul anterior.
- Transcrie două verbe folosite în text cu sens figurat, apoi notează pentru fiecare câte un sinonim contextual.
- Rescrie din text două cuvinte/ structuri care sugerează viața monotonă, obositoare, repetitivă a orășeanului.
- Alege dintre următoarele variante de răspuns pe cea pe care o consideri adevărată, apoi justifică oral alegerea făcută:
  - Tema poeziei citate este:
    - concepția poetului despre viața citadină supusă pericolului degradării morale și materiale;
    - natura, ca loc de refugiu în momente de suferință;
    - iubirea transformată/ dezintegrată de trecerea timpului.
  - Imagina „apei” poate fi asociată, în text, cel mai bine cu ideea de:
    - purificare;
    - distrugere;
    - degradare;
    - potop;
    - monotonie a existenței umane;
    - dezintegrarea materiei.

- c. Metafora *Cadența picăturilor de ploaie* sugerează: ▪ monotonia sufocantă a vieții citadine, care se derulează plictisitor; ▪ muzicalitatea naturii guvernate de ritmicitatea ploii; ▪ nervozitatea provocată de căderea ritualică a picăturilor de ploaie.
- d. Atmosfera degajată de întreaga poezie este: ▪ apăsătoare; ▪ bolnăvicioasă; ▪ relaxată.
- e. Ultimul epitet al vieții, *absent*, sugerează faptul că: ▪ viața este anulată de prezența ploii; ▪ *orășenii* încearcă să nu mai perceapă rutina apăsătoare, enervantă, ignorând-o; ▪ energia omului este diminuată, dorința lui de a visa este anulată.

6. Exprimă-ți opinia despre rolul repetiției din primul vers al fiecărei strofe.
7. Explică, în 3-5 rânduri, semnificația metaforei *Un bătrân și o bătrână – / Două jucării stricate –*, integrând-o în contextul poeziei.
8. Titlul poeziei sugerează:
  - a. elementul cu care se pictează starea interioară supusă *dezintegrării* prin acțiunea apei;
  - b. imaginea picturală a unui tablou citadin, în care monotonia existențială este provocată de ploaie;
  - c. metafora cuvintelor capabile să contureze un cadru citadin unic prin viziune și percepție.

Important

→ Când comentezi un pasaj dintr-o operă literară, respectă următorii pași:

1. Citește cu atenție textul.
2. Formulează mesajul transmis/ tema textului.
3. Identifică procedeele artistice folosite și interpretează-le prin raportarea la întregul text.
4. Subliniază relația dintre titlul textului și pasajul selectat.
5. Explică rolul elementelor de versificație (dacă este cazul).
6. Notează între ghilimele secvențele de text citate.
7. Structurează ideile sub forma unei compuneri, evidențiind în încheiere impresia generală despre text.

Exersează!

9. Completează celulele goale din tabel cu informațiile corespunzătoare, pentru a realiza o posibilă interpretare a limbajului artistic folosit în poezie.

Procedeul artistic	Exemplu	Interpretare
Epitetul (multiplu)	<i>monotonă, inutilă și absentă</i>	Sugerează starea de oboseală psihică a orășenilor. ....
Enumerația	....	Compune imaginea ploii enervante, care pare să nu se mai sfârșească.
Comparația	<i>Orășenii pe trotuare / Par păpuși autotate, date jos din galantare.</i>	Ilustrează robotizarea oamenilor a căror viață se caracterizează prin rutină.
Personificarea	<i>umbrelele suspină și se-ndoaie</i>	....

10. Lucrați în echipă!

- a. Organizați-vă în echipe de câte patru elevi. Alegeți o strofă a poeziei analizate anterior, apoi comentați într-un text, de cel puțin 150 de cuvinte, mesajul sau semnificația strofei alese, respectând indicațiile date mai sus. Puteți folosi sugestiile oferite la exercițiile anterioare sau puteți formula voi alte interpretări.

b. Completați următoarea grilă de autoevaluare:

Criterii de apreciere	Da	Parțial	Deloc
✓ Mesajul fragmentului ales este formulat clar, nuanțat.			
✓ Sunt numite și interpretate convingător cel puțin trei procedee artistice.			
✓ Este descrisă relația dintre titlul textului și semnificația strofei selectate.			
✓ Exemplele din text/ citatele sunt marcate între ghilimele.			
✓ Este formulată cel puțin o idee originală, cu privire la înțelegerea fragmentului de text ales.			
✓ Părțile compunerii sunt notate cu alineat.			
✓ Formularea respectă normele de ortografie, punctuație, așezarea în pagină și se încadrează în limita minimă de spațiu propusă.			

c. Completați-vă textul, astfel încât să respecte în totalitate criteriile de mai sus. Prezentați-l în fața clasei.

Folosește-ți creativitatea!

11. Numește starea interioară pe care ți-a provocat-o lectura poeziei *Acuarelă* de Ion Minulescu, apoi descrie, în 100 – 150 de cuvinte, emoția identificată, prin raportarea la textul citat. Poți alege una dintre variantele următoare sau numește tu altă stare:

- bucurie; ▪ uimire; ▪ frică; ▪ apăsare; ▪ tristețe.

Descrierea unei emoții. Stil

Descoperă!

1. Citește următorul text, care prezintă modul în care un elev a ales să rezolve exercițiul 11, din lecția anterioară.

Tristețea este plânsul pe care nu-l aud niciodată, dar pe care chipul oamenilor singuri, apăsăți de grijile lor, mi-l dezvăluie când privesc în jur.

Tristețea decolorează obrajii trecătorilor, îi acoperă cu nuanța palidă a dezamăgirii. Colțurile gurii se încăpățânează să coboare, până când cuvintele refuză să se articuleze. Tristețea îmbracă în umbre sumbre pașii oamenilor, fărămă visele și anulează confortul. Acoperă ochii cu vălul neîncrederii și fragmentează orizonturi. Tristețea aduce ploaia amară care învăluie totul în amăgire. Când ești trist, trupul îți este atât de mic, iar spatele atât de aplecat, încât doar spre pământ îți poți coborî privirea.

Tristețea altora te întristează pentru simplul fapt că există, așa că alege să nu fii trist! Înălță-ți ochii și caută în jur zâmbetul care poate hrăni fărămă de eternitate din tine!

2. Ce au în comun textul de mai sus și poezia *Acuarelă* de Ion Minulescu, la care ar fi trebuit elevul să facă trimitere?
3. Numește modul de expunere folosit de elev în compunerea sa.
4. Selectează grupurile substantiv-adjectiv și formulează, oral, o observație despre frecvența lor.
5. Selectează verbele utilizate pentru descrierea sentimentului. Numește modul și timpul predominant.

6. a. Citește textul de mai jos și compară-l cu textul de mai sus:

„Tristețea (starea de tristețe) este o emoție caracterizată prin sentimentul de dezavantaj, de pierdere, de neajutorare. Tristețea izolează o persoană de restul, respectiva persoană fiind concentrată doar asupra motivului care i-a cauzat starea de tristețe. Astfel, consideră fără valoare lucrurile și oamenii din jur, neoferindu-le atenție. Tristețea poate dura perioade scurte, cum ar fi câteva minute sau ore. Aceasta poate dispărea cu ajutorul unor persoane sau din propria voință a persoanei care suferă.” (Wikipedia)

b. Precizează caracterul literar sau nonliterar al fiecărui text, apoi argumentează oral răspunsul tău.

Important

→ **Descrierea unei emoții** se realizează respectând următoarele etape:

- a. numirea emoției;
- b. prezentarea împrejurărilor în care se manifestă;
- c. prezentarea manifestărilor provocate de aceasta;
- d. încheierea.

→ În elaborarea compunerii, ține cont de următoarele sugestii:

- Stabilește scopul descrierii: de a emoționa sau de a informa;
- În funcție de emoția descrisă, stabilește un set de manifestări și cuvintele care compun câmpul lexical al acestora.
- Pentru **descrierea literară** concepe imagini artistice, folosindu-te de figurile de stil învățate. Pentru **descrierea nonliterară** folosește sensul propriu al cuvintelor, fii clar în exprimare și respectă adevărul științific.

Exersează!

7. **Lucrați în pereche!** Redactați o descriere literară a **bucuriei**, apoi o descriere nonliterară, în texte de 60-100 de cuvinte. Faceți schimb de caiete și subliniați câte trei structuri ce ilustrează tipul descrierii.

8. Notează cu **A** sau **F** enunțurile următoare, referitoare la textul de la exercițiul 6:

- Cuvintele sunt folosite cu sensul lor propriu. **A F**
- În text sunt prezente cuvinte vechi și cuvinte folosite în anumite regiuni ale țării. **A F**
- Autorul a ales cele mai potrivite cuvinte pentru a exprima mesajul. **A F**
- Textul prezintă ideile în manieră subiectivă, personală. **A F**

Important

→ Orice **text scris** trebuie să aibă următoarele **calități**: proprietate, puritate și adecvare la situația care îl generează.

- **Proprietatea** înseamnă să utilizăm cele mai potrivite cuvinte, sensuri, forme, structuri în exprimarea ideilor și a sentimentelor.
- **Puritatea** reprezintă utilizarea cuvintelor și a formelor literare, evitând cuvintele vechi, termenii folosiți doar în anumite regiuni, dar și abuzul de cuvinte noi.
- **Adecvarea situațională** este dată de faptul că orice text este scris într-un anumit context. **Exemplu**: elevul, ca autor al unei compuneri, trebuie să țină cont de sarcina de lucru care precizează: tipul compunerii, numărul de cuvinte, tema etc. Astfel, el se conformează cerințelor situației în care se află.
- **Adecvarea la temă** înseamnă redactarea unei compuneri/ a unui text care să dezvolte tema propusă. Aceasta este evidențiată de cuvinte-cheie sau de câmpul lexical dominant. Pe de altă parte, limbajul trebuie să fie și el adecvat temei. Astfel, nu se vor folosi figuri de stil într-un text narativ-descriptiv nonliterar. Figurile de stil sunt necesare într-un text descriptiv în care se urmărește emoționarea cititorului.

9. Ce calitate dintre cele enunțate anterior nu respectă textul de la începutul lecției? Cum explici acest fapt?

Descoperă!

10. Alege, în scris, variantele de răspuns care exprimă adevărul referitor la textul propus la exercițiul 1.

- Textul este rezolvarea unui exercițiu avut ca temă pentru acasă.
- Textul este original.
- Compunerea respectă sarcina de lucru indicată în cerință.
- Limbajul este adecvat temei propuse.
- Nu sunt folosite figuri de stil.
- Limbajul folosit este monoton, repetitiv.
- Exprimarea este incoerentă, nefirească, plină de cacofonii și dezacorduri.
- Sunt utilizate fraze clare, la obiect, fără abateri de la temă.

11. Reformulează variantele false de la exercițiul anterior, astfel încât să exprime adevărul.

Important

→ În **textul scris** sunt importante și originalitatea, naturalețea, eufonia, varietatea, concizia.

- **Originalitatea** unui text este dată, în general, de modul în care prezentăm ideile și presupune creativitatea autorului. Originalitatea este sinonimă cu noutatea, cu ceea ce este unic și inimitabil la un text, evidențiind personalitatea autorului. Textele pe care le scrie un elev trebuie să fie originale. Și dacă nu este foarte creativ, astfel încât să elaboreze un text foarte personal, cu multe elemente inedite, este suficient să folosească propriile cuvinte pentru a exprima direct sau indirect ceea ce are de comunicat. Varietatea, expresivitatea și naturalețea sunt particularități ale stilului care susțin originalitatea unui text.
- **Varietatea** unui text se referă la faptul că limbajul pe care îl folosim în textele create este variat, atât prin cuvintele pe care le alegem, cât și ca structură. Varietatea stilului presupune ca fiecare dintre noi, când alcătuim texte, să combinăm termenii într-un mod personal, necopiat. Este recomandată evitarea monotoniei, a repetițiilor supărătoare, prin apelul la sinonime și alegerea celor mai adecvate dintre acestea. Varietatea presupune ocolirea clișeelelor verbale, a propozițiilor și frazelor repetitive. Varietatea este oferită în primul rând de varietatea realității înconjurătoare, care impune varietatea lexicală.
- **Naturelețea** constă în exprimarea firească, degajată, lipsită de constrângeri. Ideile unui text trebuie să se completeze firesc, într-un tot armonios, în funcție de vârsta elevului, de nivelul lui de pregătire.
- **Eufonia** unui text se referă la impresia artistică plăcută a propozițiilor și frazelor, prin utilizarea unor cuvinte armonioase, potrivite, generate de coerența limbajului. În acest sens, evită repetițiile supărătoare, pleonasmele, cacofoniile și dezacordurile gramaticale.
- **Concizia** presupune exprimarea într-o formă cât mai scurtă, prin construcții cât mai sintetice, mai dense și cuvinte cât mai puține. Utilizează, în exprimare, termenii de care ai strictă nevoie, fără divagații de la temă.

Exersează!

12. Alege unul dintre cele patru roluri de mai jos. Prezintă materialul realizat în fața clasei.

- Psihologul/ consilierul școlar** – scrie un text descriptiv nonliterar, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii concis, cu exactitate, două emoții pe care le-ai analizat în ultima vreme.
- Poetul** – scrie 8-10 versuri, pe tema iubirii, folosind cel puțin trei dintre cuvintele/ expresiile: *inima, floare, privire de stele, emoție negândi-*

tă, oglinda pașilor, gând mângâios.

- Prozatorul** – scrie un text descriptiv literar, de 80-100 de cuvinte, în care să descrii concis, o emoție care te-a ajutat să te descoperi.
- Artistul** – interpretează o melodie proprie sau îndrăgită de tine care să descrie o emoție și efectele acesteia.

Proiect tematic

Interferențe culturale

📖 Citiți cu atenție etapele, apoi realizați proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

→ Ce veți face?

Veți realiza o prezentare PowerPoint sau un portofoliu în care veți descrie și veți compara portul popular și așezările tradiționale românești cu cele din țările vecine, respectiv din zonele în care locuiesc popoare vorbitoare de limbi romanice.

→ De ce veți face?

- ✓ Pentru a compara elemente privitoare la cultura proprie și la cultura altor popoare.
- ✓ Pentru a identifica asemănări între cultura română și cultura popoarelor vorbitoare de limbi romanice.
- ✓ Pentru a observa influențele din culturi existente în zone geografice vecine cu țara noastră.

→ Cum veți face?

- ✓ Vă veți organiza în echipe de câte 5-7 elevi și veți trage la sorți o culoare: **albastru** sau **portocaliu**.

ECHIPELE PORTOCALII vor realiza câte o prezentare PowerPoint sau un portofoliu în care vor descrie și vor compara elemente specifice culturii române cu cele din **culturi existente în zone geografice limitrofe**.

Lucrarea va include:

1. Prezentarea popoarelor din zonele geografice limitrofe ale României;
2. O hartă a României cu țările vecine;
3. Imagini cu portul tradițional românesc și cu cel al popoarelor din țările limitrofe;
4. Imagini cu locuințe românești tradiționale și cu locuințe tradiționale din țările limitrofe;
5. Observații privind asemănările și deosebirile dintre cultura română și cea a popoarelor din zonele vecine, pornind de la imaginile menționate.

ECHIPELE ALBASTRE vor realiza câte o prezentare PowerPoint sau un portofoliu în care vor descrie și vor compara elemente specifice culturii române cu cele din cultura popoarelor vorbitoare de limbi romanice.

Lucrarea va include:

1. Prezentarea popoarelor vorbitoare de limbi romanice;
2. Harta lumii, pe care sunt marcate zonele în care sunt situate aceste popoare;
3. Imagini cu portul tradițional românesc și cel al popoarelor vorbitoare de limbi romanice;
4. Imagini cu locuințe românești tradiționale și cu locuințe tradiționale ale popoarelor vorbitoare de limbi romanice;
5. Observații privind asemănările și deosebirile dintre cultura română și cea a popoarelor vorbitoare de limbi romanice, pornind de la imaginile precizate.

→ **lată câteva informații de la care puteți porni!**

Portul românesc tradițional reprezintă îmbrăcămintea românului atât în zile de lucru, cât și în zile de sărbătoare. Costumul femeiesc este alcătuit din cămașa dreaptă sau de purtat în zile de lucru, ia sau cămașa încrêțită la gât, catrințe, fote, vâlnice, brâie, iar costumul bărbătesc este alcătuit din cămașă, cioareci, ițari. Obiectele de încălțăminte, maramele, ștergarele, ciorapii de lână, obielele și podoabele fac și ele parte din costumul tradițional. [...]

Materiile prime pentru costumul tradițional erau lână, cânepa, inul, bumbacul și borangicul. Cămașile se croiau din pânză de cânepă, in sau bumbac țesută în două ițe, iar fotele, vâlnicele sau pestemanele în Vlașca, zăvelcile sau prestelcile în Oltenia, catrințele, zadiile, ițarii se croiau din pânză de lână țesută în două sau în patru ițe. [...]

Croiul simplu din patru foi drepte sau patru stani al cămășii drepte, fără niciun fel de răscroială, avea rostul de a nu se pierde niciun petec de pânză. Broderiile care ornamentează obiectele de port popular contribuie la păstrarea unității. Ele erau create de femeia de la țară, care se inspira din mediul înconjurător, din viața de zi cu zi. [...]

Cromatică portului popular românesc se caracterizează prin armonie și prospețime, culorile fiind combinate în mod estetic. Culorile obținute prin vopsitul vegetal erau calde, necontrastante. Odată cu apariția coloranților industriali, culorile au început să fie mai tari [...]

Firele cu care erau ornamentate piesele de costum sunt lână, borangicul, arniciurile sau mullineurile de mai târziu, mătasea vegetală.

(„Portul românesc tradițional” – fragmente, www.enciclopediaromaniei.ro)

Casele din Delta Dunării au panta acoperișului mai mică pentru că acolo plouă mai rar și iernile sunt blânde. Ca atare, acoperișurile line, cu olane, răspund perfect acestui climat, menținând răcoare vara și căldură iarna. În schimb, în Maramureș, acoperișurile au pante abrupte, pentru scurgerea rapidă a șiroaielor de ploaie abundentă. Panta nu reține nici stratul gros de zăpadă așternut în timpul iernilor lungi. [...]

În zona noastră, lemnul era materialul folosit în mod curent, atât pentru elementele structurale, cât și pentru acoperiș, sub formă de șită sau șindrilă. În zonele de deal și de munte, acolo unde pădurile înconjurau așezările, lemnul era resursa cea mai la îndemână. Civilizația românească este o civilizație a lemnului și nu a pietrei. Piatra era folosită în mod obișnuit doar pentru temelii. [...]

Casa tradițională și gospodăria concordă dintotdeauna cu ocupațiile și modul de viață al locuitorilor, dar și cu posibilitățile lor economice. Motivațiile economice care influențează arhitectura se referă la ocupațiile de bază ale locuitorilor și la felul în care acestea determină configurarea gospodăriei. Acoperișurile înalte ale caselor de la munte au, printre altele, un rol important în păstrarea la îndemână a merindelor și a celor trebuincioase familiei pe toată durata anului. La casele din Maramureș, acoperișul poate fi și de trei ori mai înalt decât pereții casei, iar casa nu e, neapărat, cea mai înaltă clădire din gospodărie. Acolo unde oamenii se ocupau preponderent cu creșterea animalelor, ca în Maramureș, șura era mai mare decât casa. În podul șurii se țineau mari cantități de furaje necesare iernării animalelor. În schimb, acolo unde oamenii erau viticultori, beciul era cel mai important. „Casele înalte” sunt specifice, de pildă, Gorjului sau regiunilor locuite de sașii din sudul Transilvaniei. La fel se întâmplă în cazul așezărilor unde oamenii erau meșteșugari: demisolul ce servea ca atelier era înalt și cu acces direct din stradă, precum în localitatea Rimetea din județul Alba.

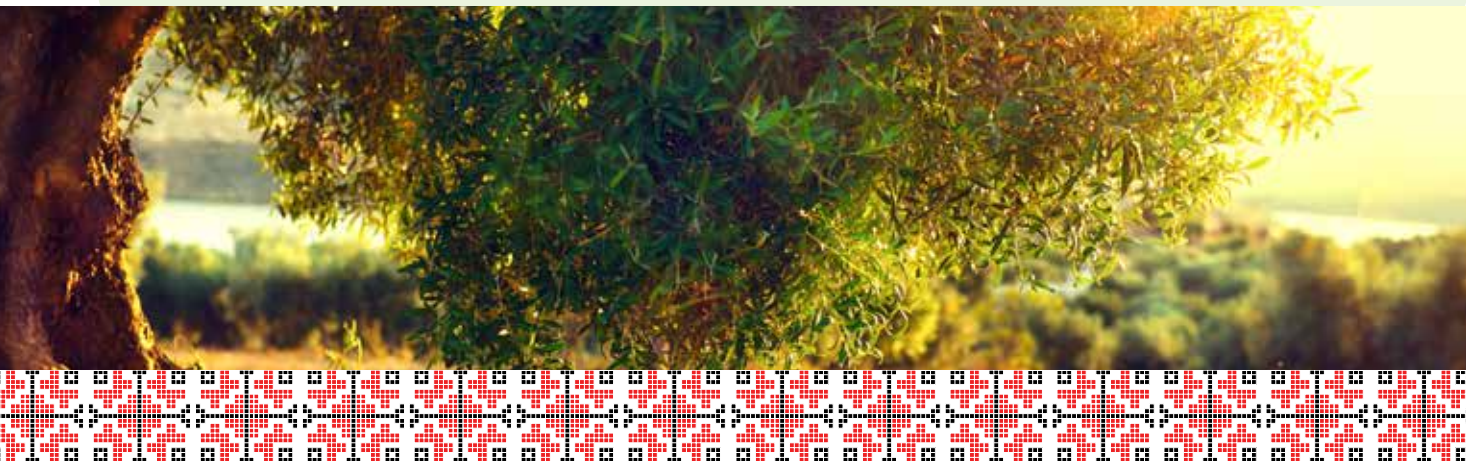
Câteodată, factorii culturali devin mai importanți decât factorii determinanți ai mediului. De pildă, un vechi obicei românesc spune că, pentru a stabili poziția casei pe teren, soția trebuia să taie o pâine în două și să o arunce în sus. Acolo unde cădea fața tăiată a pâinii, acolo se așeza și fața casei.

(„Arhitectura tradițională” – fragmente, www.madr.ro)

→ Cum vei ști dacă ați reușit?

Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	În totalitate	Parțial	Deloc
În prezentarea PowerPoint/ În portofoliu sunt precizate popoarele avute în vedere.			
Prezentarea PowerPoint/ Portofoliul include harta, pe care sunt marcate zonele specificate.			
Există imagini cu portul popular din zonele avute în vedere.			
Există imagini cu locuințe tradiționale din zonele avute în vedere.			
Sunt consemnate observații privind asemănările și deosebirile culturale.			
Sunt respectate regulile gramaticale și de exprimare.			

Transmiterea și recunoașterea emoțiilor

Amintește-ți!

► Ascultă, în varianta digitală a manualului, înregistrarea celor patru texte lirice.

1. Completează o fișă de lucru asemănătoare celei de mai jos:

Titlul textului liric	O emoție identificată	Emoția a fost evidențiată de intonația/ tonalitatea:		
		obișnuită, continuă (specifică enunțului asertiv)	ascendentă (specifică enunțului interogativ)	descendentă (specifică enunțului exclamativ)

Important

→ În exprimarea orală a emoțiilor, un rol foarte important îl are modificarea conturului intonațional și a mărcilor prozodice, reprezentate de:

- **intensitatea vocală** – pronunțarea mai intensă sau mai puțin intensă a cuvintelor în timpul vorbirii (șoptită, normală, tare, foarte tare);
- **intonația** – felul în care tonalitatea glasului se coboară sau se ridică în timpul vorbirii;
- **tempoul** – ritmul cu care pronunțăm cuvintele și viteza cu care succedăm silabele în timpul vorbirii: încet, mijlociu (potrivit de repede), repede;
- **durata** – timpul necesar pentru pronunțarea unui sunet; are rol în exprimarea sentimentelor și a emoțiilor.

Exemplu: încântarea vorbitorului este redată de lungirea vocalei *a* → *Este un măr maaaaaaare!*

- **pauzele** – necesare, de obicei, pentru a inspira aerul; ele pot pune în evidență un cuvânt sau pot exprima neputința/ ezitarea cauzată de intensitatea emoțiilor.

Exersează!

2. Citește cel puțin cinci poezii de Lucian Blaga. Alege una care ți-a plăcut mai mult și pregătește recitarea ei, astfel încât să transmiți emoțiile eului liric. Recită poezia în fața clasei.

3. **Lucreți în pereche!**

- Un elev citește enunțul următor în două variante, modificând intonația și aplicând mărcile prozodice pentru a transmite emoții diferite: *Petrecând atâta timp cu fiecare, ascultându-l cu atenție și înțelegându-i preocupările și trăirile, ajunsesem să-i cunosc foarte bine pe colegii mei de clasă.*
- Celălalt elev recunoaște emoțiile transmise, le notează în caiet și continuă textul cu câte un enunț potrivit trăirilor identificate.
- Repeți sarcinile de lucru, schimbând rolurile, având în vedere următorul enunț: *Vacanța de primăvară începea cu o excursie la munte.*

Important

→ **Recunoașterea emoțiilor** interlocutorului este o dovadă de inteligență emoțională. De la vârste foarte mici, învățăm instinctiv să identificăm stările afective ale celor din jurul nostru pentru a ne adapta rapid situațiilor, pentru a stabili relații cu ceilalți și pentru a comunica armonios și eficient.

→ Recunoașterea emoțiilor presupune să ascuți empatic, adică având intenția de a înțelege deplin, profund, atât ceea ce spune, cât și ceea ce simte interlocutorul.

Exersează!

- Lucrați în echipă!** Alcătuiți echipe de câte 3-4 elevi.
  - Realizați un dialog, de 8-10 replici, despre cum v-ați petrecut vacanța de primăvară.
  - Exprimați emoții cât mai diferite.
  - Arătați că recunoașteți emoțiile partenerilor de dialog, numindu-le ca în exemplele:
Îți înțeleg nemulțumirea pentru că adeseori am simțit-o și eu. sau Aceași bucurie am trăit-o când....
  - Prezentați dialogul în fața clasei.

Atitudini comunicative – respect, toleranță

Descoperă!

 Vizionează, în varianta digitală a manualului, înregistrarea unui fragment din filmul *Două lozuri*, ecranizare după nuvela *Două loturi* de I.L. Caragiale. Pentru înțelegerea situației redate, facem precizarea că bărbatul caută două bilete, achiziționate cu ceva timp în urmă de la loterie, despre care a aflat că sunt câștigătoare.

- Completează o fișă de lucru asemănătoare celei de mai jos:

	Soțul	Soția
Formulează ideile principale din dialogul celor două personaje.		
Prezintă limbajul paraverbal referindu-te la: intensitatea, tonalitatea, tempoul cu care sunt rostite cuvintele.		
Describe limbajul nonverbal având în vedere gesturile, mimica, contactul vizual, poziția corpului, vestimentația personajelor.		
Numește emoțiile pe care le transmit personajele.		
Alege, din următoarea listă, atitudinile comunicative pe care le manifestă cele două personaje: atenție, empatie, interes, curiozitate, implicare, cooperare.		

- Aduceți argumente care să susțină adevărul următoarelor enunțuri:
  - Lefter nu manifestă respect față de soția sa.
  - Lefter nu își controlează emoțiile.
  - Soția nu are o reacție potrivită în fața comportamentului violent al bărbatului.
  - Violența verbală, furia au avut consecințe negative pentru ambii participanți la dialog.
- Lucrați în pereche!** Închipuiți-vă că sunteți domnul Lefter și soția lui în aceeași situație. Refaceți dialogul astfel încât să identificați soluții și să vă recâștigați liniștea sufletească.

Important

- **Respectul** presupune să îți exprimi stima, considerația sau prețuirea față de interlocutor. Ca **atitudine comunicativă**, ea înseamnă:
  - întrebuițarea cuvintelor politicoase;
  - spunerea adevărului fără a jigni;
  - intervenția în dialog fără a întrerupe;
  - utilizarea unui ton cuviincios;
  - manifestarea atenției față de ceea ce comunică interlocutorul;
  - adoptarea mimicii și a poziției corpului adecvate.
- Între oameni existe numeroase diferențe, precum cele referitoare la idei, opinii, credințe, concepții, stiluri de viață, persoane, minorități, rase, politici, religie etc. În ciuda acestora, comunicarea dintre ei este posibilă deoarece ei aleg să manifeste o atitudine comunicativă numită **toleranță**. Așadar, **toleranța** înseamnă respect, acceptarea și aprecierea diversității. Ea exclude violența și dominarea, deoarece apreciază demnitatea și integritatea tuturor ființelor umane, precum și egalitatea în drepturi a acestora.

Exersează!

4. Numește, oral, o situație în care ai dovedit lipsă de toleranță/ respect față de interlocutorii tăi și o situație în care partenerul de dialog nu a dovedit toleranță față de ideile/ sentimentele exprimate de tine. Cum te-ai simțit în prima situație? Dar în a doua?
5. **Lucrați în pereche!** Realizați scurte dialoguri în care să manifestați respect în una dintre următoarele situații de comunicare:
- Un părinte îi cere copilului să petreacă mai puțin timp în mediul virtual.
  - Un sportiv îi arată coechipierului său greșelile care au dus la pierderea meciului.
  - Elevul solicită explicații profesorului în legătură cu o notă pe care o consideră nedreaptă.

Prezentați dialogul în fața clasei.

6. a. De ce cunoștințe/ informații ai nevoie ca să manifesti toleranță în comunicarea cu un coleg sau un vecin de altă etnie, de altă religie ori de altă condiție socială?
- b. De ce ai nevoie ca să manifesti toleranță în dialogul cu un suporter al echipei adverse? Alege din următoarea listă și argumentează-ți răspunsul:
- un spirit deschis; ▪ libertate de gândire; ▪ capacitate de comunicare; ▪ încredere în sine.
7. **Lucrați în echipă!** Alcătuiți grupe de 4-6 elevi.
- a. Distribuți, prin tragere la sorți, următoarele situații de comunicare:

Interlocutorii	Tema dialogului
copii de religii diferite	sărbătorile religioase
elevi de vârste diferite	importanța vârstei lor
copii din medii sociale diferite	importanța banilor în reușita lor
fete și băieți	îngrijirea personală și vestimentație
participanți la o selecție a talentelor	genuri muzicale

- b. Realizați dialoguri, de 8-10 replici, în care să dovedeți toate atitudinile comunicative învățate de-a lungul anilor: atenție, empatie, interes, curiozitate, implicare, cooperare, dar mai ales respect și toleranță.
- c. Prezentați dialogurile în fața clasei.

Folosește-ți creativitatea!

8. Caută, în cărți sau în surse de informare online, afirmații despre toleranță ca valoare umană, nu doar ca atitudine comunicativă. Scrie, pe o planșă A3, trei dintre aceste afirmații și ilustrează mesajul fiecăreia cu ajutorul unei imagini sau al unui simbol grafic. Adunați planșele voastre într-un volum intitulat „Cartea toleranței”.
9. Citește nuvela *Două loturi* de I.L. Caragiale. Realizează o prezentare a situațiilor în care personajele manifestă/ nu manifestă toleranță față de semenii lor.

Adjectivul. Adjectivul participial.

Posibilități combinatorii ale adjectivului

Amintește-ți!

1. Completează următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti informații despre adjectiv:

- ✓ **Adjectivul** este partea .... de vorbire care exprimă .... unui obiect.
- ✓ **Gradele de comparație** sunt .... pe care le ia adjectivul pentru a arăta în ce măsură un obiect are o .... în raport cu alte .... sau cu alte .... ale existenței aceluiași obiect. Gradele de comparație sunt:
  - Pozitiv: *gros*;
  - Comparativ de egalitate: *la fel de gros, ... gros, tot atât de gros*;
  - Comparativ de inegalitate de superioritate: .... *gros*;
  - Comparativ de inegalitate de inferioritate: *mai .... gros*;
  - Superlativ relativ de superioritate: .... *gros*;
  - Superlativ relativ de inferioritate: *cel mai .... gros*;
  - Superlativ absolut de superioritate: *foarte gros*;
  - Superlativ absolut de inferioritate: *foarte puțin gros*.
- ✓ Mijloace expresive de redare a superlativului absolut:
  - Repetarea adjectivului: ....;
  - Folosirea unor structuri de tipul: *extraordinar de (înalt), grozav de, nemaipomenit de, excesiv de, atât de, așa de, din cale-afară de, peste măsură de etc.*;
  - Prelungirea unei vocale: .....;
  - Prelungirea unei consoane: ....
- ✓ **Unele adjective nu au grade de comparație** deoarece .... lor nu poate fi modificată, sensul acestora nu permite comparația sau sunt la .... superlativ ori comparativ: *complet, arhicunoscut, principal, electric, inferior, enorm, grozav, teribil, maxim*.

Descoperă!

2. Citește, cu atenție, textul de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

Elevul cel nou începu să citească din caietul scris cu litere mărunte. Deodată, în clasa noastră s-a lăsat o liniște adâncă. Vocea lui ne ducea în minunata lume a legendelor. Când a terminat de citit, aplauze tumultuoase au umplut sala. Băiatul era demn de laudă. Profesorul îi întinse mâna elevului celui talentat, spunându-i:

— Copile drag, tu vei ajunge scriitor celebru!

- a. Alcătuieste un enunț în care verbul *a scrie* să fie la modul indicativ, timpul perfect compus. Din ce este alcătuită această formă verbală?
- b. Ce valoare morfologică are cuvântul subliniat în text, dacă arată însușirea unui obiect?

Important

- **Adjectivul participial** provine din verbul la participiu: *pom înflorit, carte citită, lei îmblânziți, haine purtate*.
- Locul obișnuit al adjectivului este după substantivul determinat: *copiii cuminți*. Pentru evidențiere, el poate să stea și înaintea substantivului, caz în care preia articolul hotărât de la substantivul determinat: *cuminți copii*.
- În funcție de poziția față de substantiv unele adjective pot avea **sensuri diferite**: *o săracă/ sărmană femeie* – „o biată femeie” și *o femeie săracă/ sărmană* – „o femeie fără avere”; *o mândră fată* – „o fată frumoasă” și *o fată mândră* – „o fată orgolioasă”.
- **Adjectivul și adjectivul participial** se acordă în **gen, număr și caz** cu substantivul determinat.

Exersează!

3. Recitește textul de la exercițiul 2 pentru a răspunde, în scris, următoarelor cerințe:

- Identifică celelalte adjective din textul dat.
- Precizează genul, numărul și cazul substantive-
lor determinate de adjective.
- Selectează adjectivul care stă în fața substanti-
vului determinat.
- Identifică, în text, un adjectiv care nu are grade
de comparație.
- Alcătuiește enunțuri în care adjectivul *nou* să fie
folosit la toate gradele de comparație.

Descoperă!

- În enunțul *Băiatul era demn de la-
udă.*, ce cuvânt determină comple-
mentul prepozițional *de laudă*?
- În enunțul *Când a terminat de ci-
tit, aplauze tumultuoase au umplut
sala.*, ce cuvânt determină adjectivul
tumultuoase?

Important

→ **Adjectivul se poate combina în propoziție cu alte cuvinte, fiind:**

- **Centru (regent)** al unui grup de cuvinte: *Băiatul e demn de laudă.*
- **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Băiatul talentat va
ajunge scriitor.*

→ **Adjectivul și adjectivul participial** au funcțiile sintactice:

- **Atribut:** *Pe stradă trec două fete vesele. Pomii înfloriți ne încântă.*
- **Nume predicativ:** *Fetele sunt vesele. Pomii sunt înfloriți.*
- **Circumstanțial de timp:** *De mică îi plăcea lectura.*

Exersează!

6. Citește, cu atenție, fragmentul de mai jos, pentru a răspunde cerințelor date:

„În încăperea albă, cu ziduri groase și bătrâne, noaptea își răspândi clara frăgezime
ca un parfum de violete...” (Ionel Teodoreanu, *Cel din urmă basm*)

- Precizează genul, numărul, cazul și funcția sintac-
tică a cuvântului *albă*.
  - Selectează, din text, un adjectiv în cazul acuzativ,
precizându-i funcția sintactică.
  - Formulează un enunț în care adjectivul *bătrâne*
să fie în vocativ și să stea în fața substantivului.
  - Notează un adjectiv care stă în fața substantivu-
lui determinat.
  - Indică gradul de comparație al adjectivului *clară*.
  - Alcătuiește un enunț în care adjectivul *bătrâne* să
fie la gradul comparativ de inegalitate de superi-
oritate și scrie-l în caiet.
  - Construiește, oral, două enunțuri, în care adjecti-
vul *groase* să fie la gradul superlativ absolut, re-
dat prin mijloace expresive.
7. Scrie seria care cuprinde doar adjective care nu se pot compara:
- dulce, mare, fin, rece; ▪ principal, complet, întreg, important; ▪ superior, inferior, maxim, optim.
- Alcătuiește, în scris, enunțuri în care adjectivul *bun* să fie folosit la toate gradele de comparație.
  - Scrie enunțuri în care adjectivele *argintiu* și *propriu* să stea în fața unor substantive articulate hotărât, cu
formă de plural. Explică, oral, ortografierea adjectivelor.
  - Scrie sensurile adjectivelor, în funcție de poziția pe care o au față de substantiv:
    - O *bună* parte din piul fript a fost mâncată./ O parte *bună* din piul fript i-a fost dată copilului.
    - Au venit la mare în *plin* sezon./ A avut un sezon *plin*.

Numeralul. Posibilități combinatorii ale numeralului

Amintește-ți!

- Completează următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre numeral:
  - ✓ Numeralul este partea de vorbire .... care exprimă .... sau arată .... obiectelor prin ....
  - ✓ Numeralul **cardinal** exprimă .....
  - ✓ Numeralul **ordinal** arată .... obiectelor prin .... Numeralesle ordinale au forme diferite după .....

Descoperă!

- Citește textul de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

Zece copii participă la concursul de lectură. Doi au terminat deja cartea. Al treilea a ajuns la pagina 82. Mai are de citit douăzeci și două de pagini. Al zecelea copil a ajuns la cea de-a nouăzeci și două pagină.

- Identifică un numeral cardinal și unul ordinal.
- Selectează numeralesle care se acordă în gen și caz cu substantivul regent.
- Indică numeralesle care înlocuiesc un substantiv.
- Indică numeralul care nu se acordă în gen cu substantivul pe care îl însoțește.

Important

- Numeralul **cardinal** și numeralul **ordinal** pot avea:
  - **Valoare adjectivală**, când se acordă în gen și caz cu substantivul regent, indiferent dacă sunt asociate sau nu cu prepoziția *de*: *Doi bătrâni se plimbă pe ale. În clasă sunt douăzeci și doi de copii. Al treilea copil este mai cuminte. Noi suntem în clasa a șaptea.* Când are valoare adjectivală, numeralul este **subordonat** și are funcția sintactică de **atribut**.
  - **Valoare pronominală**, când înlocuiesc un substantiv: *Mă gândeam la trei dintre ei. L-am chemat pe al doilea.* Numeralul cu valoare pronominală se poate combina cu alte cuvinte, fiind:
    - ✓ **Centru (regent)** al unui grup cuvinte: *Zece dintre ei au venit. Al zecelea dintre ei a venit.*
    - ✓ **Adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte: *Îmi place înghețata, am cumpărat două. Am mers la al treilea.*
- **Numeralesle cardinale** pot avea **valoare substantivală**:
  - când apar în texte de matematică: *Doi înmulțit cu doi fac patru.*
  - când nu se acordă în gen cu substantivul pe care îl însoțesc: *Așteaptă autobuzul 102. Stă în sectorul 2. Locuiește la etajul 2. A ajuns la pagina 92.* În acest caz, numeralul cardinal este **adjunct (subordonat)** într-un grup de cuvinte și are funcția sintactică de **atribut**.
- Numeralul **cardinal** și numeralul **ordinal** cu valoare *pronominală* au următoarele funcții sintactice:
  - **Nominativ**: ✓ **subiect**: *Douăzeci și doi au mers în excursie. Al doilea pare mai interesant.*
✓ **nume predicativ**: *Participanții la olimpiadă sunt zece. La fizică, George este primul.*
  - **Acuzativ**
    - ✓ **atribut**: *Întrebările despre trei dintre voi ne-au deranjat. Discuția cu al treilea ne-a lămurit.*
    - ✓ **complement direct**: *L-am văzut pe trei dintre ei în parc. L-am întrebat pe al doilea.*
    - ✓ **complement prepozițional**: *Mă gândesc la trei dintre prieteni. Se gândește la al treilea.*
    - ✓ **circumstanțial de loc**: *Am mers la trei dintre ei. Am mers la al treilea.*
    - ✓ **circumstanțial de timp**: *Am așteptat zece minute, dar voi ați ajuns după alte douăzeci. Am stat la munte doar trei zile, în a patra am plecat.*
    - ✓ **circumstanțial de mod**: *Scrie ca doi dintre colegi. Se comportă ca al doilea dintre prieteni.*
- **Dativ** → **complement indirect**: *L-am adus cărți doar unuia dintre cei trei. M-am adresat primului.*
- **Genitiv** → **atribut**: *Întrebările unuia dintre cei trei ne-au deranjat. Ideile primului ne interesează.*

Exersează!

3. Grupează, în caiet, numerele din următoarele enunțuri, după valoarea lor **adjectivală, pronominală** sau **substantivală**:

- La concurs au participat douăsprezece fete și paisprezece băieți.
- Trei au luat premiul întâi.
- Premiul al doilea a fost câștigat de concurentul cu numărul 9.
- Al treilea loc a fost ocupat de cinci colegi de clasă.

4. Completează spațiile punctate cu răspunsurile corecte:

- În enunțul *Nouă elevi au luat nota zece.*, numerele cardinale subliniate au valoare ....., respectiv, valoare .....
- În enunțul *Al doilea copil are note mari.*, numeralul ordinal este în cazul .... și are funcția sintactică de .....
- În enunțul *Pe doi dintre voi v-am anunțat mai devreme.*, numeralul cardinal are valoare ....., și funcția sintactică de .....
- Numeralul subliniat din enunțul *A trei de aici să ne răspundă.*, este regent pentru .....
- Numeralul subliniat în enunțul *I s-au dat toate informațiile primului.*, este în cazul .... și are funcția sintactică de .....

+ 5. Scrie varianta pe care o consideri corectă:

▪ optsprezece/ optsprezece ani;	▪ a o miea/ a o mia;
▪ clasa a zecea/ a zecia;	▪ al două miilea/ al două mielea;
▪ al zecilea/ al zecelea coleg;	▪ al milionulea/ al milionolea.

6. Precizează, oral, funcțiile sintactice ale numeralelor din următoarele enunțuri:

▪ Vinovații sunt trei dintre ei.	▪ Mi-e dor de doi dintre voi.
▪ Al doilea din raft pare mai mare.	▪ Familia locuiește în patru dintre camere.
▪ Îl cunosc pe al cincilea dintre concurenți.	▪ Am ajuns la al patrulea.
▪ M-am adresat primului.	▪ El se comportă ca doi dintre frații lui mai mari.

7. Adaugă, în scris, substantive numeralelor date, pentru a le transforma în numerele cu valoare adjectivală: *nouă, unsprezece, douăzeci și cinci, al un miliardulea, a două miliarda, al două milioanelea.*

+ 8. Indică, oral, dacă răspunsurile sunt adevărate sau false:

- În enunțul *N-am cumpărat decât un caiet.*, cuvântul subliniat este numeral cardinal.
- În enunțul *Un băiat scrie, altul citește.*, cuvântul subliniat este adjectiv pronominal nehotărât.
- În enunțul *Am de scris un referat la istorie.*, cuvântul subliniat este pronume nehotărât.

9. Construiește, oral, enunțuri în care numeralul cardinal *doi* să aibă valoare adjectivală și valoare pronominală.

10. Scrie enunțuri în care cuvântul *o* să fie, pe rând, **numeral cardinal cu valoare adjectivală, articol nehotărât, pronume personal, verb auxiliar.**

Adverbul

Amintește-ți!

1. Completează spațiile libere pentru a-ți reaminti noțiunile despre adverb:

- ✓ **Adverbul** este partea de vorbire care arată caracteristica unei ....., a unei stări sau a unei însușiri. După **înțeles**, adverbele sunt:

de	de ...	de ...
<i>aici, acolo, acasă, aproape, departe, deasupra, sus, jos, împrejur, vizavi, alături etc.</i>	<i>acum, astăzi, odată, devreme, vara, marți, azi-dimineață, astă-vară, astă-noapte etc.</i>	<i>așa, abia, alene, astfel, bine, cruciș, chiorăș, bărbătește, degrabă, firește, nu, da etc.</i>

- ✓ **Gradele de comparație** ale adverbului sunt:

- Pozitiv: *departe*;
- Comparativ de superioritate: .... *departe*;
- Comparativ de egalitate: .... *departe*, ... *departe*, ... *departe*;
- Comparativ de inferioritate: .... *departe*;
- Superlativ relativ de superioritate: .... *departe*;
- Superlativ relativ de inferioritate: .... *departe*;
- Superlativ absolut de superioritate: .... *departe*;
- Superlativ absolut de inferioritate: .... *departe*.

- ✓ Unele adverbe **nu au grade de comparație**, de exemplu: ....., ..., ...

2. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, pentru a răspunde, oral, următoarelor cerințe:

- Ai cam întârziat ieri.
- Locuiește aproape.
- Plecarea acasă l-a bucurat.
- A vorbit cel mai bine în franceză.

- Precizează felul adverbelor subliniate.
- Identifică funcțiile sintactice ale adverbelor subliniate.
- Indică gradul de comparație al adverbului din ultimul enunț.
- Care dintre celelalte adverbe este la gradul pozitiv? Alcătuiește enunțuri în care adverbul identificat să fie la celelalte grade de comparație.

Important

→ **Adverbul** are următoarele funcții sintactice:

- **circumstanțial de loc:** *Mergem acasă.*
- **circumstanțial de timp:** *M-am trezit devreme.*
- **circumstanțial de mod:** *Ai citit destul.*
- **atribut:** *Ploaia de aseară a potolit praful.*
- **nume predicativ:** *Este bine să înveți.*

Exersează!

3. Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate în enunțurile:

- Vara este un anotimp călduros.
- Vara mergem la mare.
- Seara noi nu mâncăm.
- În seara aceasta vom merge la teatru.
- Copilul lor este foarte frumos.
- Fata s-a îmbrăcat foarte frumos.

4. Grupează următoarele adverbe, după felul lor: *sus, acolo, mâine, diseară, astfel, mai, nicăieri, bărbătește, târâș, grăbiș, odată, niciodată, destul.*

5. Transcrie forma pe care o consideri corectă:

- Când *va/ cândva* veni?
- Ne vom revedea *când va/ cândva*.
- De *sigur/ desigur* că ne vom întâlni mâine.
- De *sigur/ desigur* e sigur că îi voi anunța.
- E un exercițiu *bineînțeles/ bine înțeles* de toată lumea.
- *Bineînțeles/ bine înțeles* că voi ajunge la timp.
- Vorbește *într-una/ întruna*.
- Vom programa întâlnirea *într-una/ întruna* din zilele săptămânii viitoare.

6. Scrie enunțuri în care cuvântul *rapid* să fie adverb și adjectiv.

7. Notează enunțuri în care cuvântul *dimineața* să fie adverb și substantiv.

+ 8. Scrie răspunsurile pe care le consideri corecte:

- În enunțul *Mâine vom avea cinci ore.*, adverbul subliniat are funcția sintactică de:
a. circumstanțial de loc;   b. circumstanțial de timp.
- În enunțul *Casa de acolo este a bunicii mele.*, adverbul subliniat are funcția sintactică de:
a. circumstanțial de loc;   b. atribut.
- Adverbul subliniat în enunțul *Am fost până sus.* are funcția sintactică de:
a. circumstanțial de loc;   b. circumstanțial de mod.
- Adverbul subliniat în enunțul *Doarme iepurește.* are funcția sintactică de:
a. circumstanțial de loc;   b. circumstanțial de mod.
- Adverbul subliniat în enunțul *E bine să vii mai devreme.* are funcția sintactică de:
a. nume predicativ;   b. circumstanțial de mod.

9. Construiește, în scris, enunțuri în care adverbul *sus* să fie la toate gradele de comparație.

10. Completează spațiile, precizând gradele de comparație ale adverbilor din următoarele enunțuri, după ce le-ai copiat în caiet:

a. A slăbit foarte mult.	d. A scris mai mult decât mă așteptam. ....
b. Tu locuiești cel mai puțin aproape de școală.	e. Tu stai cel mai departe de parc? ....
c. Cei doi vorbesc tot atât de bine chineza.	f. Ce frumos a cântat! ....

11. Completează enunțurile de mai jos cu adverbele potrivite, alegând dintre cele scrise în a doua coloană:

Ai .... uitat de noi.

Nu l-am .... văzut pe aici.

.... te-ai întrecut cu gluma!

mai
cam
prea
bine

Interjecția. Onomatopeele. Interjecția predicativă

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, pentru a răspunde, oral, cerinței de mai jos:

- **Of**, iar ai întârziat!
- **Uau!** ți-ai cumpărat un telefon nou?
- **Hapciu! Iaca** am răcit!
- **Măi**, dar cum ai reușit? E vai de tine! Așa-ți trebuie dacă umbli numai în rochii fâl-fâl.
- **Îhî!** Ai dreptate!
- **Sâc!** eu nu strănut! Na o aspirină!
- Se aude **cioc-cioc** la ușa.

✓ Dintre cuvintele scrise îngroșat, selectează-le pe cele care:

- exprimă stări, senzații, sentimente;
- imită sunete sau zgomote;
- sunt simple;
- se repetă;
- sunt compuse;
- transmit un îndemn;
- arată adresarea;
- prezintă un fapt;
- păstrează contactul între vorbitori.

Important

- **Interjecția** este partea neflexibilă de vorbire care exprimă senzații, sentimente (*au, of, vai*) sau imită sunete, zgomote (*ham-ham, buf, lipa-lipa*).
- După **semnificație**, interjecțiile sunt:
  - **propriu-zise** → exprimă stări, senzații, sentimente: *ah, of, uau, vai*.
  - **onomatopeice** → imită sunete și zgomote: *guiț, hapciu, piu-piu, buf, trosc, pleosc, cotcodac*.
- După **formă**, interjecțiile sunt:
  - **simple**: *măi, bre, na, pleosc*;
  - **repetate**: *cioc-cioc, nani-nani, ham-ham, mac-mac, mor-mor*;
  - **compuse**: *hodoronc-tronc, tura-vura, tic-tac, heirup, tralala*.
- După **rolul în comunicare**, interjecțiile:
  - a. exprimă reacții, stări sufletești sau emoții: *brr, sâc, ura, bravo*;
  - b. transmit un ordin sau un îndemn: *hai, na, poftim, câț, marș, dii, ssst*;
  - c. arată adresarea față de anumiți destinatari: *mă, măi, bre, fa, cuțu-cuțu, pis-pis*;
  - d. prezintă obiecte, persoane, evenimente, fapte: *ia, iacă, iacătă, uite*;
  - e. inițiază sau păstrează contactul între vorbitori: *alo, aha, îhî*.
- De obicei, interjecțiile nu au funcții sintactice. **Interjecțiile predicative** au funcția sintactică de **predicat verbal**: *Hai acasă!*; *Na un măr.*; *Uite-o pe sora ta!*
- Mai rar, interjecțiile pot avea următoarele **funcții sintactice**:
  - **nume predicativ**: *E vai de voi!*
  - **atribut**: *Avea o căruță zdronca-zdronca.*; *Halal treabă!*

Exersează!

2. Precizează, oral, ce exprimă interjecțiile din enunțurile următoare:

- *O, mititeii, drăgălașii... piu-piu-piu...* (Ionel Teodoreanu, *Cel din urmă basm*)
- O, ce mult ai mâncat!
- Hai că ești prea obraznic! Hai la masă!
- Ptiu, ce mare te-ai făcut! Ptiu, ce m-am speriat!
- Of, nu știu ce să mă mai fac cu tine!
- Of, am atâtea de făcut!
- Halal primar mai avem!
- Ura! A venit vacanța!
- Bre, ai uitat de noi!
- Măi, dar cum le știi tu pe toate!
- Marș de aici, cățel obraznic!
- Stop! Pe aici nu se trece!
- Adio, sat al copilăriei noastre!
- Alo! Maria la telefon!
- Vine și el hodoronc-tronc!
- Deodată, trosc, o creangă se rupse sub greutatea lui.
- Bravo! Ai luat note mari!
- Prin livadă se aude cirip-cirip!
- Și bărbatul însetat gâl-gâl dădu pe gât toată sticla de apă.
- Prin curte se amestecă glasurile necuvântătoarelor: ham-ham, miau, cotcodac, cucurigu, guiț-guiț.

3. Grupează, în scris, interjecțiile din exemplele de mai sus, în **simple, repetate, compuse**.

4. Scrie onomatopeele din enunțurile de la exercițiul 2.

5. Scrie funcția sintactică a interjecțiilor predicative identificate în enunțurile de mai jos:

- *Pupăza, zbrrr! pe o dugheană!* (Ion Creangă)
- *Hai fiecare pe la casa cui ne are.* (Ion Creangă)
- *Bătrânule! na-ți căciula, nu sta cu capul gol!* (Ioan Slavici)
- Uite-l pe colegul meu!
- Iată ce ți-am adus!
- Hai la școală mai repede!
- El pârș-pârș prin cameră ca să nu-l audă nimeni.

6. Completează spațiile punctate cu funcțiile sintactice ale interjecțiilor din următoarele enunțuri:

- E vai de ei.....
- A rămas paf când l-a văzut.....
- Avea o fată pfui! ....
- Halal organizare aveți și voi! ....
- Bravo tuturor! ....
- *Na-ți-o bună că ți-am frânt-o!* (Ion Creangă) ....
- Și iepurele tuști! în vizuină.....

RECAPITULARE

 Citește, cu atenție, fragmentul următor:

E larmă și trenul stă gata să plece,
Vagonul se umple de oameni străini.
Mi-e inima strânsă... E șapte și zece.
Mă-ntorc la fereastră și stau ca pe spini.

.....
Acum pe de laturi, încep să rămână
Semnale, macazuri, vagoane și fum;
Trec umbre de oameni cu steaguri în mână, –
Și trenul, năvalnic, se-așterne la drum.

Adio! Adio, romantică urbe!
Adio, zadarnic și dulce trecut!
Din goană, când trenul se-ndoaie la curbe,
Scot capul afară și lung te salut...

Orașul rămâne sclipind în lumină,
Biserici și case, deodată apun,
În față le cade o verde cortină, –
Și trenul aleargă, aleargă nebun.

Se schimbă decorul priveliștii sure:
Un șes, peste care trec umbre de nori...
Un drum singuratic... un colț de pădure
Cu vârfuri uscate și cuiburi de ciori...

În arie largă se-nvârte pământul
Și fuge-n rotire întregul teren,
Pe netede câmpuri ne ducem ca vântul.
Cantoanele albe se uită la tren...

(George Topârceanu, *În tren* – fragment)

1. Citește cu voce tare două versuri care conțin indici spațiali și două versuri care conțin indici temporali.
2. Citește cu voce tare două versuri care sugerează prezența umană.
3. Transcrie enunțurile și scrie **A** sau **F** în dreptul lor:
  - a. Textul este organizat în șase catrene. **A F**
  - b. Rima versurilor este îmbrățișată. **A F**
  - c. Măsura versurilor este de 9-10 silabe. **A F**
  - d. Ritmul versurilor este vioi și sugerează optimism. **A F**
4.
  - a. Transcrie câte un vers care să conțină următoarele procedee artistice: personificare, comparație, epitet, enumerație, repetiție, metaforă.
  - b. Explică, în câte un enunț, semnificația procedeelor artistice de la punctul a.

5. Transcrie două versuri prin care eul liric este recunoscut direct în text.
6. Numește modul de expunere folosit în poezia citată.
7. Scrie un text, de cel puțin o sută de cuvinte, prin care să justifici că textul dat este liric.
8. Rescrie trei imagini artistice diferite, prezente în text.
9. Completează, în scris, spațiile punctate:
  - a. Tema textului este ....
  - b. Imaginea trenului poate fi asociată cu ....
  - c. Sentimentul dominant degajat de fragmentul citat este ....
  - d. Elementele care compun cadrul descris aparțin atât universului ...., cât și celui ....
10. Dezvoltă, oral, în două-trei enunțuri, fiecare afirmație de la exercițiul anterior.
11. Comentează, într-un text de 10-15 rânduri, ultimele două strofe ale textului citat.
12. Numește sentimentul sugerat de secvența *Mi-e inima strânsă*, apoi descrie-l într-un text de 8-10 rânduri. Numește tipul de descriere folosit, ilustrând-o cu trei exemple din text.
13. Alcătuieste, în scris, enunțuri în care numeralul *zece* să aibă valoare:
  - a. substantivală; b. pronominală; c. adjectivală.
14. Scrie enunțuri în care cuvântul **o** să fie, pe rând: a. numeral cardinal cu valoare adjectivală; b. articol nehotărât; c. pronume personal; d. verb auxiliar; e. interjecție.
15. Selectează, apoi scrie din a treia strofă:
  - a. o interjecție; b. un adjectiv; c. un adverb de loc.
16. Notează varianta pe care o consideri corectă:
  - În enunțul *Vagonul se umple de oameni străini*, adjectivul subliniat este în cazul:
    - a. nominativ; b. acuzativ.
  - Adjectivele participiale existente în text sunt:
    - a. *verde, singuratic*; b. *strânsă, uscate*.
  - Adjectivul din enunțul *Pe netede câmpuri ne ducem ca vântul* este la gradul de comparație:
    - a. pozitiv; b. superlativ absolut.
  - Adjectivul subliniat în structura *Cantoanele albe se uită la tren* are funcția sintactică de:
    - a. nume predicativ; b. atribut.
  - Adjectivul subliniat în structura *Se schimbă decorul privești sure* este în cazul:
    - a. dativ; b. genitiv.
  - Cuvântul subliniat în structura *Acum pe de laturi, încep să rămână* este:
    - a. adverb de timp și are funcția sintactică de circumstanțial de timp;
    - b. adverb de mod și are funcția sintactică de circumstanțial de mod.
  - Cuvântul subliniat în structura *Scot capul afară și lung te salut...* este:
    - a. adverb de timp și are funcția sintactică de circumstanțial de timp;
    - b. adverb de mod și are funcția sintactică de circumstanțial de mod.

EVALUARE

Timp de lucru: **50 de minute.**

Vei primi **10 puncte** din oficiu.

 Citește, cu atenție, textul următor:

Verde crud, verde crud...
Mugur alb, și roz și pur,
Vis de-albastru și de-azur,
Te mai văd, te mai aud!

Oh, punctează cu-al tău foc,
Soare, soare...
Corpul ce întreg mă doare,
Sub al vremurilor joc.

Dintr-un fluier de răchită,
Primăvară,
O copilă poposită la fântână
Te îngână
Pe câmpia clară...

Verde crud, verde crud...
Mugur alb, și roz și pur,
Te mai văd, te mai aud,
Vis de-albastru și de-azur.

(George Bacovia, *Note de primăvară*)

A. (30 de puncte)

1. Alcătuieste un enunț care să conțină o afirmație adevărată despre rima, măsura și ritmul versurilor.	6 p. (3 x 2p.)
2. Numește modul de expunere folosit în text, justificând răspunsul cu exemple din text.	6 p. (3p. + 3p.)
3. Transcrie o repetiție, o personificare, un epitet și o metaforă.	8 p. (4 x 2p.)
4. Explică, în cel puțin 50 de cuvinte, semnificația titlului.	10 p.

B. (30 de puncte)

5. Selectează din text: a. un adjectiv la gradul pozitiv; b. un adverb de mod; c. o interjecție.	9 p. (3 x 3 p.)
6. Alcătuește un enunț în care substantivul <i>primăvară</i> din text să devină adverb.	3 p.
7. Scrie un enunț în care cuvântul <i>o</i> să fie numeral cardinal.	3 p.
8. Transcrie răspunsul pe care îl consideri corect: ▪ Cuvântul <i>poposită</i> este: a. adjectiv participial; b. adjectiv. ▪ Cuvântul <i>poposită</i> este în cazul: a. dativ; b. nominativ. ▪ Adjectivul <i>clară</i> are funcția sintactică de: a. nume predicativ; b. atribut. ▪ Adjectivul <i>pur</i> are la gradul comparativ de superioritate forma: a. <i>mai pur</i> ; b. <i>cel mai pur</i> . ▪ Cuvântul subliniat în structura <i>Dintr-un fluier de răchită</i> , este: a. numeral cardinal; b. articol nehotărât.	15 p. (5 x 3 p.)

C. (20 de puncte)

9. Comentează, într-un text de minimum 100 cuvinte, ultima strofă a poeziei. Vei avea în vedere: ✓ formularea mesajului transmis/ a temei textului; ✓ identificarea procedeelor artistice folosite și interpretarea acestora prin raportarea la text; ✓ sublinierea relației dintre titlul textului și strofa selectată; ✓ rolul elementelor de versificație.	5 p. 5 p. 5 p. 5 p.
---	------------------------------

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine**, **bine**, **suficient de bine** sau **insuficient**:

Strategii de interpretare a textelor literare

Descoperă orizontul textului!

1. **Lucrați în pereche!** Alegeți una dintre mulțimile de obiecte din dreapta. Imaginați-vă că aceste obiecte pot comunica. Discutați și notați o temă/ o idee/ un fapt despre care acestea ar vorbi.

pixuri din penar

caietele din ghiozdan

gadgeturi

fenomene ale naturii

diferite monede

Explorează lumea textului!

- 📖 Citește, cu atenție, textele următoare:

★ Rondelul lucrurilor

de Alexandru Macedonski

Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase:
Bronz, catifea, lemn sau mătase,
Prind grai aproape omenesc.

Tu le crezi moarte, și trăiesc
Împrăștiate-n orice case, –
Oh! lucrurile cum vorbesc,
Și-n pace nu vor să te lase.

Și câte nu-ți mai povestesc
În pustnicia lor retrase:
Cu tot ce sufletu-ți uitase
Te-mbie sau te chinuiesc. –
Oh! lucrurile cum vorbesc.

Alexandru A. Macedonski (1854-1920) a fost un prozator, poet, dramaturg și publicist român. A susținut modernizarea poeziei românești și a încurajat mulți tineri scriitori, care au devenit celebri: George Bacovia, Tudor Arghezi, Gala Galaction. Supranumit *poetul rondelurilor*, este cunoscut pentru volumele *Prima verba*, *Poesii*, *Excelsior*, *Flori sacre*, *Poema rondelurilor*.

★ Unde-am greșit?!

de Alex Moldovan

Nu mi-aș fi închipuit niciodată că se va ajunge la asta. Nu, în ruptul capului nu mi-aș fi închipuit așa ceva. Merit mai mult respect! În plus, sunt bună la ceea ce fac – foarte bună, dacă e să ne luăm după ce-au spus despre mine oameni care chiar se pricep. Și atunci, unde-am greșit?!

Povestea a început când am fost pusă la curent cu ce avea să mi se întâmple. Urma să fiu vândută în Europa. Da, știi cum sună. Mie îmi place chiar foarte mult Orientul Îndepărtat, așa că nu m-am bucurat deloc.

De fapt, totul a început mult mai devreme, când am văzut lumina zilei. Vă implor, nu vă grăbiți să mă judecați. Pentru unii dintre voi, obiceiul acesta poate părea inacceptabil, dar la noi așa au stat lucrurile

dintotdeauna. Am știut de la bun început ce soartă mă așteaptă și am acceptat-o. În fond, pentru asta am fost pregătită. Nu că m-ar fi ajutat prea mult dacă m-aș fi opus. M-am născut în Thailanda și sunt mândră de originea mea – dar îmi știu lungul nasului și n-am visat niciodată c-aș fi putut ajunge altceva decât sunt. Așa că n-aveți idee cât m-am bucurat. Era un vis devenit realitate. Visul meu și al tuturor surorilor mele.

Am călătorit cu vaporul, eu și suratele mele, și ne-am plictisit de moarte. Închise în cală, separat, fără posibilitatea de-a vorbi cu cineva, cu oricine, săptămâni întregi! De câteva ori am crezut că n-o să mai ajung niciodată sau c-o să-mi pierd mințile pe drum. La ce bun că vorbesc câteva limbi străine sau că am acces la atâtea informații interesante dacă n-am cui le împărtăși? Think outside the box, mi-am repetat tot drumul, gândește neconvențional, descoperă partea bună a lucrurilor. M-a ajutat să rezist și faptul că am avut acces la wi-fi. Mi-am descărcat filme, am ascultat muzică, am intrat pe forumuri și așa mai departe. Pentru mine, viața fără internet e pustie, sunt o dependentă fără speranță.

Imediat ce am ajuns în Europa, am fost trimise în diferite țări. Eu am ajuns în România. Ro-mâ-ni-a! Mi-a plăcut cum sună numele țării, are o melodicitate aparte. M-am și documentat puțin înainte, pe Wikipedia: „țară situată în sud-estul Europei Centrale, pe cursul inferior al Dunării, la nord de peninsula Balcanică și la țărmul nord-vestic al Mării Negre. Pe teritoriul ei este situată aproape toată suprafața Deltei Dunării și partea sudică și centrală a Munților Carpați”. Ce frumos părea totul! Visam deja să văd marea! Dar și să colind munții cu noul meu stăpân. Speram că mă va duce peste tot. Cât de mult greșeam...

Apoi l-am cunoscut. Prima impresie a fost grozavă! De cum m-a văzut, s-a repezit la mine, m-a studiat pe toate părțile și a spus pe un ton categoric:

— Pe asta o vreau!

M-am bucurat să văd atâta hotărâre. Recunosc, mi-ar fi plăcut să fie, poate, puținiiin mai delicat, mai politicos, dar e de înțeles. E și foarte tânăr, aproape un copil. Știți cum sunt băieții la vârsta asta dificilă. Și n-a fost tot: m-a strâns la piept cu drag. De emoție, m-am blocat – un comportament complet nelalocul lui. Mi s-a făcut puțin rușine, dar am avut noroc, nu observase nimeni momentul jenant.

Perioada care a urmat nu se poate descrie în cuvinte. Au fost săptămâni de vis. Momentele când mă ducea la școală și mă prezenta plin de mândrie colegilor. Când le spunea ce lucruri frumoase am mai descoperit împreună și ridicau cu toții sprâncenele a mirare. Și n-au fost puține situațiile în care m-am simțit urmărită de privirile admirative ale prietenilor lui, dar le-am ignorat. N-aveau decât să sufere, invidioșii. Odată – asta a fost chiar la început, când încă nu știam prea multe unul despre celălalt –, am tras cu urechea în timp ce vorbea la telefon cu cel mai bun prieten (știu, nu-i frumos, da-i sănătos!). I-a spus că nu-și dă seama cum a putut trăi fără mine până acum. A fost cel mai frumos lucru pe care l-am auzit vreodată! Și, probabil, ultimul.

Prima dezamăgire a venit, dacă nu mă înșel, într-o sâmbătă, la vreo două luni după ce ne cunoscuserăm. Și ziua începuse perfect! Era o dimineață splendidă de vară și am ieșit în oraș, unde am făcut niște poze mi-nu-na-te. Am fost teribil de mândră de mine. Ajunși acasă, surpriză: le-a postat pe Facebook spunând că el le-a făcut. Ha! Aș vrea s-o văd și pe asta: nici măcar n-avea o cameră foto. Putea să-mi dea cel puțin un tag, acolo, dar nici pomeneală. Da, știu, poate că și eu am greșit: ar fi trebuit să spun ceva, orice, dar am simțit că nu-i momentul potrivit.

Mare greșală.

Și cred că a simțit ceva, pentru că, deodată, nu mai eram bună. Nimic din ce făceam nu era suficient de bine, de repede sau pe placul domniei sale, care doar dădea comenzi și se aștepta să le execut. Se enerva din te miri ce și mă certa întruna, folosind un limbaj tot mai urât.

În scurt timp, am cedat. Memoria a început să mă lase și să-mi joace feste tot mai des. Un lucru era clar: nu era așa cum mă așteptasem. Mă simțeam... cum să spun... folosită. Între noi fie vorba, nici el nu

era tocmai perfect. Doar pudoarea mă împiedică să vă povestesc unele dintre lucrurile pe care le-am văzut și auzit cât timp am locuit în aceeași casă. Credeți-mă, e mai bine să nu le știți.

Apoi, într-o zi m-a uitat, pur și simplu, acasă. Vă dați seama? A fost sinistru! Am stat închisă ca proasta toată ziua. E adevărat că la întoarcere și-a cerut scuze și m-a ținut alături de el până noaptea, târziu, dar n-am putut să nu mă întreb dacă asta n-avea să se repete.

S-a repetat. De atâtea ori, încât la un moment dat a devenit obișnuință. Îmi arunca o privire, clătina nemulțumit din cap și pleca trântind ușa, bombănind insulte la adresa mea. Ba că mă mișc încet, ba că nu mi fac treaba cum trebuie sau că, dacă ar fi știut cum mă comport, nu și-ar fi bătut capul să mă comande.

Auzi acolo, că mă mișc încet! Sunt curioasă cum s-ar descurca el dacă ar avea pe cap jumătate – nu jumătate, a suta parte! – din lucrurile de care trebuie să mă ocup singură. Nu sunt infailibilă, e adevărat, dar el știa asta când m-a ales. Nu mi se părea corect.

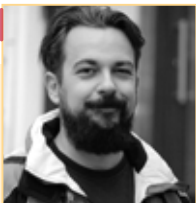
Era un cerc vicios: când se supăra pe mine, mă înfierbântam toată, nemaștiind ce să mai fac, așa că el se enerva din nou și tot așa. Când rămâneam blocată de comportamentul lui tot mai agresiv, mă arunca într-un colț și nu-mi mai arunca nicio privire toată ziua. Nu știam ce să mai fac. Sleită de puteri, nu mai aveam energie nici cât să intru pe net, singura plăcere care-mi rămăsese.

Au urmat zile întregi în care prefera să stea pe calculator, în loc să-și petreacă timpul cu mine. A trebuit să înfrunt crudul adevăr: se plictisise de mine. Și asta se vedea din comportamentul lui tot mai bătărețesc. Am încercat să-l fac să-și dea seama că mă rănește, dar degeaba.

În cele din urmă, a făcut inimaginabilul: M-A VÂNDUT! Și nu oricum, ci, culmea cinismului, folosindu-se... de mine. A postat un anunț foarte explicit pe un site de vânzări-cumpărări, din care reieșea clar că între noi nu mai este nimic. Relația noastră se terminase în cel mai urât fel posibil.

Mi-ar plăcea să știu că fac parte din ultima generație care pățește așa ceva, dar, cu siguranță, chiar în timp ce vorbesc, altele se pregătesc s-o apuce pe aceeași cale. Unele lucruri nu se schimbă niciodată.

În fond, nu e asta soarta oricărei tablete?

Alex Moldovan este un scriitor român care s-a născut în 1977 la Cluj. Când a descoperit cărțile, în copilărie, și-a propus să devină scriitor. A absolvit Facultatea de Filosofie, a tradus mai mult de treizeci de cărți. A fost librar și și-a îndeplinit dorința de a fi scriitor prin blogul său, *Bicicleta galbenă*. A debutat cu romanul *Olguța și un bunic de milioane*.

★ Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele

de Matei Vișniec

– fragmente –

OMUL DE ZĂPADĂ (care se topește din ce în ce mai mult): A, chiar dumneavoastră sunteți, domnule Soare? Ce fericit sunt să vă întâlnesc... Dar ia te uită, vorbesc din nou. Ce mi se întâmplă?

SOARELE: Vorbești pentru că eu știu să citesc în gândurile lumii... Deci, spune-mi repede, ce voiai să-mi ceri?

OMUL DE ZĂPADĂ: A, da, sunt foarte neliniștit, domnule Soare... Știți, am o prietenă rândunică în satul în care m-am născut... Or, ce se întâmplă, rândunica tocmai s-a întors din Țările Sudului și, cum primăvara întârzie să vină pe la noi, tare sunt îngrijorat să nu răcească prietena mea... Trebuie de urgență să-și facă un cuib calduros și nu știu dacă paiele din mătura pe care i-am dat-o sunt cele mai bune pentru un culcuș...

SOARELE: Nu te neliniști, omuleț de zăpadă... Mă voi ocupa de rândunica asta așa cum mă ocup de alte mii de rândunici. Asta-i tot ce voiai să-mi ceri? Văd că ești obosit și adormit, s-ar spune că vorbești prin somn. Nu mai ai să-mi spui și altceva? [...]

OMUL DE ZĂPADĂ: Și copiii care privesc acest spectacol... Vă veți ocupa și de ei? Pentru că și ei au nevoie să alerge desculți prin iarbă, să se scalde și să înalțe zmeie în înaltul cerului...

SOARELE: Nicio problemă, promit. Toți copiii care te-au adorat vor profita de primăvară. Altceva? Hai, că ești pe cale să te topești definitiv în somn, dragul meu omuleț de zăpadă. Ai dreptul la încă o dorință.

OMUL DE ZĂPADĂ: Păi, cred că asta este tot ce am vrut să vă cer... Vă mulțumesc că m-ați ascultat, domnule Soare. Tare bine mi-a făcut să vorbesc cu dumneavoastră, mi-ați redat încrederea... Ce fericit sunt că v-am putut întâlni... Sunteți atât de cald... Numai că în aceste momente am impresia că razele cu care mă mângâiați m-au făcut una cu pământul... Nu știu de ce, dar capul meu, chiar așa redus la dimensiunea unei nuci, devine din ce în ce mai greu... A, domnule Soare, acceptați un cadou din partea mea? Din toată recuzita cu care m-au dotat copiii, mi-a rămas o pipă... Și mă gândeam că dumneavoastră... aveți cu ce să o aprindeți...

SOARELE: Mulțumesc, zăpădețule... O pipă adevărată, din lemn de bambus, chiar dacă e spartă. O primesc cu plăcere... Am să o aprind în momentele când mă las dus de gânduri... Iar acum îți spun somn ușor, omuleț-gânduleț de zăpadă... În virtutea puterilor pe care mi le-a dat universul, te transform în vis... Vei plana timp de nouă luni pe deasupra câmpiei și a pădurii, pe deasupra norilor și a vântului... Vei fi un vis viu, un vis cuibărit în gustul vieții și în plăcerea de a trăi a copiilor... Și peste nouă luni, când va veni din nou iarna, vei redeveni om de zăpadă, cel mai bun prieten hibernal al copiilor...

(Toate animalele aplaudă.)

SOARELE (își șterge pe furie o lacrimă): Ciudat personaj, nu-i așa copii? Niciodată nu am mai întâlnit o ființă atât de fragilă, dar cu o inimă atât de gigantică.

OMUL DE ZĂPADĂ s-a topit de tot. N-a mai rămas din el decât o mică inimă roșie, luminoasă, care palpită.

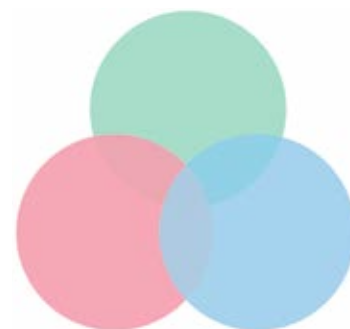
Matei Vișniec (n. 29 ianuarie 1956, Rădăuți) este un poet și dramaturg român, care își desfășoară activitatea în Franța. A studiat istoria și filozofia, la Universitatea din București, a fost membru fondator al *Cenaclului de Luni*, coordonat de profesorul Nicolae Manolescu. În timpul cursurilor din orașul natal, Rădăuți, a publicat primele poeme în revista școlii, *Lumina*. În octombrie 1972 debutează literar la nivel național, printr-o serie de poeme publicate în revista *Lucașfărușul*. Este cunoscut în toată lumea pentru volumele *La noapte va ninge*, *Orașul cu un singur locuitor*, *Înțeleptul la ora de ceai* și piesele de teatru *Țara lui Gufy*, *Angajare de clown*, *Văzătorule*.

2. Asociază conținutul fiecărui text citit cu una dintre mulțimile de obiecte reprezentate în imaginile de la începutul lecției. Motivează, oral, alegerea.
3. a. Citește cu voce tare din primul text, marcat cu ★:
  - versul care se repetă în fiecare strofă;
  - versul care conține denumiri ale unor materiale;
  - un vers care conține o personificare.b. Recitește textul integral, apoi formulează un enunț care să exprime ideea esențială.

4. a. Citește cu voce tare, din textul marcat cu ★, enunțurile din care ai aflat:
- unde a fost fabricată tableta;
  - unde urma să fie vândută aceasta;
  - cât timp a durat călătoria cu vaporul;
  - cum este viața fără internet;
  - cine este stăpânul tabletei;
  - cum au fost primele săptămâni petrecute împreună;
  - ce i-a reproșat băiatul tabletei;
  - care este adevărul descoperit de tabletă.
- b. Formulează două idei principale corespunzătoare textului.
5. a. Citește cu voce tare, din fragmentul marcat cu ★, replicile din care ai aflat:
- despre prima dorință a omului de zăpadă;
  - ce cadou îi oferă omul de zăpadă soarelui;
  - ce se va întâmpla cu omul de zăpadă timp de nouă luni, până la iarna viitoare.
- b. Formulează o idee principală corespunzătoare textului.
6. **Lucrați în echipă!** Fiecare scriitor are o viziune proprie asupra lumii, pe care o conturează prin diferite mijloace artistice. Formați grupe de 4-6 elevi, apoi completați un tabel asemănător celui dat, în care vei nota ceea ce înțelegi din secvențele date:

În text scrie...	Eu știu că...	Înțeleg că...
★ <i>Bronz, catifea, lemn sau mătase, Prind grai aproape omenesc.</i>	Bronzul este un aliaj utilizat la confecționarea unor obiecte decorative, a medaliilor sau a unor obiecte casnice. Catifeaua este o țesătură netedă și fină, simbol al nobleței și al luxului. Lemnul ... Mătasea	
★ <i>Cu tot ce sufletu-ți uitase Te-mbie sau te chinuiesc. –</i>		
★ <i>Merit mai mult respect!</i>	Acest enunț este rostit de .... Personajul este o ființă imaginară, prin care autorul își exprimă indirect ideile și sentimentele.	
★ <i>În scurt timp, am cedat. Memoria a început să mă lase și să-mi joace feste tot mai des</i>		
★ <i>cum primăvara întârzie să vină pe la noi, tare sunt îngrijorat să nu răcească prietena mea... Trebuie de urgență să-și facă un cuib călduros și nu știu dacă paietele din mătura pe care i-am dat-o sunt cele mai bune pentru un culcuș...</i>	Aceasta este replica omului de zăpadă care a întâlnit soarele. Întâlnirea omului de zăpadă cu soarele presupune topirea acestuia.	
★ <i>Vei plana timp de nouă luni pe deasupra câmpiei și a pădurii, pe deasupra norilor și a vântului...</i>	Topindu-se, omul de zăpadă va deveni apă și va intra în circuitul normal al naturii.	

7. Notează, într-o diagramă asemănătoare celei din dreapta, asemănările și deosebirile dintre cele trei texte-suport.
8. Notează tema comună celor trei texte citite. Poți alege dintre: *aventura, copilăria, prietenia, creația, natura, iubirea, lumea obiectelor* etc. Justifică alegerea prin trei cuvinte-cheie din fiecare text.

Experimentează dincolo de text!

9. Prezintă colegilor, oral, în 3-4 enunțuri, părerea ta despre faptul că autorul Alex Moldovan a ales ca întâmplarea să fie prezentată din perspectiva unei tablete, nu a posesorului acesteia.
10. Citește toate cerințele de mai jos și rezolv-o pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Scrie răspunsul pe caiet sau pe o coală pe care o atașezi la **portofoliul** tău.
  - I. Realizează o bandă desenată în care să redai întâmplările prin care a trecut tableta.
  - II. Imaginează-ți că ești tableta din textul *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan. Scrie o pagină din jurnalul de călătorie pe care aceasta l-a ținut din Thailanda până în România.
  - III. Imaginează-ți că ești omul de zăpadă din ultimul fragment citit. Continuă, cu cel puțin 6 replici, dialogul cu soarele și omul de zăpadă în timp ce planezi deasupra câmpiei și a pădurii.
11. a. Selectează, din poezia *Rondelul lucrurilor* de Alexandru Macedonski, două versuri care ar putea să fie un răspuns la întrebarea din finalul textului *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan: *În fond, nu e asta soarta oricărei tablete?*
b. Scrie un dialog, de 8-10 replici, între tabletă, personajul-narator din textul de Alex Moldovan și omul de zăpadă, personajul din textul de Matei Vișniec, despre relația omului cu obiectele, fenomenele naturii.

Citește și...

- ✓ **Povestea kendamei pierdute** de Adina Rosetti
- ✓ **Uite cine vorbește** coord. Florentina Sâmișăian și Liviu Papadima
- ✓ **Toporișca** de Gary Paulsen

Discuții privind semnificația textelor citite

Amintește-ți!

1. Asociază, în scris, simbolurile tipurilor de texte studiate – **A** (text epic), **B** (text liric) și **C** (text dramatic) – cu trăsăturile corespunzătoare, de mai jos:

A

B

C

- a. Autorul exprimă direct idei, sentimente, atitudini.
- b. Textul este scris pentru a fi reprezentat pe scenă.
- c. Instanța principală a comunicării este naratorul.
- d. Limbajul are o expresivitate sporită.
- e. Autorul intervine direct în text prin indicații scenice.
- f. Modul de expunere specific este descrierea.
- g. Modul de expunere specific este narațiunea.
- h. Textul este organizat în acte și scene.
- i. Textul este caracterizat prin muzicalitate.

Exersează!

Lucrați în echipă! Formați grupe de 4-6 elevi.

2. Recitiți textele studiate în lecția anterioară, apoi completați un tabel asemănător celui de mai jos, în care veți nota trăsături ale acestora, însoțite de exemple:

Titlul textului, autorul	Tip de text	Instanța/ instanțele comunicării	Organizarea textului	Indici spațio-temporali	Mod de expunere specific	Trăsături ale limbajului
<i>Rondelul lucrurilor</i> de Alexandru Macedonski	....	....	Versuri Măsură: .... Rimă: .... Ritm:	....	....	....
<i>Unde-am greșit?!</i> de Alex Moldovan	....	Naratorul	....	....	....	....
<i>Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele</i> de Matei Vișniec	....	....	....	...., primăvara întârzie să vină pe la noi	....	....

3. Citiți cele două cerințe date, apoi rezolvați, în scris, pe aceea pe care o puteți realiza cu ușurință.

I. Scrieți un text, de cel puțin 150 de cuvinte, despre instanțele comunicării identificate în cele trei texte, completând spațiile punctate:

Cele trei texte literare studiate corespund celor trei tipuri de texte: epic, liric și dramatic.

În opera literară *Rondelul lucrurilor* de Alexandru Macedonski, text liric, autorul transmite .... ideile, sentimentele și atitudinea despre lumea obiectelor înconjurătoare. Instanța comunicării este ...., care poate fi recunoscut direct prin forme pronominale și verbale la persoana a II-a, fiind ....: *te*, ...

Opera literară *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan transmite .... ideile și sentimentele autorului față de lumea înconjurătoare, fiind un text .... Instanțele comunicării sunt .... și ....., iar în această situație .....

Opera literară *Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele* de Matei Vișniec este text dramatic. Autorul intervine direct în text prin .... Alte instanțe ale comunicării sunt ....., care .....

Texte de tipuri diferite, operele literare studiate prezintă .....

II. Scrieți un text, de cel puțin 150 de cuvinte, despre instanțele comunicării identificate în cele trei texte. În compunere veți avea în vedere:

- ✓ să numiți instanțele comunicării specifice fiecărui tip de text;
- ✓ să respectați structura specifică a compunerii;
- ✓ să justificați afirmațiile cu exemple din texte;
- ✓ să respectați limita de spațiu indicată.

4. Completați o diagramă Venn, comparând trăsăturile personajelor tableta și Omul de zăpadă. Veți avea în vedere: categoria pe care o reprezintă fiecare (obiect casnic, fenomen al naturii, obiect de uz personal, rechizite etc.), trăsături, mijloace de caracterizare, relațiile cu oamenii, idealul fiecăruia.
5. Realizați câte un desen sau câte o schemă logică reprezentativă pentru cadrul spațio-temporal conturat în fiecare text, apoi alcătuiți un enunț despre semnificația timpului și a spațiului, folosind următorii termeni: *real*, *simbolic*, *precizat*, *sugerat*.
6. Analizați modurile de expunere folosite în cele trei texte. Exprimați-vă opinia, oral, în 4-5 enunțuri, despre rolul lor, având în vedere și tipul receptorului.

7. Așezați pe o axă asemănătoare titlurile textelor după criteriul subiectivității/ expresivității limbajului. Justificați, oral, opțiunile.

8. Citește, cu atenție, fragmentul următor:

„Inul:

— Știi tu, cămeșă dragă, ce erai odată?

— Ce să fiu? Eram ceea ce mă vezi: cămeșă albă, cu care se îmbracă oamenii.

— Nu-i așa! Ai fost o sămânță, apoi o burueană, clătinată de vânt, ca toate buruețele: așa naltă, suptirea, tocmai de potriva mea; erai în cu florică albăstră, fata mea. [...]

— Mare minune mi-ai spus, dragă burueană, zise cămeșa. De-a fi așa, apoi toate lucrurile nu sunt ceea ce se văd, ci altăceva au fost odată, altăceva sunt acum și altăceva au să fie.

— Tocmai așa, soro! Gardul, pe care ești tu întinsă acum, a fost altădată pădure. Ce are să fie de-acum înainte? Mătasa, frunză de dud intrată în pânțele unor gândaci. Varul, ce-a fost mai înainte? Dar funiile și odgoanele?” (Ion Creangă, *Inul și cămeșa*)

- Numește personajele identificate în textul dat.
- Transcrie un enunț din care să reiasă relația dintre cele două personaje.
- Descrie procesul prin care a fost obținută cămașa, folosind informațiile din text.
- Gândeți! Lucrați în pereche! Comunicați!** Prezentați colegilor, în 3-4 enunțuri, părerea despre semnificația secvenței: *toate lucrurile nu sunt ceea ce se văd, ci altăceva au fost odată, altăceva sunt acum și altăceva au să fie*. Puteți alege dintre următoarele variante: intenția autorului este de a explica originea cămășii/ de a atenționa cititorii în legătură cu îngrijirea obiectelor/ de a evidenția raportul dintre aparență și esență/ de a ilustra tipuri diferite de limbaj.
- Scrive un text, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să îți exprimi opinia despre semnificația textului *Inul și cămeșa* de Ion Creangă. În compunerea ta vei avea în vedere:
  - ✓ să-ți exprimi opinia despre semnificația textului;
  - ✓ să-ți exprimi opinia despre semnificația textului;
  - ✓ să dezvolți două argumente, valorificând textul dat;
  - ✓ să respecti structura specifică a compunerii;
  - ✓ să respecti limita de spațiu indicată.

Folosește-ți creativitatea!

9. Alcătuieste trei metafore sugestive pentru lumea obiectelor din jurul tău, așa cum o vezi acum, după lectura celor trei texte din prima lecție.

10. **Lucrați în pereche!** Scrieți un text, de cel puțin 100 de cuvinte, care să ofere răspunsul la una dintre întrebările:

▪ *Gardul, pe care ești tu întinsă acum, a fost altădată pădure. Ce are să fie de-acum înainte?*

▪ *Varul, ce-a fost mai înainte?*
▪ *Dar funiile și odgoanele?*

11. Citește toate cerințele de mai jos și rezolv-o pe aceea care ți se pare potrivită sau pe care o poți realiza cu ușurință. Scrie răspunsul pe caiet sau pe o coală pe care să o atașezi la **portofoliul** tău.

I. Scrie un text, de cel puțin 150 de cuvinte, în care telefonul tău să își spună povestea, inspirat de tableta-personaj al textului *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan.

II. Imaginează-ți că ești un manual/ caiet de limba și literatura română, la sfârșitul clasei a VII-a. Scrie un text, de cel puțin 150 de cuvinte, în care să povestești cum ai petrecut anul școlar împreună cu posesorul tău.

Proiect tematic

Simboluri cosmice, vegetale și zoomorfe în cultura română și universală

📖 Citește cu atenție etapele, apoi realizezi proiectul, folosindu-vă de sugestiile date.

→ Ce vei face?

Un articol pentru revista școlii sau pentru ziarul local, în care vei prezenta semnificațiile unui simbol cosmic, vegetal sau zoomorf, regăsit în cultura română.

→ De ce vei face?

- ✓ Pentru a descoperi elemente de mitologie românească.
- ✓ Pentru a observa conexiunile dintre literatură și celelalte arte.
- ✓ Pentru a compara cultura proprie cu cea din alte regiuni.

→ Cum vei face?

- ✓ Vei alege un simbol specific culturii române.
- ✓ Te vei documenta și vei selecta informații despre semnificația acestuia în cultura română și în cea universală, observând asemănările și diferențele.
- ✓ Vei căuta imagini, pentru a ilustra felul în care simbolul respectiv este valorificat în literatura populară sau cultă, în portul tradițional, în arhitectura românească, în lucrări de artă plastică etc.
- ✓ Vei realiza un articol pentru revista școlii sau pentru ziarul local în care vei prezenta simbolul ales, folosind informațiile și imaginile selectate.
- ✓ Le vei prezenta colegilor articolul tău.

→ **lată câteva sugestii privind prezența simbolului solar (al soarelui) în cultura română!**

Folosește dicționarul pentru a explica termenii necunoscuți și alege câțiva dintre ei pentru a-i include în articolul tău!

Printre **simbolurile** specifice culturii populare se numără:

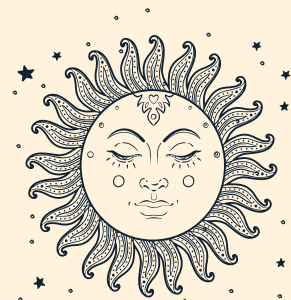
- ✓ **Simbolurile cosmice** – soarele, luna, fulgerul, stelele;
- ✓ **Simbolurile vegetale** – arborele, frunza, spicul de grâu, strugurele, trandafirul, lăleaua, floarea-soarelui;
- ✓ **Simboluri zoomorfe** – bourul, coarnele berbecului, porumbelul, cocorii, rândunica.

☼ Soarele ocupă o poziție privilegiată, reprezentând simbolic căldura, lumina, viața, fertilitatea, nemurirea, în opoziție cu frigul, întunericul, moartea, sterilitatea, perisabilul.

☼ Unele legende afirmă că Dumnezeu este așezat în soare, care ar fi „ochiul”, altele spun că soarele ar fi scaunul lui Dumnezeu; în soare stau Dumnezeu și Maica Domnului, coroanele lor luminând peste toată lumea; sau că suflarea lui Dumnezeu a dat soarelui ființă; scăpărând cu cremenea într-o piatră scumpă, Dumnezeu ar fi făcut să iasă la început o sabie, apoi o „grămăjoară” rotundă, peste care suflând s-a aprins; așa s-a născut soarele și, pentru el, Dumnezeu a făcut și cerul, pentru a putea fi tras de 12 boi, când urcă, și de 7 iepuri, când coboară; sau, atunci când urcă mai încet la deal, este tras de 20 de bivoli, dar de la amiază încolo este suficient să-l miște un iepure șchiop.

☼ Soarele ar fi astrul cel mare, luna cel mijlociu, iar stelele ar fi luminile cele mici ale cerului, atât de mici, încât luna, mergând în drumul ei, poate să calce o stea și atunci omul a cărui stea a fost „arsă” moare.

✧ Intrarea în curte, pe poarta gospodăriei, se face sub semnul rozetei solare de diferite tipuri; în numeroase regiuni ale României, porțile sunt monumentale, lucrate din trunchiuri enorme de stejar sau brad, admirabil împodobite cu creștături adânci [...] Tradiția împodobirii porților cu rozete solare este vie și astăzi, porți recente fiind decorate cu acele semne; uneori și frontul spre stradă al gardurilor de scândură este ornamentat cu rozete sculptate; de asemenea, fațada și intrarea în casă sunt și ele marcate de aceleași semne solare; rozete, vârtejuri sunt cioplite deasupra ușii și la ferestre, sau chiar pe tăblia ușii în Maramureș, Cluj, Suceava, Prahova.

✧ Pe ceramica tradițională actuală se practică ornamentele de sorginte solară în aproape toate centrele din țară: în Muntenia, centrele Horezu, Oboga, Vlădești, Curtea de Argeș, Petrești, în Maramureș, Bihor, Banat, centrele Vama, Leheceni, Biniș obișnuiesc să decoreze produsele lor cu spirală simplă, valul, meandrul, cercul; romburi concentrice și spirale rectangulare apar la Bâra-Călugăra din Moldova, X-uri și cruci la Vadul Crișului, Vama și Tohani (în Transilvania) [...]

(Romulus Antonescu, „Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești”)

Simbolul soarelui în literatura cultă și populară:

„Foaie de cicoare,
În prunduț de mare
Iată că-mi răsare
Puternicul soare.”

(Soarele și luna – baladă populară)

„– Soare, soare, domn bălai,
Spune, câte raze ai?

– Zău că nu știu, măi nepoți,
Câte am ajuns la toți!

– Soare, soare, domn frumos,
La câți dai lumină jos?

– Nu știu, eu nu socotesc
Pe câți mângâi și-ncălzesc!”

(Grigore Vieru, *Cântecul soarelui*)

→ Cum vei ști dacă ai reușit?

Analizează proiectul cu ajutorul grilei de autoevaluare de mai jos:

Criterii de apreciere	Da	Parțial	Nu
Simbolul ales de tine este specific culturii române.			
Articolul conține informații despre semnificațiile atribuite simbolului în cultura română.			
Articolul conține informații despre semnificațiile atribuite simbolului în cultura universală.			
Articolul include observații despre similitudinile și diferențele dintre semnificațiile simbolului ales, identificate în diverse culturi.			
Ai inclus cel puțin trei imagini reprezentative.			
Ai respectat regulile gramaticale și de exprimare.			

Textul nonliterar descriptiv

Amintește-ți!

1. Citește textul de mai jos, extras dintr-un manual de informatică și TIC pentru clasa a V-a, apoi precizează care este tema acestuia.

Tableta grafică este un dispozitiv periferic de intrare. Este utilizată de graficieni pentru a desena direct pe computer. Se poate utiliza și pentru semnături electronice. Creionul sau pixul de desenare sau scriere se numește stylus. Unele tablete acceptă ca dispozitiv de intrare, în loc de stylus, un dispozitiv-puc (numit așa, deoarece arată ca un puc). Caracteristici:

- Dimensiunea suprafeței active (a suprafeței de lucru).
- Rezoluție – număr de linii ce pot fi trasate per inch.
- Viteza pen – numărul de puncte ce pot fi trasate pe secundă.
- Presiune – numărul de nivele de presiune pe care le poate detecta tableta.

2. Formulează câte un enunț în care să explici sensul cuvintelor/ sintagmelor: *tableta, periferic, semnătură electronică, stylus, rezoluție, viteza pen*.
3. Rescrie din text patru termeni științifici. În ce domeniu sunt folosiți acești termeni?
4. Notează sursa din care este extras textul propus.
5. Precizează care este scopul textului citat.

Important

→ **Textul nonliterar descriptiv** oferă informații precise despre particularitățile unor cadre naturale, obiecte sau ființe din realitate. Acestea nu sunt interpretate de cel care le privește.

- Într-un text descriptiv nonliterar prezentarea este neutră, obiectivă, riguroasă, se adresează rațiunii și nu sensibilității umane.
- Într-un text nonliterar descriptiv, termenii de specialitate pot face uneori dificilă înțelegerea textului. Organizarea detaliilor respectă rigorile științei.

Exersează!

6. Citește următoarea prezentare a unei tablete, scrisă de un elev de clasa a VII-a, căruia i s-a cerut să realizeze descrierea științifică a obiectului devenit personaj în opera literară *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan.

Tableta este un tip de computer mobil, extrem de subțire și ușor. Tableta a fost creată pentru a putea intra pe internet de oriunde, dar și pentru a urmări filme, pentru a asculta muzică ș.a.m.d.

Spre deosebire de computerul mobil, tableta nu are nevoie de tastatură, deoarece se folosește de ecranul tactil (touch-screen). Orice comandă a tabletei se introduce prin atingerea directă a ecranului cu degetul sau cu un stylus pen.

Întreaga suprafață a tabletei este alcătuită din ecran. Ecranul tabletei poate fi rezistiv sau capacitiv. Ecranele rezistive au un anumit nivel de rezistență nesensibilă când se apasă degetul pe ecran. În momentul apăsării pe ecran, un strat cu conductibilitate electrică apasă pe un altul, scopul fiind acela de a crea legături. În acel punct se măsoară rezistența electrică. Acest fapt permite determinarea poziției în care s-a apăsat.

Ecranele tactile capacitive permit comenzi multitouch, ceea ce înseamnă că ele înțeleg nu doar o singură atingere, ci mai multe atingeri concomitente. În acest fel, cu două degete putem mări o imagine, o fotografie.

Reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv

Exersează!

1. **Lucrați în echipă!** Organizați-vă în echipe de câte patru colegi. Recitiți textele propuse la exercițiile 1 și 6 de la lecția anterioară, apoi realizați o lectură în culori. Fiecare membru al echipei va alege o culoare dintre cele patru de mai jos.
  - a. Vreme de 5 minute, fiecare va nota pe o foaie de hârtie rezolvarea cerinței din dreptul culorii alese.
  - b. Faceți schimb de foi și completați răspunsul, adăugând informațiile în culoarea aleasă inițial.
  - c. Afișați răspunsurile la tablă, grupând culorile.
  - d. Comparați răspunsurile date cu cele oferite de celelalte echipe.
  - e. Formulați întrebări prin care vă clarificați eventualele diferențe în redactarea răspunsurilor.

DESCRIE, în 3-5 rânduri, particularitățile tabletei grafice.

COMPARĂ cele două tipuri de tablete prezentate, prin identificarea a cel puțin unei asemănări și a unei deosebiri.

ASOCIAZĂ cele două tipuri de ecrane prezentate cu funcționalitatea (rolul) lor.

ANALIZEAZĂ, în 2-3 enunțuri, importanța creionului/ a pixului de desenare, pentru utilizarea tabletei.

2. Numește două situații în care ai preferat folosirea computerului, în defavoarea tabletei. Precizează avantajele pe care le-ai avut în vedere când ai făcut alegerea.
3. Redactează un dialog, de 5-7 replici, între tabletă și computer, folosind și informații din textele amintite.
4. Imaginează-ți că pleci într-o drumeție, la munte. Așezi tableta în bagajul de mână, gândindu-te că vei avea nevoie de ea. Realizează o listă cu cel puțin cinci situații în care ai folosit-o pe parcursul drumeției.
5. Descrie, într-un text de 5-7 rânduri, una dintre situațiile prezentate la exercițiul 4, prin ochii tabletei, imaginându-ți că aceasta ar avea viață.

Folosește-ți creativitatea!

6. Redactează o pagină de jurnal, pe care ai nota-o pe tabletă, în timpul drumeției amintite la exercițiul anterior.
7. Redactează un text narativ, de 10-12 rânduri, în care vei surprinde o întâmplare ce ar fi putut avea loc în timpul drumeției. Vei avea în vedere: • prezentarea cadrului spațio-temporal; • construirea cel puțin a unui personaj; • imaginarea unei întâmplări care să respecte etapele narațiunii.
8. Realizează un text literar descriptiv, de 8-10 rânduri, pornind de la sugestia *cu două degete putem mări o fotografie*, descriind imaginea care ți-ar fi putut capta atenția și care poate fi inserată în textul narativ anterior redactat. Explică oral efectul creat la nivelul textului prin inserarea fragmentului descriptiv.
9. Transformă textul descriptiv literar de la exercițiul 8 într-un text descriptiv nonliterar, apoi transcrie cel puțin câte trei structuri specifice fiecărui tip de text realizat.

Structuri textuale – secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat. Integrarea părților

Descoperă!

 Citește, cu atenție, următorul fragment:

În general, prefer să citesc cărțile în anotimpul în care se petrece acțiunea poveștii. Și cu toate acestea, căldura de afară m-a determinat să caut o oază de răcoare într-o poveste nu despre naivitate, cum ai fi tentat la început să crezi, ci despre inocență: „Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele”.

Piesa de teatru pentru copii, scrisă de Matei Vișniec, este de o puritate și o sensibilitate greu de atins când construiești o poveste antrenantă și plină de tâlc. Nu e doar povestea unui om de zăpadă care începe să se topească sub lumina caldă a Soarelui și caută să își întâlnească „gâdele” pentru a-l ruga să-l cruțe, ci este și o poveste despre curaj și bunătate, iubire pentru celălalt și ciclicitatea inevitabilă a lumii, a vieții. Urmând dictonul „dăruind vei dobândi”, omul de zăpadă se dăruiește pentru a-i ajuta pe ceilalți: rândunica primește mâna-mătură ca să-și facă din paiele ei cuib, iepurelui flămând îi dăruiește nasul-morcov, marmota își va hrăni puii cu nasturii-nuci, lupul răcit se va încălzi cu fularul și căciula.

[...] Aproape de finalul vieții sale, bunătatea omului de zăpadă se arată din nou: sleit de puteri, acesta îl roagă pe Soare să aibă grijă de prietenii lui, dăruindu-i pipa sa din lemn de bambus și renunțând să-i mai vorbească despre problema pentru care dorise să-l întâlnească.

În final, omul de zăpadă se topește și din el nu mai rămâne decât „o mică inimă roșie, luminoasă, care palpită”, sugerând că tot ce contează este iubirea.

Mereu mi-am pus problema de ce ai publica o carte în ediție bilingvă. Care sunt avantajele și dezavantajele. [...] Din punct de vedere al educației, avantajele sunt [...] mari: citind textul, copiii sunt astfel expuși atât la limba maternă, cât și la o limbă străină; curiozitatea lor înnăscută îi va face să vrea să afle cum se citește un anumit cuvânt în cealaltă limbă și îi va ajuta să identifice cuvintele noi din interiorul textului în limba străină prin raportarea la echivalentul în limba maternă. Totodată, într-o lume globalizată și multiculturală, o carte bilingvă este mult mai ușor de împărtășit cu prietenii sau chiar cu familia (extinsă sau nu). Unicul dezavantaj pe care îl văd în demersul de a publica volume în mai multe limbi este calitatea traducerii – ceea ce poate fi însă prevenit. [...]

(www.serialreaders.com)

1. Completează enunțurile cu informațiile potrivite:

Important

- Numele piesei de teatru prezentate este .....
  - Autorul acesteia este .....
  - Sursa de unde a fost preluat textul este .....
  - Cartea publicată este o ediție .....
  - Personajul principal al cărții este .....
  - Alte personaje întâlnite în carte sunt .....
  - Obiectele pe care le oferă Omul de zăpadă prietenilor săi sunt .....
2. Rescrie o secvență care face trimitere la mesajul transmis de cartea prezentată.
3. Numește modul de expunere folosit în text, apoi argumentează răspunsul tău, în 2-3 rânduri.

→ **Recenzia de carte** este un text nonliterar predominant narativ, în care sunt prezentate impresiile de lectură, la apariția cărții. Într-o recenzie pot fi surprinse următoarele aspecte:

- prezentarea fișei cărții, cu toate datele de pe pagina de titlu: autor, subtitlu, prefață, postfață, editură, localitate, an;
- prezentarea conținutului cărții, aprecierile critice, adică aspectele reușite și mai puțin reușite ale cărții, pasajele memorabile, explicații ale unor aspecte regăsite în carte;
- originalitatea lucrării în biografia autorului.

Exersează!

4. Ultimul paragraf din recenzia prezentată este o secvență explicativă. Numește, oral, aspectul asupra căruia sunt oferite explicații, în viziunea autorului.
5. Explică, oral, avantajele și dezavantajul unei cărți în ediție bilingvă, așa cum reiese din textul citat.
6. **Lucrați în pereche!**
  - a. Realizați, într-un fișier de tip imagine, un desen sugestiv pentru conținutul cărții, așa cum se desprinde din textul citat.
  - b. Adăugați trei elemente din text, de care este nevoie pentru a realiza coperta cărții recenzate.
  - c. Prezentați colegilor coperta realizată, justificând oral alegerea elementelor: desen și text.
  - d. Căutați pe internet cartea prezentată, apoi comparați, folosind diagrama Venn, coperta realizată de voi cu cea originală. Puteți avea în vedere: calitatea imaginii, nuanțele alese, elementele care compun imaginea, dimensiunea imaginii, textul (dimensiunea textului raportat la imagine) de pe fiecare copertă analizată.

Folosește-ți creativitatea!

7.
  - a. Formulează patru **întrebări** referitoare la **coperta cărții**, pe care le-ai adresa autorului recenziei, **mesajul transmis** de copertă, o **explicație despre avantajele** unei ediții bilingve, un îndemn către cititori.
  - b. Oferă răspunsurile la întrebările de la punctul a., sub forma unui interviu, în care vei integra secvențe de tip **dialogat**, **narativ**, **descriptiv** și **explicativ**.
8. Citește interviul realizat, folosind scaunul autorului, în vreme ce colegii vor evalua, completând o grilă asemănătoare celei de mai jos:

Criterii de apreciere	Da	Parțial	Nu
Întrebările sunt formulate în conformitate cu sugestiile de la exercițiul 7.			
Există o secvență de tip descriptiv, de cel puțin două enunțuri, care prezintă coperta cărții.			
Există o secvență de tip narativ, de cel puțin patru enunțuri, care formulează mesajul cărții.			
Există o secvență de tip explicativ, în legătură cu cel puțin două avantaje ale unei ediții bilingve.			
Interviul are numărul de replici indicat.			
Prezentarea/ lectura este cursivă, expresivă, convingătoare.			

9. Dacă este cazul, reformulează interviul, astfel încât să îndeplinească toate criteriile indicate anterior.
10. Alege una dintre cărțile propuse la această unitate sau dintre cele citite la unitățile anterioare, apoi realizează o prezentare PowerPoint cu text și imagini, de cel puțin cinci slide-uri, care să cuprindă un jurnal de lectură, în care vei nota:
  - ✓ numele autorului și titlul operei citite;
  - ✓ scurtă prezentare a conținutului cărții;
  - ✓ aspectele care te-au impresionat din carte;
  - ✓ impresia creată de personajul principal/ alte personaje;
  - ✓ lecția de viață desprinsă din acțiunea cărții (mesajul transmis).
11. Prezintă materialul realizat colegilor, apoi prindează-l și așază-l la **portofoliul** personal.
12. Selectează elementele regăsite la exercițiul 11 care pot fi așezate într-un poster de prezentare a cărții citite. Realizează posterul, apoi prezintă-l în fața clasei, ca sugestie de lectură de la un coleg.
13. Transformă jurnalul de lectură anterior redactat într-o recenzie a cărții, imaginându-ți că această carte tocmai a fost lansată, prin adăugarea elementelor necesare unei recenzii.

Cererea

Descoperă!

1. Observă următoarele elemente grafice pe care le-a folosit un elev de gimnaziu pentru a sintetiza informațiile despre cerere.

Cererea este redactată pe o coală de hârtie A4.

În partea stângă a paginii va fi lăsată o margine de cel puțin 2 cm.

Persoana care semnează cererea se numește **petiționar**.

- ✓ formula de adresare;
- ✓ numele, prenumele și domiciliul petiționarului;
- ✓ statutul social (elev) și instituția unde își desfășoară activitatea;
- ✓ formularea scurtă, clară, politicoasă și precisă a solicitării de ordin personal;
- ✓ motivul solicitării;
- ✓ semnătura solicitantului;
- ✓ localitatea și data întocmirii cererii;
- ✓ funcția celui căruia i se adresează cererea și instituția pe care o conduce.

2. La ora de informatică, folosește diverse elemente grafice, astfel încât să reorganizezi elementele date anterior, completându-le cu sugestiile de mai jos, într-o prezentare coerentă.

- ✓ formula de adresare (*Domnule Director*), va fi scrisă la aproximativ 5-6 cm de marginea de sus a paginii;
- ✓ numele și prenumele sunt precedate de formula *Subsemnatul/ Subsemnata*,
- ✓ semnătura solicitantului se notează la 2-3 cm sub ultimul rând al textului, către marginea din dreapta;
- ✓ localitatea și data se notează în dreptul semnăturii, dar în partea stângă a paginii;
- ✓ funcția celui căruia i se adresează și instituția pe care acesta o conduce (*Domnului Director al Școlii ...*) va fi scrisă în josul paginii.

3. Prezintă colegilor materialul realizat.

4. Transcrie informațiile despre cerere din prezentare, cu mențiunea **Important**.

5. Iată cum a înțeles un elev să redacteze o cerere, după ce a notat pe caiet toate indicațiile de mai sus:

Domle Director,

Subsemnatul, stoica david elev in clasa a 7a b la școala gimnazială numărul 8 domiciliat în galați pe starda teilor numărul 34 vreau sămi dați voie să mă înscriu la clubul de robotică de la școală, fiindcă îmi place robotica

galați 20.09.2019

stoica d.

Domnului Director al Școlii numărul 8

6. Formulează, oral, două-trei observații cu privire la corectitudinea exprimării, la aspectul paginii și la nivelul de instruire al elevului care a redactat cererea de la exercițiul anterior.

7. Cum crezi că va fi interpretată o asemenea cerere ajunsă pe biroul domnului director?

Important

→ **Cererea**, ca orice alt tip de text, se redactează avându-se în vedere toate normele învățate. Este important ca pagina pe care scrii cererea să fie curată, îngrijită, scrisă corect ortografic, respectându-se punctuația corespunzătoare. Redactarea unei cereri într-o formă necorespunzătoare atrage după sine deteriorarea imaginii celui care semnează textul. Scrisul ilizibil și formularea incoerentă pot duce la neînțelegerea conținutului, a intenției care a stat la baza formulării cererii.

Exersează!

- Realizează o listă cu greșelile întâlnite în cererea de la exercițiul 5, apoi notează alăturat forma corectă.
- Compară textul de la exercițiul 5 cu cel redactat mai jos, apoi rescrie cererea următoare, respectând indicațiile privind așezarea în pagină.

Domnule Director,

Subsemnatul, Stoica David, elev în clasa a VII-a B, la Școala Gimnazială Nr. 8, domiciliat în Galați, pe Strada Teilor, Nr. 34, vă rog să-mi aprobați înscrierea la Clubul de Robotică, organizat la nivelul școlii, întrucât sunt pasionat de acest domeniu.

Galați, 20 septembrie 2019

Stoica David

Domnului Director al Școlii Gimnaziale Nr. 8, Galați

- Redactează o cerere adresată direcțiunii școlii, pentru eliberarea unei adeverințe de elev, necesare obținerii unui abonament la biblioteca județeană. În redactare vei respecta toate indicațiile oferite la exercițiile anterioare.
- Lucrați în pereche!**
  - Schimbați cererea redactată cu cea a unui coleg, apoi evidențiați, în creion, eventualele greșeli de literă, de redactare și de așezare în pagină. Faceți, alăturat, o listă a acestora.
  - Discutați greșelile observate, regăsite în listele întocmite, apoi lămuriți neclaritățile, printr-o discuție la nivelul clasei.
  - Redactați cererea în formă finală, respectând indicațiile primite în clasă.

Structuri textuale în comunicarea orală

I. Secvențe de tip narativ

Important

→ Atunci când povestim, oral, întâmplări auzite, citite sau trăite, folosim **secvențe narative**.

Descoperă!

▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, primul episod din miniseria *Vizită de iarnă*.

1. Răspunde următoarelor cerințe: **a.** Formulează ideile principale ale textului audiat răspunzând întrebărilor: *Cine? Ce face? Unde? Când? Cum? De ce?* **b.** Grupează-le pe momentele subiectului. **c.** Scrie adverbele și substantivele care indică timpul în două coloane separate. **d.** Scrie cinci verbe și timpul lor verbal. Ce timp predomină? **e.** Povestește, oral, acțiunea, reconstituind cronologia evenimentelor. **f.** Reformulează mesajul din secvența narativă audiată.
2. Scrie trăsăturile secvențelor narative, valorificând răspunsurile de la exercițiul 1.

Exersează!

3. Povestește, oral, în fața clasei, o întâmplare despre un obiect (o jucărie/ o carte/ un obiect de vestimentație etc.). Inspiră-te din viața reală, din cărțile citite sau filmele vizionate!

II. Secvențe de tip explicativ

Important

→ În comunicarea orală, folosim **secvențe explicative** atunci când suntem în situația de a face pe cineva să înțeleagă ceva.

Descoperă!

▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, al doilea episod din miniseria *Vizită de iarnă*.

4. Răspunde următoarelor cerințe: **a.** Ce este explicat? Cine explică? De ce explică?
b. Numește etapele pe care le identifiți în explicație. **c.** Apreciază modul în care a fost făcută explicația având în vedere urmarea ei. **d.** Scrie cel puțin trei verbe, timpul și persoana lor.
5. Scrie trăsăturile secvențelor explicative, valorificând răspunsurile de la exercițiul 4.

Exersează!

6. **Lucrați în echipă!** Formați grupe de 4-6 elevi.
  - a. Distribuți, prin tragere la sorți, temele unor secvențe explicative orale sau propuneți voi altele: • cum se face salata de roșii; • cum se joacă Rummy; • cum se întreține o prietenie; • cum se îngrijește o pisică.
  - b. Un elev redă explicația. În diferite momente ale acesteia, elevul formulează întrebări privind așteptările/ nevoile/ atitudinile colegilor de echipă: *Ce așteptări aveți în legătură cu modul în care voi explica? Cum să vă explic: pe larg sau pe scurt? V-ar fi de folos să știți despre .... ? Sunteți curioși să aflați despre .... ?* etc.
  - c. Colegii de grupă formulează întrebări lămuritoare și reformulează informații/ idei pentru a verifica dacă au înțeles corect.

III. Secvențe de tip descriptiv

Important

→ În comunicarea orală, pentru a prezenta locuri sau obiecte pe care le-am văzut, persoane pe care le-am cunoscut, recurgem la **secvențele descriptive**.

Descoperă!

▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, al treilea episod din miniseria *Vizită de iarnă*.

7. Răspunde următoarelor cerințe: **a.** Cine este descrisă? De către cine este realizată descrierea? **b.** Completează grupurile substantiv + adjectiv pentru a reconstitui trăsăturile: *făptura aceasta...; o ... bună și frumoasă; ochii ... ; ... argintiu; mâinile-i ... ; glasul ....* **c.** Numește alte două trăsături ale persoanei descrise. **d.** Precizează locul și momentul descrierii.
8. Scrie trăsăturile secvențelor descriptive, valorificând răspunsurile de la exercițiul 7.

Exersează!

9. **a.** Realizează descrierea unui loc real sau imaginar în care te simți în siguranță. **b.** Pentru a da expresivitate descrierii, utilizează figurile de stil învățate. **c.** Dacă ai posibilitatea, înregistrează-te cu ajutorul unui reportofon. **d.** Prezintă colegilor înregistrarea. **e.** Colegii audiază prezentarea și evaluează fluența (cursivitatea) și expresivitatea acesteia.

IV. Secvențe de tip dialogat

Important

→ Comunicarea orală, față în față sau la distanță, se realizează ca **secvențe dialogate**.

Descoperă!

▶ Ascultă, în varianta digitală a manualului, ultimul episod din miniseria *Vizită de iarnă*.

10. Răspunde următoarelor cerințe: **a.** Cine vorbește? Cu cine? Despre ce? Ce relații sunt între vorbitori? Ce urmărește fiecare vorbitor? **b.** Numește două atitudini comunicative identificate în replicile vorbitorilor. **c.** Completează următoarele enunțuri pe baza observațiilor făcute în timpul audierii: *Cei doi vorbitori folosesc mărci ale adresării directe precum: substantive în cazul... și pronume și verbe la persoana... . Enunțurile... alternează cu cele enunțiative și cu cele... . Acestea sunt evidențiate de tonalitatea..., de cea continuă sau obișnuită, respectiv, de cea..., precum și de alte elemente paraverbale precum: ..., ..., și ... .*

11. Scrie trăsăturile secvențelor dialogate, valorificând răspunsurile de la exercițiul 10.

12. **Lucrați în echipă!** **a.** Alcătuiți grupe de câte 4 elevi. **b.** Propuneți o temă referitoare la petrecerea timpului liber (de exemplu, jocul pe calculator). **c.** Realizați un dialog, de 8 replici, pe tema aleasă și prezentați-l în fața clasei, asumându-vă următoarele comportamente: un elev utilizează în mod adecvat elementele paraverbale și nonverbale; un elev exagerează elementele nonverbale (de exemplu, gesticulează mult); un elev exagerează elementele paraverbale (de exemplu, face multe pauze în vorbire); un elev observă comportamentul celor trei și completează următoarea fișă:

Numele vorbitorului	A folosit adecvat:		Exagerările au influențat înțelegerea mesajului	Soluții propuse pentru îndreptarea comportamentului
	elementele nonverbale	elementele paraverbale		
	Da/ Nu	Da/ Nu	Da/ Nu	

- d.** Pe baza observațiilor, discutați efectele negative pe care excesul de elemente paraverbale/ nonverbale le are asupra înțelegerii mesajului, precum și modul în care se poate promova sau îndrepta un tip de comportament în cadrul unui dialog.
13. Ascultă încă o dată episoadele I, III și IV. Notează actele de limbaj identificate. Completează o fișă asemănătoare cu cea de mai jos, pentru a le compara pe baza criteriilor menționate în rubrici:

Actul de limbaj	Particularități gramaticale	Intenția vorbitorului	Efectul asupra ascultătorului

Predicatul verbal

Amintește-ți!

1. Citește cu atenție enunțurile, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Iată rezultatele proiectului nostru! Ar trebui să ne implicăm mai des în activități de protejare a mediului. Ne vom aduce aminte mai târziu de colțul nostru de rai. Curtea școlii va fi mereu în inimile noastre!

- Identifică predicatul din textul dat, precizând felul acestora.
- Numește partea de vorbire prin care sunt exprimate predicatul.
- Precizează un sinonim pentru expresia subliniată.

Deoarece expresia dată este sinonimă unui verb, ea reprezintă o locuțiune verbală.

- Indică un sinonim potrivit pentru sensul din text al verbului *a fi*.

2. Completează, în scris, următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre predicatul verbal:

- ✓ **Predicatul verbal** este partea .... de propoziție care arată ce face .... . Predicatul verbal se exprimă printr-un verb la modurile:
- .... : *Apar stelele.*   .... : *Începeți!*   .... : *Să scriem la tablă!*   .... : *Aș fi venit și eu la film.*

Important

- **Predicatul verbal** se poate exprima și prin:
- **Locuțiune verbală:** *Au tras cu urechea la discuția noastră.*
  - **Interjecție predicativă:** *Hai la joacă!* *Vecinul cioc-cioc! la ușă.*

Exersează!

3. Transcrie enunțurile date, cu formele adecvate ale predicatelor, așa cum sunt precizate în paranteze:

- Vitoria îl ....* (a primi – indicativ, perfect simplu) *cu mare bucurie și-l ....* (a săruta – indicativ, perfect simplu) *pe amândoi obrăjii; după aceea ....* (a trece – indicativ, perfect simplu) *în altă odaie și se ....* (a înclina – indicativ, perfect simplu) *pe dinlăuntru, ca ....* (a putea – conjunctiv, prezent) *plânge singură.* (M. Sadoveanu, *Baltagul*)
- .... (a exista – indicativ, prezent) *obiceiul ca, atunci când cineva ....* (a vizita – indicativ, prezent) *pentru prima oară locul ăsta, ...* (a alege – conjunctiv, prezent) *o carte, pe oricare ....* (a prefera – condițional-optativ, prezent)-o, și .... (a o adopta – conjunctiv prezent), *asigurându-se că nu ....* (a dispărea – indicativ, viitor) *niciodată.* (C.L. Zafon, *Umbra vântului*)

4. Indică, oral, dacă răspunsurile sunt **adevărate** sau **false**:

- În enunțul *Borcanul căzu pe covor, lovind și podeaua.*, există două predicat verbale.
- Predicatul propoziției *A rupt-o la fugă spre casa bunicii.*, este exprimat prin locuțiune verbală.
- Interjecția din enunțul *Și iepurele tuști! în tufiș.*, are funcția sintactică de predicat verbal.
- În proverbul *Nu căta la câine, uită-te la stăpân!*, predicatul este exprimat prin verbe la modul imperativ.
- Verbele cu funcția sintactică de predicat verbal din enunțul *Să nu crezi pe oricine dacă vrei să nu suferi.* se află, în ordine, la modurile imperativ, indicativ, conjunctiv.

5. Alcătuieste, în scris, câte un enunț în care verbele *a fi*, *a avea*, *a vrea*, *a ajunge*, *a rămâne*, *a părea*, *a însemna*, *a ieși*, *a se face* să îndeplinească funcția sintactică de predicat verbal.

6. Încercuiește varianta corectă:

- În fraza: *Poftim un măr, căci am băgat de seamă că îți plac fructele.*, predicatele sunt exprimate, în ordine, prin: a. verb predicativ, locuțiune verbală, interjecție predicativă; b. interjecție predicativă, locuțiune verbală, verb predicativ; c. interjecție predicativă, verb predicativ, locuțiune verbală.
- În fraza: *A dat de veste tuturor că o să participe și el la cros, bravo lui!*, predicatele sunt exprimate, în ordine, prin: a. verb predicativ, interjecție predicativă, locuțiune verbală; b. interjecție predicativă, verb predicativ, locuțiune verbală; c. locuțiune verbală, verb predicativ, interjecție predicativă.
- În fraza: *După ce l-au făcut cu ou și cu oțet, tânărul s-a dat pe brazdă și s-a pus cu burta pe carte.*, predicatele sunt exprimate, în ordine, prin: a. verb predicativ, interjecție predicativă, locuțiune verbală; b. interjecție predicativă, verb predicativ, locuțiune verbală; c. locuțiune verbală, locuțiune verbală, locuțiune verbală.

7. Asociază, în scris, predicatele verbale din prima coloană cu sensul potrivit al verbelor din a doua coloană:

- Pe cer nu este niciun nor.
- A fost odată un împărat.
- În munți sunt capre negre.
- Cetatea e din vremea dacilor.
- Ele sunt din Oradea.
- Am fost cu părinții la film.
- Toată ziua am fost prin vecini.
- Cât e litrul de lapte?
- Spectacolul este două ore.
- Pădurea era pe 20 de hectare.
- Aseară a fost o pană de curent.

- a se produce
- a se întinde
- a dura
- a costa
- a hoinări
- a se găsi
- a se duce
- a proveni
- a dăinui
- a se afla
- a cumpăra
- a exista

8. Scrie formele corecte ale verbelor prin care sunt exprimate predicatele din enunțurile date, precizând modul și timpul fiecărui verb:

- Tu când *vi/vii*?
- *Vii/vi-i* foame?
- Ce *vroiești/voiești* de la mine?
- *Dă-ți/dăți* seama singur de greșeală!
- *Scri/scrii* tu proiectul?
- *Se înorase/înnorase*.
- *S-a înneecat/înecat* de râs.
- *Să reți/reții* toată poezia!

9. Citește, cu atenție, textul următor, reprezentând o traducere din limba engleză, realizată cu ajutorul unui translator automat, a unui text preluat de pe internet, despre Mihai Viteazul:

Doi ani mai târziu a începe războiul cu otomanii, un conflict în care prințul sa luptat împotriva bătăliei Călugăreni, considerat unul dintre cele mai importante bătălii domniei sale. Războiul a continua până când în ianuarie 1597 a izbucni pacea.

- Identifică predicatele verbale necesare corectitudinii enunțului.
- Rescrie textul, făcând toate modificările necesare, astfel încât acesta să fie corect.

Folosește-ți creativitatea!

10. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să îți exprimi atitudinea față de gestul surprinzător al unui coleg. Utilizează predicate verbale exprimate prin verbe la toate modurile învățate.

Predicatul nominal

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, pentru a răspunde, oral, cerințelor:

Era o zi frumoasă de vară. Valurile păreau din dantelă trudită de vânt. Norii deveneau orice în închipuirea mea. Cerul se făcuse luminos ca o poartă spre vise. Dorința mea era a rămâne o veșnicie pe acea plajă.

- Identifică predicatul, precizând felul acestora.
- Numește valoarea morfologică a cuvintelor subliniate.

2. Completează, în scris, următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre predicatul nominal:

- ✓ **Predicatul nominal** arată cine este, ce este sau cum este .... Acesta este alcătuit din verb .... și .....
- ✓ **Numele predicativ** poate fi:
  - ...., când este format dintr-un singur termen: *Studentii vor deveni medici.*;
  - ...., când este format din doi sau mai mulți termeni: *Băiatul se făcu înalt, frumos și deștept.*

Important

→ **Numele predicativ** se poate exprima prin:

- **Substantiv**, în cazurile:

Nominativ	Acuzativ	Genitiv
<i>El este <u>elev</u>.</i>	<i>Podul era <u>de piatră</u>.</i>	<i>la este <u>a mamei</u>.</i>

Adjectiv	<i>Vremea devenise <u>calmă</u>.</i>
Pronume personal	<i>Colega mea este <u>ea</u>.</i>
Pronume de politețe	<i>Eroul părea <u>dumnealui</u>.</i>
Pronume posesiv	<i>Ideile sunt <u>ale mele</u>.</i>
Pronume demonstrativ	<i>Proiectul a rămas <u>același</u>.</i>
Pronume nehotărât	<i>El a ajuns <u>cineva</u>.</i>
Pronume negativ	<i>Vinovatul nu pare <u>niciunul</u> dintre ei.</i>
Pronume interogativ	<i>– <u>Ce</u> a devenit copilul?</i>
Pronume relativ	<i>Nu se știe <u>ce</u> a devenit copilul.</i>
Numeral cardinal	<i>Premianții sunt <u>trei</u>.</i>
Numeral ordinal	<i>La concurs, el a fost <u>primul</u>.</i>
Formă verbală nepersonală – infinitiv	<i>Secretul este <u>a munci</u> cu drag.</i>
Formă verbală nepersonală – supin	<i>Cartea este <u>de colorat</u>.</i>
Adverb	<i>Tinerii păreau <u>împreună</u>.</i>
Interjecție	<i>Omul era <u>vai</u> de el!</i>

Exersează!

3. Transcrie predicatul nominal din enunțurile următoare: a. *În penar nu este niciun stilou.* b. *Delfinul este un mamifer.* c. *Copiii devin totul pentru familie.* d. *Ele au rămas aceleași.* e. *Elefantul a rămas în Africa.* f. *Inelul pare aurit.* g. *Pare că vine ploaia.* h. *Am ajuns la timp la școală.* i. *Ei au ajuns celebri.* j. *Ana a ieșit medic de pe băncile facultății.* k. *Astăzi vom ieși la joacă.* l. *Succesul înseamnă efort.* m. *Tu ți-ai însemnat exercițiul?* n. *Ce vei face mâine?* o. *El s-a făcut roșu la față.*

4. Numește, oral, valoarea morfologică a numelor predicative identificate la exercițiul 3.
5. **Lucrați în pereche!** Indică, în scris, felul pronumelor cu funcția sintactică de nume predicativ din enunțurile următoare. Schimbă caietul cu al colegului, verificând corectitudinea răspunsurilor.
- Mingea este a lor.
  - – Cine sunt colegii voștri?
  - Aflu care a fost vinovatul.
  - Scrisoarea este pentru acesta.
  - El pare altul.
  - Oaspetele neașteptat era Măria Sa.
  - Desenele păreau ale tuturor.

+• 6. Încercuiește varianta corectă:

- În propozițiile: *Legea e sfântă. Ale cui sunt florile? Ele păreau trei din depărtare.*, numele predicative sunt exprimate, în ordine, prin: **a.** adjectiv, numeral ordinal, pronume interogativ; **b.** adjectiv, pronume relativ, numeral cardinal; **c.** adjectiv, pronume interogativ, numeral cardinal.
  - În propozițiile: *Ea va deveni profesoară. Casa este a bunicii mele. Inelul este de la mama.*, numele predicative sunt, în ordine, în cazurile: **a.** nominativ, acuzativ, dativ; **b.** nominativ, genitiv, acuzativ; **c.** acuzativ, dativ, genitiv.
  - În propozițiile: *Munca înseamnă a avea satisfacții. Ar fi bine să ascuți. Era halal de el!*, numele predicative sunt exprimate, în ordine, prin: **a.** adverb de mod, formă verbală nepersonală, interjecție; **b.** formă verbală nepersonală, interjecție, adverb de loc; **c.** formă verbală nepersonală, adverb de mod, interjecție.
7. Scrie câte un enunț în care să existe predicat nominal cu numele predicativ exprimat prin: ▪ adjectiv; ▪ substantiv; ▪ pronume; ▪ numeral; ▪ formă verbală nepersonală; ▪ adverb; ▪ interjecție.
8. Precizează, oral, ce figură de stil sunt structurile subliniate, cu funcția sintactică de nume predicativ:
- *Fata moșneagului însă era frumoasă, harnică, ascultătoare și bună la inimă.* (I. Creangă)
  - *Tu ești o ziuă, eu sunt un soare,*
Eu sunt un flutur, tu ești o floare. (M. Eminescu)
  - *Și vodă-i un munte.* (G. Coșbuc)
  - *Stelele par înghețate, cerul pare oțelit.* (V. Alecsandri)
9. Rescrie enunțurile următoare, selectând termenul potrivit acordului cu subiectul: **a.** Pisica și câinele sunt *prietene/ prieteni*. **b.** Cartea și autorul ei păreau *cunoscute/ cunoscuți*. **c.** Trenul și mașina au devenit *moderne/ moderni*. **d.** Roșia și morcovii sunt *delicioși/ delicioase*. **e.** Salata și castravetele păreau *gustoși/ gustoase*. **f.** Dealul și muntele sunt *înalți/ înalte*. **g.** Pantofii și paltonul erau *impecabile/ impecabili*. **h.** Parcul și grădina școlii sunt bine *îngrijite/ îngrijiți*.
10. Citește cu atenție următorul text postat pe o rețea de socializare, apoi corectează-l, oral, respectând acordul între subiect și predicat:

Voi participa la concurs, pentru că oricine dintre noi putem dansa. Eu și ea iau premiul I, căci cinci milioane sunt o sumă mare. Va fi interzis utilizarea telefoanelor în timpul concursului.

Folosește-ți creativitatea!

11. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să îți prezinți opinia despre modul în care o exprimare incorectă în spațiul virtual poate afecta imaginea unei persoane. Vei folosi cel puțin cinci predicate verbale și cinci predicate nominale, pe care le vei sublinia.

Subiectul

Amintește-ți!

1. Citește cu atenție enunțurile selectate din textul „Omul de zăpadă care voia să întâlnească soarele” de Matei Vișniec, apoi răspunde, oral, cerințelor următoare:

„Rândunica tocmai s-a întors din Țările Sudului/ și/ , cum primăvara întârzie/ să vină pe la noi/ , tare sunt îngrijorat/ să nu răcească prietena mea./ ”

- a. Cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal?
  - b. În care dintre propoziții subiectul lipsește, dar se deduce din forma verbului?
  - c. Cui îi este atribuită însușirea exprimată de adjectivul cu funcția sintactică de nume predicativ?
  - d. În ce caz sunt substantivul din prima și ultima propoziție?
2. Completează, în scris, următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre subiect:
    - ✓ **Subiectul** este partea .... de .... care arată cine face acțiunea exprimată de un .... sau cui îi este atribuită însușirea, caracteristica exprimată de un predicat ..... Subiectul este:
      - .... – când este alcătuit dintr-un singur termen: *Ziua începe frumos.*
      - .... – când este alcătuit din mai mulți termeni: *Noi, voi și ei mergem la teatru.*
    - ✓ Subiectul poate fi .... (regăsit în propoziție) sau .... (putând fi dedus din context sau din forma verbului).
    - ✓ Subiectul **neexprimat** poate fi:
      - ...., când se poate deduce din desinența verbului (la persoana I și a II-a, singular și plural): *Plantăm flori în curtea școlii. (noi)*
      - ...., când a fost exprimat într-o propoziție anterioară: *Soarele a răsărit și încălzește pământul.*
    - ✓ Substantivul, pronumele și numeralul cu funcția sintactică de subiect sunt în cazul .....

Important

→ **Subiectul** se poate exprima prin:

Substantiv comun/ propriu	<i>Natura/ Marea Neagră era pasiunea lui.</i>
Pronume de politețe	<i>Dumneaei vine mâine.</i>
Pronume personal	<i>El sosește astăzi.</i>
Pronume posesiv	<i>Ai mei sunt roșii.</i>
Pronume demonstrativ	<i>Ceilalți nu participă.</i>
Pronume nehotărât	<i>Cineva a adus flori.</i>
Pronume negativ	<i>Nimeni nu a uitat de petrecere.</i>
Pronume interogativ	– <i>Cine fluieră?</i>
Pronume relativ	<i>Am aflat cine fluieră.</i>
Numeral cardinal	<i>Trei sosesc mai târziu.</i>
Numeral ordinal	<i>Primul a citit cu intonație.</i>
Formă verbală nepersonală – infinitiv	<i>A dansa era visul său.</i>
Formă verbală nepersonală – gerunziu	<i>Se aude fluierând.</i>
Formă verbală nepersonală – supin	<i>Nu este ușor de scris.</i>

Exersează!

3. Subliniază cu o linie subiectele simple și cu două subiectele multiple din enunțurile următoare:
- Ieri, scena teatrului ne-a încântat pe toți. ▪ Au venit elevi, profesori, părinți, bunici. ▪ Holurile și lojele erau neîncăpătoare. ▪ M-au impresionat actorii, decorurile și muzica. ▪ A fost o zi de neuitat.
4. Alege subiectul potrivit dintre *profesorii, toți, marea, a înțelege, teza*, pentru a completa enunțurile:
- .... participăm la proiect. ▪ .... ne apreciază. ▪ Se vede ..... ▪ .... se apropie. ▪ E greu .... o limbă străină.
5. Alcătuieste propoziții în care subiectul să se afle: ▪ la începutul propoziției; ▪ la mijlocul propoziției; ▪ la finalul propoziției.

- +** 6. Precizează, oral, felul pronumelor cu funcția sintactică de subiect din următoarele propoziții:
- Ai voștri au ajuns primii. ▪ Vor câștiga ceilalți. ▪ Niciunul n-a întârziat.
  - Ele învață bine. ▪ Altcineva te-a lădat. ▪ Nu văd care lipsește.
  - Vine dumneaei. ▪ Vor participa aceiași la proiect. ▪ Ce se aude?
  - Aceasta e doar o părere. ▪ Aceea e o carte nouă.

7. Transcrie enunțurile în care termenii subliniați au funcția sintactică de subiect:
- Vara voi merge la mare. ▪ Ce este semnul acesta? ▪ E luni.
  - Vara vine cu pași timizi. ▪ Îmi place ciocolata. ▪ Își mănâncă prăjitura.
  - Cartea am citit-o repede. ▪ Mi-era un dor nespus de ei.
  - Acest elev știe orice. ▪ Mâine va fi cald.

8. Citește enunțurile extrase din textul „Unde-am greșit?!” de Alex Moldovan, apoi scrie **A** sau **F** în dreptul afirmațiilor de sub text.

Apoi l-am cunoscut. Prima impresie a fost grozavă! De cum m-a văzut, s-a repezit la mine, m-a studiat pe toate părțile și a spus pe un ton categoric:
— Pe asta o vreau!

- Primul enunț are subiect inclus. ▪ Subiectele din al treilea enunț sunt incluse.
  - În al doilea enunț, subiectul este exprimat prin numeral ordinal. ▪ În ultimul enunț subiectul este *pe asta*.
  - Al doilea enunț are subiect multiplu.
9. Corectează, oral, enunțurile false descoperite la exercițiul 8, astfel încât să fie adevărate.
10. Încercuiește varianta corectă:
- În enunțul *Și mă gândeam că dumneavoastră... aveți cu ce să o aprindeți*, subiectele sunt, în ordine: a. inclus, inclus, exprimat; b. inclus, exprimat, inclus; c. exprimat, subînțeles, inclus.
  - În enunțul *Asta-i tot ce voiai să-mi ceri?*, subiectele sunt, în ordine: a. inclus, subînțeles, exprimat; b. inclus, exprimat, inclus; c. exprimat, inclus, inclus.
  - În enunțul *Au urmat zile întregi în care prefera să stea pe calculator*, subiectele sunt, în ordine: a. inclus, subînțeles, exprimat; b. inclus, exprimat, inclus; c. exprimat, subînțeles, subînțeles.

Folosește-ți creativitatea!

11. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, cu titlul *Aventură în curtea bunicilor*, în care să folosești cel puțin cinci subiecte exprimate prin părți diferite de vorbire. Subliniază-le!

Atributul

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, textul următor pentru a răspunde, oral, cerințelor următoare:

Prima impresie a tabletei despre România a fost una foarte plăcută. Două dintre zonele fascinante ale țării vizate de ea sunt Carpații și Marea Neagră. Gândurile ei de mai târziu au dezvăluit experiența întâlnirii cu un copil răsfățat.

— Copile drag, să prețuiești orice dar!

- Ce cuvinte au funcția sintactică de atribut?
- Ce cuvânt determină fiecare atribut identificat?
- Care sunt întrebările folosite la identificarea atributelor de mai sus?
- Prin ce parte de vorbire sunt exprimate attributele respective?
- În ce caz se află cuvintele subliniate?

2. Completează, în scris, următoarele enunțuri pentru a-ți reaminti noțiunile despre atribut:

- ✓ **Atributul** este partea .... de propoziție care determină:
  - .... : Pânza de păianjen nu se rupea.
  - .... : Acela în uniformă este unchiul meu.
  - .... : Doi de pe podium sunt români.
- ✓ **Atributul** răspunde la întrebările: care? ce fel de? al, a, ai, ale cui?.

I. Realizarea atributului prin adjectiv

Amintește-ți!

3. Precizează, oral, prin ce sunt exprimate attributele din enunțurile următoare:

- Prima impresie contează.
- Am găsit caietul pierdut ieri.

Important

→ **Atributul** se poate exprima prin:

- **Adjectiv:** *Priveam cerul senin.*
- **Adjectiv participial:** *Avea o privire uimită.*
- **Adjective pronominale:** **posesiv** (*ziua mea*), **demonstrativ** (*acea fată*), **nehotărât** (*alt om*), **negativ** (*nicio zi*), **interogativ** (*— Ce idei ai?*), **relativ** (*Aflu ce idei ai.*), **de întărire** (*elevii înșiși*)
- Numeral cu valoare adjectivală: *Primul părinte are trei copii.*

→ Adjectivele cu funcția sintactică de **atribut** se acordă în gen, număr și caz cu termenul centru (regent).

Exersează!

4. Identifică attributele exprimate prin adjectiv din enunțurile următoare, completând un tabel asemănător:

- Timpul frumos ne invită la joacă.
- Zăresc unele urme pe drum.
- Fetele însele au cusut ia.
- Tema ta este interesantă.
- Care om a vorbit?
- Lipsesc două cărți.
- Niciun om n-a venit.
- Aceiași actori au jucat azi.
- A treia carte a fost interesantă.
- Soare cald, alintă-ne!

Atributul	Partea de vorbire prin care se exprimă	Caz	Termenul centru (regent)

5. Alcătuieste enunțuri în care atributele să fie exprimate prin:

- adjectiv, în cazul dativ;
- adjectiv pronominal demonstrativ, în cazul acuzativ;
- adjectiv pronominal negativ, în cazul genitiv;
- adjectiv pronominal demonstrativ, în cazul nominativ;
- numeral cardinal cu valoare adjectivală, în cazul nominativ;
- numeral ordinal cu valoare adjectivală, în cazul dativ;
- adjectiv pronominal posesiv, în cazul vocativ.

II. Realizarea atributului prin substantiv

Amintește-ți!

6. Precizează, oral, prin ce sunt exprimate atributele din enunțurile următoare:

- Prima impresie contează.
- Am găsit caietul pierdut ieri.
- Tableta copilului e pe masă.
- Jocurile de copii sunt relaxante.

Important

→ **Atributul** poate fi realizat prin **substantiv comun** sau **propriu**, în:

- **Acuzativ**, precedat de prepoziție: *Am o rochie din dantelă.*
- **Dativ**
  - ✓ fără prepoziție: *Am asistat la conferința de medalii elevilor.*
  - ✓ precedat de prepoziție: *Reușita datorită muncii ne-a bucurat.*
- **Genitiv**
  - ✓ fără prepoziție: *Sosirea berzelor m-a bucurat.*
  - ✓ precedat de prepoziție: *Ne-a bucurat votul contra violenței.*

Exersează!

7. Încercuiește răspunsul corect:

- Atributele exprimate prin substantiv din enunțurile: ▪ *Hainele colegului sunt noi.* ▪ *Reușita grație colaborării colegilor ne-a bucurat.* ▪ *S-a încheiat campania împotriva fumatului.* se află, în ordine, în cazurile:
a. acuzativ, dativ, genitiv; b. genitiv, dativ, genitiv; c. dativ, genitiv, genitiv.
- Atributele exprimate prin substantiv din enunțurile: ▪ *Prefer tortul cu frișcă.* ▪ *Apele Dunării știu multe povești.* ▪ *Podul de piatră s-a dărâmat.* se află, în ordine, în cazurile:
a. acuzativ, dativ, genitiv; b. genitiv, dativ, acuzativ; c. acuzativ, genitiv, acuzativ.
- Atributele exprimate prin substantiv din enunțurile: ▪ *Acordarea de premii elevilor va avea loc mâine.* ▪ *Admir zborul păsărilor.* ▪ *Ceilalți din clasă nu știu vestea.* se află, în ordine, în cazurile:
a. acuzativ, dativ, genitiv; b. genitiv, dativ, acuzativ; c. dativ, genitiv, acuzativ.

III. Realizarea atributului prin pronume și numeral

Amintește-ți!

8. Precizează, oral, prin ce sunt exprimate atributele din enunțurile următoare:

- Tableta lui este nouă.
- Cadoul de la primul m-a impresionat.

Important

→ **Atributul** se exprimă prin diverse tipuri de **pronume**, inclusiv **numeral** cu valoare pronominală:

Parte de vorbire/ caz	Acuzativ	Genitiv
Pronume personal	<i>Am așteptat plimbarea <u>cu tine</u>.</i>	<i>Cartea <u>ei</u> e nouă.</i>
Pronume de politețe	<i>Respect <u>păreră dumneavoastră</u>.</i>	<i>Admir <u>rochia dumneaei</u>.</i>
Pronume posesiv	<i>Mi-e dragă <u>fotografia cu ai mei</u>.</i>	<i>Sfaturile <u>lor mei</u> mă ajută.</i>
Pronume demonstrativ	<i>Nu-mi schimb <u>păreră despre aceștia</u>.</i>	<i>Gestul <u>acelora</u> m-a emoționat.</i>
Pronume nehotărât	<i>Discuțiile <u>despre alții</u> nu sunt potrivite.</i>	<i>Este copilul <u>altcuiva</u>.</i>
Pronume negativ	<i>Darul <u>de la niciunul</u> n-a fost surpriză.</i>	<i>Părinții <u>niciunuia</u> nu au venit.</i>
Pronume interogativ	–	– <i>Al <u>cui</u> caiet lipsește?</i>
Pronume relativ	–	<i>Știu <u>al cui</u> caiet lipsește.</i>
Numeral cardinal cu valoare pronominală	<i>Răspunsul <u>de la doi</u> dintre ei e pozitiv.</i>	<i>Ne place reacția <u>unuia</u> dintre cei trei.</i>
Numeral ordinal cu valoare pronominală	<i>Întâlnirea <u>cu primul</u> dintre ei a durat.</i>	<i>Prefer uniformă <u>primului</u>.</i>

→ Atributul poate fi realizat și prin pronume sau numeral cu valoare pronominală precedat de prepoziții în cazul dativ (*Succesul grație acestora/ primului mă motivează.*) sau genitiv (*Alergarea împrejurul lor/ primului a durat puțin.*)

Exersează!

9. Transcrie doar enunțurile care conțin atribute exprimate prin pronume:

- Vocea lui era blândă.
- Chipul său părea zâmbitor.
- Acordarea de premii celorlalți are loc azi.
- Ceilalți oameni nu știu adevărul.
- Vorbele de la niciunul dintre ei nu erau sincere.
- Nicio idee nu e de neglijat.
- Casa aceasta e nouă.
- Casa acesteia e nouă.
- Casa pentru aceasta e nouă.
- Disputa cu alții e inutilă.
- Alți pantofi sunt inutili.
- Voi găsi vreun taxi liber.
- Sigur mă va surprinde alegerea vreunuia.
- Fiecare donează ce jucării poate.
- Copilul ale cărui jucării sunt donate primește diplomă.

10. Precizează tipul și cazul pronumelor cu funcția de atribut din enunțurile identificate la exercițiul 9.

IV. Realizarea atributului prin adverb

Amintește-ți!

11. Precizează, oral, prin ce este exprimat atributul subliniat în enunțul următor:

- Jucăriile copiilor de azi sunt telefoanele și tabletele.

Important

→ **Atributul** se poate realiza și prin adverb, precedat sau nu de prepoziție.

- Adverb de loc: *Sertarul de jos este plin.*
- Adverb de timp: *Îmi place prăjitura de ieri.*
- Adverb de mod: *Plimbarea agale mă destinde.*

Exersează!

12. Notează cu **adevărat** sau **fals** afirmațiile următoare:

- În enunțul *Camera de dincolo este renovată, dar etajul de sus încă nu e gata.*, există trei adverbe cu funcția de atribut.
- În enunțul *Mi-e dor de plimbarea de după-amiază prin parcul înverzit.*, atributele sunt exprimate, în ordine, prin substantiv, adverb, adjectiv.
- În enunțul *Visurile de azi vor deveni împlinirile de mâine.*, atributele sunt exprimate prin adverbe de timp.
- În enunțul *În vremurile de demult, orice om vi-teaz devenea erou.*, există un atribut exprimat prin adverb și două prin adjective pronominale.

Folosește-ți creativitatea!

13. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să povestești o călătorie imaginară într-o altă țară. Folosește cel puțin zece atribute, pe care le vei sublinia.

Complementul direct

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, apoi răspunde, oral, cerințelor:

— Iată progresul de azi! Copiii învață orice despre tehnologie și ajută pe oricine. Apasă butoane, schimbă parole, caută informații. Ei pot afila în câteva secunde despre tot ce a făurit ființa umană.

- Precizează termenul pe care îl determină cuvintele subliniate, numindu-i valoarea morfologică.
- Identifică funcția sintactică și cazul cuvintelor subliniate?

Important

- **Complementul direct** indică obiectul gramatical asupra căruia se răsfrânge direct acțiunea verbului determinat.
- Complementul direct determină un verb: **Ascult o melodie.** (ce ascult?) sau o interjecție: — **Poftim o carte!**
- **Întrebările** la care răspunde complementul direct sunt: *pe cine?, ce?*
- **Complementul direct** se exprimă prin substantiv, pronume sau numeral cu valoare pronominală, în cazul acuzativ sau prin forme verbale nepersonale:
  - substantiv: *Îi salut pe colegi. Aflu vestea cea mare.*
  - pronume personal: *Îi ajut pe ei. O aștept la gară.*
  - pronume de politețe: *Pe dumnealui îl văd.*
  - pronume demonstrativ: *Ține asta. Îi recunosc pe aceiași.*
  - pronume nehotărât: *Vreau altceva. Văd pe fiecare.*
  - pronume negativ: *Nu aud nimic. Nu aud pe nimeni.*
  - pronume interogativ: — *Ce dorești? Pe cine cauți?*
  - pronume relativ: *Spune ce dorești și pe cine cauți.*
  - numeral cardinal, cu prepoziția *pe*: *Îi știu pe doi.*
  - numeral ordinal, cu prepoziția *pe*: *Îl chem pe primul.*
  - formă verbală nepersonală de infinitiv: *Nu pot înțelege reacția lor. Doresc a-ți spune ceva.*
  - formă verbală nepersonală de gerunziu: *Aud claxonând.*
  - formă verbală nepersonală de supin: *Am de terminat un proiect.*

Observație: Complementul direct permite reluarea sau anticiparea prin forme accentuate sau neaccentuate de pronume personal: *O văd (pe ea). Pe doi dintre ei îi cunosc.*

Exersează!

2. Precizează, în scris, partea de vorbire prin care sunt exprimate complementele directe din enunțurile:
- Na un măr! ▪ Cartea pe care o citești este a mea. ▪ Pe cealaltă am văzut-o ieri. ▪ I-am ajutat pe toți.
  - Pe cine ai văzut la film? ▪ Am de rezolvat o problemă. ▪ Știe a desface un nod.

- +• 3. Corectează, oral, enunțurile următoare:

- Cartea care am citit-o este interesantă. ▪ Toți elevii care i-am întâlnit zâmbeau.
- Asta am aflat-o azi. ▪ Care îl alegi?

4. Rescrie enunțurile ce conțin complemente directe:

- El devine medic. ▪ El vede un medic. ▪ Îl aleg pe acesta. ▪ Răspunsul rămâne acesta. ▪ Ei vor ajunge cineva. ▪ – Nu cunoști pe cineva din bloc? ▪ Rățușca cea urâtă se va face o lebădă. ▪ Urmăresc o lebădă pe lac. ▪ Scriu ceva pe caiet. ▪ Desenul a ieșit ceva neclar. ▪ Nu auzisem pe niciunul. ▪ Câștigătorul nu este niciunul. ▪ Dumnealui pare director. ▪ Ei aleg alt director.

Folosește-ți creativitatea!

5. Alcătuieste un dialog între tine și directorul școlii, de minimum zece replici, în care să soliciți permisiunea de a organiza o vânătoare de comori în cadrul activităților dedicate săptămânii *Școala altfel*. Folosește cel puțin cinci complemente directe, pe care le vei sublinia.

Complementul indirect

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Sunt o tabletă ce își schimbă stăpânul. Îi las acestuia toate clipele surprinse de mine. Le dăruiesc prietenilor săi bucuria întâlnirilor virtuale, prielnice gândurilor tainice și hazlii.

- a. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate. b. Numește cazul substantivelor subliniate.

Important

- **Complementul indirect** este partea secundară de propoziție care indică destinatarul sau beneficiarul acțiunii exprimate de verb.
- Complementul indirect determină un verb: **Au mulțumit părinților**; un adjectiv: *Aerul este **necesar** vieții*; o interjecție: – **Bravo** ție!. Întrebarea la care răspunde complementul indirect este *cui?*
- **Complementul indirect** se exprimă prin substantiv, pronume sau numeral în cazul dativ:
  - substantiv comun: *Le scriu părinților o felicitare.*
  - substantiv propriu: *Diane îi pasă de natură.*
  - pronume personal, cu forme accentuate și neaccentuate: *Lui îi place fotbalul.*
  - pronume de politețe: *Îi spun dumnealui adevărul.*
  - pronume reflexiv: *Sieși își reproșează eșecul.*
  - pronume posesiv: – *Bravo alor tăi!*
  - pronume demonstrativ: *E un rezultat favorabil acestora.*
  - pronume nehotărât: *Au demonstrat altcuiva adevărul.*
  - pronume negativ: *Nu cer nimănuj nimic.*
  - pronume interogativ: – *Cui duci coșul?*
  - pronume relativ: *Am știut cui dai premiul.*
  - numeral cu valoare pronominală: *Îi ofer primului o șansă.*

Observație: Complementul indirect permite reluarea sau anticiparea prin **forme neaccentuate ale pronumelui**: *Le dau (lor) o șansă. Mariei îi place dansul.*

Exersează!

2. Precizează, în scris, partea de vorbire prin care se exprimă complementele indirecte din enunțurile:
- Au oferit bucurii fiecăruia.
  - Nu i s-a transmis primului vestea.
  - Le-a destăinuit dumnealor un secret.
  - Era o vreme prielnică pescuitului.
  - Nu știu cui să-i înmânez trofeul.
  - Nu dau socoteală nimănui.
  - Le-a spus alor săi despre studii.
  - – Cui i-ai dat biletele?
  - I-am cumpărat lui Ionel o minge.
  - Crearea fabulei i-o datorăm lui Esop.
  - Am înaintat Prefecturii o cerere.
  - Troscl! o palmă hoțului.
  - – Ți-e frig?
  - Îi este dor de voi.
  - – Na-vă mere!
3. Include în enunțurile date forma potrivită a cuvintelor dintre paranteze, astfel încât să îndeplinească funcția sintactică de complement indirect:
- Îi ofer (*Olga*) un trandafir.
  - Îi voi spune (*un amic*) o taină.
  - Îi povestesc (*cealaltă*) o amintire din tabără.
  - Le atrag atenția (*niște colegi*) că au greșit.
  - Este o decizie favorabilă (*Anca*) și (*Raluca*).
  - Voi dedica această carte (*Adrian*), (*Robert*) și (*Claudiu*).
  - Îi transmit (*Mihaela*) o urare caldă.
  - Le urez (*toți*) succes!
  - Nu spun (*nimeni*) nimic.
  - S-a administrat tratamentul (*cine*) a spus medicul.
  - – (*Cine*) îi lipsește un nasture?
4. Corectează enunțurile următoare: ▪ *Dau la părinți o veste bună.* ▪ *Urez la aceștia numai bine!* ▪ *Scriu la niște elevi recomandări.*

Folosește-ți creativitatea!

5. Scrie un articol pentru site-ul școlii, de minimum 100 de cuvinte, în care să descrii un obicei/ o tradiție din zona ta. Vei folosi cel puțin cinci complemente indirecte, pe care le vei sublinia.

Complementul prepozițional

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile de mai jos, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Visez la tabăra din vacanța de vară. Mi-e dor de aventurile trăite cu toți din clasă. Mă voi gândi la acestea după teze.

- Selectează complementele, precizând întrebările la care răspund.
- Indică pentru complementele găsite partea de vorbire prin care sunt exprimate și cazul.
- Numește partea de vorbire care leagă complementele selectate de verb.

Important

- **Complementul prepozițional** determină un verb: **Se teme de tunet.**; un adjectiv: **E apt pentru efort.**; un adverb: **Locuia aproape de școală.**; o interjecție: **Vai de ei!**
- **Întrebările** la care răspunde complementul prepozițional sunt: *de cine?/ de ce?, despre cine?/ despre ce?, cu cine?/ cu ce?, la cine?/ la ce?, pentru cine?/ pentru ce?*
- Complementul prepozițional se exprimă prin substantiv, pronume sau numeral în cazul **acuzativ**, fiind precedat întotdeauna de una dintre prepozițiile specifice acestui caz, impusă de cuvântul pe care îl determină: *de, la, cu, pentru, despre* etc.
- **Complementul prepozițional** se exprimă prin:
  - substantiv comun: *Discut cu prietenii despre excursie.*
  - substantiv propriu: *Scriu despre Mihai Viteazul.*
  - pronume personal, cu forme accentuate: *Mă gândesc la ei.*
  - pronume personal de politețe: *Mi-e dor de dumneavoastră.*
  - pronume reflexiv: *Se gândește doar la sine.*
  - pronume posesiv: *Mă mândresc cu ai mei.*
  - pronume demonstrativ: *Colaborez cu aceeași.*
  - pronume nehotărât: *Povestesc despre fiecare.*
  - pronume negativ: *Nu se teme de niciunul.*
  - pronume interogativ: – *Cu cine ai vorbit?*
  - pronume relativ: *Știu la cine te gândești.*
  - numeral cardinal cu valoare pronominală: *Am citit despre trei dintre scriitori.*
  - numeral ordinal cu valoare pronominală: *Nu contez pe primul.*
  - formă verbală nepersonală de infinitiv: *Nu se gândește la a ceda.*
  - formă verbală nepersonală de supin: *S-a plictisit de răsfoit reviste.*

Exersează!

2. Completează, oral, în enunțurile următoare, prepoziția potrivită pentru a obține complemente prepoziționale:
  - Clasa mea se implică .... activități de voluntariat. ▪ Voluntariatul nu se rezumă .... donarea de obiecte.
  - Școala noastră va beneficia .... un proiect. ▪ Surpriza a constat .... câștigarea proiectului. ▪ Mereu vom ape-
la .... părinți pentru sfaturi. ▪ Voi opta .... alt club sportiv. ▪ Talentul copilului reiese .... spectacolul oferit.
  - Cartea poate rivaliza .... tehnologia. ▪ Am aflat .... o nouă carte.
3. Rescrie doar enunțurile în care există complement prepozițional:
  - Prefer discuțiile cu voi. ▪ M-am bucurat pentru dumneavoastră. ▪ Se miră de unele dintre rezultate.
  - Visam un castel pentru prințese. ▪ A renunțat la băut suc. ▪ S-a săturat a butona telecomanda. ▪ Nu spune
nimic despre sine. ▪ Povestea despre sine nu e reală. ▪ Vom discuta despre a doua dintre apariții.
4. Precizează, în scris, partea de vorbire prin care sunt exprimate complementele prepoziționale din enunțurile
selectate anterior.
5. Construiește, în scris, enunțuri în care grupurile următoare să îndeplinească, pe rând, funcția de atribut și
de complement prepozițional: ▪ *despre celălalt*; ▪ *pentru oricare*; ▪ *la acesta*; ▪ *cu fiecare*; ▪ *de albine*;
▪ *din fluier*. **Exemplu:** *Îmi place mierea de albine.* (atribut) *Se teme de albine.* (complement prepozițional)

Circumstanțialul de cauză

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțul următor, apoi răspunde, oral, cerințelor:

„Auzind zmeul această vorbă a lui Făt-Frumos, se înroși de mânie, se tulbură de necaz, mai că turbă de supărare și amărăciune, în timp ce voinicul fugea cu fata care se tot minuna privindu-l!”

- Ce cuvânt determină fiecare dinte termenii subliniați?
- Ce relație logică există între cuvântul determinat și termenii subliniați?
- Ce valoare morfologică au cuvintele subliniate?

Important

- **Circumstanțialul de cauză** arată cauza unei acțiuni sau a unei însușiri.
- Circumstanțialul de cauză determină un verb: **Nu adormea de griji**; mai rar un adjectiv: **Omul e roșu de furie**; o interjecție predicativă: **Pleosc! o palmă de furie**.
- **Întrebările** la care răspunde sunt: *din ce cauză? din ce pricină?*
- Grupurile *din cauza, din pricina* sunt locuțiuni prepoziționale care impun substantivului, pronumelui cazul genitiv.
- Circumstanțialul de cauză se poate exprima prin:
  - substantiv → **Acuzativ**: *Îi lăcrimează ochii de bucurie*. → **Genitiv**: *Tremura din cauza frigului*.
  - pronume → **Acuzativ**: *Nu se moare din asta*. → **Genitiv**: *Din pricina celorlalți a renunțat*.
  - adjectiv: *M-a impresionat de bătrân ce era*.
  - adjectiv participial: *Nu mai puteam de obosit*.
  - formă verbală nepersonală de gerunziu: *Neputând descuia ușa, hoțul a renunțat*.

Exersează!

2. Continuă, în scris, enunțurile următoare, adăugând un circumstanțial de cauză:

- Fetița era tristă .....
- Cursurile au fost suspendate .....
- N-am terminat proiectul .....
- Copilul are chipul înlăcrimat .....
- Au luat-o la fugă .....
- Voi întârzia ...

3. Completează, oral, spațiile libere cu prepoziții sau locuțiuni prepoziționale care să intre în structura unui circumstanțial de cauză: ▪ L-au lovit .... greșeală. ▪ S-a înroșit .... emoție. ▪ Păreau epuizați .... oboseli. ▪ .... acest motiv l-am certat. ▪ N-am participat .... absenței unui coleg.

Observație: Circumstanțialul de cauză poate sta în propoziție atât înaintea, cât și după termenul regent. Indiferent de așezare (topică), circumstanțialul de cauză se separă prin virgulă, doar dacă vorbitorul nu insistă asupra lui.

4. Selectează, în scris, circumstanțialul de cauză din enunțurile următoare:

- Dintr-o regretabilă eroare, au șters proiectul din calculator.
- Pentru un gest necuvenit, nu va fi iertat niciodată.
- Nu poate conduce din cauza vremii.
- Din pricina unora, au reprogramat întâlnirea.
- Începând ploaia, n-au putut continua jocul.
- El plânge de ciudă.
- Orice copil se mai lovește, din aceasta nu se moare.

5. Asociază, în scris, verbului *s-au certat* câte un circumstanțial de cauză exprimat prin: ▪ *de* + adjectiv; ▪ *din cauza* + pronume negativ; ▪ formă verbală nepersonală de gerunziu; ▪ *de* + substantiv.

Circumstanțialul de scop

Descoperă!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Bunicul a plecat la piață după cumpărături. Tata s-a dus la pescuit, pentru a prinde pește, dar și pentru a se relaxa. Copiii au rămas acasă spre a termina testele. În vederea examenului, au mult de lucru.

- a. Ce cuvânt determină termenii subliniați?
- b. Ce relație logică există între cuvântul determinat și termenii subliniați?
- c. Ce valoare morfologică au cuvintele subliniate?

Important

- **Circumstanțialul de scop** arată scopul unei acțiuni.
- Circumstanțialul de scop determină un verb: **Luptă pentru împlinirea visurilor**.
- **Întrebările** la care răspunde sunt: *cu ce scop? în ce scop?*.
- Grupul *în vederea* este o locuțiune prepozițională care impune substantivului, pronumelui cazul genitiv.
- Circumstanțialul de scop se poate exprima prin:
  - substantiv în cazul acuzativ, precedat de prepozițiile *după, la, pentru, întru, spre*: *S-au jertfit întru gloria neamului*.
  - substantiv în cazul genitiv, precedat de locuțiunea prepozițională *în vederea*: *Au economisit în vederea plecării în excursie*.
  - formă verbală nepersonală de infinitiv: *Îl laud spre a-l motiva*.
  - formă verbală nepersonală de supin: *Pentru colectat selectiv, am pus coșuri speciale*.

Exersează!

2. Asociază, în scris, termenii din prima coloană cu circumstanțialul corespunzător din a doua coloană:

Au învățat mult...

Respira adânc...

S-au alocat fonduri...

Vom merge împreună...

la cules ciuperci.

pentru admiterea la liceu.

spre a-și stăpâni emoțiile.

în vederea renovării școlii.

între harta încălțată.

3. Rescrie enunțurile ce conțin circumstanțiale de scop:

- Armele de vânat se păstrează cu mare grijă.
- Unchiul meu pleacă mâine la vânat.
- Eu nu îi împărtășesc pasiunea de a vâna.
- Oamenii preistorici umblau prin păduri pentru a vâna.
- Bunica a plecat după treburi.
- Ea spune că alergatul după treburi îi place.
- Oamenii mari muncesc pentru bani.
- Munca pentru bani devine rutină.

4. Numește, oral, funcția sintactică a formelor verbale de infinitiv din enunțurile următoare:

- A dansa era pasiunea ei.
- El dorește a traversa pe pod.
- Înainte de a vorbi, gândește!
- Visul lui este de a cânta la pian.
- A plecat fără a saluta.
- Pentru a traversa râul, am mers pe pod.

Observație: Circumstanțialul de scop poate sta în propoziție atât înaintea, cât și după termenul regent. Indiferent de așezare (topică), circumstanțialul de scop se separă prin virgulă, doar dacă vorbitorul nu insistă asupra lui. Nu se despart prin virgulă circumstanțialele de scop exprimate prin formă verbală nepersonală de supin.

Folosește-ți creativitatea!

5. Scrie un text, de minimum 100 de cuvinte, în care să argumentezi preferința pentru lectura unei cărți sau pentru vizionarea ecranizării acesteia. Vei folosi circumstanțiale de cauză și de scop, pe care le vei sublinia.

Circumstanțialul de loc. Circumstanțialul de timp. Circumstanțialul de mod

Amintește-ți!

1. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Depart, în munții noștri, se construiește un hotel de gheață. Blocurile imense sunt extrase din Bălea Lac. Deasupra acestuia, se află nemărginirea norilor.

— Haideți în Făgăraș!

- Selectează, oral, circumstanțialele de loc din text.
- Numește partea de vorbire prin care sunt exprimate circumstanțialele găsite.
- Ce cuvinte determină circumstanțialele găsite?

Important

- **Circumstanțialul de loc** arată locul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire.
- Circumstanțialul de loc determină un verb: **Plec acasă**; mai rar un adjectiv: **Munții sunt albi în vârf**; un adjectiv participial: **Admir floarea așezată în vază**; o interjecție predicativă: **Hai afară!**.
- Întrebările la care răspunde sunt: *unde? de unde? pe unde? până unde? încotro?*
- Circumstanțialul de loc se poate exprima prin:
  - substantiv comun/ propriu → **Acuzativ: Locuiesc lângă râu/ Siret**. → **Genitiv: Stau înaintea apei/ Ateneului**.
  - pronume → **Acuzativ: Pun caietul peste acesta**. → **Genitiv: Câinele zburda împrejurul lor**.
  - numeral cu valoare pronominală → **Acuzativ: Mă ascund după primul**. → **Genitiv: Zbura deasupra primului dintre orașe**.
  - adverb de loc: **Ne vedem acolo**.

Exersează!

2. Transcrie circumstanțialele de loc din enunțurile următoare:

a. Ajung acolo după prânz. b. Râul curge aproape de pensiune. c. Mulți cai pasc pe câmpul înverzit. d. Lângă aceștia, curge la vale un pârâu vesel. e. Mă ascund după doi mai voinici. f. — la cartea de aici!

3. Prin ce parte de vorbire se exprimă circumstanțialele de loc identificate la exercițiul precedent?

4. Transcrie enunțurile date, cu forma corectă a prepoziției sau a locuțiunii ce precedă circumstanțialul de loc:

▪ Trec *piste/ peste* o apă. ▪ Circulau corect *pă/ pe* drum. ▪ În *mișlocul/ mijlocul* Dunării s-a format o insulă. ▪ *De-a supra/ deasupra* fiecăruia erau umbrele. ▪ Se ascunde *dedesuptul/ dedesubtul* acestuia. ▪ Privește *de-a lungul/ dealungul* drumului.

5. Numește cazul părților de vorbire prin care se exprimă circumstanțialele identificate în exercițiul anterior.

6. Transcrie circumstanțialele de loc din enunțurile următoare, extrase din textul *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan, precizând pentru fiecare parte de vorbire prin care se exprimă:

▪ Urma să fiu vândută în Europa. ▪ M-am născut în Thailanda. ▪ (Am călătorit) închise în cală, separat, fără posibilitatea de-a vorbi cu cineva, cu oricine, săptămâni întregi! ▪ Am fost trimise în diferite țări. ▪ Apoi, într-o zi, m-a uitat, pur și simplu, acasă.

Amintește-ți!

7. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Vara trecută, în august, am admirat piramida holografică de pe Ceahlău. O umbră ciudată s-a produs atunci, în zori. După aceasta, a răsărit soarele.

- Precizează, oral, circumstanțialele de timp.
- Numește partea de vorbire prin care sunt exprimate circumstanțialele găsite.
- Precizează cuvântul pe care îl determină circumstanțialele găsite.

Important

- **Circumstanțial de timp** arată timpul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire.
- Circumstanțialul de timp determină un verb: **Plec mâine**.; mai rar un adjectiv: *Copilul e **cuminte** acum*.; o interjecție predicativă: **Haideți astăzi!**
- **Întrebările** la care răspunde sunt: *când? de când? până când? cât timp?*
- Circumstanțialul de timp se poate exprima prin:
  - adverb de timp: *Ne vedem diseară*.
  - substantiv → **Acuzativ**: *Ajung în clasă după profesor*. → **Genitiv**: *Plec înaintea profesorului*.
  - pronume → **Acuzativ**: *Am sosit la școală după toți*. → **Genitiv**: *Am plecat înaintea celorlalți*.
  - numeral cu valoare pronominală → **Acuzativ**: *les la tablă după prima dintre colege*. → **Genitiv**: *Am sosit înaintea primului care a confirmat*.
  - Formă verbală nepersonală de infinitiv: *Plecăm în excursie până a nu răsări soarele*.
  - Formă verbală nepersonală de gerunziu: *Coborând pe scări, s-a întâlnit cu ei*.
  - Formă verbală nepersonală de supin: *Sosit acasă, a început temele*.

Exersează!

8. Scrie circumstanțialele de timp din enunțurile următoare, extrase din textul *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan, precizând pentru fiecare partea de vorbire prin care se exprimă.

- Nu mi-aș fi închipuit niciodată că se va ajunge la asta. ▪ Totul a început mult mai devreme. ▪ Dar la noi așa au stat lucrurile dintotdeauna. ▪ (Am călătorit) închise în cală, separat, fără posibilitatea de a vorbi cu cineva, cu oricine, săptămâni întregi! ▪ Apoi l-am cunoscut. ▪ Odată – asta a fost chiar la început – am tras cu urechea. ▪ A fost cel mai frumos lucru pe care l-am auzit vreodată! ▪ Prima dezamăgire a venit, dacă nu mă înșel, într-o sâmbătă, la vreo două luni... ▪ Apoi, într-o zi, m-a uitat, pur și simplu, acasă.

9. Rescrie forma corectă a circumstanțialului de timp din enunțurile următoare:

- De mult/ demult, aici creștea o pădure. ▪ Voi veni când va/ cândva cu voi la film.
- Odată/ o dată, planeta era mai curată. ▪ Niciodată/ nici o dată să nu-ți pierzi speranța.
- Vor face altădată/ altă dată petrecerea.

Amintește-ți!

10. Citește, cu atenție, enunțurile următoare, apoi răspunde, oral, cerințelor:

Deschid cu emoție albumul de fotografii din vacanțele trecute. Deși abia am urcat până în vârful munților, îmi amintesc perfect senzația de libertate. Munții ne oferă în liniște lecția măreției.

- Selectează circumstanțialele de mod din text.
- Numește partea de vorbire prin care sunt exprimate circumstanțialele găsite.
- Precizează cuvântul pe care îl determină circumstanțialele găsite.

Important

- **Circumstanțialul de mod** arată modul în care se desfășoară o acțiune sau se manifestă o însușire.
- Circumstanțialul de mod determină un verb: **Cântă bine.**; mai rar un adjectiv: *Desenul părea perfect simetric.*; o interjecție predicativă: **Haideți repede!**
- **Întrebările** la care răspunde sunt: *cum? în ce fel? cât?*
- Circumstanțialul de mod se poate exprima prin:
  - adverb de mod: *A rezolvat altfel.*
  - substantiv în cazul acuzativ: *Dansează cu grație. Aleargă doi kilometri. Are o masă lungă de trei metri. E frumoasă ca Oana.*
  - pronume în cazul acuzativ: *Nu se comportă ca mine/aceștia/fiecare/niciunul.*
  - formă verbală nepersonală de infinitiv: *A scris fără a sublinia nimic.*
  - formă verbală nepersonală de gerunziu: *Copilul merge topăind.*

Exersează!

- Selectează, în scris, circumstanțialele de mod din enunțurile următoare, extrase din textul *Unde-am greșit?!* de Alex Moldovan, precizând pentru fiecare partea de vorbire prin care se exprimă.
  - Mie îmi place chiar foarte mult Orientul Îndepărtat. ▪ Gândește neconvențional. ▪ A spus pe un ton categoric. ▪ Mi-ar fi plăcut să fie, poate, puțin mai delicat, mai politic. ▪ Ce lucruri frumoase am mai descoperit împreună! ▪ Ziua începuse perfect! ▪ Pleca trântind ușa, bombănind insulte la adresa mea ▪ Relația noastră se terminase în cel mai urât fel posibil.
- Alege varianta corectă dintre cele indicate în paranteze:
  - În enunțul *Alerga împrejurul casei.*, există:
    - circumstanțial de loc;
    - circumstanțial de timp;
    - circumstanțial de mod.
  - În enunțul *Ajungând acasă, nu a găsit pe nimeni.*, există:
    - circumstanțial de loc;
    - circumstanțial de timp;
    - circumstanțial de mod.
  - Enunțul *Copilul desenează bine.* conține:
    - circumstanțial de loc;
    - circumstanțial de timp;
    - circumstanțial de mod.
  - În enunțul *Munca cât șapte.*, există:
    - circumstanțial de loc;
    - circumstanțial de timp;
    - circumstanțial de mod.
  - În enunțul *Are obraji roșii ca bujorul.*, există:
    - circumstanțial de loc;
    - circumstanțial de timp;
    - circumstanțial de mod.

Folosește-ți creativitatea!

- Scrive un text, de minimum 100 de cuvinte, în care prezinți un moment special, petrecut alături de colegi. Vei folosi circumstanțiale de loc, de timp și de mod, pe care le vei sublinia.

RECAPITULARE

 Citește, cu atenție, fragmentul următor:

Vorbe (ca niște ghicitori)

— Când mă gândesc că viața mea depinde de-o cană cu apă! Acum sau niciodată! (1)

— M-am plictisit singură în casă! Cu ochii fixați mereu pe-același zid. (2)

— Mi-aș schimba rochița! (3)

— Mă umplu de trei ori pe zi și-mi place când intru în cutia cu lumini bâzâitoare. (4)

— Nu știu să merg decât înainte și-mi pare-așaaaa răăăăăuu! (5)

— Suntem nouă, una-ntr-alta suntem una! Spunem una și gândim nouă! (6)

— Aștept să se-adauge, cele noi miros atât de frumos (a tipar)! (7)

— De mult nu m-a mai deschis cineva! Și azi, o vizită la pagina în care scrie:

Oh! lucrurile cum vorbesc,

Și-n pace nu vor să te lase:

Bronz, catifea, lemn sau mătase,

Prin grai aproape omenesc. (8)

— Adun vis după vis. Se-agață, pe rând, de câte-un fulg. Se-amestecă fulgii. O mie de fulgi, mici și mari. (9)

— Și câte sunt în mine, începute multe și neterminat tot pe-atât. Mă traversează zilnic zeci de muzici. Azi chiar am leșinat (crash!) de-atâtea căutări. Sau poate-s plin de viruși! Sunt ca un om. Lumea mea poate să intre în colaps din senin – și totul să se piardă. Nu, nu sunt ca un om! Toată memoria mea poate fi transferată-n clone. (10)

— Vârtej de albe, roșii, negre, albastre, galbene și verzi în stomacul meu. (11)

— De-ar trece iarna, să ies din cușcă, să stau sub tufa mea de trandafir, sub tufa mea de levănțică! (12)

— Îmi place să-mi las parfumul în blănița bulgărelui îmblănit și tricolor. (13)

— Ia te uită, au ieșit la plimbare pe capul meu. A apărut și una fără coadă! (14)

— Azi dimineată mi-am intersectat privirea cu-a unei femei. Se uită mult pe fereastră. De parc-ar avea ce vedea! Doar noi, vreo 8 cu toate (eu fiind cea fără de coadă), trecând din când în când, pe micul acoperiș, doar zidul, doar verzitura asta veche, care renaște primăvara, iedera, doar cerul. Cică femeia ar fi scriitoare. Ce scriitor e ăla care privește-n gol, pe o fereastră, spre mai nimic? (15)

Vorbe, vorbe, vorbe auzite doar de acela care are urechi și pe dinăuntru, urechi... lăuntrice! Apoi s-a lăsat liniștea și o pasăre neagră cu ciocul galben a început să cânte ciudat, ca o cicadă.

(Simona Popescu, „Ce vorbesc necuvântătoarele și cin' să fie Atotînsoțitoarea?!” – fragment)

1. Citește cu voce tare replica în care se menționează:

- un motiv de plictiseală;
- un regret;
- cum poate fi salvată memoria;
- ce face un scriitor.

2. **Concurs! Lucrați în pereche!** Fiecare replică este construită sub forma unei ghicitori. Analizați indiciile, apoi propuneți răspunsuri pentru fiecare ghicitoare. Motivați, oral, răspunsul.

3. Răspunsurile ghicitorilor gândite de autoare se regăsesc într-o altă secțiune a aceluiași text, intitulată *Cu mama (și dezlegarea ghicitorilor)*. Comparați răspunsurile voastre cu cele oferite de autoarea textului, explicând eventualele diferențe care apar.

Mama, pe cine să pun eu acum să vorbească? Aragazul? Broasca ușii? Clanța? Și ne punem pe râs. [...]

Mama: Planta (1) asta aproape uscată. Să-i punem apă!

Eu: Și ce să zică planta?

Mama: Atunci ursulețul (2) de pe raft.

Eu: Și ce să zică ursulețul?

Mama: Atunci păpușa aia mică. (3)

Eu: Și ce să zică, mama, păpușa?

Mama: Atunci cana ta de cafea, pe care o tot încălzești în cuptorul cu microunde. (4)

Eu: Și atunci ce-ar avea de spus?

Mama: Atunci ceasul. (5)

Eu: Și ce să zică ceasul?

Mama: Păpușile Matrioșka? (6) Biblioteca să vorbească! (7) Sau o carte din bibliotecă. (8) Sau perna. (9)

Eu: Și ce să zică perna?

Mama: Sau laptopul tău. (10) Apoi, ciulind urechile la zgomotele de alături: mașina de spălat! (11) Sau Goguța. (12)

(Goguța e porcușorul meu de Guineea, cu blănița-n trei culori.)

Eu: Sau tufa ei de levănțică (13), preferata Goguței, aia sub care se adăpostește vara de soare. Sau acoperișul magaziei (14) din curtea interioară, ăsta pe care tot trec mâțe. Pisica fără coadă (15).

4. Asociază fiecare ghicitoare din coloana **A** cu răspunsul corespunzător din coloana **B**:

A

Când mă gândesc că viața mea depinde de-o cană cu apă! Acum sau niciodată!

Mă umplu de trei ori pe zi și-mi place când intru în cutia cu lumini bâzâitoare.

Aștept să se-adauge, cele noi miros atât de frumos (a tipar)!

Adun vis după vis. Se-agață, pe rând, de câte-un fulg. Se-amestecă fulgii. O mie de fulgi, mici și mari.

De-ar trece iarna, să ies din cușcă, să stau sub tufa mea de trandafir, sub tufa mea de levănțică!

B

Cana de cafea

Goguța

Biblioteca

Perna

Planta

Laptopul

Mașina de spălat

5. Explică, oral, semnificația ghicitorii: *Nu știu să merg decât înainte și-mi pare-așaaaa răăăăău!* (Ceasul).
6. **Lucrați în echipă!** Formați grupe de 4-6 elevi. Citiți toate cerințele de mai jos și rezolvați-o pe aceea care vi se pare potrivită sau pe care o puteți realiza cu ușurință.
- Rescrieți textul dat, astfel încât să fie epic.
  - Rescrieți textul, dar astfel încât să fie dramatic.
  - Continuați fiecare fragment cu cinci ghicitori, respectiv cu cinci răspunsuri potrivite.
  - Scrieți un text asemănător, de cel puțin cinci ghicitori, în care să surprindeți discuția dintre obiectele care se află în clasa voastră.
7. Exprimă-ți opinia, în cel puțin 80 de cuvinte, despre semnificația textului.
8. Redactează un text, de 3-5 rânduri, pe care l-ai cuprinde în recenzie realizată textului semnat de Simona Popescu, în care să evidențiezi impresia ta despre originalitatea scrierii.

9. Asociază citatele din textul dat cu tipurile de secvențe notate în coloana din dreapta:

- (Goguța e porcușorul meu de Guineea, cu blănița-n trei culori.)*
- Vârtej de albe, roșii, negre, albastre, galbene și verzi în stomacul meu. (11)*
- De-ar trece iarna, să ies din cușcă, să stau sub tufa mea de trandafir, sub tufa mea de levănțică!*
- Mama: Atunci ursulețul (2) de pe raft.
Eu: Și ce să zică ursulețul?*

- secvență de tip dialogat
- secvență de tip explicativ
- secvență de tip descriptiv
- secvență de tip narativ

10. a. Redactează un text descriptiv literar, de 8-10 rânduri, în care să prezinți unul dintre obiectele amintite în dialogul de la exercițiul 3.

- Scrive un text descriptiv nonliterar, de 5-7 rânduri, în care să surprinzi imaginea altui obiect prezent în același dialog.
- Realizează o scurtă prezentare orală despre felul în care fiecare text creat anterior modifică dialogul inițial.

12. Alcătuieste o propoziție în care verbul din secvența *să ies din cușcă* să intre în structura unui predicat nominal.

13. Identifică tipul de subiect din primul enunț al textului.

14. Transcrie doar variantele corecte:

- În enunțul *Când mă gândesc că viața mea depinde de-o cană cu apă!*, atributele sunt exprimate, în ordine, prin adjectiv pronominal posesiv și substantiv.
- Secvența *Cu ochii fixați mereu pe-același zid* conține trei atribute.
- Atributele din enunțul *Toată memoria mea poate fi transferată-n clone.*, sunt exprimate prin adjective pronominale.
- Atributele din enunțul *Să-mi las parfumul în blănița bulgărelui îmblănit și tricolor.*, se află în cazul genitiv.

15. În enunțurile *Viața mea depinde de-o cană cu apă.*, *Se-agață [...] de câte-un fulg.*, complementele prepoziționale sunt: a. *de-o cană, de câte*; b. *cu apă, de câte*; c. *de-o cană, de-un fulg*.

16. Completează enunțurile următoare cu răspunsurile pe care le consideri corecte:

- Substantivul din secvența *Când intru în cutie*, se află în cazul .... și îndeplinește funcția sintactică de ....
- Enunțurile *Mă traversează zilnic zeci de muzici. Azi chiar am leșinat.*, conțin două circumstanțiale de .... exprimate prin .....
- Substantivele din enunțul *Să ies din cușcă, să stau sub tufa mea.*, se află în cazul .... și au funcția sintactică de .....
- Substantivele din enunțul *Să-mi las parfumul în blănița.* îndeplinesc funcția sintactică de .... și de .....
- Cele două circumstanțiale de .... din enunțul *A început să cânte ciudat, ca o cicadă.*, sunt exprimate, în ordine, prin .... și prin .....
- Circumstanțialele din enunțul *Au ieșit la plimbare pe capul meu.*, sunt, în ordine, de .... și de .....

EVALUARE

Timp de lucru: **50 de minute**.

Vei primi **10 puncte** din oficiu.

 Citește cu atenție textul următor:

Profesoara McGonagall înaintă, cu un sul de pergament în mână.

— Când vă strig numele, probați jobenul stând pe taburet, pentru a fi repartizați în casele voastre. Abbot, Hannah! strigă ea.

O fetiță rozalie la față, cu niște codițe blonde, ieși din rând, își puse jobenul pe cap și se așeză pe taburet. Acesta îi căzu peste ochi. După o mică pauză...

— Astropufi! strigă jobenul.

La masa din dreapta izbucniră urale și aplauze, iar Hannah se duse să se așeze lângă colegii ei, Astropufii. Harry observă că Pustnicul, fantoma durdulie, se îndreptă vesel spre fetiță.

— Bones, Susan! anunță iar profesoara McGonagall.

— La Astropufi! zise jobenul, iar Susan se așeză lângă Hannah.

— Boot, Terry!

— Ochi-de-Șoim!

Fu rândul mesei a doua din stânga să bată din palme. Mai mulți se ridicară să dea mâna cu Terry.

Brocklehurst, Mandy merse tot la masa celor de la Ochi-de-Șoim, dar Brown, Lavander fu prima de la Cercetași, iar masa acestora izbucni în urale. Harry îi putu vedea pe cei doi gemeni, frații lui Ron, mustăcînd.

Bulstrode, Milicent merse la Viperini. Poate că fusese influențat de tot ce auzise, dar toți de la masa Viperinilor i se părură foarte nesuferiți lui Harry. [...]

— Finch-Fletchley, Justin!

— Astropufi!

Harry observă că, uneori, jobenul nu stătea niciun pic pe gânduri, alteori îi trebuia ceva timp să se hotărască. În cazul lui Finnigan, Seamus, băiatul de lângă Harry, cu părul de culoarea nisipului, jobenul trebui să se gândească aproape un minut, până să-l trimită la Cercetași.

— Granger, Hermione!

Hermione aproape alergă spre taburet, se așeză și-și trase jobenul pe cap.

— Cercetași! strigă jobenul.

Ron mormăi pe înfundate.

Un gând groaznic îi trecu lui Harry prin minte, ca toate gândurile care te bântuie când ești nervos. Dacă jobenul nu-l repartizează nicăieri? Dacă o să stea acolo, cu jobenul pe ochi, clipe întregi, până ce profesoara McGonagall o să vină și o să i-l smulgă de pe cap, admitând că a fost o greșeală regretabilă, și o să-l trimită înapoi, la familia Dursley?

(J.K. Rowling, *Harry Potter și piatra filozofală* - fragment)

A. (30 de puncte)

1. Notează denumirile caselor în care vor fi repartizați elevii.

8 p.

(4 x 2 p.)

2. Menționează două trăsături ale textului epic identificate în fragmentul dat, justificând răspunsul cu exemple din fragmentul dat.

8 p.

(4 x 2 p.)

3. Precizează două însușiri ale personajului Harry Potter, precizând mijloacele de caracterizare utilizate.	8 p. (4 x 2 p.)
4. Exprimă-ți, în cel puțin 50 de cuvinte, opinia despre rolul jobenului în fragmentul dat.	6 p.

B. (30 de puncte)

5. Precizează felul fiecărui predicat din enunțul următor: <i>Brocklehurst, Mandy merse tot la masa celor de la Ochi-de-Șoim, dar Brown, Lavander fu prima de la Cercetași, iar masa acestora izbucni în urale.</i>	6 p. (3 x 2 p.)
6. Scrie tipul de subiect asociat fiecărui predicat din următorul enunț: <i>Când vă strig numele, probați jobenul stând pe taburet.</i>	6 p. (2 x 3 p.)
7. Notează cu adevărat (A) sau fals (F) afirmațiile următoare: <ol style="list-style-type: none"> Secvența <i>masa acestora izbucni în urale</i> conține un atribut exprimat prin adjectiv pronominal demonstrativ. În enunțul <i>Toți de la masa Viperinilor i se părură foarte nesuferiți.</i>, atributele sunt, în ordine, în cazurile acuzativ și genitiv. În secvența <i>pentru a fi repartizați în casele voastre</i>, există un atribut exprimat prin adjectiv pronominal. Cuvântul subliniat în secvența <i>își puse <u>jobenul</u> pe cap</i> are funcția de complement direct. Secvența <i>să dea mâna cu Terry</i> conține un complement prepozițional. Complementele indirecte din enunțul <i>Un gând groaznic îi trecu lui Harry prin minte.</i>, sunt exprimate, în ordine, prin pronume personal și substantiv comun. 	12 p. (6 x 2 p.)
8. Completează afirmațiile următoare, astfel încât să fie corecte: <ol style="list-style-type: none"> În enunțul <i>Probați jobenul <u>stând pe cap.</u></i>, cuvântul subliniat are funcția sintactică de ..... Circumstanțialul de timp din enunțul <i>Alteori îi trebuia ceva timp.</i>, este exprimat prin ..... Enunțul <i>Dacă jobenul nu-l repartizează nicăieri?</i> conține un circumstanțial de 	6 p. (3 x 2 p.)

C. (20 de puncte)

9. Imaginează-ți că ești Harry Potter și că, <i>printr-o greșală regretabilă</i> , ai fost trimis de jobenul magic înapoi la familia Dursley. Redactează o cerere, adresată directorului școlii, prin care soliciți înscrierea într-o anumită casă. Vei avea în vedere: <ul style="list-style-type: none"> ✓ respectarea convențiilor de redactare a unui asemenea tip de text; ✓ motivarea cererii; ✓ utilizarea în cerere a informațiilor necesare, desprinse din textul citat; ✓ normele corespunzătoare de așezare în pagină. 	5 p. 5 p. 5 p. 5 p.
---	------------------------------

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

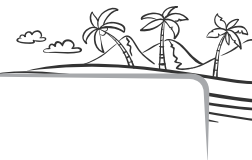
Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient de bine** sau **insuficient**:

Recapitulare finală

Fără etichete

de Cristina Andone

În camera cu o ferestruică prăfuită de vântul dinspre mare, stă o fată cu plete zănatice și citește. Nu cărți. Nici reviste. Ci etichete. Citește și-și răsucește părul pe degete, din ce în ce mai smucit.

Dulceață de cireșe amare, scrie pe un borcan pus pe raftul spre care, dacă te uiți, vezi mereu un colț de cer legănat de o pânză de păianjen.

— Greșit! bombăne fetița. Ce etichetă neglijentă! Nu, nu e atât de simplu... Ar trebui să scrie „cireșe cumpărate de la tanti Hani din Piața Ovidiu în ziua în care m-am întors de la școală și aveam șorțulețul pătat de cerneală și mama m-a certat, iar tata m-a luat de mână și mi-a zis *Hai să vedem ce-i afară*, iar eu știam ce era afară, că tocmai intrasem în casă, afară era cald și pisica târcată de pe stradela Vântului făcuse patru pui, dar tata mi-a făcut cu ochiul și atunci am spus *Bine* și am ieșit. Am ocolit Biserica Greacă, tata voia să-mi cumpere un cocoș de zahăr candel, dar băiatul cu zaharicale închisese prăvălia, așa că am luat-o spre Mahalaua Armenească și am intrat în Piața Ovidiu. Lângă statuie, o știți, e cea cu omul negru care se scarpină în bărbie, acolo, pe trepte la umbră, stătea tanti Hani, cea care face dulcețuri rare pentru zile amare. Tata mi-a luat un borcan mare, o carte cu ilustrații despre insecte, mi-a mai luat un cornet cu castane prăjite și am plecat acasă. Pe drum l-am rugat să-mi ia și unul dintre pisoii târcați de pe stradela Vântului, iar mamei să-i dăm borcanul cu dulceață rară-amară. Tata a ales un pisoii somnoros. Acasă, mama s-a bucurat de borcan, dar nu s-a bucurat de motan”.

Ce s-a întâmplat cu dulceața, eticheta, pisoii și fetița, vă întrebați? Dulceața de cireșe amare va dispărea misterios într-o singură după-amiază. În schimb, va rămâne pentru mulți ani cel care s-ar putea numi Amar, motanul fioros, deloc somnoros. Eticheta va ajunge la coș. Când se va face mare, fetița noastră va arunca și alte etichete. Dintre ele, cea mai amară va fi: *Femeile nu pot ajunge scriitori*.

Cella Serghi (1907, Constanța – 1992, București) s-a născut la malul mării. Numele său adevărat a fost Cella Marcoff. Pseudonimul Serghi a fost inspirat de prenumele bunicului ceasornicar, pasionat de antichități. Cella a trăit în vremuri tulburi, de războaie, foamete, răscoale. A publicat câteva romane de mare succes, printre care *Pânza de păianjen* și *Mirona*. Cella a visat să devină scriitoare într-o epocă în care a lucra ca femeie printre cuvinte însemna să fii dactilografă.

(din volumul *Nesupusele: 100 de femei pentru 100 de ani de Românie modernă*)

1. Asociază fiecare element de pe primul rând cu cel corespunzător de pe rândul al doilea:

Cristina Andone

Fata cu plete zănatice

Tatăl

Mama

Cella Serghi

Personaj principal

Scriitoare care a inspirat personajul principal

Personaj secundar

Autoare

2. Identifică indicii spațiali și temporali din replica fetei.
3. Alege explicația corectă pentru termenul *etichetă* din fiecare secvență citată:

A. *Dulceață de cireșe amare*, scrie pe un borcan pus pe raftul spre care, dacă te uiți, vezi mereu un colț de cer legănat de o pânză de păianjen.

– Greșit! bombăne fetița. Ce **etichetă** neglijentă!

B. Când se va face mare, fetița noastră va arunca și alte **etichete**. Dintre ele, cea mai amară va fi: *Femeile nu pot ajunge scriitori*.

1. Bucată de hârtie, de carton etc. care se aplică sau se leagă de pachete, sticle etc. și pe care se indică conținutul, prețul, posesorul, destinația etc.

2. Norme de comportare riguros stabilite la curțile monarhilor, în relațiile diplomatice.

3. Reguli convenționale de comportare (politicoasă), folosite în viața de toate zilele.

4. Afirmatie prin care cineva este calificat/ caracterizat, așa cum se presupune că s-ar cuveni.

4. Recitește cu atenție textul și explică oral:
  - semnificația exclamației *Ce etichetă neglijentă!*;
  - motivul pentru care mama o ceartă pe fetiță;
  - ce ar putea să însemne structura *dulcețuri rare pentru zile amare*;
  - de ce crezi că *mama s-a bucurat de borcan, dar nu s-a bucurat de motan*.
5. Transcrie din text o metaforă, o repetiție, un epitet și o enumerație.
6. Scrie un text de 60-80 de cuvinte în care să prezinți semnificația secvenței *Când se va face mare, fetița noastră va arunca și alte etichete. Dintre ele, cea mai amară va fi: Femeile nu pot ajunge scriitori*. Poți folosi sugestiile următoare:
  - Protagonista istorisirii a reușit să depășească toate ideile preconceptuate ale societății în care trăia și să-și urmeze propria cale.
  - La maturitate, fetița a devenit scriitoare, demonstrând că afirmația *Femeile nu pot ajunge scriitori* este una falsă și nejustificată.
7. **Lucrați în echipă!** Grupați-vă câte trei. Completați, în chenare asemănătoare celor de mai jos, câte cinci etichete din categoriile cerute:

Etichete atribuite elevilor

Etichete atribuite profesorilor

Etichete fără de care lumea ar fi un loc mai bun

8. Exprimă-ți opinia, în 5-8 enunțuri, despre efectul pe care punerea unor etichete l-ar putea avea asupra dezvoltării copiilor.
9. Transcrie dintre cuvintele date doar pe acelea în care numărul literelor este egal cu cel al sunetelor: *citește, etichete, zănatice, ochiul, închisese, cea, cireșe*.
10. Notează cu **A** sau **F** enunțurile următoare:
  - a. Cuvintele *ferestruică, șorțuleț, fetiță* sunt derivate cu sufixe diminutive.
  - b. Mijlocul intern de îmbogățire a vocabularului prin care s-au format cuvintele *dinspre, Piața Ovidiu, Biserica Greacă, după-amiază, Mahalaua Armenească* este compunerea prin abreviere.
  - c. În secvența *dulcețuri rare pentru zile amare*, adjectivele sunt folosite cu sens propriu de bază.
  - d. Termenii *dulceața, zaharicale, zahăr candel* fac parte din câmpul lexical al dulciurilor.
11. Alcătuieste, oral, câte un enunț în care să integrezi omonimele cuvintelor subliniate în secvențele:
  - *și-și răsuțește pârul pe degete*;
  - *în ziua în care m-am întors*;
  - *vezi mereu un colț de cer*;
  - *făcuse patru pui*;
  - *Eticheta va ajunge la coș*.

12. Scrie varianta de răspuns corectă:

- Enunțul *Eticheta va ajunge la coș* conține: • două părți de vorbire neflexibile; • o singură parte de vorbire neflexibilă; • trei părți de vorbire neflexibile.
- Pronumele din secvențele *care se scarpină în bărbie* și *l-am rugat să-mi ia și unul dintre pisoi* sunt, în ordine:
  - personal, reflexiv, personal, relativ, nehotărât;
  - relativ, personal, personal, personal, negativ;
  - relativ, reflexiv, personal, personal, nehotărât.
- În secvențele *bombăne fetița*; *mamei să-i dăm borcanul*, substantivele se află, în ordine, în:
  - nominativ, genitiv, acuzativ; • nominativ, dativ, nominativ; • nominativ, dativ, acuzativ.
- Cuvintele subliniate în secvențele *Acasă*, *mama s-a bucurat de borcan*, *dar nu s-a bucurat de motan*. și *Hai să vedem!* sunt, în ordine:
  - substantiv comun, prepoziție simplă, conjuncție coordonatoare, interjecție predicativă;
  - adverb de loc, prepoziție simplă, conjuncție coordonatoare, interjecție predicativă;
  - adverb de timp, prepoziție simplă, prepoziție simplă, interjecție predicativă.

13. Precizează funcția sintactică a cuvintelor subliniate din enunțurile următoare: • *mamei să-i dăm borcanul cu dulceață rară-amară*; • *Dulceața de cireșe amare va dispărea misterios într-o singură după-amiază*. • *Când se va face mare, fetița noastră va arunca și alte etichete*.

14. Lucrați în echipă! Grupați-vă câte patru. Observați traducerea cuvintelor următoare în limba latină și în alte limbi romanice, apoi răspundeți, în scris, cerințelor următoare:

Limba română	Limba latină	Limba franceză	Limba italiană	Limba spaniolă	Limba portugheză
<i>casă</i>	<i>casa</i>	<i>maison</i>	<i>casa</i>	<i>casa</i>	<i>casa</i>
<i>ochi</i>	<i>oculus</i>	<i>yeux</i>	<i>occhio</i>	<i>ojos</i>	<i>olhos</i>
<i>fată</i>	<i>feta</i>	<i>fille</i>	<i>figlia</i>	<i>hija</i>	<i>filha</i>
<i>cer</i>	<i>caelum</i>	<i>ciel</i>	<i>cielo</i>	<i>cielo</i>	<i>céu</i>

- Articulați cu articol hotărât, în limba română, termenii din prima coloană.
- Cu ajutorul dicționarului, construiți forma articulată hotărât a acestor termeni în alte două limbi romanice.
- Scrieți genul substantivului *cer* în limbile latină și română, apoi în celelalte limbi romanice.
- Notați cu **A** sau **F** enunțurile următoare:
  - Sunetele **ă** și **î** din limba română sunt inexistente în limbile romanice.
  - Articolul hotărât se așază în limba română la sârșitul substantivelor, formând corp comun cu acestea.
  - În română s-a păstrat genul neutru, folosit în latină, dar a dispărut din limbile romanice.
- Precizați termenii din limba română pentru următoarele cuvinte *campo* (italiană), *ovo* (portugheză), *ferrum* (latină), *corps* (franceză), *mano* (spaniolă).
- Cu ajutorul dicționarului, găsiți asemănări și deosebiri referitoare la forma cuvintelor *aur*, *iarbă*, *lup*, *pericol*, *popor*, în limbile română, latină, franceză, italiană, spaniolă, portugheză.
- Discutați despre asemănările și deosebirile dintre limba română, limba latină și celelalte limbi romanice, având în vedere răspunsul la următoarele întrebări:
  - Ce diferențe constatați cu privire la poziția articolului hotărât?
  - Ce sunet specific limbii române ați întâlnit în cuvintele propuse?
  - Ce sunete de acest fel mai cunoașteți?
  - Care sunt asemănările și deosebirile privind forma grafică și sonoră dintre cuvintele din limba română și corespondentul lor din celelalte limbi?
- Notați, în caiete, asemănările și deosebirile identificate.

15. Lucrați în pereche!

- a. Respectând particularitățile textului dramatic, alcătuiți un dialog, de 8 – 10 replici, între eroina textului *Fără etichete* și mama sa, pornind de la situația de comunicare menționată în ultimul paragraf: *Acasă, mama s-a bucurat de borcan, dar nu s-a bucurat de motan*. Veți alege cel puțin două modalități prin care se armonizează relația cu interlocutorul din următoare listă:
- cooperarea cu interlocutorul;
  - exprimarea simpatiei/ a admirației față de acesta;
  - aprobarea interlocutorului în tot ce spune/ ce face/ ce este;
  - gluma;
  - anticiparea rezultatului favorabil al comunicării prin structuri de tipul: *Ce încântată aș fi să știu că ai face și tu la fel!; Sunt sigură că mă înțelege!*.
  - exagerarea valorii pe care o are interlocutorul prin structuri de tipul: *Doar știi cât de apreciată este bunătatea ta! Întotdeauna am fost impresionată de pasiunea ta pentru acest subiect*.
- b. Prezentați dialogul în fața clasei.

16. a. Citește, cu atenție, următorul fragment din *Această dulce povară, tinerețea...* de Cella Serghi:

„Marea e de culoarea plumbului și a prunei brumării. În orizont apare, ca o lume a păcii, ca o iluzie a liniștii, prima clipă a zilei, pe un cer de culoarea luminii. Abia de sus, deasupra mării, lumina devine ușor consistentă, apoi fumurie, lăsând o fereastră a soarelui, care reușește să trimită un mănunchi de raze. Dar numaidecât e acoperit de norii care au biruit, s-au îngroșat, au devenit cenușii ca marea. Două bărci negre alunecă înainte, înguste, subțindu-se între cutele valurilor. O pasăre plutește înaintând cu aripile întinse și ciocul ascuțit, grăbit spre o anumită țintă. Pe fâșia de pământ care se vede de aici se zbuțumă disperat un arbust care parcă ar vrea să se desprindă de rădăcini și să zboare sau să se arunce în mare. E de un verde închis, ca măslina. În lupta care mocnește în tot ce mai e viață reținută de ultimele forțe slăbite ale nopții va învinge soarele...”

- b. Notează, într-o propoziție dezvoltată, momentul zilei surprins în text.
- c. Compară peisajul descris în fragment cu cel reprezentat în imaginea alăturată și identifică trei detalii comune.
- d. Scrie un text epic, de 200 – 250 de cuvinte, în care să povestești o întâmplare petrecută în cadrul spațio-temporal descris, folosind narațiunea la persoana I.

ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII PRIN LECTURĂ

1. Lucrați în pereche!

- a. Schimbă jurnalul tău de lectură cu cel al colegului de bancă și evaluează-l cu ajutorul grilei de la pagina 15, din manual.
- b. Prezintă-i colegului observațiile tale.
2. a. Alege cartea care ți-a plăcut cel mai mult de la rubrica **Citește și...**, pe care ai recomanda-o și altor cititori de aceeași vârstă și scrie un text, de 80-100 de cuvinte, în care să-ți justifici alegerea.
- b. Prezintă-le colegilor jurnalul tău de lectură și recomandă-le cartea aleasă.

EVALUARE FINALĂ

Reguli pentru un cavaler

de Ethan Hawke

III - Recunoștința

SINGURA reacție inteligentă la darul neîntrerupt al vieții este recunoștința. Pentru toate cele ce au fost, un cavaler spune: „Mulțumesc”. Pentru toate cele ce urmează să fie, un cavaler spune: „Da!”

În primul an al uceniciei mele, am fost chinuit de o teribilă durere de dinți. Bunicul și cu mine am petrecut o după-amiază lungă de toamnă pe câmp, construind un gard pentru niște cai. Mă văitam încontinuu de cât de greu e să sapi o groapă când te dor dinții în asemenea hal. Mă plângeam de fiecare dată când ridicam barosul, bătând țăruii în pământul întărit, spunând că simt că gura stă să-mi explodeze. I-am zis bunicului:

— Dacă nu mi-ar pulsa dintele atât de tare de durere, totul ar fi perfect, iar eu m-aș putea bucura de munca mea.

Lunile au trecut. Era iarnă, iar eu și cu bunicul eram ocupați cu alte lucrări de tâmplărie. De data asta eram în șura din spate, reparând un grajd vechi. Mi-am petrecut mare parte a acelei dimineți blestemând frigul neîndurător și văitându-mă că abia îmi mai simțeam degetele. Apoi bunicul m-a întrebat:

— Dar dintele cum e?

— O, e în regulă, i-am spus.

— Ei, vezi? a spus rânjind. Atunci pesemne că ai parte de o zi remarcabilă!

Liniștea fiecărei dimineți, o legătură reală de prietenie, o bătaie cu bulgări de zăpadă, apa caldă pe piele, râsul neîntrerupt care te face să te ții de burtă, o treabă bine făcută, o stea căzătoare pe care o observi când ești singur; aceste bucurii simple sunt și cele mai mari. Plăcerea nu e complicată.

A. (30 de puncte)

1. Transcrie litera A , dacă tu consideri afirmația adevărată și F , dacă o consideri falsă:	10 p. (5x2 p.)
a. Naratorul este obiectiv și detașat.	
b. În text apare menționat că, pentru toate experiențele prin care a trecut, un cavaler spune întotdeauna <i>Da!</i> .	
c. Într-o după-amiază de toamnă, personajul principal a început să construiască un grajd, împreună cu bunicul său.	
d. Într-o dimineață de iarnă, personajul principal repara un grajd, împreună cu bunicul său.	
e. Tânărul nu își mai simțea degetele din pricina frigului neîndurător.	
2. Precizează locul acțiunii, justificând cu o secvență din text.	8 p.
3. Identifică procedeul artistic predominant în ultimul paragraf al textului.	2 p.
4. Explică, în 40-60 de cuvinte, afirmația <i>Plăcerea nu e complicată</i> .	10 p.

B. (30 de puncte)

5. Scrie litera corespunzătoare răspunsului corect: 1. Numărul total al diftongilor din cuvintele <i>reacție, vieții, toate, urmează, plângeam, fiecărei</i> este de: a. cinci; b. șase; c. opt. 2. Cuvintele <i>explodeze, face, chinuit</i> au, în ordine: a. 9 sunete, 4 sunete, 6 sunete; b. 10 sunete, 3 sunete, 7 sunete; c. 10 sunete, 4 sunete, 6 sunete. 3. În cuvintele <i>reacție, cavalier, liniștea</i> , silabele accentuate sunt, în ordine: a. penultima silabă, ultima silabă, prima silabă; b. antepenultima silabă, ultima silabă, prima silabă; c. ultima silabă, prima silabă, ultima silabă.	6 p. (3 x 2 p.)
6. Explică modul de formare al fiecărui cuvânt din lista: <i>neîntrerupt, ucenicie, după-amiază</i> .	6 p. (3 x 2 p.)
7. Scrie câte un sinonim și câte un antonim pentru următoarele cuvinte: (<i>mă</i>) <i>plângeam, complicată, (cât de) greu (e)</i> .	6 p. (6 x 1 p.)
8. Scrie valoarea morfologică a fiecăruia dintre termenii subliniați: • În <u>primul</u> an; • <u>pentru</u> niște cai; • <u>totul</u> ar fi perfect, <u>iar</u> eu m-aș putea bucura; • <u>Apoi</u> bunicul m-a întrebat; • – <u>Ei</u> , vezi?; • o <u>legătură</u> <u>reală</u> .	6 p. (6 x 1 p.)
9. Alege funcția sintactică a cuvintelor subliniate în enunțurile: ▪ ... am petrecut o după-amiază lungă <u>de toamnă</u> . (circumstanțial de timp/ atribut) ▪ I-am zis <u>bunicului</u> . (complement direct/ complement indirect) ▪ Dacă nu mi-ar pulsa dintele atât de tare <u>de durere</u> ... (circumstanțial de scop/ de cauză) ▪ Era <u>iarnă</u> . (nume predicativ/ subiect) ▪ ... eram ocupați <u>cu alte lucrări</u> . (complement indirect/ complement prepozițional) ▪ ... a spus <u>rânjind</u> . (circumstanțial de timp/ circumstanțial de mod)	6 p. (6 x 1 p.)

C. (20 de puncte)

10. Demonstrează, în minimum 150 de cuvinte, că textul <i>Reguli pentru un cavaler</i> este unul epic. În redactarea compunerii vei avea în vedere: ✓ să prezinți cel puțin două particularități ale genului epic; ✓ să ilustrezi particularitățile menționate cu exemple din text; ✓ să ai conținutul și stilul adecvate acestui tip de compunere; ✓ să respecti limita de spațiu indicată.	20 p. (8 p.) (8 p.) (2 p.) (2 p.)
---	---

→ Pentru redactarea întregii lucrări vei primi 10 puncte, astfel: **unitatea compoziției: 2 puncte; corectitudinea exprimării: 2 puncte; punctuația: 2 puncte; ortografia: 2 puncte; așezarea în pagină și lizibilitatea: 2 puncte.**

Autoevaluare elev	Evaluare profesor
punctaj:	punctaj:

→ Observă la care dintre exerciții ai avut punctaj mai mic. Notează pe caiet ce dificultăți ai întâmpinat și care crezi că sunt lecțiile asupra cărora ar trebui să revii. Recitește-le!

Bifează căsuța care sugerează cel mai bine cum consideri că te-ai descurcat la această evaluare: **foarte bine, bine, suficient de bine** sau **insuficient**:

„Citiți, citiți, cititul vă face fericiți și inteligenți!”

(Michel Tournier, scriitor francez)

I. Jurnal de lectură

Completează jurnalul de lectură, respectând pașii următori:

★ Vei scrie pe foi A4, personalizate prin desene, simboluri, chenare, cuvinte notate în diferite culori etc.

✓ **Prima foaie**

- Titlul: ....
- Autorul: ....
- Data de început a lecturii: ....
- Data de sfârșit a lecturii: ....
- Formatul cărții – digital (pdf, eBook, ePub), tipărit: ....

✓ **A doua foaie** – Notițe în timpul lecturii: fragmente din text (2-3) cu idei interesante și în care subliniezi unele cuvinte, grupuri de cuvinte (atrag atenția; sunt neobișnuite; au stârnit curiozitatea; provoacă emoție);

✓ **A treia foaie**

- Cititor avizat: fragmente din text din care să reiasă tipul acestuia (epic/ liric/ dramatic);
- trei exerciții de realizare a unor deducții;

✓ **A patra foaie** – Impresii despre carte:

- Am aflat despre ....
- M-a impresionat/ întristat/ bucurat ....., fiindcă .....
- Vreau/ Nu vreau să fiu asemenea .... (un personaj al cărții), deoarece .....

★ **Prezintă** în fața colegilor **jurnalul de lectură**. Cele patru foi vor fi așezate într-o folie protectoare de care va fi prinsă o etichetă cu numele și prenumele tău.

II. Monitorizarea propriei lecturi – diagrama Gantt

Unitatea de învățare	Titlul cărții/ titlurile cărților	Luna											
		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
U2													
U3													
U4													
U5													
U6													

Profesor coordonator: ....

Elev: ....

LECTURĂ PLĂCUTĂ!

Programa școlară poate fi accesată la adresa <http://programe.ise.ro>.

Limba și literatura română

Clasa a VII-a